MARK MAZZETTI
Câştigător al Premiului Pulitzer
CIA
RĂZBOIUL SECRET ÎMPOTRIVA TERORISMULUI

CORINT ISTORIE

Colecţie coordonată de LAVINIA BETEA
Mark Mazzetti
Câştigător al Premiului Pulitzer
CIA
RĂZBOIUL SECRET ÎMPOTRIVA TERORISMULUI
Traducere din limba engleză de Mihnea Gafiţa
Prefaţă de Mihai Răzvan Ungureanu

CORINT BOOKS
2018

MARK MAZZETTI (n. 1974) este corespondent al ziarului New York Times. A absolvit Duke University, fiind licenţiat în politică şi politici publice. A obţinut o diplomă de master la Oxford, după care a început cariera de jurnalist A colaborat cu *The economist*, *US News & World Report*, *Los Angeles Times*, fiind corespondent pe lângă Pentagon. Volumul *CIA – războiul secret împotriva terorismului* a fost tradus în zece limbi şi a devenit bestseller *New York Times*. Autorului i s-a acordat Premiul Pulitzer. împreună cu Dexter Filkins, a câştigat George Polk Award, pentru modul în care a documentat războiul secret al americanilor în Pakistan şi Afghanistan. În 2006, a primit Gerald R. Ford Prize pentru articolele sale pe tema securităţii naţionale.

Lectură de specialitate: Florian Banu Redactare: Flori Bălănescu Tehnoredactare computerizată: Mihaela Ciufu Design copertă: Dan Mihalache Ilustraţie copertă: e Getty Images

THE WAY OF THE KNIFE Copyright © 2013, Mark

Mazzetti All rights reserved
Toate drepturile asupra ediţiei în limba română aparţin EDITURII CORINT BOOKS.
ISBN: 978 – 606 – 793 – 312 – 3
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României MAZZETTI, MARK
CIA – Războiul secret împotriva terorismului / Mark Mazzetti; trad. din lb. engleză de Mihnea Gafiţa; pref. de Mihai Răzvan Ungureanu.
— Bucureşti: Corint Books, 2018 Conţine bibliografie Index
ISBN 978 – 606 – 793 – 312 – 3
I. Gafiţa, Mihnea (trad.)
II. Ungureanu, Mihai-Răzvan (pref.) 351.7
Prefaţă
Surprinzător de tânăr (e născut în 1974!), Mark Mazzetti are deja o biografie încărcată de experienţe interesante, provenind toate din meseria de jurnalist de investigaţii. Astăzi, editor special al *New York Times* pe teme de securitate naţională, şi-a făcut renume prin nenumăratele reportaje despre implicarea agenţiilor speciale americane în conflictele recente din Orientul Mijlociu. Deţinător al multor premii naţionale pentru cercetările sale, în 2009 a câştigat, alături de alţii, prestigiosul premiu Pulitzer pentru corespondenţele referitoare la răspunsul Administraţiei Bush la valul crescând de violenţă din Afghanistan şi Pakistan. A fost, de asemenea, preocupat de secretele programului de detenţie şi interogare girat de CIA, pentru care a fost nominalizat iarăşi la acelaşi premiu, şi este deţinătorul dublu al premiului „George Polk”, care se acordă jurnalismului de investigaţie încă din 1948. A studiat politici publice şi istorie la Duke University şi la Oxford. Experienţa sa

profesională este foarte bogată şi nu reflectă deloc vârsta: a fost corespondent de politică internă a SUA pentru *The economist*, apoi corespondent al U.S. News & World Report la Pentagon pentru teme de securitate naţională, înainte de a deveni editor senior la *Los Angeles Times* – ultima angajare înainte de a se alătura celor de la *The New York Times*, unde reprezintă principala semnătură pe articolele referitoare la chestiuni de securitate naţională ale SUA. Puţfije sunt locurile în care să nu fi ajuns în calitate de corespondent de război, în urma implicării armate americane: Afghanistan, Irak, Cornul Africii, Pakistan, recunoscând astfel şi descriind natura modernă a conflictelor locale, acolo unde ele se desfăşurau, căutând subiectele delicate şi reuşind, de cele mai multe ori, să le analizeze în cele mai amănunţite aspecte.

The Way of the Knife, *The CIA*, *A Secret Army*; *And A War At the ends of the Earth*, apărută în 2013, a fost primită cu maxim interes – pe seama valorii autorului – şi apoi prezentată cu firească risipă de elogii. Este rezultatul unui şir lung de cercetări şi provine din experienţa de teren acumulată în timp. Cum spune însuşi autorul: „este povestea nespusă încă a unui război purtat în umbră, a unei campanii care a şters graniţele dintre soldaţi şi spioni şi care a coborât standardele altă dată cerute de confruntările armate clasice”. Titlul este inspirat de o formulă folosită de John Brennan, pe când era consilier prezidenţial pe probleme de contraterorism şi securitate internă al preşedintelui Obama, în încercarea de a descrie politica SUA faţă de pericolul reprezentat de Al-Qaida. Brennan spunea, în 2010, că statul trebuie să recurgă cu prudenţă la forţa armată, utilizând mai curând scalpelul chirurgului (*the knife*) şi nu ciocanul, adică forţa brută.

În fapt, este vorba de transformarea activităţii

operative însăşi a CIA în ultimul deceniu, care s-a metamorfozat treptat într-o combinaţie de spionaj clasic şi intervenţie armată de proporţii reduse, de durată foarte scurtă şi cu aport tehnic decisiv, menită să elimine într-adevăr chirurgical ţintele suspecte sau dovedite de terorism. Evident, această schimbare de conţinut a filosofiei operaţionale a CIA – şi a Pentagonului – reprezintă efectul consolidat în timp al atacurilor din 11 septembrie 2001. Ea devine din ce în ce mai prezentă şi este tot mai invocată în anii intervenţiilor masive din Irak şi Afghanistan, unde, pe măsură ce desfăşurarea de trupe consumă o resursă tot mai mare – îndemnând Washingtonul să încerce reducerea treptată a prezenţei armate în teatrele de conflict –, apare ca variantă acţională optimă, logistic şi tactic. „Eliminarea treptată a ţintelor" capătă curând suport politic, în ciuda faptului că şi Pentagonul, şi Agenţia ajung în situaţii complicate pe teren.

De altfel, cooperarea dintre ele nu a fost niciodată simplă sau lipsită de accidente, fie pentru că la mijloc se găsesc orgolii individuale – din partea politicienilor şefi de instituţii –, fie că se împiedică în eternele orgolii instituţionale. Trebuie spus că încălcarea competenţelor fiecărei instituţii nu reprezintă o noutate. Aşa cum amintea un critic al cărţii: CIA a condus vaste operaţiuni paramilitare în timpul războiului din Vietnam şi în vremea invaziei sovietice din Afghanistan, în timp ce Pentagonul s-a ocupat mai întotdeauna de spionaj. Însă, mai ales după căderea Uniunii Sovietice, CIA nu s-a mai îndeletnicit decât în situaţii excepţionale cu sabotaje, cu lovituri de stat sau cu operaţiuni paramilitare, revenind la rolul clasic al agenţiei de spionaj şi ocupându-se de subtilizarea secretelor strategice ale altor state.

Însă ceea ce schimbă fundamental filosofia de acţiune a CIA este apariţia dronelor, a vehiculelor aeriene fără pilot, altfel, o armă perfectă pentru un serviciu de spionaj: ucide de la distanţă, nu intră în atenţia publicului şi dizolvă responsabilitatea morală. Continuu perfecţionate tehnic, din ce în ce mai eficace şi mai rapide, omniprezente şi totuşi greu de detectat, dronele devin personajul principal al *targeted killing* („eliminarea cu precizie a ţintelor"). Utilizarea lor pe scară largă, singure sau în combinaţii tactice, implicând unităţi speciale ca suport terestru, obligă cele două instituţii la colaborare, ceea ce ajunge să ofere acestui *modus operandi* un grad ridicat de reuşită, transformând folosirea dronelor în replică ultimă la actele teroriste. Interesul şi susţinerea arătate de Administraţia Obama programelor de achiziţionare şi folosire a dronelor mai au o cauză, susţine autorul: nevoia de a opri, cu minime efecte politice negative, aşa-numitul *RDI Program* (*Rendition*, *Detention*, *Interrogation Program*, adică programul de capturare, deţinere şi interogare a principalilor suspecţi de terorism, desfăşurat, în principal, la baza Guantánamo din Cuba), iniţiat în timpul Administraţiei Bush. Cu un subtil simţ al umorului negru, Mazzetti scrie că „uciderea prin telecomandă este antiteza interogatoriului sec şi detaliat Cumva pare mai curată, mai puţin personală". Rezultatul este, cum se vede, stilul cu totul nou de administrare a conflictelor armate, în care nu mai este nevoie de declaraţii de război sau de desfăşurare amplă de trupe, fiind suficientă intervenţia punctuală asupra ţintei. CIA, afirmă autorul, se transformă dintr-o clasică agenţie de spionaj într-o maşină de ucis, într-o organizaţie preocupată de vânătoarea de oameni, iar directorul CIA într-un comandant militar care conduce un război global clandestin fără să fie neapărat supus vreunui

control civil, democratic.

Mazzetti adaugă la această concluzie şi faptul că utilizarea dronelor a condus la reconfigurarea intervenţiilor militare, dând cale liberă angajării mercenarilor şi a armatelor private, între care Blackwater face notă distinctă prin dimensiune, implicare şi rezultate. Cu alte cuvinte, faţa războiului s-a schimbat fundamental Cumva premonitoriu, în octombrie 2002, pe când era senator de Illinois, Barack Obama se adresa auditoriului său astfel: „Nu mă opun războaielor. Sunt însă împotriva războaielor prosteşti!”; acestei viziuni de *smart war* îi răspunde, peste ani, în timpul Administraţiei Obama, strategia de luptă împotriva terorismului care a condus la aşa-numitele „execuţii extra-judiciare” prin intermediul instrumentelor noi, tehnice, descrise mai sus. Iar noi, în ecoul unuia dintre recenzenţii ediţiei americane a cărţii de faţă, ne întrebăm, la rându-ne, dacă nu cumva astfel este garantată creşterea numărului de inamici mult dincolo de ceea ce poate elimina noua filosofie de luptă.

Evident, cititorul român are în faţa ochilor o carte curajoasă, în subsidiar, efortul autorului ar trebui înţeles ca răspuns la întrebarea următoare: există vreo limită de acţiune ce ar trebui respectată când securitatea naţională este în pericol? Sau, în acelaşi sens: cât rău poţi face sau crea pentru a evita un rău mai mare? Mazzetti crede că noul mod de a purta războiul – indiferent împotriva cui sau împotriva cărui stat – implică doar susţinerea Executivului american, adică, în ultimă instanţă, a Preşedintelui, ceea ce este profund dăunător democraţiei şi drepturilor omului. Rămâne ca şi cititorul ediţiei româneşti să cugete asupra dilemei.

Mihai Răzvan Ungureanu

Lista de abrevieri

Afghan Resistance Movement (ARM – Mişcarea Afghană de Rezistenţă)

Ahlu Sunna Waljama (ASWJ – Poporul Tradiţiei şi înţelegerii) Alliance for the Restoration of Peace and Counterterrorism (ARPCT – Alianţa pentru Reinstaurarea Păcii şi Contraterorism) Al-Qaida in the Arabian Peninsula (AQAP – Al-Qaida din Peninsula Arabică)

Army's Intelligence Support Activity (AISA – Activitatea de sprijin Informativ a Forţelor Armate)

Authorization For Use Of Military Force (AUMF – Autorizare pentru Utilizarea Forţei Militare)

Central Intelligence Agency (CIA – Agenţia Centrală de Informaţii) Civil Cooperation Bureau (CCB – Biroul de Cooperare Civil) Combating Terrorism Technical Support Office (CTTSO – Birou de Suport Tehnic pentru Combaterea Terorismului) Counterterrorist Center (CTC – Centrul pentru Contraterorism) Federally Administered Tribal Areas (FATA – Zonele Tribale cu Administrare Federală)

Field Operations Group (FOG – Grupul pentru Operaţiuni de Război)

Intelligence Support Activity (ISA – Activitate pentru sprijin în Spionaj)

Inter-Services Intelligence (îşi Direcţia de Spionaj Inter-Servicii) Islamic Courts Union (ICU – Uniunea Tribunalelor Islamice) Joint Special Operations Command (JSOC – Comandamentul Operaţiunilor Speciale Comune)

Military Assistance Command, Vietnam Studies And Observation Group (MACV-SOG – Comandamentul de Asistenţă Militară din Vietnam – Grupul de Studii şi Observaţii) National Clandestine Service (NCS – Serviciul Clandestin Naţional) Science Applications International Corporation (SAIC – Corporaţia Internaţională de Aplicaţii

ale Ştiinţei)

Special Operations Command (SOCOM – Comandamentul Operaţiunilor Speciale al Statelor Unite)

Special Operations Executive (SOE – Direcţia Operaţiunilor Speciale)

Tehrik-I-Taliban Pakistan (TTP – Mişcarea Talibanilor din Pakistan) The International Atomic Energy Agency (IAEA – Agenţia Internaţională pentru Energie Atomică)

The Office of Strategic Services (OSS – Biroul Serviciilor Strategice) Transitional Federal Government (TFG – Guvernul Federal de Tranziţie)

Notă asupra ediţiei

Denumirile instituţiilor şi organizaţiilor străine mai puţin cunoscute publicului român au fost păstrate în limba engleză în *Lista de abrevieri*. Pentru fluidizarea lecturii au fost folosite în textul cărţii numai abrevierile. În cazul instituţiilor şi organizaţiilor cunoscute, am decis să utilizăm denumirile consacrate în limba română. Cititorul poate consulta denumirile originale la începutul cărţii, în *Lista de abrevieri*, unde sunt însoţite şi de traducerea aproximativă în limba română.

Pentru Lindsay şi Max

Personajele principale

Central Intelligence Agency (CIA – Agenţia Centrală de Informaţii)

Charles Allen – director-asistent, Collection (pentru Culegerea informaţiilor), 1998 – 2005

J. Cofer Black – directorul Counterterrorist Center (CTC – Centrul pentru Contraterorism), 1999 – 2002 Dennis Blair – director-asociat, Military Support (pentru sprijin Militar), 1995 – 1996; directorul National Intelligence (Informaţii Naţionale), 2009 – 2010 Richard Blee – şeful Centrului Alec (bin Laden Unit of

Counterterrorist Center), 1999 – 2001 William Casey – director, 1981 – 1987

Duane „Dewey” Clarridge – ofiţer de operaţiuni şi fondator al CTC

Raymond Davis – prestator de servicii pentru CIA, arestat în Pakistan în 2011

Porter Goss – director, 2004 – 2006

Robert Grenier – şef de centru, Islamabad, 1999 – 2002; directorul CTC, 2004 – 20061 Michael Hayden – director, 2006 – 2009[1]

Stephen Kappes – director-adjunct, 2006 – 2010 Art Keller – ofiţer de operaţiuni în Pakistan, 2006 Mike [ofiţer acoperit în prezent] – directorul CTC, din 2006 Ross Newland – ofiţer de operaţiuni în America Latină şi Europa de Est; mai târziu, înalt-funcţionar la cartierul-general al Agenţiei

Leon Panetta – director, 2009 – 2011

James Pavitt – director-adjunct, Operations (pentru Operaţiuni), 1999 – 2004

David Petraeus – director, 2011 – 2012; comandantul United States Central Command (Centrului de Comandă al Statelor Unite), 2008 – 2010

Enrique Prado – ofiţer de operaţiuni în cadrul CTC; ulterior, angajat la Blackwater USA

José Rodriguez – directorul CTC, 2002 – 2004; director-adjunct, Operations, 2004 – 2007 George Tenet – director, 1997 – 2004

Departamentul Apărării

Robert Andrews – asistent-interimar al Secretarului Apărării pentru Special Operations and Low-Intensity Conflict, 2001 – 2002

1 CTC şi-a schimbat denumirea din Counterterrorist Center în Counterterrorism Center, în 2005.

Stephen Cambone – Subsecretar al Apărării pentru Informaţii, 2003 – 2007

Michael Furlong – funcţionar al Departamentului Apărării, implicat în operaţiuni de informaţii, care a supervizat, în cele din urmă, operaţiunea de spionaj privat Robert Gates – Secretar al Apărării, 2006 – 2011 Stanley McChrystal – general, şefvd JSOC, 2003 – 2008 William McRaven – amiral, şeful JSOC, 2008 – 2011 Michael Mullen – amiral, preşedintele Joint Chiefs of Staff (Comitetului Reunit al Şefilor de State-Majore), 2007 – 2011

Thomas O'Connell – asistent al Secretarului Apărării pentru Special Operations and Low-Intensity Conflict (Operaţiuni speciale şi Conflicte de mică intensitate), 2003 – 2006

Leon Panetta – Secretar al Apărării, 2011 – 2013

Donald Rumsfeld – Secretar al Apărării, 2001 – 2006

Casa Albă

John Brennan – asistent al Preşedintelui pentru Securitate Internă şi Contraterorism, 2009 – 2013

Richard Clarke – coordonator al Contraterorismului, 1998 – 2001

Pakistan

Shakilăfridi – medic pakistanez, angajat să spioneze pentru CIA

Mahmud Ahmed – general-locotenent, director-general al ÎŞI 1999 – 2001

Ali Jan Aurakzai – general-locotenent, comandantul militar pakistanez răspunzător de operaţiunile din FATA

Raymond Davis – prestator de servicii pentru CIA, arestat în Lahore, în 2011

Ehsan ul-Haq – general-locotenent, director-general al ÎŞI 2001 – 2004

Jalaluddin Haqqani – şef al reţelei criminale cu baza în zonele tribale pakistaneze, care a executat atacuri împotriva trupelor americane din Afghanistan

Ashfaq Parvez Kayani – general, director-general al ÎŞI 2004 – 2007; şef al Statului-Major al Armatei, 2007 – 2013

Baitullah Mehsud – şef al talibanilor pakistanezi, după moartea lui Nek Muhammad Wazir

Asad Munir – general de brigadă, şef de centru ÎŞI la Peshawar, 2001 – 2003

Cameron Munter – ambasador al Statelor Unite la Islamabad, 2010 – 2012

Ahmad Shuja-Paşa – general-locotenent, director-general al ÎŞI 2008 – 2012

Hafiz Muhammad Saeed – comandantul grupării Lashkar-e-Taiba („Armata celor puri”)

Nek Muhammad Wazir – şef al talibanilor pakistanezi din zonele tribale

Yemen

Ibrahim al-Asiri – specialist în confecţionarea de bombe pentru AQAP

Abdulrahman al-Awlaki – fiul lui Anwar al-Awlaki

Anwar al-Awlaki – predicator radical şi membru al AQAP, cetăţean american

Ali Abdullah Saleh – preşedinte al Yemenului, 1990 – 2012

Somalia

Aden Hashi Farah Ayro – unul dintre primii şefi ai grupării Al-Shabaab

Hassan Dahir Aweys – şeic, şef al Uniunii Tribunalelor Islamice

Michele „Amira” Ballarin – femeie de afaceri americană şi antreprenoare guvernamentală

Saleh Ali Saleh Nabhan – membru din Kenya al celulei Al-Qaida din Africa de Est, ucis în 2009

Alliance for the Restoration of Peace and Counterterrorism (ARPCT – Alianţa pentru Reinstaurarea Păcii şi Contraterorism)

Al-Shabaab („Tinereţea”) – aripă înarmată a Uniunii Tribunalelor Islamice

Prolog

Războiul de dincolo

„O muncă bună de spionaj – predicase dintotdeauna Controlul – era ceva ce se făcea treptat şi care se baza pe un fel de blândeţe.

Vânătorii de scalpuri constituiau excepţia la propria-i regulă.

Nici nu lucrau treptat, nici nu se purtau blând”.

John Le Carré – *Cârtiţa*

Escortat de poliţişti pakistanezi, americanul solid, spionul, a fost adus într-o cameră de interogatoriu ticsită. Prin tot vacarmul de telefoane mobile care sunau şi discuţii încrucişate între detectivi, vorbind un talmeş-balmeş de urdu, punjabi şi engleză, anchetatorul încerca să descifreze faptele cazului.

— America… tu din America?

— Da.

— Din America, şi-aparţii de ambasada americană?

— Da – şi vocea lui nervoasă de american a tunat, ca s-acopere vorbăria din jur: Paşaportul meu – i l-am arătat poliţistului de-acolo… A rămas pe undeva. S-a pierdut.

Pe filmarea neclară a interogatoriului, s-a văzut cum îşi băga mâna în bluzonul de flanelă cu model în pătrăţele şi scotea un snop de ecusoane de identificare, înşirate pe un şnur trecut pe după gât. Era unul dintre puţinele lucruri pe care izbutise să le păstreze, după scena haotică

de la sensul giratoriu.

— Ăsta-i un ecuson vechi. De la Islamabad.

I-a băgat ecusonul sub nas individului care stătea faţă-n faţă cu el, de partea cealaltă a mesei, după care i-a arătat un ecuson mai recent, dovada că funcţiona la consulatul american din Lahore.

A sunat un telefon, şi unul dintre ofiţerii din camera şi aşa înghesuită a pus capăt convorbirii, cât a putut de repede:

— Am arestat un om al ambasadei. Te sun eu mai târziu.

Interogatoriul a continuat.

— Lucrezi la consulatul general din Lahore?

— Da.

— Ca… ce?

— Ăăă… lucrez doar consultant acolo.

— Consultant?

Omul din spatele mesei şi-a luat o mutră sceptică. A făcut o pauză, după care a lătrat o întrebare în urdu către un alt poliţist:

— Şi cum îl cheamă?

— Raymond Davis, i-a răspuns ofiţerul.

— Raymond Davis, a confirmat americanul. Pot să stau jos?

— Chiar te rog. Vrei dăm apă? l-a întrebat poliţistul.

— Aveţi o sticlă? O sticlă de apă? a vrut să ştie Davis.

Un alt ofiţer din încăpere a izbucnit în râs:

— Vrei apă?, l-a întrebat. N-ai bani, nu apă.

Prin spatele scaunului pe care s-a trântit Davis, un alt poliţist a intrat în cameră şi a cerut să fie pus în temă.

— Ăsta înţelege totul? Şi doar doi oameni a omorât? 1

Raymond Allen Davis – fost, la viaţa lui, vedetă de fotbal american şi de wrestling la un liceu din vestul

Virginiei, veteran al Beretelor Verzi din armată şi, totodată, soldat în regim privat la firma Blackwater USA, iar acum agent clandestin al CIA în Pakistan – se strecurase, câteva ore mai devreme, prin traficul dens din Lahore, înghesuindu-se pe scaunul şoferului unei maşini Honda Civic albe. Oraş stăpânit cândva de moguli, de adepţi ai religiei *sikh* şi de britanici, Lahore este capitala intelectuală şi culturală a Pakistanului şi, de aproape un deceniu, se găsea la periferia războiului secret, pe care America îl purta în Pakistan.

Dar, până în anul 2011, harta militantismului islamic din interiorul Pakistanului fusese redesenată şi facţiuni care avuseseră până atunci prea puţine contacte unele cu altele încheiaseră noi alianţe, ca să scape cu viaţă din campania dusă de CIA cu dronele, în munţii dinspre apus. Grupări care-şi axaseră cea mai mare parte a energiilor, visând cu ochii deschişi, pe atacuri sângeroase împotriva Indiei acum începuseră să se alinieze mai aproape de Al-Qaida şi de alte organizaţii însetate de jihadul global. Unele dintre aceste grupări aveau rădăcini profunde în Lahore, motiv pentru care, iată, Raymond Davis şi o echipă de la CIA declanşaseră operaţiuni dintr-o casă conspirativă din acel oraş.

Dar acum, Davis ajunsese într-o secţie de poliţie din Lahore, după ce împuşcase doi tineri care se apropiaseră de maşina lui cu armele scoase, călare pe o motocicletă neagră, la un sens giratoriu sufocat de maşini, biciclete şi ricşe. Davis îşi scosese şi el pistolul Glock semiautomat şi trăsese un pumn de gloanţe direct prin parbriz, făcându-l ţăndări şi lovindu-l pe unul dintre cei doi în stomac, în braţ şi-n cine ştie ce altă parte a corpului. Când îl văzuse pe celălalt fugind, se dăduse jos din maşină şi-i trăsese şi lui câteva gloanţe în spate.

Ceruse ajutor prin radio de la consulatul american şi, în decurs de câteva minute, se ivise un vehicul Toyota Land Cruiser, care gonea în direcţia greşită, pe o stradă cu sens unic. Dar maşina izbise şi omorâse un tânăr motociclist pakistanez, după care plecase cu tot cu Davis, care încă mai stătea în mijlocul drumului. La faţa locului, se răspândiseră tot felul de obiecte bizare, printre care o mască neagră, cam la o sută de cartuşe şi o bucată de stofa cu steagul american. Telefonul celular din maşina lui Davis conţinea fotografii ale unor instalaţii militare pakistaneze, făcute pe şest1.

La câteva zile după calamitatea de la sensul giratoriu, directorul CIA l-a minţit pe spionul-şef din Pakistan, într-o discuţie telefonică şi o întâlnire privată, şi a negat că Davis ar fi lucrat pentru CIA. Preşedintele Barack Obama s-a exprimat vag, într-o conferinţă de presă, despre ce rol juca Davis în acea ţară, şi a cerut ca „diplomatul nostru din Pakistan”[2] să fie pus în libertate. Şeful centrului CIA de la Islamabad, care sosise în ţară cu doar câteva zile înaintea incidentului cu împuşcături, s-a certat făţiş cu ambasadorul american de acolo, insistând că Statele Unite nu făceau niciun compromis şi nu încheiau niciun fel de înţelegere pentru a obţine eliberarea lui Raymond Davis. Regula jocului se schimbase în Pakistan, a zis el, şi vremea relaţiilor amicale dintre CIA şi serviciul de spionaj pakistanez trecuse.

De atunci înainte, situaţiile aveau să fie tratate după Regulile Moscovei[3] – după metodele nescrise, neiertătoare

---

2 Mark Mazzetti et al., „American held in Pakistan worked with CIA”, The New York Timesy 21 februarie 2011.

3 The Moscow rules (în engl., în orig.) - reguli nescrise ale agenţilor secreţi americani care trebuiau respectate cu stricteţe în activitatea de spionaj în Moscova şi, prin extensie, în orice ţară comunistă (n. red.).

ale spionajului practicat între adversari, în timpul Războiului Rece[4].

Într-o clipă, toată acea poveste sângeroasă a părut a confirma ipotezele conspiraţioniste amplificate prin bazarurile aglomerate şi pe culoarele puterii din Pakistan: că Statele Unite îşi trimiseseră o ditamai armata secretă în acea ţară, oameni care să semene haos şi violenţă, ca parte a unui război acoperit, pe care-l purtau americanii acolo. Soţia uneia dintre victimele lui Davis, convinsă că asasinul soţului ei n-ar fi fost adus niciodată în faţa justiţiei, a înghiţit o cantitate mortală de otravă de şobolani.

Dar cazul Davis spunea şi o poveste mai amplă. Fosta Beretă Verde, angajată de CIA pentru o vânătoare de oameni în Pakistan, era imaginea unei agenţii americane de spionaj care se transformase, după un deceniu de conflicte purtate la mare depărtare de zonele de război declarate. Nemaifiind un serviciu de spionaj în sens tradiţional, dedicat obţinerii de secrete ale guvernelor străine, CIA devenise o maşină de ucis, o structură obsedată de vânătoarea de oameni.

Şi, la fel cum ajunsese CIA să preia sarcinile asociate în mod tradiţional cu armata, spionii transformându-se în soldaţi, s-a întâmplat şi reversul. Militarii americani s-au dispersat în spaţiile sumbre ale politicii externe americane, echipe de comando îndeplinind misiuni de spionaj, pe care Washingtonul nici nu visa c-ar fi putut ajunge vreodată să le aprobe, înainte de 11 septembrie 2001. Anterior atacurilor din acea zi, Pentagonul se ocupa foarte puţin cu spionajul practicat de oameni, iar CIA nu avea permisiunea oficială de a ucide. În anii care au trecut de atunci, fiecare

4 Autorul a intervievat doi oficiali americani.

dintre cele două organizaţii s-a ocupat din plin cu amândouă şi un complex militaro-informativ a luat naştere, cu scopul de a purta noul tip de război american.

Liniile general-istorice ale războaielor din Afghanistan şi Irak sunt bine cunoscute, de-acum. Dar, de mai bine de un deceniu, s-a desfăşurat un război separat şi paralel, o reflecţie sumbră a „marilor războaie” în care s-a lansat America după atacurile de la 11 septembrie 2001. Într-un război din umbră, purtat pe cealaltă parte a globului, America şi-a urmărit duşmanii, folosindu-se de roboţi-asasini şi de trupe de operaţiuni speciale. A plătit mercenari să constituie reţele de spionaj clandestine şi s-a bazat pe dictatori veroşi, pe servicii străine de spionaj nestatornice şi pe armate mandatate, formate din scursuri. În locuri unde Statele Unite nu puteau trimite trupe terestre, au apărut personaje dubioase, care au jucat roluri marginale – de pildă, un oficial de-al

Pentagonului, fumător înrăit, care a făcut echipă cu o figură de la CIA, din scandalul Iran-Contra1, şi împreună au pus la cale, neoficial, o operaţiune de spionaj în Pakistan; sau o moştenitoare bogată din ţara cailor, Virginia, care într-atât de obsedată a devenit de Somalia, încât a convins Pentagonul s-o angajeze chiar pe ea să vâneze agenţi ai organizaţiei Al-Qaida din acea ţară.

Războiul s-a întins pe mai multe continente – din munţii Pakistanului până în deşerturile din Yemen şi din Africa de Nord, şi de la războaiele interdanuri, mocnite, din Somalia până la cele din junglele de nepătruns din Filipine. Bazele războiului secret au fost puse de un preşedinte republican conservator şi preluate de unul democrat-liberal, care a devenit fermecat de ceea ce moştenise. Preşedintele Barack Obama l-a considerat o soluţie alternativă potrivită la războaiele păguboase,

costisitoare, care dărâmă guverne şi necesită ani întregi de ocupaţie americană. Pentru a-l cita pe John Brennan, unul dintre cei mai apropiaţi consilieri ai lui Obama, pe care preşedintele democrat a sfârşit prin a-l numi şef la CIA, în locul „ciocanului”, America s-a reorientat către „bisturiu”.

Analogia sugera că tipul acesta nou de război ar fi fără costuri şi fără greşeli – o chirurgie fără complicaţii. Nu e chiar aşa. Calea cuţitului a creat duşmani, în aceeaşi măsură în care i-a obliterat. A generat resentimente printre foşti aliaţi şi, câteodată, a contribuit la instabilitate, chiar în timp ce se străduia să instaureze ordinea în locul haosului. A scurtcircuitat mecanismele prin care Statele Unite, ca naţiune, se angajează într-un război şi l-a transformat pe preşedintele american în arbitrul suprem, care stabileşte anume ce oameni din ţări îndepărtate mor sau rămân în viaţă. Această cale a războiului a generat şi multe succese, de pildă uciderea, în cele din urmă, a lui Osama bin Laden şi a celor mai de încredere adepţi ai săi. Dar a şi coborât ştacheta felului în care se poartă războiul, pentru că le vine mai uşor acum Statelor Unite, decât în orice alt moment al istoriei lor, să întreprindă acţiuni de lichidare la capătul lumii. Ceea ce urmează este povestea unui experiment care a durat mai bine de un deceniu şi a rezultatelor ieşite din acest laborator.

Sir Richard Dearlove a presimţit viitorul cu doar câteva săptămâni după atacurile de la 11 septembrie 2001. Şef al serviciului secret de spionaj britanic, MI6, el a venit în Statele Unite, împreună cu alte oficialităţi de frunte ale spionajului britanic, să-şi arate solidaritatea cu cel mai apropiat dintre toţi aliaţii Marii Britanii. Dearlove s-a prezentat la cartierul-general al Agenţiei de la Langley, din Virginia, pentru a transmite personal mesajul că spionii

britanici îşi deschideau registrele, oferindu-le celor de la CIA un acces rarisim la toate dosarele pe care le avea MI6 despre membrii organizaţiei Al-Qaida.

Britanicii îi şcoliseră pe americani în arta subtilă a spionajului, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, dar ei de mult abordau diferit jocul de-a spionii. În 1943, un membru al Grupului de Operaţiuni Speciale al lui Winston Churchill se plângea că „temperamentul americanilor pretinde rezultate rapide şi spectaculoase, în timp ce politica britanică mizează, în general, pe discuţii îndelungate şi pe trudă". El sublinia pericolele pe care le implica metodologia pusă în practică de OSS, care precedase CIA şi care se baza pe aruncarea în aer a depozitelor de arme, pe tăierea liniilor telefonice şi pe minarea căilor de aprovizionare inamice. Americanii aveau mai mulţi bani decât minte, avertiza respectivul, iar faptul că OSS „tânjea să se joace de-a *cowboy*-i şi pieile-roşii" nu putea conduce decât la necazuri pentru alianţă1.[5]

Dearlove crescuse în tradiţia clasică a spionajului britanic. El absolvise „Queens* Collège" de la Universitatea Cambridge, un teren tradiţional de recrutare pentru serviciile secrete britanice, şi fusese numit în posturi din străinătate – în Africa, în Europa şi la Washington. Ca şi predecesorii săi, în calitate de şefia MI6, îşi semna toate memorandumurile interne cu numele de cod „C" – tot prin tradiţie, numai cu cerneală verde.

La scurtă vreme după ce avionul cu indicativul ASCOT-1 îl depusese la Washington, Dearlove ajunsese la CTC de la cartierul-general al CIA. Pe un ecran mare,

---

5 Gândurile acestui ofiţer în legătură cu OSS apar citate în cartea lui Douglas Waller, Wild Bill Donovan: The Spymaster Who Created the OSS and Modem American Espionage, Free Press, New York, 2011, pp. 188-189.

ofiţerii de acolo urmăreau o filmare cu un camion alb, marca Mitsubishi, care mergea pe un drum din Afghanistan. Dearlove ştia că Statele Unite îşi dezvoltaseră capacitatea de a purta război cu telecomanda, însă nu mai văzuse niciodată, până atunci, cum acţiona un avion teleghidat *Predator*.

Câteva minute s-au scurs, până când cele două Unii încrucişate din mijlocul ecranului s-au poziţionat fix deasupra camionului, după care explozia unei rachete a inundat întregul ecran cu o lumină albă orbitoare. După alte câteva secunde, imaginea s-a limpezit şi s-a putut vedea camionul distrus, contorsionat, mistuindu-se în flăcări1.

Dearlove s-a întors către grupul de ofiţeri de la CIA, printre care se număra şi Ross Newland, un veteran al Agenţiei, care, cu câteva luni mai devreme, fusese numit în cadrul unui grup de lucru care superviza programul avioanelor fără pilot *Predator*. Britanicul a schiţat un zâmbet acru şi a zis:

— Aproape că nu mai are niciun haz, nu?[6]

Capitolul 1

Permisiunea de-a ucide

„Sunteţi acolo să ucideţi terorişti, nu să vă faceţi duşmani”. 1

Preşedintele pakistanez Pervez Musharraf, către ambasadoarea americană Wendy Chamberlin.

14 septembrie 2001

Luminile din Camera de Criză de la Casa Albă s-au atenuat şi oamenii de la CIA şi-au început derularea

6 Detaliile vizitei făcute de Sir Richard Dearlove la Langley provin de la Ross Newland, un fost cadru de conducere de la CIA, care stătea chiar lângă Dearlove în momentul în care avionul-spion Predator a distrus camionul.

imaginilor.

Fotografiile fuseseră luate în grabă, erau granulate şi prost focalizate. Unele arătau nişte bărbaţi care se urcau într-o maşină sau care mergeau pe o stradă. Scena din încăperea întunecată parcă ar fi fost dintr-un film cu mafia, în care agenţi de la FBI sorb din cafele şi parcurg teancuri de fotografii cu capi mafioţi. Însă, în cazul de faţă, era vorba de imagini cu oameni pe care CIA îşi propunea să-i omoare.

Se adunaseră în jurul mesei toţi oamenii vicepreşedintelui, printre care se numărau consilierul juridic David Addington şi şeful de cabinet, I. Lewis Libby, o figură veche de la Washington, poreclit Scooter. Din capul mesei, vicepreşedintele Dick Cheney[7]

urmărea galeria de fotografii ale tuturor acelor indezirabili cu un vădit interes. Se întâmpla într-o zi friguroasă, de sfârşit de toamnă din 2001, la doar câteva săptămâni după ce preşedintele George W. Bush semnase ordinul secret prin care CIA îşi recăpăta puterea pierdută în anii 1970, după ce o serie de sinistre – şi, uneori, de-a dreptul comice – dezvăluiri despre tentativele de asasinat puse la cale de Agenţie obligaseră Casa Albă să-i formuleze clar acesteia interdicţia de a extermina duşmanii Americii. În ziua aceea, în Camera de Criză, CIA se întorsese la Casa Albă cu un raport asupra felului în care intenţiona să se folosească de proaspăt-obţinuta ei licenţă de a ucide1.

Cei doi ofiţeri de la CIA, care susţineau prezentarea, José Rodriguez şi Enrique Prado, le-au comunicat celor

7 După o telegramă secretă pe care ambasadoarea americană în Pakistan, Wendy Chamberlin, a trimis-o la Departamentul de Stat pe 14 septembrie 2001, telegramă declasificată mai târziu şi făcută publică de Arhiva Siguranţei Naţionale.

prezenţi că la CTC se făceau recrutări de ofiţeri ai Agenţiei pentru un program nou şi ultrasecretizat: un proiect de infiltrare în alte ţări a unor mici echipe de asasini, care să vâneze şi să ucidă acei oameni pe care Administraţia Bush îi trecuse pe lista neagră. Printre imagini se număra şi una care-l înfăţişa pe Mamoun Darkazanti, un sirian despre care CIA credea că se implicase în organizarea atacurilor de la 11 septembrie 2001 şi care trăia la lumina zilei în Germania. Era şi o fotografie a doctorului Abdul Kadeer Khan, erou în Pakistan pentru munca sa la dezvoltarea bombei atomice a ţării, dar proscris în Occident, pentru faptul că transferase pe ascuns tehnologie nucleară în Iran, Libia şi alte state-paria. Făcând fiecare fotografie de foarte aproape, CIA scotea în evidenţă o realitate nespusă, dar inconturnabilă: ne putem apropia de ei suficient de mult, ca să-i fotografiem, aşa că ne putem apropia suficient şi ca să-i omorâm.

Şi totuşi, dincolo de toată bravada, rămâneau întrebări la care nu se ofereau şi răspunsuri. Cum aveau să se strecoare neobservateplutoanele de execuţie de la CIA, în Germania, Pakistan sau în alte ţări? Putea un eventual grup de asasini americani să pună pe picioare o asemenea reţea de supraveghere şi apoi, la momentul potrivit, să-i tragă un glonţ în cap ţintei pe care şi-o stabilea? Agenţia nu venise pregătită cu nimic la capitolul logistică, iar Prado şi Rodriguez nu veniseră la Casa Albă pregătiţi să răspundă la întrebări amănunţite despre operaţiuni. Nu făceau decât să ceară permisiunea.

Dick Cheney le-a spus că puteau trece la treabă.

Preşedintele George W. Bush, fiul unui fost director al Central Intelligence1, după care Agenţia îşi redenumise cartierul-general de la Langley, a moştenit un serviciu de spionaj micşorat şi descurajat, o umbră a celui care fusese

în perioada Războiului Rece. Dar în ultimele luni din 2001, Bush le trasase celor de la CIA sarcina unei vânători de oameni la nivel global, iar performanţele acestora îi umflaseră Agenţiei imaginea despre sine, ca fiind promptă şi receptivă la cerinţele comandantului-suprem – în antiteză cu Pentagonul, birocratic şi greoi.

CIA declanşase, de-acum, un război secret, la ordinul Casei Albe, iar CTC al Agenţiei, pe vremuri ignorat, devenise postul de comandă frenetic al acestui război Centrul fusese, la un moment dat, o fundătură în cadrul Agenţiei, mulţi dintre cei de la Langley văzându-l ca pe o adunătură de fanatici dubioşi, care aterizaseră acolo după ce dăduseră greş în misiuni de mai mare prestigiu. Dar, după atacurile de la 11 septembrie 2001, CTC şi-a început cea mai dramatică extindere din toată istoria lui, pe parcursul unui deceniu devenind, pentru CIA, inima care bate întruna.[8]

Sute de ofiţeri şi analişti acoperiţi au fost luaţi de la birourile secţiilor Asia şi Rusia şi redistribuiţi în labirintul de firide încropite în mare grabă, care acum sufocau nucleul de operaţiuni de la ETC. Repartizarea tuturor devenise atât de complicată, încât oamenii aveau dificultăţi în a-şi găsi colegii. Au fost amplasate indicatoare de străzi din carton, care să ajute la găsirea firidelor aflate pe „Aleea Osama Bin" sau „Calea Zawahiri" 1. În cele din urmă, a fost amplasată o pancartă şi deasupra intrării în Centru – care să le reamintească tuturor constant, apăsător, că un alt atac terorist ar fi putut surveni în zilele sau chiar în minutele care urmau. Pe acea pancartă era

8 Până în 2005, directorul CIA se prezenta sub titulatura oficială de Director of Central Intelligence (DCI - Director al Informaţiilor Centrale). (Preşedintele Bush-tatăl a fost directorul Agenţiei de spionaj timp de un an, 1976-1977) (n. tr.).

scris: Astăzi e 12 septembrie 2001.

Cel care a condus uraganul în primele luni ale războiului a fost J. Cofer Black, un ofiţer înflăcărat, pe care-l obseda vânarea lui Osama bin Laden încă de pe vremea când era şeful centrului CIA de la Khartoum, capitala Sudanului, ţară în care Bin Laden trăia în exil. Black îşi cultivase printre colegii săi de la CIA imaginea unui soi de încrucişare între un om de ştiinţă nebun şi generalul George Patton. Pe 11 septembrie 2001, când unii se temeau că ultimul avion deturnat s-ar fi putut îndrepta către Langley, Black a refuzat să le permită ofiţerilor CTC să părăsească şi ei cartierul-general al Agenţiei, împreună cu tot restul personalului de la CIA.

În lunile următoare, directorul CIA, George Tenet, rareori s-a dus la Casa Albă fără să-l aibă alături pe Black şi s-a răspândit o întreagă mitologie despre cum era hotărât Black să lichideze cât mai mulţi membri ai organizaţiei Al-Qaida cu putinţă[910]. Într-o şedinţă desfăşurată în Biroul Oval a treia zi după atacuri, Bush l-a întrebat pe Black dacă era capabilă CIA să-şi îndeplinească noua misiune, care presupunea să infiltreze plutoane paramilitare în Afghanistan, care să sprijine căpeteniile afghane şi să lupte împotriva talibanilor. Făcând o hiperbolă macabră, Black a pretins că, până când ar fi încheiat CIA socotelile cu Al-Qaida, lui Bin Laden şi acoliţilor săi aveau „să le zbârnâie muştele pe ochi” 1. Acesta era modul de a vorbi pe care voia să-l audă preşedintele Bush, căruia şeful cel bombastic al

9 Jose Rodriguez Jr. şi Bill Harlow, Hard Measures: How Aggressive CIA Actions after 9/11 Saved Lives, Threshold Editions, New York, 2012, p. 75.

10 George J. Tenet, At the Center of the Storm: My Years at the CIA, HarperCollins, New York, 2007, p. 165.

Contraterorismului i-a căzut cu tronc imediat. Dar unii membri ai cabinetului de război al preşedintelui s-au crispat, auzind o lăudăroşenie atât de *macho*, şi au început să-l numească pe Black „ăla cu muştele pe ochi”[1112].

Statutul de exaltare faţă de Black al celor care contau la Casa Albă a condus la fricţiuni în interiorul Agenţiei şi la conflicte constante cu şeful, James Pavitt, pe care Black îl considera slab şi lipsit de imaginaţie. Pavitt era şeful Direcţiei Operaţiuni, ramura de la CIA răspunzătoare de tot ce însemna spionaj şi misiuni operative sub acoperire, şi-l considera pe Black un *cowboy* care se dădea mare. El credea că Black era mult prea nerăbdător să implice Agenţia în genul de fapte de vitejie în ţări îndepărtate, care constituiseră o sursă inepuizabilă de necazuri pentru CIA, drept care, în anii anteriori atacurilor de la 11 septembrie 2001 cei doi se înfruntaseră aprig pe marginea dilemei dacă era bine sau nu ca *Predator-ul* dotat cu arme să fie preluat de CIA şi trimis în Afghanistan să-l vâneze şi să-l ucidă pe Osama bin Laden.

Dar succesul strategiei adoptate iniţial de CIA în Afghanistan, spre sfârşitul anului 2001, a reprezentat o victorie pentru Black şi CTC şi a părut să le demonstreze detractorilor ei de la CIA că era chiar indicat ca o echipă restrânsă de ofiţeri ai Agenţiei să organizeze o campanie împotriva unei organizaţii structurate difuz, cum era Al-Qaida. Echipe de ofiţeri paramilitari de la CIA, cărora li s-au alăturat mai târziu Beretele Verzi ale Armatei, transformaseră o adunătură de miliţii afghane zdrenţăroase într-o armată cuceritoare. Călare pe cai şi

11 Vezi interviul cu Cofer Black, de la emisiunea 60 Minutes din 13 mai 2012.

12 Bob Woodward, Bush at War, Simon & Schuster, New York, 2002, p. 52.

manevrând vehicule blindate ruginite din epoca sovietică, afghanii îi alungaseră pe talibani din Kabul şi Kandahar.

Noul conflict straniu dăduse peste cap şi felul în care Statele Unite purtau războaie. Ordinea tradiţională a comenzii de pe timp de război – de la Casa Albă la Secretarul Apărării şi apoi la un comandant cu patru stele şi cu un stat-major de sute de inşi, care elaborau şi executau un plan de război – fusese ocolită în tăcere. Directorul CIA devenise un comandant militar, care ducea un război clandestin la nivel global, cu un stat-major scheletic şi cu foarte puţină viziune de ansamblu. Pentru a consolida plutoanele paramilitare trimise de CIA în Afghanistan, Tenet a început să facă presiuni la modul agresiv şi i-a vândut Casei Albe un program de capturare a teroriştilor care urmau să fie plasaţi în închisori secrete şi supuşi unui regim orwellian1 de metode brutale de interogare. Numai Bush, Cheney şi o mână de oameni de la Casa Albă supervizau deciziile în legătură cu cine trebuia să fie prins, cine trebuia să fie ucis şi cine trebuia să fie lăsat în viaţă[13][14].

Această schimbare a fost una bruscă pentru Tenet, care, în anii dinaintea atacurilor de la 11 septembrie 2001, se complăcuse în a le spune stăpânilor săi de la Casa Albă că era de preferat ca ofiţerii de la CIA să se ţină departe de procesul de punere în practică a politicilor, evocând o imagine aproape monahală, în care spionii de la Langley produceau note informative, iar cei „de pe malul celălalt”,

13 Trimitere la regimul poliţienesc din romanul 1984, de George Orwell (1984, în traducere românească, Editura Univers, Bucureşti, 1991 şi Editura Polirom, Iaşi, 2002) (n. tr.).

14 Ideea este analizată mai profund în articolul lui Philip Zelikow, „Codes of conduct for a twilight war”, în Houston Law Review, 16 aprilie 2012.

de la Casa Albă şi din Congres, luau decizii bazate pe respectivele note informative. James Pavitt avea să le spună, mai târziu, anchetatorilor din Comisia 11 septembrie 2001 a Congresului că una dintre lecţiile învăţate din scandalul Iran-Contra, din anii 1980, fusese aceea că „noi nu facem politica de la [Langley], iar voi nici nu vreţi să o facem”[1516].

Dacă ideea respectivă devenise deja un fel de mit numai bun pentru a fi evocat, cu siguranţă că spre sfârşitul anului 2001 CIA nu mai putea pretinde că se ţinea deoparte în luarea deciziilor controversate, care priveau războiul şi pacea. Bush a cerut ca Tenet să vină la Biroul Oval în fiecare zi, pentru punctajul zilnic al preşedintelui – era pentru prima oară, de la întemeierea Agenţiei, că directorul CIA însuşi, nu vreun analist de rang mai mic, venea la Casa Albă cu informarea obişnuită de dimineaţă. La fel ca predecesorii lui de la CIA, Tenet abia aştepta să capete acces la preşedinte, aşa că el şi Cofer Black se prezentau în fiecare dimineaţă la Casa Albă cu pomelnicul de comploturi teroriste şi de complotişti, ca să informeze un public fascinat despre ce măsuri lua CIA pentru protejarea naţiunii. Audienţele zilnice la preşedinte i-au făcut pe Tenet şi CIA indispensabili Casei Albe, care se dovedea nesătulă când venea vorba să primească informaţii despre posibile ameninţări.

Dar o atenţie de nivel atât de înalt a început să aibă un efect distorsionant asupra analizelor pe care le furniza CIA – le făcea mai precise, mai tactice. Sute de analişti de la CIA lucrau de-acum în domeniul terorismului, lucru de

15 Vezi raportul „Intelligence Policy”, al Comisiei Naţionale pentru cercetarea atacurilor teroriste îndreptate împotriva Statelor Unite, Declaraţia de Lucru nr. 7 (2004) a Comisiei pentru atacurile de la 16 septembrie 2001.

înţeles în siajul unor atacuri care omorâseră aproape trei mii de americani. Dar analiştilor, dintr-odată, le-a devenit evident că metoda prin care ar fi putut avansa în carierele lor de la CIA era să ajungă să lucreze în domeniul terorismului, cu scopul de a veni cu ceva ce i-ar fi putut fi citit preşedintelui într-o dimineaţă devreme, în Biroul Oval.

Iar Casa Albă era interesată cel mai mult în a primi ponturi despre unde se aflau anumiţi agenţi ai organizaţiei Al-Qaida, nu de subiecte de mai largă acoperire, cum ar fi fost nivelul de sprijin de care Al-Qaida se bucura în lumea musulmană sau impactul operaţiunilor militare sau de spionaj americane asupra radicalizării unei noi generaţii de militanţi. CIA şi-a concentrat eforturile în sensul cerut.

Până şi limbajul meseriei de spion s-a schimbat, încetul cu încetul. Ofiţerii operativi1 şi analiştii de la CIA folosiseră termenul „ţintire" mai de mult, când luau decizii în legătură cu care guvern străin trebuia luat la ţintă pentru obţinerea de informaţii sau cu care oficialitate străină putea fi racolată şi făcută să le furnizeze informaţii celor de la CIA. În cele din urmă, prin „ţintire", analiştii care s-au mutat la CTC au ajuns să înţeleagă ceva cu totul diferit. Termenul se referea, de-acum, la urmărirea cuiva care era considerat o ameninţare pentru Statele Unite şi prinderea sau lichidarea individului respectiv.

Înfruntările dintre Cofer Black şi James Pavitt s-au intensificat, aşa că la începutul lui 2002 Black a hotărât să renunţe la serviciul clandestin şi să-şi ia o slujbă la Departamentul de Stat[17][18], înlocuitorul său a fost José

17 Case ojficers (în orig., în lb. engl.) - ofiţeri ai CIA care se ocupă cu identificarea, recrutarea şi instruirea agenţilor secreţi. în prezent, sunt denumiţi operative ojficers (n. red.).

18 Black şi Pavitt aproape că nu-şi vorbeau. La începutul anului 2002, potrivit mai multor foşti oficiali de la CIA, popularitatea câştigată de

Rodriguez, care fusese unul dintre ofiţerii de frunte ai CTC şi contrapunctul modest al lui Cofer Black. Acesta din urmă avea experienţă în privinţa Orientului Mijlociu şi aparţinea unui grup restrâns de ofiţeri de la CIA, care cunoşteau îndeaproape reţeaua teroristă condusă de Osama bin Laden; Rodriguez nu lucrase niciodată în lumea islamică şi nu vorbea limba arabă. Dar era un apropiat al lui Pavitt, iar unii ofiţeri clandestini bănuiau că Rodriguez fusese de la bun început instalat la Centru, pentru ca Pavitt să-l poată ţine sub observaţie pe Black. Portorican de origine şi având ambii părinţi profesori, Rodriguez se angajase în agenţia de spionaj la mijlocul anilor şaptezeci, după ce absolvise Facultatea de Drept a Universităţii din Florida. Cariera lui sub acoperire se desfăşurase mai cu seamă în divizia America Latină, sediul aventurilor în care se implicase CIA în Nicaragua, El Salvador şi Honduras, în anii 1980. La vremea respectivă, însă, Rodriguez ocupa o funcţie prea mică pentru a evita să fie prins în plasa investigaţiilor din scandalul Iran-Contra, care aveau să paralizeze acea divizie timp de ani buni. Era bine văzut în interiorul serviciului clandestin, dar nu se distinsese niciodată drept unul dintre cei mai buni ofiţeri din grupul său de la CIA. Lucrase într-o serie de centre CIA din America Latină, de pildă în Bolivia şi Mexic, şi-şi croise imaginea unui nonconformist, căruia îi plăcea să stea pe lângă birocraţii de la Langley, despre care credea că organizau operaţiunile din teren la nivelul micro-detaliilor. Era foarte pasionat când venea vorba de călărie, şi-şi numise calul preferat Business („Afaceri”), când fusese

---

Black la Casa Albă l-a făcut pe şeful CTC să-şi ignore superiorii de la Langley şi să afirme frecvent: „Eu lucrez pentru preşedinte”. După ce a lucrat la Departamentul de Stat, Black şi-a luat un post de conducere la firma Blackwater USA.

şeful centrului CIA de la México City, subordonaţii lui de acolo fiind instruiţi ca dacă vreunul dintre şefii de la Langley telefona şi se interesa de ce făcea el, să i se răspundă că Rodriguez era „plecat cu Afaceri” 1.

Când preluase conducerea diviziei America Latină, în 1995, aceasta era iarăşi întoarsă cu fundul în sus. John Deutch, al doilea director al Agenţiei numit de preşedintele Clinton, tocmai dăduse afară mai mulţi ofiţeri operativi, pentru ceea ce în mod eufemistic se numeşte, la CIA, „contacte strânse şi constante cu cetăţeni străini”. Altfel spus, cei de-acolo, din America Latină, făceau afaceri ilicite şi existau temeri că destrăbălarea lor ar fi putut să-i vulnerabilizeze în cazul unor şantaje. Curând, intrase şi Rodriguez în necazuri. Când un prieten al său din copilărie fusese arestat în Republica Dominicană, acuzat de ceva legat de droguri, Rodriguez intervenise pentru a împiedica poliţia din acea ţară să-l bată pe prietenul său, câtă vreme era ţinut în arest. Era un caz flagrant de conflict de interese ca şeful diviziei America Latină din cadrul Agenţiei să intervină pe lângă autorităţile unei alte ţări în favoarea unui prieten, aşa încât inspectorul-general de la CIA îi dăduse un vot de blam lui Rodriguez pentru „lipsa teribilă de discernământ” de care dăduse dovadă. Drept urmare, îşi pierduse funcţia de şef1.

Dar, până în 2002, cariera lui Rodriguez revenise pe linia de plutire, drept care el se regăsea pe o listă scurtă de latino-americani – pe care figura inclusiv prietenul său, Enrique Prado –, implicaţi în noul război purtat de CIA. Era o prezenţă regulată la întâlnirile zilnice de la ora 5 după-amiază, din jurul mesei de conferinţe a directorului Tenet, la care oficialităţile de rang înalt de la CIA primeau ştirile de ultimă oră din ziua respectivă, de pe câmpurile de luptă ale operaţiunilor din Afghanistan şi din alte părţi. În timpul

unei asemenea sesiuni a făcut Rodriguez o propunere nepregătită dinainte, care avea să conducă la una dintre cele mai fatidice decizii ale Administraţiei Bush.

Chestiunea discutată de grupul respectiv era ce trebuia făcut cu toţi luptătorii talibani, pe care trupele regulate americane şi ofiţerii de la CIA îi capturau în Afghanistan. Unde puteau fi deţinuţi aceştia, pe termen lung? întâlnirea s-a transformat într-o sesiune de idei şi propuneri, diverşii ofiţeri ai Agenţiei sugerând ce ţări i-ar fi putut accepta pe deţinuţi pe teritoriile lor. Unul a propus închisoarea din oraşul Ushuaia, în Ţara de Foc din Argentina, un stabiliment izolat [19]undeva, în fundul pământului. Un altul a propus Insulele Corn, două fire de praf din Marea Caraibilor, în largul coastelor nicaraguane. Dar toate aceste idei au fost date la o parte, ca fiind nişte opţiuni nerealiste. În cele din urmă, a venit şi Rodriguez cu o idee, aproape în bătaie de joc:

— Păi, am putea să-i băgăm la Guantânamo, a zis el.

Toţi cei din jurul mesei au râs, gândindu-se la cum s-ar fi enervat Fidel Castro, dacă Statele Unite şi-ar fi închis prizonierii din acest nou război în baza militară americană de pe pământ cubanez. Şi totuşi, cu cât se gândeau mai bine la o asemenea perspectivă, cu atât li se părea tuturor că soluţia Guantânamo era una foarte raţională. Era o închisoare americană a cărei soartă n-ar fi fost periclitată acolo, aşa cum ar fi putut fi într-o altă ţară, dacă se întâmpla să se schimbe guvernarea şi noua conducere hotăra să-i alunge de pe teritoriul ei pe prizonierii Statelor Unite. Plus că, şi-au făcut socoteala oficialităţile de la CIA, o eventuală închisoare din golful Guantânamo s-ar fi aflat în afara jurisdicţiei tribunalelor americane. Părea să fie,

19 David Wise, „A not so secret mission”, în Los Angeles Times, 26 august 2007.

deci, un amplasament ideal.

Recomandarea numărul unu făcută de CIA pentru noua închisoare americană a fost, aşadar, Cuba, şi n-a trecut mult până când Agenţia şi-a construit propria închisoare secretă într-un colţ al complexului penitenciar de la golful Guantânamo. Penitenciarul de maximă siguranţă a fost poreclit „Câmpurile de căpşuni” de către ofiţerii de la CIA, pentru că prizonierii aveau să rămână acolo, după toate probabilităţile1 – şi vorba cântecului „pe veci”[2021].

*

Pe un câmp de luptă haotic, la 11 mii de kilometri distanţă de Washington, cel dintâi război al secolului al XXI-lea se dovedea o poveste mult mai încâlcită decât păruse la prima vedere, în labirintul cabinelor de la CIA sau în prezentările ordonate în Power Point şi vizionate în birourile cu lambriuri de lemn, de la etajele superioare ale Pentagonului. La începutul anului 2002, în Afghanistan se desfăşură ceva ce nu era niciun război cu împuşcături zilnice, nicio pace dătătoare de speranţă, ci un conflict obscur, minat de concurenţa şi de lipsa de încredere dintre soldaţi şi spioni. Misiunile americanilor se bazau adesea pe frânturi de informaţii din surse necredibile, ca atunci când zeci de militari din trupele SEAL1 ale Marinei şi de puşcaşi-marini şi-au petrecut opt zile dezgropând morţii dintr-un complex de peşteri de la Zhawar Kili, în estul Afghanistanului, pe baza informaţiilor că Osama bin Laden

---

20 David Johnston şi Mark Mazzetti, „A window into CIAs embrace of secret jails”, în The New York Times, 12 august 2009.

21 Trimitere la piesa Strawberry Fields Forever (1967) a trupei The Beatles, inspirată din amintirile lui John Lennon, care în copilărie se juca în grădina unei case de copii de lângă Liverpool a Armatei Salvării, denumită Strawberry Field (n. tr.).

ar fi putut fi ucis recent într-un raid aerian asupra bazei de acolo. Existau speranţe că eventuala descoperire a trupului lui Bin Laden ar fi oferit pretextul unei încheieri a războiului afghan după numai trei luni. Militarii au deshumat o mulţime de cadavre, dar n-au găsit ce căutau[2223].

Uneori, proasta comunicare dintre CIA şi militari avea consecinţe fatale. Pe 23 ianuarie, un grup de Berete Verzi ai Armatei a lansat un raid în puterea nopţii, împotriva a doua redute de la Hazar Qadam, la 150 de kilometri nord-est de Kandahar. Cele două redute constau din mai multe clădiri cocoţate pe versantul unei coline. În timp ce un avion de luptă AC-130 zbura în cercuri pe deasupra, două echipe de militari au luat concomitent cu asalt redutele1.

Rafale sacadate de pistoale-mitralieră AK-47 au izbucnit din interiorul acelor clădiri, când echipele de comando au aruncat în aer pereţii exteriori. Americanii au tras şi ei şi au început să treacă din cameră în cameră, unii dintre ei luptând corp la corp cu trăgătorii suspectaţi de a fi fost talibani. La finalul misiunii, americanii omorâseră mai bine de patruzeci de oameni în interiorul acelor clădiri, iar avionul de luptă făcuse una cu pământul toate structurile existente.

Dar abia când s-au întors la bază, soldaţii au aflat că,

---

22 Abreviere a cuvintelor „Sea, Air, and Land” (Mare, aer şi pământ), desemnând cele trei medii de luptă, pentru care sunt antrenate forţele speciale de intervenţie ale Marinei Statelor Unite. Ca substantiv comun, seal înseamnă „focă” (n. tr.).

23 Detaliile operaţiunii de exploatare de la Zhawar Kili provin din raportul de misiune al unităţii speciale SEAL a Marinei Militare, din iulie 2002, intitulat: „Complexul de peşteri de la Zhawar Kili. Unitatea operativă K-Bar şi exploatarea de la AQ008, Provincia Paktika, Afganistan”.

doar cu câteva zile mai înainte, CIA îi convinsese pe oamenii aflaţi în acele două redute să-i abandoneze pe talibani şi să lupte pentru partea cealaltă a baricadei. Într-una dintre clădirile distruse în acea noapte era expus drapelul noului guvern din Afghanistan, condus de Hamid Karzai. CIA nu le spusese o vorbă celor din echipa de asalt de la operaţiunile speciale, despre faptul că zecile de afghani care trăiau în acele două redute erau, de-acum, aliaţii lor.

Confuzia din Afghanistan era, măcar în parte, rezultatul firesc al balamucului de pe câmpul de luptă, dar izvora şi din piedicile pe care şi le puneau reciproc CIA şi Pentagonul, pentru supremaţie în acest nou conflict american. Secretarul Apărării, Donald Rumsfeld, se simţise lezat de faptul că echipele paramilitare de la CIA ajunseseră primele în Afghanistan. Nu era doar o chestiune de logistică, deşi era foarte adevărat că plutoanele de Berete Verzi fuseseră ţinute în loc, iniţial, de vremea proastă şi de dificultăţile de a obţine acces la bazele din jurul Afghanistanului. Problema era că invazia fusese concepută şi condusă de CIA, în fazele ei incipiente, iar factorul militar american avusese doar un rol auxiliar. Abilitatea celor de la CIA de a se mişca mai rapid ca militarii, având numai o fracţiune din bugetul şi efectivele de luptă ale Pentagonului, îl irita pe Rumsfeld. El a început să revizuiască serios birocraţia de la Pentagon, ca să fie sigur că situaţia nu se mai repetă.

Rumsfeld se luptase de-a dreptul, în eforturile sale de a restructura un Departament al Apărării pe care-l considera prea închistat şi prea controlat de servicii militare cu vederi înguste, obsedate să-şi protejeze mult-apreciatele sisteme de arme. Fost Secretar al Apărării în Administraţia Ford, Rumsfeld se întorsese la Pentagon

după o trecere încununată de succes prin lumea afacerilor. Adunase o mică avere personală la compania farmaceutică G.D. Searle – unde lucrase la dezvoltarea unor produse care dăduseră lovitura, precum Nutra-Sweet şi Metamucil cu gust de portocală – şi când preluase iar Pentagonul îşi exprimase clar intenţiile: voia să aplice legile sectorului privat într-un Departament al Apărării prea plin de el.

La 69 de ani, Rumsfeld avea să devină în scurt timp cel mai în vârstă Secretar al Apărării din istorie, iar plângerile lui despre ce risipă era la Departamentul Apărării aveau câteodată savoarea poveştilor bunicilor despre viaţa din timpul Marii Crize Economice. Eforturile lui de a remania Pentagonul au dat naştere imediat comparaţiilor cu eforturile lui Robert McNamara, Secretar al Apărării în timpul Administraţiilor Kennedy şi Johnson, care venise de la Compania de Automobile Ford, împreună cu „zbârnâitorii" lui, hotărât să modifice cultura Pentagonului. Câţiva generali, nemulţumiţi de abordarea lui Rumsfeld, i-au poreclit „bârâitori" pe cei din grupul de afacerişti cam trecuţi, pe care noul Secretar al Apărării îi adusese cu el pentru a conduce diversele servicii militare. Până să ajungă zborul 77 al companiei American Airlines, în dimineaţa zilei de 11 septembrie 2001, să se izbească de faţada vestică a Pentagonului, militarii deturnaseră deja cu succes multe dintre tentativele mai ambiţioase ale lui Donald Rumsfeld, menite să ducă la desfiinţarea unor sisteme de arme costisitoare, din perioada Războiului Rece. Se făceau speculaţii făţişe, la Washington, că Rumsfeld ar fi putut deveni primul membru de frunte al Administraţiei Bush, care să fie îndepărtat. Numai că, dimpotrivă, pe parcursul anului următor el a devenit cel mai vizibil şi mai apreciat membru al cabinetului preşedintelui Bush. Statele Unite i-au alungat pe talibani

din oraşele afghane până în decembrie 2001, urmând un plan de război inovator, pentru care Rumsfeld a fost lăudat public, iar comunicatele lui de presă, directe şi generatoare de multă atenţie, au făcut din el figura publică reprezentativă pentru felul în care înţelegea Administraţia Bush să reacţioneze la atacurile teroriste care făcuseră aproape trei mii de victime printre americani. Rumsfeld nu folosea eufemisme, nici nu aluneca pe panta jargonului militar când preciza care erau ţintele războiului. Vorbea despre „omorât de talibani".

Rumsfeld şi-a dat seama, de la bun început, că o mare parte a noului război avea să fie purtată în colţuri ascunse ale lumii, la mare distanţă de zonele de război declarate. N-ar fi arătat câtuşi de puţin ca încăierările de infanterie din secolul al XIX-lea, ca războiul de tranşee din Primul Război Mondial sau ca bătăliile de tancuri din cel de-al Doilea. Pentagonul simţea nevoia să înceapă să trimită soldaţi în locuri în care – prin lege şi tradiţie – numai spionii avuseseră voie să meargă. De exemplu, Pentagonul de pe vremea aceea nu avea o celulă dedicată combaterii terorismului, cum era CTC de la CIA; totuşi, în doar câteva săptămâni după atacurile de la 11 septembrie 2001, Rumsfeld a propus construirea uneia, care să fie numai a lui. Doar că mai mare. Într-un memorandum adresat directorului CIA, George Tenet, Rumsfeld scria: „Din ce aud, CTC e prea mic pentru o misiune de 24 de ore din 24 şi 7 zile pe săptămână" – şi i-a formulat lui Tenet o propunere, în care-şi descria planul de a constitui Joint Intelligence Task Force for Combating Terrorism (Forţa de Intervenţie Informativă Comună pentru Combaterea Terorismului), o structură integral nouă, care le-ar fi dat celor de la Pentagon posibilitatea de a controla noul război1.

La patru zile după ce i-a trimis propunerea sa lui Tenet, Rumsfeld şi-a notat gândurile despre anvergura noului război, într-un memorandum strict secret adresat preşedintelui Bush. Războiul avea să fie unul global, afirma el, şi trebuia neapărat ca Statele Unite să fie conştiente care erau scopurile lui ultime: „Dacă războiul nu modifică semnificativ harta politică a lumii – îi scria Rumsfeld preşedintelui –, Statele Unite nu-şi vor atinge scopul”[2425].

Pentagonul nu avea încă pusă la punct maşinăria cu care să fi purtat un asemenea război, ceea ce Rumsfeld ştia la fel de bine ca oricine. Avea multe de făcut.

Într-o noapte senină, la începutul lunii februarie 2002, trei bărbaţi şi un băiat, cu toţii afghani, au sărit dintr-un camion alb în beznă, cu veşmintele umflate în jurul corpurilor de rotoarele unui elicopter militar american, care săltau praful spre înaltul cerului. Au început să-şi fluture mâinile disperaţi, în timp ce un grup de comando se apropia de ei, toţi membrii acestuia ţinându-şi ţevile armelor în poziţie de tragere[26].

La 60 de kilometri spre nord, într-un centru de operaţiuni improvizat în imediata vecinătate a terminalului de călători distrus de bombe al Aeroportului din Kandahar, militari din trupele de operaţiuni speciale urmăreau desfăşurarea misiunii pe o înregistrare video furnizată de o

---

24 Memorandumul lui Donald H. Rumsfeld către George Tenet, în „Forţa de Intervenţie Informativă Comună pentru Combaterea Terorismului”, 26 septembrie 2001.

25 Donald H. Rumsfeld, Memorandum în atenţia preşedintelui, 30 septembrie 2001.

26 Detaliile operaţiunii de urmărire şi capturare a mullahului Khairkhwa provin din rapoartele clasificate ale Joint Special Operations Command (JSOC), ca şi din interviuri cu membri ai grupului operativ pentru acţiuni speciale, cu baza la Kandahar.

dronă a celor de la CIA. Comandantul operaţiunilor speciale, căpitanul de Marină Robert Harward, a pus mâna pe un telefon cu linia securizată şi şi-a sunat mai-marii din Kuweit, ca să le spună despre captivi. Mullahul Khairullah Khairkhwa, liderul taliban pe care toată lumea îl vâna – le-a spus el şefilor –, era de-acum în arest.

La celălalt capăt al firului telefonic, s-a lăsat o tăcere prelungită. În cele din urmă, general-locotenentul Paul Mikolashek, din Kuweit, a rupt-o:

— Dacă nu sunt oamenii care trebuie, a întrebat el, îi puteţi duce înapoi de unde au fost luaţi?

Harward s-a uitat încurcat la ceilalţi ofiţeri din centrul de comandă. Trăgând aerul adânc în piept, ca să lase furia să-i treacă, l-a asigurat pe general că deţinuţii care tocmai fuseseră încătuşaţi şi urcaţi la bordul unui elicopter, şi care se întorceau cu acel elicopter la baza din Kandahar, puteau fi – dacă se dovedea necesar – duşi înapoi în locul de unde fuseseră luaţi în custodie.

Ceea ce tocmai aflase Mikolashek, dar Harward încă nu ştia, era că persoanele urcate în elicopter nu erau mullahul Khairkhwa şi aghiotanţii lui. Khairkhwa, ministrul de Interne al talibanilor, mergea cu un alt camion alb, care tocmai trecuse graniţa în Pakistan. Iar CIA era la curent.

Totul se întâmpla în a patra lună a războiului afghan şi trupe americane se revărsau în ţară, în număr din ce în ce mai mare. Un nou guvern abia fusese instalat la Kabul şi mullahul Khairkhwa petrecuse zile întregi în pertractări cu fratele vitreg al noului preşedinte afghan, Ahmed Wali Karzai, care voia să-l convingă să se predea şi să devină informator pentru CIA. Ahmed Wali se afla el însuşi pe statele de plată ale celor de la CIA – o alianţă care, după mai mulţi ani, avea să devină o sursă de tensiuni între CIA şi militarii de la Kabul – şi spionii americani i-au transmis

mullahului Khairkhwa mesajul că putea să evite arestarea şi un lung sejur la nou-construită închisoare de la golful Guantânamo.

Dar, după mai multe zile de negocieri, mullahul Khairkhwa tot nu era sigur că putea să aibă încredere în americani. I-a telefonat unei alte căpetenii talibane pentru a-i spune că plănuia să fugă în Pakistan – convorbire interceptată de spionii americani. Ofiţerii de informaţii l-au avertizat pe generalul Mikolashek, care i-a spus căpitanului Harward, aflat la Kandahar, să-l captureze pe ministrul taliban, până când nu apuca să treacă frontiera. Elicopterul s-a ridicat de la pământ şi s-a îndreptat spre sud, ca să-l prindă pe mullahul Khairkhwa, avionul de spionaj *Predator* al CIA, care urmărea camionul alb, fiind în fruntea formaţiei.

CIA avea însă planuri diferite. Războiul din Afghanistan obligase Agenţia la o colaborare strânsă cu omologii din spionajul pakistanez, de la Direcţia ÎŞI iar ofiţerii de la CIA sperau să-i poată determina pe spionii pakistanezi să-l prindă ei pe mullahul Khairkhwa şi să-l încurajeze să devină informator. Sau, în caz contrar, arestarea unei căpetenii talibane importante în Pakistan le-ar fi adus autorităţilor de la Islamabad o anumită bunăvoinţă la Washington.

La scurtă vreme după ce a decolat elicopterul militar de la Kandahar, drona de la CIA s-a retras şi n-a mai urmărit camionul mullahului Khairkhwa, lăsându-i pe militarii din aparatul de zbor fără date despre locul în care se afla ţinta lor. Ofiţerii de informaţii de la postul de comandă al operaţiunilor speciale au început să urle în telefoane ca *Predator*-ul să-şi reia urmărirea. A durat câteva minute până când a sosit un alt *Predator* de la CIA şi a început să urmărească un camion alb cu totul diferit.

De-acum, CIA conducea comandoul din elicopter către o ţintă greşită, în timp ce mullahul Khairkhwa şi suita lui treceau în mare viteză peste frontiera din deşert, de la Spin Boldak, şi ajungeau în Pakistan. După câteva zile şi alte runde de negocieri rămase fără niciun rezultat, pentru a-l transforma pe Khairkhwa în informator, forţele de securitate pakistaneze au înconjurat casa în care acesta se ascundea, în satul Chaman. Spionii pakistanezi l-au predat pe liderul taliban ofiţerilor de la CIA chiar în Pakistan, la Quetta, iar mullahul Khairkhwa şi-a început lungul drum către golful Guantânamo din Cuba, unde a devenit unul dintre cei dintâi prizonieri ai noii închisori de pe insulă1.

Cât despre cei trei bărbaţi şi un băiat care fuseseră arestaţi şi aduşi într-un centru de detenţie de la Kandahar, aceştia au fost urcaţi la loc în elicopter şi duşi la 60 de kilometri spre sud, camionul lor rămânând în acelaşi loc unde se afla când fuseseră prinşi în ambuscadă de comandoul american din elicopter. Afghanii au fost lăsaţi să-şi vadă de drum, cu mai multe cutii de raţii militare. Din respect faţă de credinţa celor reţinuţi, mâncarea care conţinea carne de porc a fost exclusă.[27]

Capitolul 2

Un mariaj între spioni

„Pakistanul a văzut întotdeauna chestiunile acestea în alb şi negru”. 1

General-locotenent Mahmud Ahmed, şefal ISI, 12

27 Memorandum în atenţia Comandantului, Comandamentul Sudic al Statelor Unite,6martie2008: „Recomandare pentru detenţia continuată sub controlul Departamentului Apărării pentru deţinutul de la Guantânamo cu numărul ISNUS9AF-000579DP(S)”, disponibilă la adresa: http://projects. nytimes.com/guantanamo/detainees/579-khirullah-said-wali-khairkhwa.

septembrie 2001

Generaţii întregi de ofiţeri de la CIA sunt absolvenţi ai „Fermei”, unitatea de antrenament a Agenţiei din zona de litoral a Virginiei, unde au învăţat prima lecţie a spionajului: nu există serviciu de informaţii prieten. Serviciile de spionaj ale altor naţiuni sunt menite să fie penetrate, iar agenţii lor – „întorşi”, ca să lucreze pentru Statele Unite, spionându-şi propriile ţări. Serviciile de spionaj străine se pot dovedi utile în cazul operaţiunilor comune, dar nu poţi avea niciodată încredere deplină în ele. Cu cât este mai mare dependenţa de serviciile de legătură, pentru orice fel de operaţiune, cu atât e mai mare şi pericolul ca operaţiunea respectivă să dea greş.[28]

Această filosofie funcţiona destul de bine în timpul Războiului Rece, când misiunea principală a celor de la CIA era să fure secretele Uniunii Sovietice şi pe cele ale statelor ei clientelare – adică spionajul tradiţional în străinătate. Şefii de la Langley ştiau că sovieticii căutau să facă exact acelaşi lucru în Statele Unite şi că Moscova îşi plantase propriii spioni în serviciile de informaţii străine, pentru a se poziţiona în aşa fel, încât să aibă un mai mare acces la secretele americane. Raţiunea numărul unu a eventualei apropieri de spionii străini ţinea de scopurile contraspionajului: să se afle cât de adânc penetraseră serviciile de spionaj străine rândurile Agenţiei şi să fie prinse cârtiţele, până nu se ascundeau şi mai adânc.

Dar dictatele unui nou război au modificat rapid

28 Mahmud Ahmed către Richard Armitage, în „întâlnirea Secretarului-Adjunct Armitage cu şeful spionajului din Pakistan, Mahmud: «Ori sunteţi cu noi, ori nu sunteţi»”, telegramă a Departamentului de Stat, 12 septembrie 2001. Acest document şi alte câteva, citate în acest capitol, au fost declasificate şi făcute publice pe 11 septembrie 2011 de către Arhiva Siguranţei Naţionale.

regulile jocului de-a spionii. Prioritatea numărul unu, la CIA, nu mai era să adune informaţii despre guvernele străine şi ţările acestora, ci vânătoarea de oameni. Noua misiune punea mare accent pe adunarea de informaţii amănunţite despre anumiţi indivizi şi nu conta prea mult cum şi de unde erau adunate acele informaţii. Ca urmare, CIA s-a văzut dintr-odată mai dependentă de serviciile de spionaj străine, cărora le luase ani întregi să construiască dosare despre organizaţiile teroriste. Disperată să obţină informaţii care s-o ajute să oprească următorul atac, CIA n-a mai fost atât de pretenţioasă în privinţa prietenilor pe care şi i-a ales. În primele zile după atacurile de la 11 septembrie 2001, relaţiile dintre CIA şi anumite servicii de spionaj cu istorii deloc respectabile, pline de brutalitate – Mukhabarat din Egipt, Direcţia Generală de Informaţii din Iordania, chiar şi serviciul de informaţii al statului-paria libian al lui Muammar Gaddafi au devenit mult mai strânse.

Unii lideri ai acestor ţări au jubilat numai gândindu-se că puteau da lecţii Statelor Unite în privinţa unei chestiuni periculoase, cum era vânătoarea de terorişti. În timpul unei cine oferite la Cairo, la începutul lunii octombrie 2001, preşedintele egiptean

Hosni Mubarak i-a spus lui Donald Rumsfeld că bombele aveau să le fie americanilor de prea puţin folos în războiul pe care-l puneau la cale şi că Statele Unite ar fi trebuit „să-şi bage banii în cumpărarea de aliaţi pe teren, în Afghanistan”. Mubarak, un faraon al vremurilor moderne, care-şi consolidase puterea, în parte, zdrobind mişcările islamiste din propria-i ţară, şi-a dat seama, fără îndoială, că avea mult de câştigat dintr-o relaţie în care-şi arăta muşchii în faţa Statelor Unite aflate în căutarea pe bâjbâite a unei noi strategii împotriva teroriştilor. Cu o

înfloritură mai degrabă retorică, el i-a spus lui Rumsfeld că lupta împotriva terorismului era necesară, „pentru a salva planeta” 1.

Pentru CIA, însă, aflată şi ea în război de-acum, nu exista relaţie mai importantă decât cea cu Direcţia de îŞI pakistaneză. Timp de mulţi ani, aceasta posedase cele mai rele calităţi ale unui mariaj eşuat: ambele părţi încetaseră demult să mai arate încredere una în cealaltă, dar nici nu-şi puteau închipui că s-ar fi despărţit vreodată.

În felul acesta, raportul dintre serviciile de spionaj copia exact, în miniatură, mai vasta relaţie dintre Statele Unite şi Pakistan. Legăturile strânse dintre CIA şi ÎŞI din anii 1980, când spionii americani şi cei pakistanezi duceau arme în Afghanistan şi-i antrenau pe mujahedini să doboare elicoptere sovietice, se răciseră un deceniu mai târziu, în anii 1990. Washingtonul îşi pierduse interesul faţă de Afghanistanul post-sovietic şi-i impusese Islamabadului sancţiuni aspre, ca represalii pentru desfăşurarea programului nuclear clandestin al ţării. Pakistanul a început să-i cultive pe talibani, o grupare de membri semialfabetizaţi ai unor triburi de etnie paştună din partea de sud a Afghanistanului, ca o contrapondere a facţiunilor care compuneau Alianţa Nordului, de mult timp sprijinită de India.[29]

ÎŞI îi considerase pe talibani aliaţi paştuni, care, deşi stranii şi fanatici, îi puteau împiedica pe cei din Alianţa Nordului să preia puterea în Afghanistan şi să instaureze ceea ce Islamabadul se temea că avea să fie un stat-satelit al Indiei la frontierele sale vestice. Oficialităţile militare pakistaneze îşi imaginau şi că, după tot ce făcuseră pentru

29 Donald Rumsfeld către George W. Bush, „Memorandum în atenţia preşedintelui: Vizitele mele în Arabia Saudită, Oman, Egipt, Uzbekistan şi Turcia”, 6 octombrie 2001.

alungarea Uniunii Sovietice din Afghanistan, îşi câştigaseră dreptul de a ţine frâiele guvernării de la Kabul.

În condiţiile în care spionajul pakistanez le oferea sprijin talibanilor atât în bani, cât şi în sfaturi de strategie militară, iar şuvoiul de bani de la Washington la Islamabad secase, oficialităţile americane staţionate în Pakistan în anii 1990 au constatat că nu aveau nicio putere de convingere asupra celor de la ÎŞI când au cerut ca spionajul pakistanez să exercite presiuni asupra guvernării talibane de la Kabul, astfel încât Osama bin Laden să le fie predat. Statele Unite au insistat, la sfârşitul anului 1998, după atentatele cu bombă organizate simultan de Al-Qaida împotriva ambasadelor americane din Kenya şi Tanzania, dar serviciul de spionaj pakistanez a rămas ferm pe poziţii. Americanii din Pakistan au trimis un şir întreg de telegrame la Washington, în care-şi detaliau frustrările. O telegramă de la Islamabad către Departamentul de Stat, din decembrie 1998, purta un titlu sec, eufemistic: „Osama bin Laden: Pakistanul pare să încline spre a nu fi de ajutor” 1. Când un diplomat american a pomenit numele lui Bin Laden, într-o întâlnire cu generalul pakistanez Ehsan ul-Haq, viitor şef al serviciului ÎŞI acesta i-a răspuns iritat: „Nu pricep de ce sunteţi voi, americanii, atât de preocupaţi de Afghanistan”[30][31].

În dimineaţa zilei de 11 septembrie 2001, şeful de la ÎŞI generalul Mahmud Ahmed, se afla întâmplător chiar la Washington, unde se întâlnea cu câţiva congresmeni într-o încăpere securizată a Comisiei Permanente Speciale de Informaţii a Camerei Reprezentanţilor. Generalul, un

30 Telegramă de la Ambasada Statelor Unite de la Islamabad către Secretarul de Stat, 18 decembrie 1998.

31 John Schmidt, The Unraveling: Pakistan in the Age of Jihad, Farrar, Strauss and Giroux, New York, 2011, p. 109.

bărbat scund şi îndesat, cu o mustaţă albă şi stufoasă, care i se întindea până la mijlocul ambilor obraji, preluase conducerea spionajului pakistanez după lovitura de stat militară din 1999, care-l adusese în postura de preşedinte pe generalul Pervez Musharraf, şi nu făcea prea mari eforturi să-şi ascundă simpatia faţă de talibani. Odată îl pusese la punct pe un analist militar pakistanez, care-i spusese preşedintelui Musharraf că politica în chestiunea talibanilor afecta poziţia Pakistanului în raport cu celelalte naţiuni: „Talibanii sunt viitorul Afghanistanului” 1, zisese şeful de la ÎŞI.

În acea dimineaţă, pe colina Capitoliului, generalul Ahmed purta o convorbire amicală cu Porter Goss, membru de frunte al Comisiei din partea Partidului Republican, delectându-l pe acesta cu vastele sale cunoştinţe la capitolul fapte obscure legate de Războiul Civil american. Goss învelise frumos o carte despre acel eveniment din istoria Statelor Unite, pe care intenţiona să i-o dăruiască generalului Ahmed. Politeţurile au fost întrerupte brusc de câţiva membri ai aparatului tehnic al Comisiei, care au dat buzna în sală spunându-le congresmenilor şi şefului de la ÎŞI că un al doilea avion tocmai se izbise de turnurile de la World Trade Center. „Mahmud s-a făcut cenuşiu la faţă”, îşi amintea Goss. Şeful spionajului pakistanez s-a scuzat imediat, a părăsit reuniunea şi a sărit în maşina ambasadei, care-l aştepta[3233]. Cartea şi-a lăsat-o în sală, nedesfacută din hârtie.

A doua zi dimineaţă, generalul Ahmed a fost convocat la biroul lui Richard Armitage, adjunctul Secretarului de

32 Dintr-un interviu luat de autor lui Shaukat Qadir.

33 Dintr-un interviu luat de autor lui Porter Goss.

Stat, care nu era deloc într-o dispoziţie favorabilă corectitudinii diplomatice. Preşedintele Bush anunţase, pe parcursul nopţii precedente, că Statele Unite aveau să-i trateze cu aceeaşi măsură atât pe terorişti, cât şi pe sponsorii lor. Armitage i-a prezentat generalului pakistanez în termeni maniheişti dilema cu care se confrunta serviciul condus de acesta, ÎŞI: „Pakistanul se află în faţa unei opţiuni dificile: ori este cu noi, ori nu este”, diplomatul american explicându-i şefului spionilor pakistanezi că decizia era de tipul alb sau negru – nu existau nuanţe de gri.

Lezat de lipsa de menajamente a lui Armitage, Mahmud Ahmed a replicat că deşi Pakistanul fusese acuzat de multe ori c-ar fi „împărţit patul” cu talibanii nimic nu era mai străin de adevăr. Ţara sa era gata să sprijine Statele Unite fără ezitare, a zis el, asigurându-şi interlocutorul că „Pakistanul a privit întotdeauna chestiunile de acest fel în alb şi negru”. Armitage l-a prevenit că Statele Unite pregăteau o listă cuprinzătoare de cerinţe adresate Pakistanului, care aveau toate şansele să genereze o „profundă introspecţie” 1 la Islamabad.

Termenii mariajului dintre CIA şi ÎŞI au fost discutaţi a doua zi. Armitage i-a spus generalului Ahmed că Statele Unite voiau acces neîngrădit în spaţiul aerian pakistanez şi permisiunea de a desfăşura operaţiuni militare şi de spionaj pe teritoriul Pakistanului. America mai voia şi acces la porturile, aerodromurile şi bazele din munţi, situate de-a lungul frontierei cu Afghanistanul. În final, a insistat că şi să le predea celor de la CIA toate informaţiile

pe care le deţinea despre Al-Qaida[3435].

Generalul Ahmed l-a asigurat pe Armitage că avea să-i comunice lista de cerinţe lui Pervez Musharraf. Dar, a zis el, Pakistanul voia ceva în schimb, şi anume asigurări că avea să fie despăgubit pentru sprijinul său din campania împotriva organizaţiei

Al-Qaida. Dacă Pakistanul urma să se întoarcă împotriva talibanilor şi să accepte un război purtat la frontierele sale vestice, trebuia să fie răsplătit pentru asta.

Parametrii relaţiei disfuncţionale dintre America şi Pakistan, după 11 septembrie 2001, fuseseră stabiliţi: Statele Unite au insistat să li se dea dreptul de a purta un război secret pe teritoriul Pakistanului, iar Islamabadul a stors bani, în schimb. Preşedintele Musharraf a fost de acord cu cele mai multe, dar nu cu toate pretenţiile Washingtonului. De exemplu, a limitat zonele în care avioanele americane puteau zbura în spaţiul aerian pakistanez, de teamă că Statele Unite ar fi putut încerca să lanseze zboruri de supraveghere a bazelor nucleare ale Pakistanului. De asemenea, le-a refuzat Statelor Unite accesul pe cele mai multe baze militare, îngăduindu-le militarilor americani să staţioneze cu personal numai pe două baze: la Shamsi, în regiunea sud-vestică Belucistan, şi la Jacobabad, în provincia nordică Sindh1. Până la urmă, reînnoirea jurămintelor de către Washington şi Islamabad

34 Telegramă secretă a Departamentului de Stat, în care este relatată întâlnirea dintre Richard Armitage şi Mahmud Ahmed: „întâlnirea Secretarului-Adjunct Armitage cu şeful spionajului din Pakistan, Mahmud”, 12 septembrie 2001.

35 Telegramă a Secretarului de Stat american către Ambasada Statelor Unite de la Islamabad: „întâlnirea Secretarului-Adjunct Armitage cu şeful spionajului din Pakistan, Mahmud: Acţiuni şi sprijin aşteptate din partea Pakistanului în lupta împotriva terorismului”, 13 septembrie 2001.

a lăsat ambele părţi cu senzaţia că renunţaseră la mai mult decât obţinuseră, dând naştere astfel unor învinuiri şi resentimente care aveau să dea în clocot după mai mulţi ani.

Retorica Washingtonului fusese lipsită de ambiguităţi, iar Musharraf ştia lucrul acesta. Ca unul care-şi petrecuse întreaga viaţă în armată, el şi-a evaluat opţiunile, ca şi cum ar fi fost un joc de-a războiul. Mai târziu, a scris în memoriile sale că dacă el ar fi optat pentru a-i proteja pe talibani, Statele Unite ar fi considerat că ţara lui era un stat terorist şi, în opinia lui, ar fi atacat Pakistanul, ar fi distrus armata pakistaneză şi ar fi pus mâna pe arsenalul nuclear pakistanez. India îşi oferise deja bazele militare pentru războiul afghan, iar Musharraf şi-a închipuit că, nu peste mult timp, Statele Unite ar fi lansat misiuni de luptă aeriană de la vreo bază din regiunea Amritsar, din nord-vestul Indiei. Bombardierele ar fi făcut zbor după zbor pe deasupra teritoriului pakistanez, până în Afghanistan şi înapoi, după ce şi-ar fi livrat încărcăturile distrugătoare.

Mai rău, indienii ar fi profitat de ocazie şi ar fi declanşat ofensiva în Kaşmir, cu binecuvântarea Statelor Unite. Echilibrul strategic din Asia de Sud, care de mult aliniase Pakistanul cu Statele Unite împotriva Indiei şi aliatului ei istoric, Rusia, s-ar fi modificat pentru totdeauna. Pakistanul ar fi devenit un stat proscris, ar fi fost zdrobit şi sărăcit1.

În seara de 19 septembrie, Musharraf le-a spus pakistanezilor cum răspunsese la cererile venite de la Washington. Era îmbrăcat într-o uniformă militară scrobită, însă arăta tras la faţă şi cu cearcăne, preţul interminabilelor întâlniri cu generalii săi, cu politicienii civili, cu liderii religioşi, cu diplomaţii americani. Discursul

său televizat nu a reprezentat o denunţare nici a talibanilor, nici a organizaţiei Al-Qaida, şi niciun moment Musharraf nu a condamnat atacurile de la World Trade Center şi de la Pentagon. În schimb, el şi-a precizat decizia de a-i ajuta pe americani, în termeni stricţi şi naţionalişti. India îşi anunţase deja sprijinul deplin pentru Administraţia de la Washington, a zis preşedintele pakistanez, iar cei de la New Delhi erau hotărâţi să facă totul pentru ca, „dacă şi când se va schimba guvernarea din Afghanistan, să vină la putere o altă guvernare, anti-pakistaneză”[3637]. Musharraf a mai spus că Pakistanul avea patru priorităţi: securizarea propriilor frontiere; cauza Kaşmirului; revigorarea economiei sale; şi, în cele din urmă, să-şi protejeze „atuurile strategice”.

Ultimul punct de pe listă nu era doar o modalitate de a face trimitere la arsenalul nuclear pe care Pakistanul şi-l construise ca să zdrobească India. Armata pakistaneză avea şi alte „atuuri strategice” la care să se gândească. Până în 2001, grupări precum talibanii afghani şi reţelele de miliţii aflate sub comanda liderului mujahedin Jalaluddin Haqqani trecuseră drept elemente critice ale defensivei pakistaneze, iar Musharraf dăduse clar de înţeles, în discursul televizat din acea noapte, că-i considera pe talibani o redută importantă în lupta împotriva Indiei. Chiar dacă făcea presiuni asupra mullahului Omar să-l cedeze pe Osama bin Laden, el a informat naţiunea că tactica sa era găsirea unei căi de ieşire din criză, „fără prejudicii aduse Afghanistanului şi talibanilor”.

Lucrurile s-au dovedit a nu fi, de fapt, albe sau negre.

---

36 Ibidem, p. 202.

37 Traducere a textului discursului ţinut de Pervez Musharraf pe 19 septembrie 2001.

La o săptămână după atacurile de la 11 septembrie 2001 şi cu o noapte înainte ca preşedintele Bush, în cadrul unei sesiuni reunite a Congresului, să-i acuze pe talibani că „instigă şi contribuie la crimă”, Pervez Musharraf încă mai spera ca talibanii să poată rămâne la putere. Washingtonul trăia cu satisfacţia convingerii că Musharraf îşi împinsese toate jetoanele de poker la mijlocul mesei, mizând pe Administraţia Bush. În realitate, el adoptase o strategie mult mai nuanţată, pe care, chiar şi după mai bine de un deceniu de război în Afghanistan, multor oficialităţi americane încă le mai venea greu s-o discearnă.

ÎŞI încă mai spera că un alt război sângeros în Afghanistan putea fi evitat, mai ales unul care ar fi putut să-i înlocuiască pe talibani cu tadjicii şi uzbecii din Alianţa Nordului. După ce s-a întors la Islamabad, generalul Ahmed a implorat-o pe Wendy Chamberlin, ambasadoarea americană, să nu pornească un război din dorinţa de răzbunare. O adevărată victorie nu se putea obţine, în Afghanistan, decât prin negocieri, i-a spus Ahmed. „Dacă talibanii sunt eliminaţi – a zis el –, Afghanistanul va reveni la vremea căpeteniilor războinice”. 1

În tentativa de a-l convinge pe liderul taliban, mullahul Mohammed Omar, să-l abandoneze pe Osama bin Laden, generalul[38]

Ahmed a plecat la Kandahar cu un avion împrumutat de la CIA. Omar, un fost comandant de mujahedini, care-şi pierduse un ochi în timpul războiului cu sovieticii, l-a batjocorit pe generalul pakistanez, numindu-l comisionarul Administraţiei Bush, şi i-a respins cererile. I-a formulat

38 Telegramă de la Ambasada americană din Islamabad către Secretarul de Stat al Statelor Unite: „Mahmud plănuieşte a doua misiune în Afganistan”, telegramă a Departamentului de Stat din 24 septembrie 2001.

vechiului său binefăcător de la ÎŞI şi un reproş usturător: „Tu vrei să le faci pe plac americanilor; eu vreau să-i fac pe plac lui Dumnezeu” 1.

Strategia din Afghanistan crease divizări la CIA de la bun început, adevărate canioane căscându-se între ofiţerii de la Langley şi cei postaţi la centrul CIA de la Islamabad. Cofer Black, şeful CTC, făcea presiuni pentru înarmarea imediată a celor din Alianţa Nordului şi declanşarea unei ofensive către sud, în direcţia Kabulului, însă Robert Grenier, şeful centrului de la Islamabad, a combătut acest plan, avertizând că orice mişcare de înarmare a unei miliţii sprijinite de India şi de Rusia era de natură să distrugă imediat relaţiile cu Pakistanul, care abia se dezgheţaseră, după ani întregi de neîncredere[3940]. Aceste lupte intestine au căpătat o audienţă mai largă la trei săptămâni după atacurile de la 11 septembrie 2001, când ofiţeri de la CIA s-au dus la Pentagon, pentru o teleconferinţă între Washington, Islamabad şi cartierul-general al Centrului de Comandă al Statelor Unite, de la Tampa, Florida.

În timpul discuţiei, Grenier a spus că orice ofensivă pe teren, cu ajutorul Alianţei Nordului, trebuia pusă în aşteptare, pentru a le da celor de la ÎŞI mai mult timp de a pune presiune asupra talibanilor, ca să-l cedeze pe Osama bin Laden. Sprijinirea Alianţei Nordului ar fi putut conduce la un alt război civil sângeros în Afghanistan, a afirmat Grenier, adăugând că o campanie aeriană ar fi putut fi suficientă, deocamdată, pentru a-i aduce pe talibani la negocieri. Dar Hank Crumpton, un ofiţer al CTC, desemnat

39 John F. Bums, „ Adding demands: Afghan leaders show litde willingness to give up Bin Laden”, în The New York Times, 19 septembrie 2001.

40 George J. Tenet, At the Center of the Storm: My Years at the CIA, HarperCollins, New York, 2007, pp. 140-141.

de Cofer Black să conducă războiul purtat de CIA în Afghanistan, a fost de părere că Grenier era naiv. Nu făcea decât să reflecte poziţia celor de la ÎŞI a considerat Crumpton, şi făcea dovada unui caz grav de „clienţită”. După discuţie, Crumpton i-a spus lui Rumsfeld că Grenier, în opinia lui, greşea rău de tot1.

Poate că, într-adevăr, Grenier exprima preocupările celor de la ÎŞI dar acestea nu erau deloc nişte griji iraţionale. De săptămâni întregi, oficialităţile de la ÎŞI le şopteau omologilor staţionaţi de CIA la Islamabad că un război purtat în Afghanistan putea să scape foarte uşor de sub orice control. Ar fi tulburat un echilibru foarte fragil din acea regiune, spuneau ei, poate chiar conducând la o confruntare deschisă pe teritoriu afghan, prin intermediari, între India şi Pakistan.

În timp ce negocierile trenau, iar septembrie s-a făcut octombrie, în mare secret CIA a început să strecoare în Afghanistan echipe paramilitare, pentru a stabili legături cu căpeteniile războinice care luptau sub stindardul Alianţei Nordului. Între timp, un torent de informaţii ameninţătoare de la centrele CIA din Orientul Mijlociu şi Asia de Sud continua să se reverse peste CTC al Agenţiei. Pe 5 octombrie, cu două zile înainte ca Statele Unite să lanseze primele bombe asupra Afghanistanului, Richard Armitage a trimis o telegramă destinată exclusiv ambasadoarei Chamberlin, în care-i cerea să se întâlnească imediat cu generalul Ahmed. Voia să-i fie transmis mullahului Omar un mesaj simplu, şi voia să-i fie transmis de Ahmed – dacă vreun alt atac mai pornea din Afghanistan, replică Statelor Unite avea să fie una devastatoare, scria Armitage: „Fiecare stâlp al regimului

taliban va fi distrus”[4142].

A doua zi după ce americanii au declanşat războiul din Afghanistan, Pervez Musharraf l-a înlocuit pe generalul Ahmed în fruntea serviciului îşi Şefii de la CIA făcuseră presiuni la Washington pentru ca generalul Ahmed să fie dat la o parte, iar înlocuitorul său a reprezentat o alegere care nu a dat naştere niciunei controverse. Generalul Ehsan ul-Haq, un comandant civilizat, care la vremea respectivă conducea corpul de armată de la Peshawar, făcuse parte din cabala de lideri militari care-l aduseseră la putere pe Musharraf în 1999 şi, spre deosebire de predecesorul Ahmed, nu dovedea loialităţi evidente faţă de talibani. În doar câteva săptămâni, noul şef al spionajului se afla, împreună cu Musharraf, la Naţiunile Unite, unde acesta din urmă şi preşedintele Bush s-au întâlnit pentru prima oară după atacurile de la 11 septembrie 2001 ca să discute planurile Americii în Afghanistan.

Ca să-l pregătească pe Bush pentru întâlnire, Secretarul de Stat Colin Powell a scris un memorandum în atenţia preşedintelui, în care-i aducea laude lui Musharraf şi afirma răspicat că guvernul pakistanez îi „abandonase pe talibani”: „Decizia preşedintelui Musharraf de a colabora pe de-a-ntregul cu Statele Unite, în siajul atacurilor de la 11 septembrie 2001, asumându-şi un risc politic considerabil, a reprezentat o cotitură în relaţiile blocate dintre noi” 1 – începea memorandumul. Privind retrospectiv, analiza lui Powell era naivă – asta voiau să creadă oficialităţile americane şi asta preferau să audă.

41 Henry Crumpton, The Art of Intelligence: Lessonsfrom a Life in the CIÃs Clandestine Service, Penguin Press, New York, 2012, p. 194.

42 Telegramă de la Secretarul de Stat al Statelor Unite către Ambasada americană de la Islamabad, „Mesaj către talibani”, telegramă a Departamentului de Stat din 5 octombrie 2001.

Musharraf nu atât reorientase fundamental politica externă a Pakistanului, cât reluase o înţelegere pe care generalul Muhammad Zia-ul-Haq, fostul preşedinte pakistanez, o încheiase cu americanii în anii 1980. Musharraf avea să-i ajute pe americani să obţină ce urmăreau ei în Afghanistan, iar Pakistanul avea să fie plătit cu generozitate.

Musharraf nu reuşise să prevină războiul; în schimb, voia să fie unul scurt şi Statele Unite să părăsească vecinătăţile lui cât mai curând posibil. Acesta era mesajul cu care el venise la Bush, la Naţiunile Unite: faceţi ce aveţi de făcut pentru alungarea lui Osama bin Laden şi a celor care-l sprijină din Afghanistan, dar ultimul lucru pe care Statele Unite ar trebui să-l facă este să rămână în Afghanistan timp de mai mulţi ani1.

După cum s-a dovedit, pakistanezii îi înţeleseseră greşit pe americani, în aceeaşi măsură în care americanii îi înţeleseseră greşit pe pakistanezi. În lunile ce-au urmat atacurilor de la 11 septembrie 2001, o serie întreagă de telegrame informative de la cartierul-general ÎŞI au fost expediate către ambasadele Pakistanului de la Washington şi din alte părţi[43][44]. Analiştii serviciului de spionaj conchideau că Statele Unite nu-şi făceau planuri pentru o implicare de lungă durată în Afghanistan, dincolo de cât aveau nevoie pentru a înfrânge structurile organizaţiei Al-Qaida din acea ţară – concluzie bazată pe concepţia că Washingtonul îşi pierduse interesul faţă de Afghanistan după ultimul război, de îndată ce trupele sovietice se retrăseseră. Aşa i se păruse lui Asad Durrani, un general-locotenent pakistanez în retragere, care condusese ÎŞI în

43 Din interviul luat de autor generalului Ehsan ul-Haq.

44 O descriere a telegramelor trimise de ISI a fost făcută de un fost funcţionar superior pakistanez, care parcursese analiza celor de la ISI.

anii 1990. Durrani funcţiona în calitate de ambasador al Pakistanului în Arabia Saudită, la sfârşitul anului 2001, când telegramele de la ÎŞI au început să sosească în ambasadele din străinătate. Noul război al Americii în Afghanistan, zicea Durrani după mai mulţi ani, „părea că avea să fie o treabă de foarte scurtă durată”[45].

Spionajul pakistanez încă mai încerca să se asigure că aşa urma să fie, drept care, în noiembrie şi decembrie 2001 a ţinut o serie de întâlniri secrete cu liderii tribali afghani, pentru a stabili cât de mulţi dintre adepţii talibanilor, din straturile exterioare, puteau fi desprinşi de nucleul fanatic al mişcării. În cursul uneia dintre aceste întâlniri, noul şef de la ÎŞI generalul Ehsan ul-Haq, a discutat la Islamabad cu Jalaluddin Haqqani. Spionul-şef îl chemase în capitală pe acesta din urmă, pentru a putea evalua mai bine care erau loialităţile bătrânului comandant de miliţii înarmate. Haqqani fusese cândva cel mai mare aliat pe care-l avusese CIA în Afghanistan, în timpul războiului împotriva sovieticilor, dar în toţi anii care trecuseră de atunci se declarase loial organizaţiei Al-Qaida şi-şi construise un imperiu al crimei din ce în ce mai vast, care-şi avea baza la Miranshah, în Waziristanul de Nord.

În timpul întâlnirii, s-a văzut clar că Haqqani nu s-ar fi lăsat deturnat. Invazia americană în Afghanistan, i-a spus el generalului Ehsan ul-Haq, nu era cu nimic diferită de războiul cu sovieticii, de altă dată. Cu o clarviziune dătătoare de fiori, el a profeţit că noul război avea să se desfăşoare exact la fel ca şi ultimul. Nu stătea în puterea lui să oprească bombardierele americane, a zis Haqqani, dar, în cele din urmă, Statele Unite ar fi fost obligate să desfăşoare trupe la sol în număr mare. Când s-ar fi ajuns în

45 Din interviul luat de autor lui Asad Durrani.

această fază, i-a spus el şefului de la ÎŞI americanii ar fi fost în condiţii de confruntare directă cu oamenii săi1.

Pot să ocupe toate oraşele, dar nu pot să ocupe toţi munţii, a continuat şeful miliţiilor înarmate – îşi amintea generalul Ehsan ul-Haq. „Aşa că noi o să ne retragem în munţi, şi-o să rezistăm acolo. La fel cum am făcut şi împotriva Uniunii Sovietice”.

Vestea prezenţei la Islamabad a celebrului comandant a parvenit rapid şi la Ambasada americană, iar şeful centrului CIA, Robert Grenier, l-a vizitat fără întârziere pe generalul Ehsan ul-Haq, pentru a obţine mai multe informaţii. Nu numai că Haqqani venise în capitală, a recunoscut acesta, dar se şi întâlnise cu el. Nu se mai obosise să-l informeze şi pe şeful de la CIA local, pentru că întâlnirea nu avusese niciun rezultat productiv: „Nu cred că va fi de prea mare ajutor”[4647], a zis spionul-şef pakistanez.

*

Cu toate că instalase un alt general în fruntea serviciului ÎŞI Musharraf nu a mers mai departe cu epurarea islamiştilor din rândurile forţelor sale armate. După ce şefia spionajului militar a fost preluată de generalul Ehsan ul-Haq, Musharraf l-a numit pe generalul-locotenent Ali Jan Aurakzai, un prieten apropiat al său şi vechi simpatizant al talibanilor, în fruntea corpului de armată de la Peshawar, post care tocmai fusese vacantat, prin plecarea lui Ehsan ul-Haq.

Peshawar, un oraş comercial fremătător, este capitala Provinciei de la Frontiera de Nord-Vest a Pakistanului, teritoriu denumit astfel de britanici pentru că era

46 Relatarea discuţiei, în interviul luat de autor generalului Ehsan ul-Haq.

47 Din interviul luat de autor generalului Ehsan ul-Haq.

poziţionat la marginea îndepărtată a regiunilor „colonizate” 1. Postul de la Peshawar i-a oferit generalului Aurakzai posibilitatea de a supraveghea aşa-numitele FATA, adică regiunile muntoase aspre, unde legea o făceau triburile *wazir* şi *mehsudy* nişte barbari pentru care autoritatea guvernului nu însemna mare lucru.

Britanicii reuşiseră prea puţin să domesticească zonele tribale care făcuseră parte din fostul *Raj*[48] britanic, aşa încât şi renunţaseră, în cele din urmă. Ca tânăr jurnalist aflat în vizită în India, în 1897, Winston Churchill, pe atunci în vârstă de 23 de ani, a petrecut şase săptămâni alături de Forţele Terestre din Malakand ale Marii Britanii, timp în care a trimis depeşe la *The Daily Telegraph*, descriind munţii acoperiţi de zăpadă: „Şiruri peste şiruri se văd în depărtare, ca o hulă nesfârşită pe întinderea Oceanului Atlantic, iar undeva, în zare, un vârf pe care sclipeşte coiful de zăpadă sugerează un brizant cu creastă albă, mai înalt decât toţi ceilalţi”[49].

„Ploile torenţiale care cad în fiecare an – mai spunea Churchill – au luat cu ele solul de pe versanţii colinelor, lăsându-le un aspect straniu, de parcă le-ar fi brăzdat nenumărate cursuri de apă, iar stânca neagră, primordială, iese la iveală peste tot”. La fel cum pământurile se schimbaseră prea puţin de pe vremea când le descria Churchill, şi oamenii din zonele tribale rămăseseră la fel de aprigi în neîncrederea lor faţă de străini. Era un loc, din câte remarca viitorul prim-ministru britanic, unde „fiecare om ridică mâna împotriva celuilalt, şi toţi împotriva

48 Guvernul pakistanez avea să schimbe, ulterior, această denumire, din Provincia de la Frontiera de Nord-Vest în Khyber Pakhtunkhwa.

49 Depeşele lui Winston Churchill au fost adunate ulterior în prima sa carte, The Story ofthe Malakand Field Force: An Episode ofFrontier War> W.W. Norton, New York, 1989.

străinului”.

Generalul Aurakzai îşi dovedise de mult loialitatea faţă de preşedintele Musharraf, numărându-se printre complotiştii militari care organizaseră lovitura de stat din 1999. După unele relatări, Aurakzai ar fi fost acela care se înfăţişase la reşedinţa fostului preşedinte Nawaz Sharif, i-ar fi pus pistolul în faţă şi i-ar fi spus că militarii preluau puterea în Pakistan. Era o figură impunătoare, fusese crescut în zonele tribale şi ştia că trupele regulate pakistaneze nu erau instruite pentru misiunile pe care erau trimise acolo să le îndeplinească. I-a spus lui Musharraf că el, unul, se îndoia c-ar fi existat prea mulţi agenţi de teren infiltraţi de Al-Qaida peste frontieră, pe teritoriul Pakistanului.

Dar ofiţerii CIA de la Islamabad aveau păreri diferite. La câteva luni după ce soldaţii pakistanezi intraseră în zonele tribale, cei de la CIA au început să trimită constant rapoarte la ÎŞI despre sosirea de luptători arabi în munţi, dar patrulele militare ale generalului Aurakzai n-au găsit nimic de felul acesta. Grenier, şeful centrului CIA de la Islamabad, susţinea că Aurakzai şi alte oficialităţi pakistaneze cu care se întâlnise îşi făceau griji ca nu cumva trupele pakistaneze care scotoceau satele de munte să declanşeze vreo răzmeriţă tribală. Aceşti funcţionari nu voiau să creadă că Al-Qaida îşi stabilise o nouă bază în Pakistan, la mai puţin de o sută cincizeci de kilometri de bazele din Afghanistan, unde gruparea plănuise atacurile de la 11 septembrie 2001. Era un „fapt supărător” 1 pentru ei, a zis Grenier.

Generalul Aurakzai şi-a păstrat comanda până la trecerea sa în rezervă, în 2004, şi, timp de mulţi ani, a continuat să nege prezenţa unor luptători arahi în zonele tribale. În 2005, el i-a spus unui reporter că ideea potrivit

căreia Osama bin Laden s-ar fi ascuns în Pakistan era pură bănuială şi că el, unul, nu văzuse niciodată vreo dovadă că eventuali luptători arabi şi-ar fi organizat operaţiunile în zonele tribale. Vânătoarea după Osama bin Laden şi Al-Qaida în Pakistan era inutilă, în opinia lui[5051].

Dar alţii ştiau mai bine ce ştiau. Generalul de brigadă Asad Munir tocmai fusese numit în funcţia de şef de centru ÎŞI la Peshawar când au avut loc atacurile de la 11 septembrie 2001. N-a trecut mult până când au început să sosească americanii în zona lui. Mai întâi, au venit în grupuri mici, nu mai mult de zece – douăsprezece odată, şi s-au stabilit la consulatul american fortificat din oraş. Se întâmpla spre sfârşitul anului 2001 şi veniseră să colaboreze cu omologii lor pakistanezi la vânătoarea de agenţi ai organizaţiei Al-Qaida, care fugiseră de luptele din Afghanistan. Veniseră, cu alte cuvinte, să lucreze cu Asad Munir.

„Nu mă mai întâlnisem niciodată cu cineva de la CIA", îşi amintea Munir, trăgând fumuri adânci dintr-o ţigară Benson & Hedges şi lăsând fumul să-i acopere faţa cu trăsăturile aspre ale unui corifeu de la Bollywood trecut de prima tinereţe. Gândurile îl duceau melancolic spre acei primi ani de după atacurile de la 11 septembrie 2001, când spionii americani şi cei pakistanezi păreau să lupte contra unuia şi aceluiaşi duşman: „Eram exact ca nişte prieteni".

Americanii, conduşi de un ofiţer de la CIA pe nume Keith, fuseseră iniţial suspicioşi faţă de Munir şi de aproape tot restul lumii de la îşi Dar, după două săptămâni, suspiciunile se risipiseră, zicea Munir1. Peshawar era cel

50 Mark Mazzetti şi David Rohde, „ Amid US policy disputes, Qaeda grows in Pakistan", în The New York Times, 30 iunie 2008.

51 Christina Lamb, „Bin Laden hunt in Pakistan is pointless", în London Sunday Times, 23 ianuarie 2005.

mai vestic oraş mare, în care CIA îşi putea stabili o bază de mari dimensiuni şi, până la mijlocul anului 2002, Agenţia transformase consulatul american de acolo într-o placă turnantă a operaţiunilor de spionaj. Fuseseră înălţate antene pe acoperiş, instalate calculatoare noi şi detaşaţi ofiţeri clandestini, cu acoperiri foarte subţiri. Era, de fapt, un centru de spionaj care se dădea drept avanpost diplomatic.

Munir îşi amintea şi de ceilalţi sosiţi acolo, „personalul tehnic”. El nu avea de unde să ştie, dar echipele tehnice făceau parte dintr-o unitate obscură de la Pentagon, aşa-numita „Vulpe cenuşie” – oficial AISA, cu baza la Fort Belvoir, în Virginia –, care plasa ofiţeri clandestini peste tot în lume, înzestraţi cu echipamente speciale pentru interceptarea comunicaţiilor. Odată cu sosirea lor, baza de date a numerelor de telefon suspecte, prin intermediul cărora echipa de americani şi pakistanezi monitoriza tot ce ţinea de Al-Qaida la Peshawar şi în zonele tribale, s-a extins considerabil. Douăsprezece numere s-au făcut o sută şi o sută s-au făcut o mie două sute. Nume de algerieni, libieni, saudiţi şi altele, de care nici la CIA, nici la ÎŞI nu auzise nimeni vreodată, s-au adăugat pomelnicului, şi „lista creştea văzând cu ochii”, zicea Munir. Majoritatea străinilor pe care-i vânau Munir şi americanii se mutaseră în Pakistan din decembrie 2001 până în aprilie 2002, după ce scăpaseră din campania de bombardamente americane de la Tora Bora şi din valea Shah-i-Kot, din estul Afghanistanului. Printre aceştia, erau arabi, ceceni, uzbeci şi alţii, originari din alte ţări ale Asiei Centrale. Unii căutau să-şi croiască drum înapoi în statele arabe din zona Golfului Persic. Alţii căutau doar să-şi întemeieze un alt cămin şi au început să prindă rădăcini,

căsătorindu-se cu localnice paştune.[52]

În fiecare zi, agenţii de la ÎŞI şi CIA din Peshawar treceau prin ciur câte un teanc masiv de stenograme ale unor convorbiri interceptate, după care foloseau informaţiile obţinute, pentru a plănui raiduri şi a captura militanţi dinăuntrul şi din împrejurimile oraşului. Dar informaţiile din aceste interceptări erau fragmentare şi, privind războiul ca printr-un pai de cocteil, spionii de la Peshawar făceau, câteodată, arestări pe care sub nicio formă nu le-ar fi făcut dacă ar fi avut acces la informaţii mai complete. De exemplu, în iunie 2003 au luat urma telefonului celular al unui agent de origine algeriană, Adil Hadi al-Jazairi, care i-a condus la o piscină publică de mari dimensiuni, de lângă Peshawar. Când au descins acolo, au găsit mai bine de o sută de bărbaţi care făceau baie. Fără o fotografie a lui Al-Jazam, le-a fost imposibil să-l aresteze pe acesta. Unul dintre agenţii de la ÎŞI a sunat la numărul de telefon bănuit că i-ar fi aparţinut lui Al-Jazam şi a văzut un bărbat cu barbă lungă înotând către marginea piscinei ca să răspundă la telefonul care suna. O echipă de poliţişti din Peshawar s-a repezit către bărbatul de pe care şiroia apa1.

După cum s-a dovedit, însă, arestaseră un agent dublu. Ceea ce nu ştiau era că Al-Jazairi furniza informaţii despre Al-Qaida serviciului britanic MI6[53][54]. Algerianul a fost expediat în golful Guantânamo, iar spionajul britanic a

52 Din interviul luat de autor lui Asad Munir.

53 Din interviul luat de autor lui Asad Munir.

54 Informaţia că Adil Hadi al-Jazairi fusese agent britanic a ieşit la iveală din dosarul informativ alcătuit pe baza interogatoriilor cu privire la trecutul său, la Guantânamo. Dosarul s-a numărat printre documentele făcute publice de grupul Wikileaks şi e disponibil la adresa: http:// www.guardian.co.uk/world/guantanamo-files/PK9AG-001452DP.

pierdut un informator.

Mulţi ani mai târziu, Munir încă mai ţine pentru el o mare parte din poveştile cu spioni pe care le ştie, onorând un cod pe care se aşteaptă ca şi partenerii săi americani să-l respecte. Se gândeşte la consideraţia pe care cele două servicii de spionaj o aveau fiecare pentru celălalt şi care se apropia chiar de ceva ce s-ar fi putut numi încredere. Erau vremuri „pe de-a-ntregul plăcute”, afirmă el, vremuri care e convins că nu vor putea fi recreate niciodată, din cauza tuturor anilor de suspiciuni care le-au urmat.

Reuşita operaţiunilor întreprinse de Asad Munir şi de ofiţerii de la CIA în jurul oraşului Peshawar şi capturarea unor locotenenţi importanţi ai lui Osama bin Laden, precum Khalid Sheikh Mohammed şi Ramzi bin al-Shibh în alte oraşe pakistaneze, au făcut ca multe oficialităţi de vârf ale Administraţiei Bush să creadă că parteneriatul chiar funcţiona. Figurile principale desfăşurate de Al-Qaida în Pakistan au fost evacuate din ţară către Afghanistan, Thailanda, România şi alte ţări care fuseseră de acord ca pe teritoriile lor CIA să-şi construiască închisori secrete. De asemenea, CIA le-a plătit milioane de dolari celor de la ÎŞI când a primit facturile aferente sprijinului oferit de autorităţile de la Islamabad. Atât de avantajos devenise acest aranjament pentru pakistanezi, încât în capitala Pakistanului circula un banc: pentru fiecare terorist capturat cu ajutorul celor de la ÎŞI trebuia să fie creaţi alţi doi, ca să poată fi ţinută escrocheria în funcţiune.

În opinia lui Asad Munir, ambiţiile vagi pe care le nutrea ÎŞI în 2001, de a menţine legăturile şi cu talibanii afghani, şi cu Haqqani şi reţeaua lui de miliţii înarmate, se metamorfozaseră în anii ’2003 – 2004 într-o strategie atent proiectată de a folosi aceste grupări în beneficiul

Islamabadului, pentru Afghanistanul de după război. Analiza pakistanezilor se dovedise, totuşi, greşită. Războiul din Afghanistan nu fusese, până la urmă, „o treabă de scurtă durată”. Mai mult decât atât, decizia Administraţiei Bush de a invada Irakul în 2003 le-a demonstrat multora din forţele armate şi din serviciile de informaţii pakistaneze că Washingtonul îşi pierduse interesul faţă de Afghanistan şi avea să părăsească iarăşi ţara într-un mod haotic. Pakistanul avea nevoie să se protejeze.

„Americanii au venit în Afghanistan fără să aibă un plan complet: «Cum ne băgăm acolo şi cum ieşim?»”, zicea Munir. „Nu erau interesaţi, la vremea respectivă, de talibani. Erau preocupaţi exclusiv de Al-Qaida”. „Pakistanul avea bănuieli că oamenii ăştia – despre americani e vorba – erau în stare să nu-i ofere Afghanistanul pe tavă”, zicea el. „Ne gândeam: Ei o să plece şi noi o să trebuiască să ne descurcăm cu afghanii”. A făcut o pauză, în care a mai tras o dată adânc din ţigară. Apoi a zis: „Avem şi noi interesele noastre şi propriile preocupări legate de securitate”.

Capitolul 3
Asasini din umbră

„Cu siguranţă, nu avem nevoie de un regiment de asasini din umbră, care să-şi câştige baretele medaliilor, ba chiar şi promovările, plănuind mereu alte şi alte fapte de vitejie peste tot în lume. Întreprinderea lor este de genul care se auto-întreţine”. Senatorul Frank Church, 1976

A fost o vreme, nu cu foarte mult timp în urmă, când CIA nu mai avea treabă cu omorurile.

Când Ross Newland a venit să se angajeze în agenţia de spionaj, la sfârşitul anilor 1970, CIA nu se afla în căutare de bătălii în străinătate. Newland era proaspăt ieşit din şcoala doctorală, iar CIA se clătina pe picioare de

la loviturile încasate în plin din partea comisiilor Congresului, care anchetaseră acţiunile sub acoperire ale Agenţiei de la întemeierea ei, în 1947. Congresul aplica un control din ce în ce mai strict activităţilor secrete, iar şefii de la CIA, strânşi cu uşa, au început să reorienteze activităţile Agenţiei spre furtul de secrete de la regimurile străine – spre spionajul tradiţional, adică –, mai degrabă decât spre răsturnarea de la putere a regimurilor respective sau spre tentativele de a-i asasina pe conducătorii lor.

Preşedintele Jimmy Carter, care susţinuse o campanie întreagă de încetare a oricăror aventuri peste mări şi ţări ale celor de la

CIA, îl instalase pe amiralul Stansfield Turner şef la Langley, în parte pentru a ţine în frâu o Agenţie despre care el credea c-o luase razna, de-a dreptul. Lui Newland şi generaţiei de ofiţeri de la CIA care au devenit angajaţi ai Agenţiei în această perioadă, li s-a spus că n-ar fi făcut altceva decât să atragă necazurile, dacă s-ar fi întors la treaba cu omorurile. Până la sfârşitul carierei sale, Newland avea să vadă Agenţia făcând o întoarcere de 180 de grade în privinţa operaţiunilor letale şi se va întreba cât de înţeleaptă fusese asumarea de către CIA a rolului de călău voluntar al oricui ajungea să fie inamicul Americii.

CIA fusese constituită cu o misiune relativ simplă: să colecteze şi să analizeze informaţii care să-i ajute pe preşedinţii americani să cunoască în fiecare zi diversele ameninţări cu care se confruntau Statele Unite. Preşedintele Truman n-ar fi vrut să vadă CIA devenind armata secretă a Americii, dar, de vreme ce o clauză obscură din Legea Siguranţei Naţionale, din 1947, autoriza CIA „să întreprindă orice alte funcţii şi îndatoriri legate de informaţii care afectează siguranţa naţională”, preşedinţii

americani s-au folosit de această împuternicire a unor „acţiuni sub acoperire” şi au implicat CIA în operaţiuni de sabotaj, campanii de propagandă, măsluiri de alegeri şi tentative de asasinat1.

De la bun început, criticii au pus sub semnul întrebării nevoia Statelor Unite de a avea un serviciu de spionaj, separat de structurile Departamentului Apărării. În apărarea independenţei Agenţiei, directorii ei au punctat mereu ceea ce aveau, iar Pentagonul nu avea. Şi anume, CIA are o sumă de ofiţeri sub acoperire, care puteau îndeplini misiuni secrete, acolo unde implicarea Statelor Unite trebuia să rămână ascunsă. CIA răspundea nemijlocit în faţa preşedintelui – argumentau ei – şi-i putea executa ordinele mai rapid şi mai discret decât militarii. Ocupanţii Biroului Oval au recurs de sute de ori la misiuni secrete şi au ajuns, adeseori, să le regrete. Dar memoria oamenilor e scurtă, preşedinţi noi ajung la Casa Albă la fiecare patru sau opt ani şi un model devenit familiar a funcţionat în a doua jumătate a secolului XX: aprobarea de către preşedinţi a unor operaţiuni agresive desfăşurate de CIA; investigaţii supărătoare ale Congresului, atunci când ieşeau la suprafaţă detaliile respectivelor operaţiuni; retragere în propriile tranşee şi cercetarea conştiinţelor la Langley; critici care susţineau despre CIA că devenise o sursă de risc; după care, o nouă etapă de acţiuni secrete agresive. Uneori, ciclul se declanşa încă de la debutul unei preşedinţii. În prima lui săptămână de mandat, preşedintele John F. Kennedy şi-a informat consilierii că în opinia lui CIA nu era suficient de agresivă în Vietnam şi a pus în mişcare un război secret împotriva Hanoiului, care avea să devină, în cele din urmă, cea mai vastă şi mai complexă acţiune sub acoperire din perioada în care a avut loc1.

Ambivalenţa în privinţa comiterii de asasinate şi-o trăgeau, cei de la CIA, de la predecesorul agenţiei de spionaj, OSS. Creat în 1942, sub conducerea lui William J. Donovan, aprigul său comandant, OSS era în primul rând o organizaţie paramilitară şi abia în al doilea rând un serviciu de spionaj. „Glorioşii amatori" ai lui Donovan au petrecut cea mai mare parte a celui de-al Doilea Război Mondial sabotând căi ferate, aruncând în aer poduri şi înarmând rezistenţele antinaziste de peste tot din teatrul european de operaţiuni. Şi totuşi, până şi lui Donovan i s-a făcut frică, la sfârşitul războiului, în faţa unui program de antrenare de asasini, care să-i ucidă pe liderii nazişti. Până în 1945, OSS antrenase în jur de o sută de dezertori din armata germană – *Wehrmacht* –, care să-i vâneze pe conducătorii nazişti – de la Adolf Hitler şi Hermann Göring în jos, până la orice ofiţer SS cu grad peste cel de căpitan. Pentru aceste omoruri organizate, agenţii care lucrau în cadrul Proiectului „Crucea" urmau să fie plătiţi cu câte două sute de dolari pe lună. Dar echipele n-au mai ajuns în Germania; Donovan le-a scris ofiţerilor din statul său major că un asemenea program de „asasinate cu toptanul n-ar fi produs decât necazuri pentru OSS". În loc să fie ucişi, zicea Donovan, ar fi fost mai bine ca naziştii de frunte să fie capturaţi şi interogaţi, în beneficiul spionajului. Războiul s-a încheiat, însă, până să apuce vreo răpire să fie pusă în practică1.

Câteva decenii mai târziu, comisia Senatului condusă de Frank Church, senator de Idaho, avusese iniţial intenţia să cerceteze numai abuzurile interne comise de Agenţie, cum ar fi fost interceptările ilegale. Dar, la începutul anului 1975, preşedintele Gerald Ford le-a făcut reporterilor un comentariu neoficial, spunând că dacă ar fi săpat destul de adânc anchetatorii comisiei ar fi riscat să scoată la lumină

o serie de tentative de asasinat, comise de CIA împotriva unor lideri străini. După ce remarcile sale au fost făcute publice, comisia Church şi-a concentrat audierile în principal pe asasinate[55][56].

Timp de şase luni, senatorii au ascultat cum existaseră comploturi de a-l asasina pe Patrice Lumumba, în Congo, şi de a plasa un dispozitiv exploziv în apropierea locului unde făcea scufundări Fidel Castro, în Cuba. În mintea tuturor s-a întipărit momentul în care membrii comisiei de audieri şi-au trecut din mână-n mână un pistol pe care CIA îl confecţionase pentru a trage cu săgeţi otrăvite, iar senatorul Barry Goldwater a îndreptat arma în sus şi a privit prin mecanismul ei de ţintire.

Directorul CIA, William Colby, a încercat să lămurească faptul că pistolul nu fusese folosit niciodată, dar această impresie a persistat. Comisia nici nu-şi încheiase bine activitatea, când preşedintele Ford a semnat un ordin executiv prin care oprea guvernul să pună la cale asasinarea unor şefi de state sau politicieni străini în general.

Dacă se poate spune aşa, interzicerea asasinatelor de către preşedintele Ford a reprezentat o încercare de a le impune limite succesorilor săi din Biroul Oval, pentru a-i împiedica pe viitorii preşedinţi să se lase prea uşor atraşi în operaţiuni sumbre. Comisia Church a subliniat că în ciuda tuturor activităţilor dubioase la care CIA se dedase în primele decenii ale existenţei sale, Casa Albă fusese întotdeauna cea care îndemnase la operaţiuni nesăbuite,

55 Douglas Waller, Wild Bill Donovan: The Spymaster Who Created the OSS and Modem American Espionage, Free Press, New York, 2011, p. 316.

56 L. Britt Snider, The Agency and the Hill: CIAs Relationship with Congressy 1946-2004, CreateSpace, 2008, p. 275.

precum tentative de puciuri şi de asasinat împotriva unor lideri străini. CIA oferea secretomanie, care-i sedusese întotdeauna pe preşedinţii americani.

Frank Church a scris, în raportul final întocmit de comisia sa, că „odată stabilită capacitatea de exercitare a unor activităţi sub acoperire, preşedintele este supus unor presiuni imense de a se folosi de ea” 1. Senatorul se întreba dacă America, de fapt, chiar avea nevoie de CIA. în loc să menţină un regiment de „asasini din umbră” la dispoziţia preşedintelui, era de părere Church, Departamentul de Stat ar fi fost mai mult decât capabil să preia operaţiunile secrete, dacă ar fi apărut necesitatea lor, însă ar fi trebuit să procedeze astfel numai în cazul unei teribile urgenţe, eventual pentru „a preveni un holocaust nuclear sau a salva o civilizaţie”[5758].

Church nu şi-a văzut dorinţa împlinită, dar CIA fusese deja pusă cu botul pe labe, când Ross Newland a devenit absolvent al

Trinity College din Connecticut, la finele anilor 1970. Fiu al unui om de afaceri cu conexiuni internaţionale, el îşi petrecuse cea mai mare parte a vieţii în America Latină şi în Spania şi vorbea fluent limba spaniolă. Date fiindu-i educaţia şi faptul că era interesat de afacerile la nivel mondial, Newland s-a gândit că destinul său era să urmeze o carieră diplomatică, dar a optat, mai întâi, pentru o diplomă de masterat la London School of Economics1.

La o petrecere opulentă din zilele de vacanţă de la sfârşitul lui decembrie 1978, ţinută la reşedinţa ambasadorului american de la Madrid, Newland a fost

57 Senatul Statelor Unite, „Raport final al Comisiei special constituite pentru studierea operaţiunilor guvernamentale în privinţa activităţilor informaţionale”, 26 aprilie 1976.

58 Ibidem.

recrutat şi a devenit spion. Venise cu avionul de la Londra ca să-şi întâlnească părinţii, care locuiau în Spania, şi pe parcursul petrecerii un bărbat uşor trecut de cincizeci de ani l-a abordat şi i-a spus că lucra în cadrul Ambasadei. După un sfert de oră de mici bârfe purtate atât în engleză, cât şi în spaniolă, bărbatul respectiv l-a întrebat pe Newland dacă voia să facă o plimbare prin grădinile reşedinţei şi să poarte o discuţie privată.

Bărbatul era Nestor Sanchez, şeful centrului CIA de la Madrid, un ofiţer cu stagii vechi în clandestinitate, a cărui carieră pe scara ierarhică a serviciului secret ajunsese la crepuscul. Anticomunist înflăcărat, Sanchez se angajase la CIA la scurt timp după ce fusese înfiinţată Agenţia şi se aflase în centrul multor operaţiuni sub acoperire, investigate de comisia Church. Ajutase la orchestrarea loviturii de stat reuşite din 1954 împotriva lui Jacobo Arbenz Guzmân, din Guatemala, şi-i înmânase unui agent cubanez o seringă plină cu otravă, deghizată în stilou, în încercarea de a-l asasina pe Fidel Castro[5960].

Sanchez i-a spus lui Newland c-ar fi putut ajunge un bun ofiţer operativ la CIA şi a transmis numele lui centrului londonez al Agenţiei. Trei luni mai târziu, Newland se afla într-o cameră goală de la cartierul-general CIA, aşteptându-şi evaluarea psihologică. Un bărbat a intrat, s-a aşezat pe scaun şi i-a pus lui Newland numai două întrebări:

— Deci, ai crescut în Mexic?

— Da.

— Care-i diferenţa dintre o *enchilada* şi o *tostada*?

Deşi mirat de o asemenea întrebare, Newland i-a

59 Dintr-un interviu luat de autor lui Ross Newland.

60 T. Rees Shapiro, „Nestor Sanchez, 83: CIA official led Latin America division”, în The Washington Post, 26 ianuarie 2011.

explicat celuilalt diferenţa dintre cele două feluri. După o scurtă conversaţie despre mâncarea mexicană, pe un ton politicos, Newland şi-a rugat interlocutorul să se grăbească puţin cu evaluarea psihologică, pentru că el trebuia să ajungă la interviul următor. „Şi mi-a spus: «Nu, am terminat»”, îşi amintea Newland. Făcea deja parte din CIA.

Şi-a încheiat masteratul la London School of Economics şi s-a angajat oficial în cadrul agenţiei de spionaj pe data de 5 noiembrie 1979. Adică, la numai o zi după ce studenţii din Iran au luat cu asalt ambasada americană de la Teheran şi cu şase săptămâni înainte ca paraşutiştii sovietici să aterizeze la Kabul, în avangarda sutelor de mii de soldaţi care aveau să invadeze Afghanistanul în lunile următoare. Cele două evenimente au zdruncinat cartierul-general CIA, mai cu seamă pe cei 53 de membri ai promoţiei lui Ross Newland. Oficialităţile de la vârful Agenţiei le-au împărţit ordine tuturor stagiarilor – cu excepţia celor care vorbeau fluent alte limbi decât cele vorbite în lumea musulmană – să se alăture misiunilor desfăşurate în Orientul Mijlociu sau în Asia Centrală.

Pentru că vorbea fluent spaniola, Newland s-a numărat printre cei vreo zece sau doisprezece stagiari excluşi de la „recrutare”. Până când şi-a terminat el pregătirea ca ofiţer operativ, Ronald Reagan devenise preşedinte, iar CIA îşi descoperise noi zone de interes în American Latină. Cocaina se revărsa peste frontieră în Statele Unite şi Administraţia Reagan era profund îngrijorată de recrudescenţa mişcărilor de gherilă stângiste din America Centrală. Newland avea şi un mentor, pe acelaşi Nestor Sanchez, care la vremea respectivă părăsise Madridul şi preluase conducerea

diviziei America Latină, de la CIA. Din poziţia sa înaltă de la cartierul-general, Sanchez avea capacitatea să-i ghideze cariera incipientă lui Newland, pe care l-a şi băgat în miezul acţiunii.

L-a trimis mai întâi în Bolivia, care pe atunci era capitala mondială a cocainei, cu misiunea de a cultiva surse în interiorul cartelurilor producătoare şi distribuitoare de droguri. Cea mai mare parte a timpului, Newland şi-a petrecut-o în zonele joase ale Boliviei, dându-se drept afacerist american şi căutând să-şi facă prieteni printre contrabandiştii de droguri din oraşul Santa Cruz. Bea cu ei, paria la luptele de cocoşi, se întâlnea cu nevestele şi amantele lor şi mergea împreună cu ei în afara oraşului cu maşina, să mănânce împreună raţă cu mango şi ananas, în bungalourile dărăpănate de pe drumul care ducea în junglă.

Când nu era la Santa Cruz, era în capitala boliviană, La Paz1, aşteptând următoarea tentativă de puci. Centrul CIA din Bolivia se mândrea cu faptul că putea prezice fiecare asemenea lovitură de stat, înainte ca ea să se producă, iar ofiţerii de acolo ai Agenţiei nu voiau ca palmaresul perfect să le fie ştirbit. Dar Newland a căpătat o porţie întăritoare de realitate, în privinţa locului său în lume, când unica răsturnare de guvern reuşită de militari, în perioada cât a fost el staţionat în Bolivia, n-a meritat decât o simplă menţionare în paginile de interior ale ziarului *The New York Times*. Cele patru tentative precedente nici măcar nu fuseseră pomenite în ziar.

Administraţia Reagan identificase guvernul bolivian ca fiind partenerul ei în războiul împotriva drogurilor. Dar, când a pătruns mai adânc în reţelele boliviene de producţie şi distribuţie de droguri, Newland a început să scrie rapoarte informative despre corupţia în continuă

creştere care domnea printre funcţionarii din La Paz, dintre care mulţi figurau pe statele de plăţi ale cartelurilor. Ministrul de Interne îi proteja pe mai-marii drogurilor de urmărirea penală, iar ei îl recompensau cu ferme, bijuterii şi bani-gheaţă. Asemenea rapoarte nu erau nicidecum ceea ce-şi dorea să citească ambasadorul american din capitala Boliviei.

Pentru Newland, experienţa din Bolivia a reprezentat o primă conştientizare a felului în care politica Washingtonului de sprijinire a guvernelor corupte, care servea câte unui singur scop – în cazul de faţă, războiului împotriva drogurilor –, era de natură să submineze interesele Americii pe termen lung. A început, de asemenea, să se întrebe dacă era cu adevărat cazul ca războiul împotriva drogurilor să fie dus de CIA sau dacă nu cumva Administraţia Reagan apelase la Agenţie, pur şi simplu, pentru că războaiele murdare se poartă cel mai bine în secret. După două decenii, avea să-şi pună întrebări similare în privinţa rolului jucat de CIA în războiul împotriva teroriştilor.

Când Newland a fost detaşat în Bolivia, divizia de la CIA care se ocupa de America Latină era un colţ relativ adormit al Direcţiei de Operaţiuni din cadrul agenţiei de spionaj. Dar avea să devină, în scurt timp, centrul universului care era CIA, în mare măsură datorită unei dinamici desfăşurate cu mult deasupra nivelului de salarizare al lui Newland. În iunie 1981, Nestor Sanchez a părăsit Agenţia şi s-a mutat la Pentagon. Înlocuitorul său a fost Duane R. Clarridge, un spion din şcoala veche, băutor de gin şi foarte ambiţios, care se potrivea perfect modelului căutat de William J. Casey, proaspăt instalat şef la CIA de Ronald Reagan. Cunoscut de toată lumea drept „Dewey”, Clarridge crescuse într-o familie din New

Hampshire, de republicani de neclintit (porecla sa era un omagiu adus lui Thomas E. Dewey, pe atunci guvernator de New York), şi obţinuse diplome de la universităţile Brown şi Columbia, înainte de a se angaja la CIA, în 1955. Era nerăbdător să combată Uniunea Sovietică pe orice front, oricât de sumbru, al Războiului Rece1. Până în 1981, fusese detaşat, sub acoperire, în Nepal, India, Turcia şi Italia, de multe ori dându-se drept om de afaceri şi folosind pseudonime ca Dewey Marone şi Dax Preston Lebaron[6162]. Având o personalitate cu cifră octanică mare şi o preferinţă pentru costumele albe şi colţurile batistelor ivindu-se din buzunarele de la piept, Clarridge a făcut prozeliţi printre ofiţerii acoperiţi mai tineri. îi plăcea să spună că serviciul secret care era CIA „mărşăluieşte pentru preşedinte", dar aplecarea sa către operaţiuni clandestine agresive avea darul să-i înfurie pe diplomaţii de la Departamentul de Stat[63]. Ambasadorul Richard Gardner, şeful lui Clarridge de la Roma, spunea despre el că era „superficial şi prefăcut"[64].

În 1981, când s-a întors la Washington, Clarridge a legat rapid o relaţie de lucru cu Casey. În prima lui zi de revenire la cartierul-general CIA, Casey l-a chemat în biroul său şi i-a spus că Administraţia Reagan era preocupată de felul în care Cuba şi guvernarea sandinistă din Nicaragua „exportau revoluţia" peste tot în America Centrală, mai cu seamă în El Salvador. În mai puţin de o

61 Duane Clarridge şi Digby Diehl, A Spy for All Seasons: My Life in the CM, Scribner, New York, 1997, pp. 23-39.

62 Ibideniy p. 26.

63 Interviu luat de CNN lui Duane Clarridge în 1999, păstrat în Arhiva Siguranţei Naţionale.

64 Richard Gardner, Mission Italy: On the Front Lines of the Cold War, Rowman & Littlefield, Maryland, 2005, p. 291.

săptămână, Clarridge a venit cu un plan:

(1) Du războiul în Nicaragua.

(2) Pune-te pe omorât cubanezi.

Casey, care era fost OSS-ist, a îmbrăţişat imediat acest plan. I-a spus lui Clarridge să schiţeze o constatare secretă, pe care preşedintele s-o semneze, autorizând un război secret în America Centrală[65]. Deşi preşedinţia lui abia începuse, Ronald Reagan intensifica deja operaţiunile secrete atât în America Latină, cât şi în Afghanistan, unde sporea sprijinul acordat mujahedinilor care luptau cu trupele sovietice. Reagan declanşa o nouă buclă a ciclului: CIA, „sursa de risc", pornise iarăşi la războaie secrete în străinătate.

Clamăge era omul tocmai potrivit, care să conducă frontul centro-american, şi s-a folosit de fonduri consistente, pentru a cumpăra pistoale, muniţie, catâri şi armament greu pentru aşa-numitele grupări Contras din Nicaragua – rebelii care opuneau rezistenţă guvernului. A lucrat îndeaproape cu divizia de operaţiuni speciale a Pentagonului şi cu un consilier de la Casa Albă, membru al Consiliului pentru Securitate Naţională, locotenent-colonelul Oliver North, pentru a transforma grupările Contras într-o forţă de gherilă, care, spera el, avea să îngrijoreze guvernarea sandinistă şi s-o împiedice să-şi mai răspândească influenţa în statele situate în apropierea Americii. Bugetul pus la bătaie de CIA pentru Nicaragua era unul restrâns – Clarridge şi oamenii săi care se ocupau de America Latină în cadrul Agenţiei glumeau că Marina Militară a Statelor Unite arunca peste bord gunoi de mai mulţi bani de pe portavioanele ei, într-o singură dimineaţă, decât bugetul pe care-l avea de cheltuit CIA în Nicaragua,

65 Clarridge şi Diehl, A Spy for All Seasons: My Life in the CIA, Scribner, New York, 1997, p. 197.

într-un an1.

Ross Newland şi mulţi dintre cei ca el de la CIA considerau că războaiele din America Centrală erau exact ceea ce ar fi trebuit să evite agenţia de spionaj. Până în 1985, însă, munca sa din cadrul diviziei America Latină îl adusese pe Newland în miezul războaielor acoperite ale epocii Reagan. El a sosit în Costa Rica la doar câteva luni după ce o operaţiune secretă instrumentată de CIA, de minare a porturilor nicaraguane, dezlănţuise o adevărată furie în Congres şi-i determinase pe legiuitori să impună în cele din urmă reguli noi legate de momentul în care trebuia să fie prevenite comisiile pentru controlul activităţilor de informaţii despre eventualele programe de acţiuni sub acoperire ale celor de la CIA1.

Operaţiunea de minare, a cărei idee, susţine Clarridge, i-a venit la un pahar de gin şi o ţigară, l-a costat slujba de şef al diviziei America Latină. El a făcut un pas în afară în cadrul serviciului de spionaj de la CIA şi a preluat operaţiunile Agenţiei din Europa.

În Costa Rica, Newland a văzut cu ochii săi războiul conceput de Dewey Clarridge. Ofiţerii CIA din Costa Rica se ocupau de frontul sudic al războiului gherilelor Contras; operaţiunile nordice erau conduse din Honduras. La vremea respectivă, Congresul interzisese deja ca rebelilor din Nicaragua să li se ofere sprijin de către Administraţia Reagan, dar Joe Fernandez, şeful centrului CIA din Costa Rica, lucra direct cu Oliver North şi-i aproviziona pe rebeli cu ajutoare.

Treaba lui Newland era să penetreze guvernul din capitala ţării, Managua, pentru a afla care erau planurile şi intenţiile funcţionarilor superiori politici şi militari nicaraguani – adică o muncă de spionaj tradiţională. Se întâlnea cu agenţi, întocmea rapoarte informative despre

strategia guvernării sandiniste şi îşi introducea rapoartele în fluxul de telegrame clasificate care erau trimise la sediul din Langley.

Bizar, totuşi, era că şi alţi ofiţeri CIA însărcinaţi să organizeze grupările Contras făceau exact acelaşi lucru. Ofiţerii acoperiţi americani luau decizii în legătură cu ţintele sandiniste, pe care luptătorii de gherilă din grupările Contras trebuiau să le atace, după care completau rapoarte informative, prezicând care erau ţintele ce aveau să fie lovite. Telegramele erau expediate la Washington şi, deloc surprinzător, predicţiile lor se dovedeau, de regulă, corecte. Altfel spus, CIA îşi genera propriile informaţii.

„Mă gândeam că era ceva total anapoda”, îşi amintea Newland. „Nu asta fuseserăm învăţaţi. Dar aşa se procedează într-o situaţie paramilitară”.

Efortul de război american din Nicaragua a fost, uşor-uşor, scos la iveală, cu ajutorul dezvăluirilor despre banii care fuseseră deturnaţi către grupările Contras din vânzarea de rachete *Hawk* („Uliu”) Iranului, o afacere intermediată de Oliver North, în tentativa lui de a înlesni eliberarea ostaticilor americani deţinuţi la Beirut. Newland a privit cum ancheta din scandalul Iran-Contra i-a prins în capcană, treptat, pe şefii săi de la CIA, trecuţi şi prezenţi. Şeful său de centru din Bolivia, Jim Adkins, care se mutase în Honduras, pentru a conduce operaţiunile grupărilor Contras din partea de nord, a fost concediat de Agenţie, când s-a dovedit că autorizase zboruri de elicoptere, care să transporte provizii în Nicaragua. Joe Fernandez a fost condamnat, pe 20 iunie 1988, sub acuzaţiile de obstrucţionare a justiţiei şi fals în declaraţii – cu toate că, în cele din urmă, acuzaţiile au fost retrase. Nestor Sanchez, cel dintâi mentor al lui Newland la CIA, deşi

suspectat de implicare în operaţiuni ilegale, în perioada în care lucrase la Pentagon nu a fost niciodată acuzat de vreun delict.

Scandalul din jurul grupărilor Contras a reprezentat o experienţă sfâşietoare pentru Newland. Acesta nu era de acord cu o mare parte din lucrurile la care asistase în America Centrală, dar era foarte supărat să vadă că ofiţeri ai Agenţiei erau practic storşi de sânge, în încercarea de a se disculpa, în schimb funcţionari superiori de la Casa Albă scăpau nepedepsiţi. De aici a învăţat o lecţie pe care avea s-o aplice mai târziu, când preşedintele George W. Bush a împuternicit Agenţia să declanşeze cea mai extinsă campanie de operaţiuni sub acoperire din toată istoria sa, după atacurile de la 11 septembrie 2001. Care era lecţia respectivă? Să pună totul în scris.

„Când am ajuns la lucruri precum autorizările omorurilor, politicile de detenţie şi altele asemănătoare, am făcut în aşa fel, încât să am totul semnat şi-n susul, şi-n josul bulevardului Pennsylvania” 1, îşi amintea Newland. „Motivul? Pentru că mai fusesem în această situaţie”.

Aveau să mai treacă alţi cinci ani până când anchetatorii scandalului Iran-Contra să-l prindă pe Dewey Clarridge şi să-l condamne, în temeiul unor acuzaţii de sperjur. Până atunci, însă, acesta îl convinsese pe Casey să lase la o parte birocraţia din interiorul Agenţiei, ca să facă faţă unei ameninţări cu care nici CIA, nici Pentagonul nu-şi bătuseră prea mult capul – terorismul islamic.

Într-un interval de doi ani, începând cu 1983, grupări teroriste cu denumiri necunoscute celor mai mulţi americani au realizat un dezmăţ uimitor în materie de omoruri, la nivel global. Potopul de atacuri a început când o bombă a distrus ambasada americană de la Beirut şi a ucis 63 de angajaţi, inclusiv opt ofiţeri de la CIA. Mai

târziu, în acelaşi an, un camion încărcat cu explozibili a ucis 241 de puşcaşi marini care dormeau în cazarma lor, tot la Beirut – atac ordonat de o celulă teroristă clandestină, autointitulată Organizaţia Jihadul Islamic (denumire-paravan pentru Hezbollah, la vremea respectivă), ca protest faţă de neinspirata desfăşurare de forţe militare americane în Liban. În iunie 1985, deturnători libanezi au ucis un paraşutist al Marinei Statelor Unite, în timpul crizei ostaticilor de pe zborul 847 al companiei TWA, iar în octombrie 1985, un terorist palestinian pe nume Abu Abbas a deturnat vasul de croazieră „Achille Lauro" şi a ordonat uciderea unui turist american în vârstă de 69 de ani, Leon Klinghoffer, al cărui cadavru a fost aruncat peste bord.[66]

În strădania lor de a veni cu o reacţie adecvată, funcţionarii Administraţiei Reagan s-au gândit să autorizeze CIA să vâneze şi să ucidă terorişti libanezi, folosindu-se de echipe de asasini locale. Oliver North a scris o ciornă a unei decizii prezidenţiale, prin care CIA era autorizată, în termeni fără echivoc, să-i „neutralizeze" 1 pe militanţi cu forţă letală. Casey a fost intrigat de această idee a folosirii de asasini libanezi, dar adjunctul său a fost scandalizat. John McMahon, căruia nu i se vindecaseră încă pe de-a-ntregul cicatricele de după anchetele Congresului din anii 1970 şi care se săturase de faptele de vitejie ale lui Casey, s-a înfuriat când a fost înştiinţat de acest plan. Era convins că organizarea unor escadroane ale morţii viola interdicţia pe care preşedintele Ford o formulase în legătură cu asasinatele. „Ştiţi ce

66 Zis şi „strada principală a Americii" bulevardul Pennsylvania leagă între ele Casa Albă şi colina Capitoliului, pe care se află Congresul Statelor Unite (n. tr.).

înseamnă spionajul pentru aceşti oameni?”[67][68], l-a întrebat el pe Casey, referindu-se la funcţionărimea de la Casa Albă. „Înseamnă să-mprăştie bombe. Înseamnă s-arunce în aer oameni”. Şi, în opinia sa, orice recul provocat de hotărârea de a trece la uciderea teroriştilor avea să fie resimţit nu la Casa Albă, ci chiar la CIA. „Pentru tot restul lumii – l-a avertizat McMahon pe Casey –, de vină nu vor fi politicile Administraţiei, nici ideile celor de la Consiliul pentru Securitate Naţională, de vină o să fie nenorociţii ăia dementi de la CIA”.

Dar Casey nu s-a lăsat convins de obiecţiile lui McMahon şi a sprijinit propunerea lui Oliver North. În noiembrie 1984, preşedintele Reagan a semnat o decizie prezidenţială secretă, prin care autoriza CIA şi JSOC de la Pentagon să meargă mai departe cu antrenarea de asasini libanezi1. Dar planul nu a mai fost pus în aplicare, iar decizia a fost anulată în cele din urmă de Reagan însuşi, în faţa opoziţiei venite din partea vechii gărzi de la CIA şi a Departamentului de Stat. Fostul director al Agenţiei, Richard Helms, a evaluat lucrurile din perspectiva sa de pensionat şi i-a spus unui consilier al vicepreşedintelui George H.W. Bush că Statele Unite n-ar trebui să adopte modelul israelian şi „să combată terorismul cu

67 Robert Chesney, „Military-intelligence convergence and the Law of the Title 10 / Title 50 debate”, în Journal of National Security Law and Policy, 2012. Este un studiu excelent despre legile pe care se bazează activitatea de la CIA şi cea de la Pentagon şi despre felul în care munca soldaţilor şi cea a spionilor au devenit din ce în ce mai puţin clar delimitate, ulterior atacurilor de la 11 septembrie 2001.

68 Joseph Persico, Casey: From the OSS to the CIA, Penguin, New York, 1995, p. 429.

terorism”[6970].

Casey sperase că răbufnirea de terorism avea să se sfârşească la fel de rapid cum începuse. Dar anumiţi ofiţeri de la CIA, din acea vreme, erau de părere că el, pur şi simplu, nu pricepea noua ameninţare[71]. Iar un dublu atac sângeros la ghişeele de bilete ale companiei de zbor israeliene El Al, din aeroporturile de la Viena şi Roma, comis în perioada Crăciunului, în 1985, a spulberat orice speranţă că terorismul avea să se stingă[72]. Ucigaşi palestinieni, îndopaţi cu amfetamine, au lichidat nouăsprezece persoane în timpul dezmăţului criminal din aeroporturi. Americanilor, aceste atacuri li s-au părut cu atât mai abominabile, cu cât a fost ucisă şi o tânără americană în vârstă de 11 ani, pe nume Natasha Simpson. Un terorist a împuşcat-o de la doi paşi pe fata care stătea cuibărită în braţele tatălui ei.

La scurt timp după atacurile de la Viena şi Roma, Clarridge i-a argumentat lui Casey necesitatea lansării unei noi campanii de către CIA împotriva terorismului islamic. El considera că Agenţia se afla într-o postură defensivă şi a obţinut binecuvântarea directorului său pentru declanşarea unui nou război costisitor1.

---

69 Timothy Naftali, Blind Spot: The Secret History of American Counterterrorism, Basic Book, New York, 2005, p. 152.

70 Ibidem, p. 150.

71 Vincent Cannistraro, un ofiţer de operaţiuni, spunea: „Casey a venit la CIA, crezând că Uniunea Sovietică era în spatele tuturor actelor teroriste din lume”. După această logică, afirma Cannistraro în cursul unui interviu, Moscova putea să pună mâna pe telefon şi să manevreze actele teroriste după bunul ei plac.

72 Timothy Naftali, Blind Spot: The Secret History of American Counterterrorism, Basic Book, New York, 2005, p. 180. Naftali îl citează aici pe viitorul director-adjunct al Centrului de Contraterorism, Fred Turco, descriind vederile lui Casey în legătură cu violenţa terorismului.

Propunerea lui Clarridge era să se alcătuiască un grup dedicat, în interiorul Agenţiei însăşi, care să se ocupe exclusiv de terorismul internaţional. Ar fi urmat să fie un „centru de fuziune”, unde ofiţerii de spionaj ar fi lucrat împreună cu analiştii, punând la un loc indicii despre posibile ameninţări şi adunând informaţii care să ducă la capturarea sau lichidarea liderilor terorişti. Deşi suna ca o reorganizare tipic birocratică, propunerea a generat o serie de controverse, la vremea respectivă. În realitate, CIA este rezultatul unei culturi fragmentare de clică, semănând, mai mult decât le place să recunoască multora din interiorul Agenţiei, cu un liceu public. Ofiţerii paramilitari cu aere de mari-şi-tari tind să-i evite pe analiştii cu tipicuri de tocilari, care-i consideră pe agenţii operativi paramilitari nişte simpli bătăuşi. În vârful piramidei se află ofiţerii operativi – spionii care ajung să iasă în lume, care cred că ei fac adevărata muncă de la CIA şi cărora le place să se laude că nu execută ordinele unor mahări din birourile de la cartierul-general.

A existat o rezistenţă imediată la iniţiativa lui Clarridge, din partea ofiţerilor acoperiţi, cu experienţă în Orientul Mijlociu. Aceştia credeau că la centru aveau să se concentreze ofiţeri care nu înţelegeau nuanţele din lumea islamică şi că aceştia aveau să creeze încurcături pe care ofiţerii staţionaţi la posturi, în străinătate, ar fi fost nevoiţi să le descurce. Urmărirea teroriştilor, s-au plâns ei, era o muncă poliţienească, mai potrivită pentru FBI, decât pentru CIA. în ultimă instanţă, mulţi ofiţeri, pur şi simplu, nu aveau încredere în Clarridge şi considerau că la centru se construia un imperiu. Aşadar, CTC a luat fiinţă în mijlocul unor tensiuni similare celor pe care CIA urma să le trăiască după atacurile de la 11 septembrie 2001, între ofiţerii operativi de la Islamabad şi cadrele operative din

cadrul Centrului de la Langley, între cei care susţineau necesitatea unor operaţiuni unilaterale şi cei care avertizau că asemenea operaţiuni ar fi putut pulveriza relaţiile şi aşa delicate cu serviciile de spionaj străine.

Casey a ignorat obiecţiile interne, aprobând propunerea lui Clarridge, iar CTC şi-a demarat operaţiunile la 1 februarie 1986. Povestea naşterii sale era una de-acum obişnuită: Casa Albă se lupta cu o problemă căreia nu reuşea să-i găsească un răspuns, şi-atunci căuta soluţia la CIA. Care se simţea fericită că putea fi de folos.

Crearea noului CTC a mai fost semnificativă şi pentru că, de la bun început, ofiţerii Centrului au lucrat îndeaproape cu trupele de operaţiuni speciale militare şi le-au permis militarilor să le fie parteneri în misiunile clandestine. SOCOM de la Pentagon a fost întemeiat la un an după CTC, iar agenţii operativi ai ambelor structuri s-au considerat suflete înrudite unii cu ceilalţi, cărora le fusese inoculat spiritul fostului OSS al lui Bill Donovan. Spre deosebire de alte părţi ale organismului care este Agenţia, CTC nu a strâmbat din nas în faţa militarilor. Comandourile de la Pentagon erau partenerii vânătorilor de teroriști de la ETC.

Când şi-a început activitatea CTC, nu existau în desfăşurare operaţiuni acoperite împotriva grupărilor teroriste internaţionale, iar CTC a pornit la lucru alături de unităţi paramilitare ale Armatei, precum Delta Force, pentru a penetra organizaţia lui Abu Nidal şi Hezbollah-ul 1. Avocaţii care lucrau pentru preşedintele Reagan au conceput memorandumuri secrete pe teme legale, în care conchideau că vânarea şi lichidarea de teroriști nu viola interdicţia din 1976 în materie de asasinate, la fel cum aveau să procedeze, câteva decenii mai târziu, şi avocaţii care au lucrat pentru preşedinţii George W. Bush şi Barack

Obama. Aceste grupări teroriste organizau atacuri împotriva unor americani, susţineau avocaţii, drept care uciderea celor care aveau de-a face cu ele ar fi constituit auto-apărare şi nu asasinat.

Dar obţinerea unor autorizaţii legale era numai un pas, care nu garanta câtuşi de puţin că politicienii ar fi sancţionat anumite operaţiuni specifice, cu consecinţe letale. În primii ani de funcţionare a CTC, Casa Albă nu beneficia decât de un capital politic foarte restrâns, când venea vorba să convingă Congresul de nevoia de a ucide terorişti în secret. Investigaţiile din dosarul Iran-Contra secătuiseră de toate energiile echipa de siguranţă naţională a lui Reagan şi le conferiseră mai mult elan unor sfătuitori precum Consilierul pentru Securitate Naţională Colin Powell şi Secretarul de Stat George Shultz, care îndemnau să se renunţe la faptele de vitejie de peste mări şi ţări. Apetitul pentru luptă pierise, îşi amintea Fred Turco, adjunctul lui Dewey Clarridge de la CTC, care mai târziu a preluat de la cel din urmă conducerea Centrului: „Reagan ajunsese cu spatele la zid” 1.

Ross Newland a părăsit junglele din America Centrală, după ce devenise cinic în privinţa felului în care scandalul Iran-Contra zdruncinase din temelii serviciul clandestin al Agenţiei. Dar el, spre deosebire de şefii de la CIA, nu se încurcase în plasa întregii poveşti; ba chiar, primise o promovare. El şi câţiva dintre colegii lui de generaţie au fost avansaţi în ierarhie, devenind şefi ai unor centre CIA din Europa Răsăriteană, posturi care i-au pus la cârma operaţiunilor Agenţiei dintr-o serie întreagă de state-satelit ale Uniunii Sovietice. Newland, fiind abia trecut de treizeci de ani, a devenit cel mai tânăr şef de centru din istoria diviziei de la CIA care se ocupa cu Europa Răsăriteană şi Uniunea Sovietică. În 1988, cei de

la CIA nu au considerat că acest lucru ar fi reprezentat un risc prea mare. „Ne-au pus acolo, pentru că erau aproape convinşi că nimic nu avea să se întâmple”, zicea Newland. „Şi ce-au mai greşit, frate!”

În decurs de un an, Zidul Berlinului se prăbuşise, şi revoluţia se răspândise în toată Europa Răsăriteană. Fiind staţionat în România – şi ofiţerul numărul unu în cadrul centrului CIA –, lui Newland îi revenea sarcina de a ţine Administraţia Bush-tatăl informată cu privire la colapsul regimului condus de Nicolae Ceauşescu, care fugise din Bucureşti împreună cu soţia lui, în timp ce mulţimile se adunau pe străzi, cu o săptămână înainte de Crăciunul din 1989. În ziua de Crăciun, în timp ce paraşutiştii îi ţineau în arest pe Nicolae şi Elena Ceauşescu, Newland a încercat să-i convingă pe ofiţerii din unitatea care-i capturase pe cei doi să nu-i execute fără să le organizeze o formă oarecare de proces. Măcar atât – asta îi transmiseseră şefii de la Langley lui Newland, ca să comunice mai departe noilor autorităţi române. „Aşa că i-am forţat să le organizeze un proces, şi-a durat, cât?, [73]vreo douăzeci de minute”, îşi amintea el. După ce şi această formalitate a fost îndeplinită, comandantul plutonului a cerut ca trei voluntari să formeze un pluton de execuţie. Dar, când bătrânul dictator şi soţia lui au fost puşi la zid, amândoi cu mâinile legate la spate, întregul pluton a deschis focul.

Odată cu sfârşitul Războiului Rece, s-a încheiat şi misiunea definitorie a celor de la CIA. Principiul călăuzitor al Agenţiei fusese acela de a împiedica răspândirea comunismului, justificând astfel decenii întregi de vaste operaţiuni în America Latină, Orientul Mijlociu şi Europa. Tăierile bugetare pe care le-au suferit Pentagonul şi CIA în

73 Timothy Naftali, Blind Spot: The Secret History of American Counterterrorism, Basic Book, New York, 2005, pp. 199-200.

anii 1990 au lovit puternic mai ales serviciul clandestin al Agenţiei, multe centre din străinătate fiind închise şi numărul total de ofiţeri operativi decimat. Cheltuielile totale cu strângerea de informaţii din surse umane au fost reduse cu 22% pe parcursul deceniului1. Bill Clinton, cel dintâi preşedinte american care a făcut parte din aşa-numita generaţie *baby-boom*[74] şi care s-a numărat printre protestatarii împotriva războiului din Vietnam, era prin firea lui un sceptic faţă de tot ce era legat de CIA şi le-a îngăduit foarte puţin timp spionilor-şefi din primul său mandat. R. James Woolsey Jr., primul director al Agenţiei din Administraţia Clinton, spunea că preşedintele dădea foarte puţină atenţie chestiunilor care priveau spionajul şi că nu se întâlnea în particular cu şeful spionilor săi decât o dată pe an. „Cinstit vorbind, am avut foarte puţin acces la el”, zicea fostul director. După ce a plecat de la CIA, tot Woolsey glumea că individul care s-a prăbuşit cu un avion Cessna furat1, pe Peluza de Sud a Casei Albe, în septembrie 1994, era, de fapt, el însuşi, încercând să obţină o întrevedere cu preşedintele[75][76].

De asemenea, CIA trebuia să dea socoteală pentru operaţiunile agresive din America Latină, patronate în anii 1980 de către Dewey Clarridge. În 1996, un comitet de supraveghere a activităţilor de spionaj a întocmit un raport care prezenta o serie întreagă de abuzuri la capitolul drepturi ale omului, săvârşite, pe parcursul a mai bine de

74 Dintr-un interviu luat de autor unui funcţionar superior din spionajul american.

75 Atentatorul, un camionagiu pe nume Frank Eugene Corder (1956-1994), ar fi vrut să lovească pur şi simplu Casa Albă. El a fost împuşcat şi s-a prăbuşit, înainte să-şi ducă misiunea până la capăt (n. tr.).

76 Remarcă făcută public de James R. Woolsey, la o întâlnire de la Universitatea George Mason, pe 13 septembrie 2012.

un deceniu, de către oameni care aveau legătură cu CIA, în Guatemala. Raportul susţinea că, în anii 1984 – 1986, mai mulţi informatori folosiţi de CIA s-ar fi făcut vinovaţi de „ordonarea, plănuirea şi ducerea la îndeplinire a unor violări grave ale drepturilor omului, cum ar fi asasinate, execuţii extrajudiciare, torturi sau răpiri, în timp ce erau conectaţi la CIA – şi că Agenţia era, în momentul respectiv, conştientă de multe dintre aceste alegaţii”[77]. Dezvăluirile din Guatemala fuseseră făcute uşor-uşor, de-a lungul anilor, obligându-l pe directorul CIA, John M. Deutch, să impună restricţii noi cu privire la relaţiile cu personaje dubioase, pe care ofiţerii operativi din cadrul Agenţiei şi le făceau. Baronii drogurilor, alături de care Ross Newland pariase cândva la luptele de cocoşi, aveau să fie, de atunci înainte, într-o zonă interzisă ofiţerilor de la CIA, la fel ca teroriştii care ar fi putut căuta să ucidă americani.

De profesiune chimist, cu diplomă de doctor de la Institutul de Tehnologie din Massachusetts, Deutch venise la Langley de la Pentagon, după ce preşedintele Clinton îl înlăturase pe James

Woolsey de la şefia Agenţiei, în 1995. Deutch a vrut să construiască sateliţi-spioni şi posturi de ascultare în străinătate, în loc să trimită ofiţeri acoperiţi în misiuni secrete gen capă-şi-spadă. Nu avea încredere în serviciul clandestin al Agenţiei, drept care membrii acestuia l-au tratat ca pe un virus care pătrunsese în trupul-gazdă.

Una dintre iniţiativele sale a constat în a pune CIA să colaboreze mai strâns cu armata în alte chestiuni decât Contraterorismul, care, pe la mijlocul anilor 1990, revenise la statutul de preocupare puţin importantă pentru Agenţie. De la sfârşitul Războiului din Golf, din 1991, generalii de la

77 Comitetul pentru supravegherea activităţilor de spionaj, „Raport asupra verificărilor din Guatemala”, 28 iunie 1996.

Pentagon se plânseseră de CIA, că nu făcuse absolut nimic pentru a penetra, încă dinainte de război, regimul lui Saddam Hussein şi că nu făcuse mai nimic pentru a-i ajuta pe militari să vâneze forţele irakiene în deşert. Deutch a ordonat ca ofiţeri de la CIA să fie ataşaţi posturilor de comandă militare de peste tot din lume, pentru a face în aşa fel, încât Agenţia să ofere cât mai multe informaţii cu putinţă despre ameninţările la nivel global.

Deutch credea că rolul de sprijinire a militarilor era în aşa măsură vital pentru CIA, încât în 1995 a creat un post la vârful ierarhiei, care să servească drept ofiţer de legătură cu Pentagonul şi care avea să fie ocupat de un cadru militar, ofiţer superior. Unii angajaţi ai Agenţiei glumeau că inocularea de agenţi operativi de la CIA în comandamentele militare şi de ofiţeri de stat-major în agenţia de spionaj reprezenta echivalentul birocratic al unui schimb de prizonieri.

Primul ofiţer numit în postul nou-apărut la CIA, din cadrul forţelor armate, a fost vice-amiralul Dennis C. Blair, un yankeu vânos din Kittera, statul Maine, care absolvise Academia Navală în 1968 şi mersese apoi cu o bursă Rhodes la Universitatea Oxford, unde-l cunoscuse pe tânărul Bill Clinton. Blair s-a lovit aproape imediat de rezistenţa ofiţerilor de la CIA, care erau sceptici în privinţa unui amiral cu trei stele şi cu vederi dubioase în privinţa palmaresului de acţiuni sub acoperire al Agenţiei.

În viziunea lui Blair, CIA trebuia să se concentreze pe colectarea şi analizarea de informaţii, nu să se preteze la operaţiuni sumbre, care nu făceau decât să creeze necazuri Statelor Unite. „Dacă ne uităm în urmă, la CIA şi la operaţiunile ei sub acoperire, cred că se poate argumenta că, dacă nu ne-am fi pretat la nimic de acest fel, am fi fost, probabil, într-o situaţie mai bună şi, sigur, cu

nimic mai proastă decât cea în care ne aflăm astăzi”, avea să afirme Blair mai târziu1.

La Langley, unii vedeau în Blair o cârtiţă de-a Pentagonului. Dar prezenţa lui a iscat şi temeri mai mari, că Pentagonul avea să submineze Agenţia, care şi-ar fi pierdut poziţia privilegiată de serviciu de spionaj al preşedintelui. Oamenii de la CIA, cum spusese Dewey Clarridge, mărşăluiau pentru preşedinte.

Blair s-a trezit, curând, că ducea bătălii cu Direcţia de operaţiuni de la CIA, pe tema cea mai importantă a momentului, şi anume războiul din Balcani. Una dintre acestea s-a axat pe un instrument de supraveghere nou-apărut şi împrumutat de CIA de la Forţele Aeriene pentru a spiona în Bosnia – un avion lăbărţat, cu aer de insectă, denumit RQ-1 *Predator*. CIA ridicase de la sol un asemenea *Predator* ca să spioneze poziţiile trupelor sârbe şi câţiva ofiţeri superiori din cadrul Agenţiei au propus instalarea unor monitoare video în interiorul Casei Albe, pentru a le permite preşedintelui Clinton şi consilierilor săi cei mai apropiaţi să urmărească în direct filmările realizate cu ajutorul acelei drone. Blair a lăudat iniţiativa celor de la CIA de încurajare a proiectului *Predator*, dar a considerat c-ar fi fost o pierdere de timp, altminteri preţios, pentru preşedinte să urmărească pe viu filmările unei drone. El suspecta că serviciul clandestin de la CIA nu căuta decât să se dea mare cu noua sa jucărie, de faţă cu preşedintele Clinton.

„La ce-i trebuie preşedintelui aşa ceva?”, îşi amintea Blair că întrebase. „Şi mi s-a răspuns: «Trebuie neapărat să pătrundem la

Casa Albă cu el, pentru cazul în care preşedintele vrea să ştie ce se petrece în Bosnia». Şi-atunci, eu am zis: «E caraghios! Preşedintele n-o să se uite niciodată prin

găurica asta ca de pai de sorbit sucul!»” 1

În cele din urmă, Deutch i-a luat partea lui Blair şi CIA n-a mai prezentat la Casa Albă înregistrările video făcute de avionul *Predator*. Era o bătălie ridicolă, dar pentru Blair acest episod şi altele în care a fost implicat, împotriva serviciului clandestin al Agenţiei, au reprezentat semne clare că Direcţia de operaţiuni era capabilă să muşte orice mână care ar fi încercat să-i blocheze accesul direct către Biroul Oval.

Cu mai bine de un deceniu mai târziu, cu un alt preşedinte democrat la butoane, Blair avea să încerce din nou să se bage între CIA şi Casa Albă. De astă dată, avea să se dovedească fatal pentru cariera lui.[78]

Capitolul 4

Spionii lui Rumsfeld

„S-ar zi ce că ne-am creat propria noastră CIA, dar e ca Topsy, necoordonată şi necontrolată”. 1

Frank Carlucci, Adjunctul Secretarului Apărării, 1982

„Dată fiind natura lumii noastre, chiar nu ne putem gândi la faptul că Departamentul [Apărării] ar trebui să nu ajungă într-o postură de dependenţă cvasitotală faţă de CIA în situaţii cum este aceasta?”[79] Donald Rumsfeld, Secretarul Apărării, 2001

În noiembrie 2001, în timp ce echipe de Berete Verzi americane, agenţi operativi de la CIA şi căpetenii

78 Ibidem.

79 Frank C. Carlucci, „Memorandum în atenţia Subsecretarului-adjunct pentru Politici, Richard StillwelT, Washington, D.C., 26 mai 1982, declasificat în 2001, ca urmare a cererii formulate în baza Legii pentru Libertatea Informaţiei de către Arhiva Siguranţei Naţionale. Jefffey T. Richelson şi Barbara Elias, din cadrul Arhivei, au compilat şi alte documente declasificate, la care face trimitere acest capitol. La fel de nepreţuit pentru capitolul de faţă este şi textul lui Robert Chesney din 2012, „Military-intelligence convergence...”

războinice afghane alungau forţele talibane din Kabul şi Kandahar, Donald Rumsfeld a zburat cu avionul la Fort Bragg, în Carolina de Nord, o bază întinsă din

Fayetteville, care de mulţi ani era cantonamentul unui mare număr de soldaţi din trupele militare de operaţiuni speciale. Era vorba să fie, în primul rând, o zi de primiri cordiale, Rumsfeld urmând să-i întâlnească pe comandanţii Forţelor Speciale şi să le mulţumească pentru ceea ce fusese, până atunci, o invazie surprinzător de uşoară în Afghanistan.

După o dimineaţă de felicitări şi prezentări în Power Point, Rumsfeld a fost urcat în maşină şi condus la un complex împrejmuit cu ziduri, care muşca din Fort Bragg şi era învecinat cu baza Pope a Forţelor Aeriene. Acela era sediul JSOC, o structură clasificată ca strict secretă, compusă mai ales din agenţi operativi ai Armatei, de la Delta Force, şi din membri ai Naval Special Warfare Development Group, mai cunoscut sub apelativul „Echipa SEAL numărul 6”. JSOC era un braţ operaţional de mai mică anvergură al mai-vastului SOCOM, în ciuda faptului că la vremea respectivă Pentagonul refuza până şi să recunoască existenţa grupului.

Cei de la JSOC au dat o reprezentaţie pentru Secretarul Apărării, aflat în vizită. Pentru a-şi demonstra capacitatea de a introduce comandouri în alte ţări, care să treacă neobservate, soldaţii s-au paraşutat dintr-un avion şi au aterizat exact în faţa lui Rumsfeld. Unul dintre ei, care purta costum şi ducea în mână o servietă, s-a lepădat de paraşută şi a părăsit zona de aterizare încălţat cu pantofi cu bombeul lustruit. Rumsfeld a fost dus şi la o „casă de împuşcături”, unde a fost martorul unei operaţiuni de salvare a ostaticilor – agenţii de la JSOC pretinzând că-i uciseseră pe toţi cei care luaseră ostatici,

fără să le facă niciun rău acestora din urmă1. Rumsfeld a fost cucerit pe dată.

La momentul respectiv, grupul de operaţiuni speciale căpătase deja o bună experienţă în materie de făcut pe grozavii pentru oficialităţile venite în vizită. Cu mulţi ani mai înainte,[80]

În 1986, Dick Cheney, în calitate de membru al Congresului, a mers la Fort Bragg pentru o zi de întâlniri cu comandanţii Delta Force şi a aflat cum foloseau aceştia bazele de date pentru a culege informaţii despre posibile ameninţări teroriste. În toiul unei prezentări despre Lexis Nexis – astăzi nelipsita bază de date de ştiri şi documente, care pe atunci era încă o noutate –, Cheney i-a cerut militarului care făcea prezentarea să caute numele său în baza de date. Prima care a ieşit la iveală a fost o ştire despre un proiect de lege din Camera Reprezentanţilor, pe care Cheney îl sprijinise şi despre care un alt membru al Congresului spusese, cu o zi înainte, că avea să voteze împotrivă.

Cheney s-a făcut livid la faţă. I-a ordonat ofiţerului de gardă să-l caute imediat pe acel membru al Congresului, după care, chiar de acolo, dinăuntrul centrului de operaţiuni, a ţipat la respectivul, la telefon. „A trebuit să părăsim toţi camera” 1, îşi amintea Thomas OConnell, pe atunci un ofiţer de spionaj de vârf la JSOC, căruia Cheney i se păruse „un om schimbat”, când văzuse forţa care putea rezulta din folosirea bazelor de date pentru a strânge informaţii despre un individ anume. Din acel moment, spunea OConnell, Cheney nu s-a mai simţit confortabil,

80 Dintr-un interviu luat de autor lui Robert Andrews. Vezi, de asemenea, Rowan Scarborough, Rumsfelds War: The Untold Story ofAmericas Anti-Terrorist Commandery Regnery, New York, 2004, pp. 8-10.

decât utilizând linii telefonice speciale.

După 15 ani, într-un pelerinaj similar la Fort Bragg, vechiul mentor al lui Cheney, Donald Rumsfeld, a crezut şi el că i se oferea ocazia să arunce o privire în viitor. În această călătorie, Rumsfeld era însoţit de Robert Andrews, care fusese alături de el aproape constant, în săptămânile de după atacurile de la 11 septembrie 2001. Andrews era oficialitatea civilă de rangul cel mai înalt de la Pentagon, însărcinată cu operaţiuni speciale, şi, precum Vergiliu în *Infernul* lui Dante, îi servea drept ghid lui Rumsfeld într-o lume sumbră, care se extinsese dramatic de când acesta din urmă o vizitase pentru prima dată, în calitate de Secretar al Apărării sub Administraţia Ford.

Rumsfeld nu şi-ar fi putut găsi un ghid mai competent. De felul său din popor şi originar din Spartanburg, Carolina de Sud, Andrews absolvise Universitatea din Florida, în 1960, cu o diplomă în inginerie chimică şi se înrolase în Armată, în cadrul Corpului de Instruire a Ofiţerilor în Rezervă, crezând că avea să poarte uniformă numai doi ani. În loc de asta, în 1963, se înrolase în Beretele Verzi şi începuse ceea ce avea să se dovedească a fi o cufundare de cinci decenii în lumea operaţiunilor speciale şi a spionajului. În anul următor, fiind un tânăr căpitan în Forţele Speciale, plecase în Vietnam, în prima din cele două detaşări în cadrul cărora a făcut parte dintr-o unitate paramilitară acoperită, care ducea un război secret cu Vietnamul de Nord, cu sabotaje, asasinate şi propagandă mincinoasă. Unitatea respectivă, cunoscută oficial sub denumirea fad-birocratică de Military Assistance Command, Vietnam Studies And Observation Group (MACV-SOG), organiza cele mai ample şi mai complexe operaţiuni secrete pe care Statele Unite le desfăşuraseră de pe vremea OSS1.

Andrews se întorsese din Vietnam şi scrisese o carte, *The Village Wary* despre vastele reţele de spionaj din cătunele sud-vietnameze, pe care comuniştii le puseseră pe picioare la începutul anilor 1960 şi pe care le foloseau în cursul războiului pentru a induce în eroare trupele sud-vietnameze şi americane. Cartea se baza, aproape integral, pe rapoartele întocmite după interogarea militarilor nord-vietnamezi capturaţi şi a luptătorilor Viet-Cong[81] [82]-ului luaţi prizonieri, dar şi pe relatările transfugilor nord-vietnamezi. Ea fusese citită de multă lume de la CIA, şi în 1975, imediat după ocuparea Saigonului de către militarii

Nordului, Andrews primise propunerea de a lucra la Langley, ca şef al unei echipe care avea să perie analizele clasificate ale Agenţiei, legate de Vietnam.

„În esenţă, era vorba de căutat eşecurile muncii de spionaj", îşi amintea Andrews, care avusese ocazia să realizeze că problemele de care se lovise America în Vietnam avuseseră de-a face la fel de mult cu o profundă ignoranţă în privinţa culturii şi a psihologiei vietnamezilor, ca oricare alte greşeli grave ale militarilor. El rămăsese la CIA timp de cinci ani, după care plecase şi se angajase în industria de apărare, şi se apucase de scris o serie întreagă de romane poliţiste şi de spionaj, printre care şi unul intitulat chiar aşa: *Turnurile*. Era vorba, în cartea respectivă, despre un fost agent de la CIA, care se străduia, disperat, să dezamorseze o conspiraţie teroristă de pe teritoriul Statelor Unite. Pe copertă figura o imagine

---

81 Shultz Jr., Richard H. Shultz Jr., The Secret WarAgainst Hanoi: The Untold Story ofSpieSy Saboteurs, and Covert Warriors in North Vietnam, HarperCollins, New York, 1999, p. IX.

82 Viet Congy sau Frontul de Eliberare Naţională, organizaţie politică şi paramilitară sud-vietnameză, aliată a Vietnamului de Nord, care lupta împotriva Statelor Unite şi Vietnamului de Sud (n. tr.).

cu turnurile gemene de la World Trade Center.

Andrews avea 64 de ani când s-a întors la Pentagon, în 2001, şi stătea lângă Rumsfeld pe 25 septembrie, când generalul Charles Holland, şeful SOCOM, i-a oferit acestuia cea dintâi prezentare a felului în care militarii aveau să poarte războiul cu Al-Qaida1. Rumsfeld îi ceruse generalului Holland să vină cu un plan pentru o campanie la nivel global, dincolo de poziţiile fortificate pe care Al-Qaida le deţinea în Afghanistan, iar acum, când îşi adunase consilierii în jurul unei mese de conferinţe, se aştepta să i se spună că pretenţiile lui puteau fi puse în practică.

Prezentarea s-a desfăşurat bine, după un început promiţător, până când Holland a expus o hartă pe care a punctat ţările – Afghanistan, Pakistan, Somalia, Yemen, Mauritania şi unele părţi din America Latină – unde militarii credeau că s-ar fi ascuns locotenenţii lui Osama bin Laden. Rumsfeld a început să se agite şi l-a întrerupt pe general: „Cât de curând putem declanşa operaţiunile în aceste ţări?”, a întrebat. Holland s-a gândit în linişte, câteva momente, după care i-a spus lui Rumsfeld exact ceea ce irascibilul Secretar al Apărării nu voia să audă: „Păi, ar fi destul de greu, pentru că nu avem niciun fel de informaţii viabile”.

Şi mai era o problemă: SOCOM nu era nici măcar pregătit să poarte un asemenea tip de război – de fapt, orice tip de război. Treaba Comandamentului se reducea la instruirea de militari pentru operaţiuni speciale, la pregătirea lor pentru luptă şi la expedierea lor către alte comandamente militare, din regiuni precum Orientul Mijlociu, zona Pacificului şi pe unde mai era nevoie de ei. Comandanţii regionali îşi păzeau cu înverşunare propriile porţiuni din suprafaţa globului şi deloc nu priveau cu ochi buni perspectiva ca SOCOM să-şi pună în aplicare

misiunile în ograda lor.

Lucrurile au degenerat apoi, când Rumsfeld i-a pus o altă întrebare generalului Holland, la care-şi imagina că putea primi un răspuns acceptabil: când aveau să ajungă trupele însărcinate cu operaţiuni speciale în Afghanistan şi să pornească războiul în acea ţară? „Când primim autorizaţie de la CIA” – sunase răspunsul sec al militarului.

Robert Andrews s-a uitat la Rumsfeld, care i s-a părut, după cum îşi amintea ulterior, că „mai avea puţin şi se-nfigea cu capul în tavan”. În doar câteva minute, Secretarul Apărării fusese informat nu numai că trupele lui costisitoare, pregătite pentru operaţiuni speciale, nu aveau date informative despre Al-Qaida, ci şi că nu puteau nici măcar să se deplaseze pe câmpul de luptă, fără permisiunea lui George Tenet şi a celor de la CIA.

Acest lucru i-a creat adeseori un sentiment de frustrare lui Rumsfeld, în lunile de după atacurile de la 11 septembrie 2001 – de fapt, atât de frecvent, încât odată i s-a plâns generalului Tommy Franks, şeful Centrului de Comandă al Statelor Unite şi generalul însărcinat cu conducerea războiului afghan, că, deşi Departamentul Apărării avea de câteva ori dimensiunea CIA, militarii se comportau „ca nişte păsărele într-un cuib, aşteptând să le dea drumul cineva la viermişori în cioculeţe” 1. La câteva zile după izbucnirea războiului din Afghanistan, el i-a expediat un memorandum scris pe un ton sever generalului Richard Myers, preşedintele Comitetului Reunit al Şefilor de State-Majore, în care-i spunea: „Dată fiind natura lumii noastre, chiar nu ne putem gândi la faptul că Departamentul [Apărării] ar trebui să nu ajungă într-o postură de dependenţă cvasitotală de CIA în situaţii cum este aceasta?”

Rumsfeld vorbise de multe ori critic despre agenţia

de spionaj, în 1998, când prezida o comisie independentă, al cărei scop era să evalueze ameninţările cu lansarea de rachete balistice împotriva Statelor Unite, îi adresase o scrisoare lui Tenet, în care acuza usturător evaluările făcute de CIA în privinţa utilizării de asemenea rachete de către ţări precum Iranul şi Coreea de Nord. Acum, însă, în toiul unui alt război, îşi dădea seama că resimţea invidie faţă de capacitatea Agenţiei de a-şi trimite agenţii în orice loc, în orice moment, fără să fie obligată să ceară permisiunea. „Se poate spune în mod legitim că schimbarea, în privinţa felului de a purta războiul, a survenit după conştientizarea faptului că nu dispuneam de informaţiile necesare, pentru a putea lupta cum ne doream să luptăm”, a spus Andrews, comentând ce decizii a luat şeful său la un an după atacurile de la 11 septembrie 2001.

Rumsfeld a tras concluzia că unica soluţie era să facă Pentagonul să semene mai mult cu CIA.

Preocupările lui Donald Rumsfeld nu erau cu desăvârşire noi. În 1980, după un teribil eşec în Dasht-e Kavir, Marele Deşert de Sare al Iranului, Pentagonul a decis că avea nevoie de mai mulţi spioni.

Misiunea clandestină din aprilie anul acela, de a salva 52 de ostatici deţinuţi în complexul Ambasadei americane de la Teheran, a fost sortită eşecului de la bun început. Dintre cele opt[83]

elicoptere implicate în operaţiunea de salvare, la trei au apărut dificultăţi mecanice în zborul către zona de aterizare din adâncimea teritoriului inamic; un altul a făcut o aterizare forţată la locul de întâlnire; şi, la scurt timp după ce comandanţii dăduseră ordin de renunţare la o misiune, un elicopter prins într-o furtună de nisip s-a

83 Donald Rumsfeld, Known and Unknown: A Memoir, Sentinel, New York, 2011, p. 392.

ciocnit de un avion cargo militar, din accident rezultând o explozie care a luminat cerul deşertului şi a ucis opt soldaţi.

Misiunea din Iran, deşi ratată, nu a fost privită de militari ca o simplă conjugare de aşteptări naive, planificare greşită şi proastă execuţie. În minţile unora dintre membrii comandourilor, care şi-au văzut prietenii ucişi în exploziile din deşert, reuşita operaţiunii „Gheară de vultur" fusese parţial împiedicată de faptul că CIA nu furnizase informaţiile tactice necesare, pentru ca militarii să ştie la ce să se aştepte pe durata misiunii.

Chiar şi înaintea eşecului ei dezastruos, misiunea fusese pusă în dificultate de luptele dintre CIA şi militari pe marginea felului în care ar fi trebuit adunate informaţii pentru operaţiune. Agenţia se dovedise deja incapabilă să priceapă dinamica Revoluţiei Iraniene, directorul CIA, Stansfield Turner, lamentându-se, în reuniunile Consiliului Naţional de Securitate, că Agenţia nu avea decât puţine surse în Iran şi se baza, în mare măsură, pe rapoartele ziarelor americane1 şi pe cele de la BBC, pentru informaţii. Comandantul Delta Force pentru acea misiune nu avea încredere în ofiţerii de la CIA desemnaţi să culeagă informaţii în Iran, înainte de operaţiune, aşa încât l-a trimis pe Richard Meadows,[84]

O fostă Beretă Verde, în ţară, să efectueze supravegherea complexului ambasadei, în care erau ţinuţi

84 Mark Bowden, Guests ofthe Ayatollah: The Iran Hostage Crisis: The First Battle in Americas War with Militant Islam, Grove Press, New York, 2006, p. 122. Unicul succes al celor de la CIA, înaintea operaţiunii, a fost rezultatul norocos al hazardului: un ofiţer al Agenţiei, care părăsea Teheranul la bordul unui avion, a stat, întâmplător, alături de un bucătar pakistanez care lucrase recent în complexul Ambasadei americane. Acesta le-a dat americanilor informaţia crucială că toţi ostaticii erau ţinuţi în acelaşi loc, în interiorul arhivei.

ostaticii. Traversând cu un paşaport irlandez fals şi mascându-şi accentul de Virginia de Vest cu o pronunţie irlandeză a englezei, Meadows a trecut de vamă, dându-se drept „Richard Keith”, un şef din industria europeană de automobile.

Militarii americani, desigur, nici n-au ajuns măcar la Teheran, ca să-şi pună în aplicare planul de salvare. Dar generalii de la Pentagon s-au plâns că Departamentul Apărării nu avea posibilitatea să-şi trimită propriii oameni în misiuni clandestine de spionaj, ca să pregătească drumul pentru operaţiunile de comando. Într-un memorandum adresat şefului Agenţiei de Informaţii a Armatei în decembrie 1980, un general de la Comitetul Reunit al Şefilor de State-Majore al Pentagonului scria despre o „lipsă gravă şi persistentă de informaţii” şi de necesitatea înfiinţării unui grup de „observatori umani credibili” 1. Pentagonul plănuind o a doua tentativă de salvare a ostaticilor din Iran, Comitetul Reunit a creat în mare grabă un grup de asemenea observatori. I s-a dat denumirea de Grupul pentru Operaţiuni de Război (FOG).

Noua structură purta o denumire-acronim foarte nefericită, FOG (de la Field Operations Group) – „Ceaţă” şi a realizat foarte puţin. Ostaticii au fost eliberaţi în ziua inaugurării preşedinţiei lui Ronald Reagan, pe 20 ianuarie 1981[8586], ceea ce a făcut ca o nouă încercare de

85 General-locotenent Philip C. Gast, „Memorandum în atenţia Directorului, Agenţia de Informaţii a Armatei, Washington D.C.”, 10 decembrie 1980.

86 Cei 52 de diplomaţi, militari şi civili americani au fost ţinuţi ostatici în complexul Ambasadei americane de la Teheran timp de 444 de zile, de pe 4 noiembrie 1979 până pe 20 ianuarie 1981, aceasta reprezentând cea mai îndelungată luare de ostatici din istoria documentată (n. tr.).

recuperare a lor din Iran să nu mai fie necesară. Chiar şi după ce a fost desfiinţat FOG, şeful de stat-major al Armatei, Edward Meyer, a considerat că o structură permanentă de spionaj militar era necesară şi a răbufnit la o reuniune de la Pentagon: „Să fiu al naibii dacă o să mai fim vreodată prinşi într-o altă situaţie gen criza ostaticilor din Iran, în care să nu putem afla ce se petrece şi să nu putem nici măcar ajunge în ţara cu pricina” 1. Aşa s-a născut Intelligence Support Activity (ISA – Activitatea pentru sprijin în Spionaj).

Programele acestea de la începutul anilor 1980 nu erau primele incursiuni ale Pentagonului în jocul informaţiilor colectate cu agenţi umani. Dar eforturile anterioare în materie de spionaj fuseseră şovăielnice, în parte, din cauza rezistenţei opuse de generalii şi amiralii de frunte, care considerau că soldaţii nu trebuie să fie şi spioni[8788]. Dar acel fiasco înregistrat de operaţiunea

87 Steven Emerson, Secret Warriors: Inside the Covert Military Operations of the Reagan Era, Putnam, New York, 1988, p. 39.

88 Cea mai semnificativă dintre aceste operaţiuni a fost crearea unei unităţi secrete a Marinei, zisă Forţa de Intervenţie 157. Folosindu-se de o flotă de vase de ascultare electronică, deghizate în iahturi de lux, spionii Forţei de Intervenţie 157 s-au poziţionat la deschiderea Canalului Panama, în Strâmtoarea Gibraltar şi alte câteva puncte de „strangulare” maritimă, de unde supravegheau mişcarea vaselor sovietice. Pentagonul nu a discutat niciodată despre activităţile unităţii în public, iar în 1973, când adjunctul şefului operaţiunilor navale a depus mărturie în faţa Congresului, acesta s-a referit indirect la felul în care „programul Marinei Militare de colectare de informaţii cu ajutorul factorului uman îşi extinde operaţiunile în zone sensibile”. Când era şeful centrului CIA de la Istanbul, Dewey Clarridge a lucrat cu spionii Forţei de Intervenţie 157, care monitorizau traficul maritim din Strâmtoarea Bosfor. Pentru cea mai bună tratare a tot ce priveşte Forţa de Intervenţie 157, vezi Jefffey Richelson, „Truth conquers all chains: The US Army intelligence support activity, 1981-1989”, în International

„Gheară de vultur” le-a dat mai multe argumente celor care voiau să extindă sfera de influenţă a Pentagonului la spionajul cu efective umane, în primul rând generalului Meyer din cadrele Armatei. ISA şi-a deschis un birou în interiorul Pentagonului, cu un personal de aproximativ cincizeci de oameni, dar cu ambiţii de creştere până la un nivel de cinci ori mai mare. Emblema oficială a unităţii înfăţişă varii simboluri care aminteau de misiunea de salvare eşuată din Iran şi cuprindea mesajul PE MINE TRIMITE-MĂ, extras dintr-un pasaj din *Cartea lui Isaia*: „Şi am auzit glasul Domnului zicând: Pe cine voi trimite şi cine va merge la acel popor? Iar eu am zis: Iată, sunt aici, pe mine trimite-mă!” 1

ISA s-a constituit în 1981, cu un ditamai bugetul secret, comandată de un colonel din Armată, înfipt şi ambiţios, şi cu permisiunea de a desfăşură operaţiuni secrete de spionaj, fără să trebuiască nici măcar să anunţe Comitetul Reunit al Şefilor de State-Majore. Erau ingredientele perfecte ale unei reţete în ultimă instanţă toxice. Lumea operaţiunilor secrete geme de personalităţi de tip A, iar o unitate clandestină cu fonduri practic nelimitate şi cu o misiune vag delimitată nu are cum să nu depăşească limitele legale. ISA comandată de colonelul Jerry King nu a făcut excepţie.

Aproape de la început, King a lansat de cealaltă parte a lumii o serie de operaţiuni foarte neortodoxe. Cea mai pitorească, fără îndoială, a fost aceea de a canaliza bani şi echipamente unui fost membru al Beretelor Verzi, acum în retragere, care plănuia o misiune privată de salvare a unor prizonieri de război americani, despre care se credea c-ar fi fost deţinuţi în Laos. Timp de câţiva ani, James „Bo” Gritz călătorise în Asia de Sud-Est ca să adune informaţii

---

Journal of Intelligence and Counterintelligence, 12, nr. 2 (1999).

despre eventuali prizonieri de război, deplasări finanţate de magnatul texan H. Ross Perot. Pe la începutul lui 1981, la scurt timp după ce fusese înfiinţată ISA, Gritz credea că descoperise probe concrete că zeci de prizonieri de război americani erau deţinuţi într-un lagăr din centrul Laosului. Informaţia fusese dedusă dintr-o imagine din satelit a lagărului, obţinută cu câţiva ani mai devreme, în care s-ar fi văzut litera *B* şi cifrele *52* – un posibil semnal din partea prizonierilor către oricine ar fi aruncat o privire către ei din cer.[89]

Gritz a început să plănuiască o misiune de salvare şi i-a dat chiar şi o denumire: „Ciocanul de catifea" El a strâns o echipă de 25 de foşti membri ai Forţelor Speciale, acum în retragere, i-a antrenat pe toţi într-o tabără din Florida şi a trimis un grup separat în Thailanda, să pună bazele misiunii de pătrundere în Laos1. Pe măsură ce Gritz se pregătea pentru misiunea lui, mulţi membri ai ISA au intrat în legătură cu el şi s-au oferit să-l sprijine: echipamente de filmare în valoare de zeci de mii de dolari, sisteme de comunicare prin radio, bilete de avion până la Bangkok şi utilaje-poligraf, ca să verifice dacă sursele locale care-i furnizau informaţii despre acei prizonieri de război nu cumva minţeau[9091]. ISA le-a furnizat membrilor echipei lui Gritz fotografii luate de sateliţi şi alte informaţii care ţineau de spionaj.

Colonelul King începuse să-l sprijine pe Gritz, fără să anunţe oficialităţile de vârf ale Pentagonului. Acest lucru s-a dovedit a fi o problemă, dat fiind că, în tot acest timp,

---

89 Isaia, 6,8. După Bibliay ediţie jubiliară, în traducerea Mitropolitului Bartolomeu, Editura BOR, Bucureşti, 2001 (n. tr.).

90 Steven Emerson, Secret Warriors: Inside the Covert Military Operations of the Reagan Era, Putnam, New York, 1988, p. 78.

91 Ibidem, p. 79.

Comitetul Reunit al Şefilor de State-Majore pregătise propriu-i plan secret pentru o misiune de salvare, vizând acelaşi lagăr din Laos. Planul Comitetului Reunit prevedea trimiterea unei echipe de cercetare, formată din mercenari laoţieni, peste frontieră, din Thailanda în Laos, pentru a determina înainte de toate dacă într-adevăr acolo erau deţinuţi prizonieri de război americani. În cazul în care mercenarii ar fi găsit dovezi că prizonierii se găseau în lagărul respectiv, Pentagonul urma să lanseze o misiune de salvare, concepută după modelul operaţiunii de salvare a ostaticilor americani din Iran, trimiţând o echipă de militari din Delta Force, care să atace lagărul.

Când au aflat de misiunea de salvare a lui Gritz, plănuită în paralel şi sprijinită în secret de ISA, oficialităţile de vârf de la CIA şi Pentagon au ameninţat cu închiderea ISA. Au considerat că acţiunea unilaterală a lui Gritz periclitase operaţiunea oficială de salvare, iar colonelul King îşi depăşise atribuţiile. După cum s-au brodit lucrurile, niciuna dintre misiunile de salvare n-a mai fost realizată şi n-a fost produsă nicio dovadă că în lagărul din Laos ar fi fost deţinuţi prizonieri de război americani. Secretarul Apărării, Caspar Weinberger, i-a ordonat inspectorului-general de la Pentagon să investigheze toate operaţiunile celor de la ISA. Pe lângă episodul care l-a avut în centru pe Gritz, ISA mai organizase operaţiuni sub acoperire la Panamá City, pentru a-l monitoriza pe generalul Manuel Noriega, şi era implicată într-o vastă reţea de companii de faţadă, folosite pentru activităţi militare ascunse, peste tot în lume1. Reţeaua de companii, parte a unui program denumit „Fructul galben”, a sprijinit încheierea câtorva tranzacţii secrete din scandalul Iran-Contra, care avea să iasă la lumină după mai mulţi ani.

Raportul inspectorului-general a fost unul usturător

cu privire la ISA, prezentând gruparea drept o unitate rebelă, vag supervizată în mod serios, şi documentând cheltuieli extravagante făcute în numele misiunii acesteia de spionaj, printre care o serie de achiziţii cel puţin bizare: un Rolls-Royce, un balon cu aer cald şi un vehicul pentru deplasare pe dune de nisip[9293]. Atât Caspar Weinberger, cât şi secretarul-adjunct, Frank Carlucci, au rămas uimiţi, citind raportul. În mai 1982, acesta din urmă a scris un memorandum în care cataloga raportul ca fiind „extrem de tulburător”. Carlucci venise la Pentagon de la CIA, unde fusese adjunctul amiralului Stansfield Turner şi martor la costurile pe care le avusese de suportat CIA după ani întregi de operaţiuni secrete nesupravegheate.

„Ar fi trebuit să ne învăţăm lecţia după anii 1970”, a scris el în memorandum, despre raportul inspectorului-general; în schimb, „am creat un organism care nu dă socoteală nimănui” 1. De asemenea, făcea o comparaţie cu personajul Topsy, din cartea *Coliba unchiului Tom*, de Harriet Beecher-Stowe – o tânără sclavă ale cărei origini şi creştere nimeni din carte nu le putea explica: „S-ar zice că ne-am creat propria noastră CIA, dar e ca Topsy, necoordonată şi necontrolată”.

În anul următor, când trupele americane plănuiau să invadeze Grenada, pentru a salva un grup de studenţi medicinişti luaţi ostatici, comandantul misiunii a refuzat să coopteze ISA în operaţiune, motivând că nu avea încredere nici în unitatea propriu-zisă, nici în comandantul ei, colonelul King. S-a dovedit, însă, că membrii comandoului american au bâjbâit de jur-împrejurul insulei din Marea

92 Seymour Hersh, „Whos in charge here?” The New York Times, 22 noiembrie 1987.

93 Steven Emerson, Secret Warriors: Inside the Covert Military Operations of the Reagan Eray Putnam, New York, 1988, p. 81.

Caraibilor, în octombrie 1983, neavând habar unde anume erau ţinuţi studenţii respectivi. „Informaţiile noastre în materie de Grenada s-au dovedit mizerabile”, îşi amintea Dewey Clarridge, pe atunci şeful diviziei America Latină de la CIA. „Ne-am dus acolo să operăm, efectiv, pe întuneric.”[9495]

Şi, de parcă lucrurile nu mergeau oricum destul de prost pentru ISA, CIA încerca şi ea să-i sugrume operaţiunile. Agenţia bănuia că militarii îşi construiau un imperiu al informaţiilor şi respingea ideea că ofiţerii din armată s-ar fi priceput câtuşi de puţin să spioneze. Acest lucru nu făcea decât să reflecte un mai vast sentiment de nesiguranţă, care domnea la Langley în privinţa Pentagonului. De la întemeierea sa, în 1947, CIA fusese un fel de soră mai mică a Pentagonului, dominată de forţa şi efectivele Departamentului Apărării în războaiele bugetare de la Washington. Directorul CIA nici măcar nu controla cele mai multe dintre programele de spionaj de primă mână: constelaţia de sateliţi-spioni şi reţeaua globală de posturi de ascultare, care justificau 80% din ceea ce cheltuiau Statele Unite pe spionaj, erau finanţate prin bugetul Pentagonului. În timpul primei sale funcţii de Secretar al Apărării, sub Administraţia Ford, Donald Rumsfeld dăduse frecvente bătălii la firul ierbii cu CIA şi Casa Albă, susţinând că, dacă tot plătea el pentru programele respective, înţelegea să le şi ţină sub control.

Dacă exista o zonă în care CIA să figureze ca şi cum ar fi beneficiat de un avantaj în faţa Pentagonului, era în domeniul spionajului făcut de factorul uman. Aşadar, când

94 Carlucci, „Memorandum în atenţia Subsecretarului-adjunct pentru Politici, Richard StillwelT, 26 mai 1982.

95 Citat de Timothy Wemer, în Tim Warner, în Legacy of Ashes: The History ofthe CIA, Anchor, Mâine, 2008, p. 454.

Pentagonul a creat un program precum ISA, mulţi de la CIA l-au văzut ca pe o ameninţare la însăşi existenţa Agenţiei lor. Şefii acesteia din urmă le şopteau la ureche membrilor Congresului din comisiile de control ale activităţilor de spionaj că spionii Pentagonului erau nişte amatori şi-i încurcau pe ofiţerii operativi trimişi de CIA în străinătate. Operaţiunile sub acoperire puteau fi deconspirate, spuneau ei, şi ofiţerii acoperiţi riscau să fie ucişi.

Desigur, şi viceversa, cum Agenţia încerca să submineze eforturile Pentagonului de a face muncă de spionaj, liderii militari aveau şi mai puţină încredere în cei de la CIA şi voiau să-şi extindă şi mai mult propriile operaţiuni de culegere de informaţii. În cursul unei întâlniri din 1983, când William Casey, directorul CIA, s-a întâlnit cu membrii Comitetului Reunit al Şefilor de State-Majore în sala de conferinţe securizată de la Pentagon, zisă şi „Tancul", generalul Meyer, ca de obicei, se plângea de CIA că nu făcea niciodată nimic pentru a-i ajuta pe militari. Casey a încercat să-l calmeze pe general, arătând că predecesorul său, amiralul Stansfield Turner, fusese un om din forţele armate. Dar generalul Meyer nici nu voia s-audă şi i-a replicat: „Domnule Casey, ceea ce spuneţi este adevărat Dar nenorocitul ăla patentat n-a făcut absolut nimic pentru militari, câtă vreme a lucrat la CIA" 1.[96]

*

Chiar şi după raportul inspectorului-general de la Pentagon, chiar şi după tentativa lui Frank Carlucci de a scăpa de gruparea colonelului King, aceasta nu a dispărut. Ba chiar unitatea avea să devină, în cele din urmă, o piatră de hotar în eforturile lui Rumsfeld – altminteri, dramatice –

96 Clarridge şi Diehl, A Spyfor AU Seasons: My Life in the CIAy Scribner, New York, 1997, p. 229.

de a extinde operaţiunile de spionaj ale Pentagonului. Până la finele lui 2001, ISA devenise unitatea secretă de spionaj, supranumită „Vulpea cenuşie”, care a început să lucreze cu Asad Munir şi spionii pakistanezi în vestul Pakistanului. Avea baza exact dincolo de şoseaua de centură a Washingtonului, la Fort Belvoir, în Virginia. „Vulpea cenuşie” se compunea din câteva sute de agenţi care lucrau sub acoperire, detaşaţi în străinătate. Erau specializaţi în plantarea de tehnică de interceptare în locuri unde era greu de ajuns – după care, aparatura putea fi conectată la uriaşele staţii de ascultare pe care le construise Agenţia pentru Securitate Naţională peste tot în lume.

Dar în 2001 ISA devenise o unitate despre care atât de puţin se discuta, o structură atât de marginală, încât fusese poreclită „Armata Secretă a Virginiei de Nord”. Când l-a întâlnit pentru prima oară pe comandantul „Vulpii cenuşii”, aflând amănunte despre grupare şi operaţiunile ei, Rumsfeld a zis: „Băieţi, dac-aş fi ştiut înainte de 11 septembrie 2001 că voi faceţi toate astea, probabil că v-aş fi băgat pe toţi la puşcărie” 1. Dar, fiind preocupat acum de ameliorarea şi buna coordonare a capacităţilor mai degrabă firave de spionaj uman ale Pentagonului, Rumsfeld a ordonat sporirea bugetului „Vulpii cenuşii”, plus colaborarea mai strânsă între unitatea de spionaj şi JSOC, unitatea secretoasă care-l impresionase în aşa măsură în timpul vizitei sale la Fort Bragg, din noiembrie 2001. Din acea zi, Rumsfeld a început să vadă tot mai mult, în Comandament, exact armata secretă de care avea nevoie pentru a purta un război global.[97]

Dar JSOC din 2001 nu era câtuşi de puţin Garda

97 Dintr-un interviu luat de autor lui Robert Andrews.

Pretoriană a lui Rumsfeld pentru un eventual conflict la nivel mondial. Delta Force şi Echipa SEAL numărul 6 erau forţe de nişă, alcătuite din cel mult câteva sute de agenţi de teren şi care nu aveau capacitatea să se întreţină singure în cazul unor operaţiuni care ar fi durat mai mult de două zile. Delta Force se antrena aproape exclusiv pentru misiuni de salvare de ostatici. Echipa SEAL numărul 6 îşi petrecuse ani buni antrenându-se pentru misiunea de securizare a arsenalului nuclear american de pe teritoriul ţării, pentru cazul în care ar fi apărut vreodată o asemenea necesitate. Niciuna, nici cealaltă nu aveau antrenamentul şi echipamentul necesare pentru operaţiuni desfăşurate la mari depărtări, pe durata unor săptămâni sau luni.

„Rumsfeld trăia cu ideea că ei [Comandamentul] aveau această capacitate de a merge oriunde era nevoie, de a omorî pe cine trebuia şi a salva pe cine trebuia – drept care, de ce să nu ne folosim de chestia asta?”, zicea Robert Andrews. „Ce nu realiza el, era că unitatea nu era făcută ca să susţină operaţiuni de luptă”.

Rumsfeld, însă, a simţit atracţia ideii de a avea un JSOC independent. Putea fi o forţă de comando subordonată direct Secretarului Apărării şi preşedintelui, nu aflată sub controlul cutărui general cu patru stele, îngrijorat de ograda lui proprie. Putea fi ceva similar Direcţiei de operaţiuni de la CIA, care nu avea de suportat povara birocraţiei militare închistate. Dac-ar fi putut burduşi cu bani Comandamentul, permiţându-le Delta Force şi Echipei SEAL numărul 6 deopotrivă să-şi lărgească rândurile şi să cumpere suficient echipament pentru desfăşurări de lungă durată în străinătate, Rumsfeld îşi închipuia că le-ar fi putut expedia practic oriunde în lume.

Dar era legal ceea ce-şi propunea el să facă? Activităţile Pentagonului sunt guvernate de Titlul 10 din Codul Statelor Unite, iar Congresul, de-a lungul istoriei, a căutat să limiteze acţiunile militarilor în afara zonelor de război declarate. Acest lucru a fost justificat, parţial, de îngrijorarea că soldaţii americani, care ar acţiona dincolo de câmpurile de bătălie, ar putea fi arestaţi şi judecaţi ca spioni, în loc să beneficieze de protecţia uzuală, în temeiul Convenţiei de la Geneva. În schimb, preşedintele poate să le ordone celor de la CIA – care este guvernată de Titlul 50 – să-şi trimită ofiţerii oriunde în lume. Asemenea reguli presupun că, dacă un ofiţer CIA este prins în timp ce spionează într-o ţară ostilă, guvernul american poate să nege orice implicare în activităţile respectivului, lăsându-l să putrezească în închisoare1.

După scandalul Iran-Contra din anii 1980, Congresul a căutat să impună restricţii şi mai mari în cazul operaţiunilor secrete. Legea de Autorizare a Culegerii de Informaţii, din 1991, stipula ca toate acţiunile sub acoperire să fie autorizate printr-o decizie prezidenţială scrisă, în care să fie lămurită necesitatea unei activităţi secrete, şi să existe o notificare, din partea Casei Albe, a comisiilor de supraveghere a activităţilor de spionaj ale Camerei Reprezentanţilor şi Senatului, la scurt timp după emiterea deciziei prezidenţiale către CIA. Şi totuşi, legea din 1991 conţinea o importantă omisiune: Pentagonul era exceptat de la îndeplinirea unor asemenea sarcini împovărătoare, dacă militarii desfăşurau operaţiuni secrete pe care le considerau „activităţi militare tradiţionale”.

De asemenea, legea oferea prea puţine detalii despre ce anume trecea drept „activitate militară tradiţională”, în parte pentru că Administraţia George W.H. Bush şi

Pentagonul duseseră o muncă de convingere încununată de succes, în cele două camere ale Congresului, pentru ca formulările să rămână vagi. Activităţile respective au fost definite, în ultimă instanţă, drept orice operaţiune[98]

desfăşurată de militari în legătură cu ostilităţi „curente" sau „anticipate" 1. Cu alte cuvinte, Pentagonul putea justifica trimiterea de trupe în oricare ţară din lume, dacă reuşea să demonstreze că Statele Unite erau în stare de război în acea ţară – sau ar putea fi în război, într-un moment viitor oarecare.

Aceste prevederi au fost prea puţin puse în discuţie timp de un deceniu, până după atacurile de la 11 septembrie 2001, când Congresul i-a dat preşedintelui George W. Bush puteri cvasidiscreţionare ca să poarte război peste tot în lume. Potrivit prevederii din Autorizarea de Folosire a Forţei Militare, Statele Unite se aflau în război nu *cu* o ţară anume, ci *în* orice ţară în care opera organizaţia Al-Qaida. Măsura îi oferea, efectiv, lui Donald Rumsfeld autorizaţia pe care şi-o dorea, de a declanşa un război global.

Şi totuşi, i-a luat ceva timp Secretarului Apărării până a trecut la exploatarea noilor puteri care-i fuseseră conferite. N-a trecut mult după căderea Kabulului, la sfârşitul anului 2001, şi energiile şefilor mari de la Pentagon s-au reorientat aproape imediat către plănuirea unei invadări a Irakului. Şi, dincolo de locurile de refugiu pe care Al-Qaida le avea în Pakistan, Pentagonul a întâmpinat dificultăţi în a-şi da seama unde altundeva

98 Deşi orice agenţie guvernamentală, tehnic vorbind, poate să întreprindă acţiuni sub acoperire, activităţile de acest fel au fost lăsate, în general, în seama celor de la CIA, considerându-se că agenţia de spionaj este mai capabilă să desfăşoare misiuni nerecunoscute oficial de Guvernul Statelor Unite ale Americii. '

puteau Statele Unite să-şi prelungească vânătoarea după organizaţia teroristă, în limbajul curent al Contraterorismului, misiunea suna simplu: „Găseşte-i, prinde-i, lichidează-i” pe terorişti. Numai că, aşa cum avea să recunoască Rumsfeld mult mai târziu, „Aveam capacitatea să-i lichidăm. Nu prea puteam să-i găsim şi să-i prindem”[99][100].

Rumsfeld şi echipa lui se simţeau foarte siguri pe ei în prima jumătate a lui 2003. Invadarea Irakului venise, într-o primă fază, ca o confirmare a multora dintre ideile lui Rumsfeld în privinţa unui nou fel de a purta războiul. Marşul asupra Bagdadului, care abia dacă durase o lună, fusese întreprins cu o armată de invazie relativ restrânsă – punând astfel în practică filosofia Secretarului Apărării, care susţinea că progresele tehnologice, combinate cu un plan de război care punea mai mult accent pe rapiditate decât pe forţă, puteau câştiga războaiele secolului al XXI-lea. Scepticismul său în privinţa spionajului practicat de CIA îl determinase cu un an înainte de invazie să pună pe picioare un mic serviciu la Pentagon – supervizat de Subsecretarul pentru Politică al Apărării, Douglas J. Feith –, care să treacă prin ciur informaţiile brute, căutând să demonstreze că Saddam Hussein era în cârdăşie cu teroriştii islamişti. Odată ce trupele americane au ajuns la Bagdad, mulţi dintre consilierii lui Rumsfeld au devenit şi mai convinşi că era numai o chestiune de timp ca să fie găsite dovezile ferme ale unei legături între Saddam Hussein şi Osama bin Laden şi, astfel, justificarea *post-*

99 Jennifer Kibbe, „The rise of the shadow warriors”, în Foreign Affairs, martie-aprilie 2004.

100 Bradley Graham, By His Own Rules: The Ambitions, Successes, and Ul- timate Failures of Donald Rumsfeld, Public Affairs, New York, 2009, p. 584.

factum a invaziei. În cele din urmă, trupele americane n-au găsit nicio asemenea dovadă, iar concluziile micului atelier de spionaj al lui Rumsfeld şi-au pierdut credibilitatea în cea mai mare parte.

Dar după ce Saddam fusese înlăturat şi fiindcă Administraţia era divizată în chestiunea Siriei, dacă trebuia să devină următoarea ţintă luată în vizor, în cadrul strategiei de „schimbare de regim” a preşedintelui Bush, acţiunile lui Rumsfeld de planificare a unui război global bazat pe operaţiuni speciale s-au intensificat. Robert Andrews părăsise Pentagonul şi fusese înlocuit de Rumsfeld cu Thomas O’Connell, un alt veteran al războaielor paramilitare din Vietnam şi fost comandant al unităţii „Vulpea cenuşie”. O’Connell fusese staţionat în Vietnam, în 1970, pe post de consilier militar, în cadrul programului „Phoenix”, o campanie controversată, dusă de CIA, de întoarcere a cursului războiului prin capturarea şi asasinarea liderilor Viet-Congului. îşi petrecuse cea mai mare parte a vieţii de adult în lumea operaţiunilor speciale şi a spionajului şi fusese ofiţerul de informaţii numărul unu de la

JSOC, când unitatea fusese vizitată de Dick Cheney, în calitate de membru al Camerei Reprezentanţilor, în 1986.

Interviul său de angajare, la care-l întâlnise chiar pe Rumsfeld, se desfăşurase deosebit de bine, mai ales pentru că vederile lui O’Connell în privinţa mandatelor Pentagonului şi a rolului rezervat echipelor de operaţiuni speciale erau exact ce voia Rumsfeld să audă. Chiar de la începutul întrevederii, O’Connell fusese întrebat de viitorul său şef: „Dacă suntem în război, de ce ar trebui să-mi pun eu oamenii sub autoritatea celor de la CIA?”, la care îi răspunsese dintr-o bucată: „Păi, n-ar trebui. Aveţi puterea

să trimiteţi trupe americane în oricare parte a lumii doriţi”
1.

În mintea lui O’Connell, Congresul autorizase Pentagonul, în sens larg, să poarte un război la nivel global, pentru a culege informaţii sau a declanşa operaţiuni de lichidare, iar Donald Rumsfeld ar fi trebuit să se folosească de această autorizare. El făcea o paralelă cu celălalt mare război, din Vietnam, în care preşedintele Nixon pornise o campanie secretă de bombardamente în Cambodgia şi Laos, crezând că ţările respective deveniseră zone de refugiu pentru luptătorii duşmani. Cu diferenţa, considera O’Connell, că Rumsfeld se bucura deşi mai multă autoritate decât Nixon, de vreme ce Congresul îşi dăduse acum binecuvântarea, în esenţă, pentru ca Pentagonul să trimită trupe oriunde credea că s-ar fi ascuns luptătorii organizaţiei Al-Qaida.

La vremea aceea, Rumsfeld era în căutare şi de pârghii de presiune în bătăliile sale cu CIA, drept care a luat decizia să consolideze toate operaţiunile militare de strângere de informaţii – disparate şi adeseori făcute la întâmplare – într-un singur oficiu. Prin urmare, şi-a numit un foarte loial consilier, pe Stephen Cambone, în funcţia prim-subsecretar al Apărării pentru spionaj, dându-i inteligentului şi aprigului Cambone puterea extraordinară de a superviza toate eforturile Pentagonului în materie de spionaj.[101]

Rumsfeld avea chiar să reformuleze ordinea civilă de succesiune în ierarhia Pentagonului, pentru eventualitatea în care el şi adjunctul său ar fi murit sau ar fi fost puşi în imposibilitatea de a-şi exercita funcţiile. Cambone, proaspăt şef al spionajului militar, a fost pus următorul în

101 Dintr-un interviu luat de autor lui Thomas O’Connell.

ordinea de prioritate şi a primit un birou exact alături de cel al Secretarului Apărării însuşi.

Rumsfeld l-a numit înlocuitor al lui Cambone la comandă pe general-locotenentul William „Jerry” Boykin, un veteran al Delta Force, care fusese în deşertul iranian în 1980, în timpul operaţiunii ratate de salvare a ostaticilor americani. Boykin era un creştin renăscut spiritual, care-şi declara fără teamă religia şi care, din când în când, vorbea despre războiul împotriva extremiştilor musulmani în termeni biblici. îl numea frecvent război împotriva Satanei şi s-a exprimat odată, în faţa unei congregaţii bisericeşti, că la începutul anilor 1990 fusese convins că avea să vâneze cu succes o căpetenie războinică somaleză, pentru că „ştia că Dumnezeul [lui] era un Dumnezeu adevărat, pe când cel [al somalezului] era un idol”.

Boykin se comporta la modul evanghelic şi când venea vorba ca militarii să uzeze la maximum de autorizările de care beneficiau. De la criza ostaticilor de la Beirut, din anii 1980, el se simţea frustrat de faptul că birocraţii de la Pentagon fuseseră prea timizi şi nu se folosiseră de grupări precum Delta Force1. La fel cum procedase cu O’Connell, Rumsfeld l-a mitraliat pe Boykin la interviul de angajare cu întrebări despre limitările aplicate unui Secretar al Apărării, de a trimite trupe în afara zonelor de conflict. Boykin a dat un răspuns asemănător cu cel pe care-l dăduse O’Connell: Aveţi autoritatea şi aţi face bine s-o folosiţi. N-aveţi de ce să vă puneţi trupele sub controlul celor de la CIA[102][103].

Eforturile lui Rumsfeld, pentru a-şi edifica un imperiu

---

102 Bradley Graham, By His Own Rules: The Ambitions, Successes, and Ultimate Failures of Donald Rumsfeld, Public Affairs, New York, 2009, p. 585.

103 Ibidem.

al războiului neconvenţional, s-au văzut răsplătite în vara anului 2004, când Comisia din Congres pentru investigarea atacurilor de la 11 septembrie 2001 a recomandat, în raportul final, privarea Agenţiei de spionaj de toate funcţiile ei paramilitare şi definirea Pentagonului drept unică structură autorizată să poarte războaie clandestine. Comisia jupuia de vie CIA pentru incapacitatea ei de a-l ucide pe Osama bin Laden şi considera că operaţiunile clandestine ale Agenţiei erau într-o profundă vraişte. Recomandările erau acestea: CIA să-şi îmbunătăţească strângerea de informaţii, bazându-se mai puţin pe serviciile de spionaj străine; să-şi revizuiască felul de a face analize; să presteze acţiuni sub acoperire „nemilitare", cum ar fi campanii propagandistice. Războaiele secrete şi atacurile cu drone, considera Comisia, cădeau în sarcina Pentagonului.

„Indiferent dacă preţul se măsoară în bani sau oameni, Statele Unite nu-şi pot permite să construiască două capabilităţi separate pentru punerea în practică a unor operaţiuni militare secrete, pentru a trimite rachete în secret la mari distanţe şi pentru a pregăti în secret forţe militare sau paramilitare străine" – recomanda Comisia în raportul ei final, publicat în iulie 2004.

Exact asta gândea şi Rumsfeld, bineînţeles, aşa încât, la doar câteva zile după ce raportul a fost făcut public, el i-a cerut lui Tom O'Connell să obţină mai multe informaţii despre ce anume condusese la recomandările respective. După ce a stat de vorbă cu John Lehman, fostul Secretar al Marinei, membru al Comisiei pentru atacurile de la 11 septembrie 2001, O'Connell s-a întors şi a raportat că abordarea operaţiunilor paramilitare de către CIA fusese considerată „ambiguă" în Comisie. Într-un memorandum către Rumsfeld, O'Connell a scris că aflase de la Lehman

despre uimirea Comisiei faţă de „lipsa de dispoziţie de a-şi asuma riscuri”, pe care o demonstrase CIA, şi despre faptul că Agenţia „se abţinea să apese pe trăgaci, când i se iveau ocaziile”. Cea mai mare problemă, îi spusese Lehman lui O’Connell, consta în aceea că Pentagonul avea capacităţile concrete necesare operaţiunilor de vânare şi lichidare, în schimb autorizările se aflau la CIA1.

Rumsfeld i-a trasat lui Cambone sarcina de a investiga dacă recomandarea cu pricina putea fi pusă în practică, drept care, acesta din urmă a început în scurt timp să pună întrebări şi mai bine ţintite, ca să afle dacă operaţiunile declanşate de CIA se cereau restrânse şi mai mult. La sfârşitul lui septembrie 2004, Cambone i-a scris lui Rumsfeld că i se părea lipsit de noimă ca *orice* fel de acţiune secretă să fie desfăşurată de cei de la CIA – lucru pe care-l cataloga drept „activitate operaţională similară celei a unui comandant care ar fi şi combatant”. Cu alte cuvinte, nu era de neconceput ca Pentagonul să preia şi acţiunile sub acoperire. Problema celor de la CIA, scria Cambone, era că ei realizau *atât* operaţiunea sub acoperire, *cât şi* analiza aferentă acesteia, creând o potenţială situaţie de „părtinire”, când venea vorba să evalueze o acţiune secretă anume. Agenţiei, prin urmare, îi revenea sarcina să-şi noteze propriile lucrări[104][105].

Poate că întreaga manieră de a pune chestiunea s-ar fi dovedit subiectivă, dar ea s-a constituit în miezul unei întrebări mai profunde: poate o agenţie care organizează o campanie de ţintire şi lichidare a celor din Al-Qaida să

---

104 Thomas W. O’Connell, „Recomandarea Comisiei pentru investigarea atacurilor de la 11 septembrie 2001 în legătură cu activităţile paramilitare consolidate”, 30 august 2004.

105 Stephen A. Cambone, „Memorandum în atenţia Secretarului Apărării”, 30 septembrie 2004.

furnizeze evaluări obiective ale impactului aceleiaşi campanii asupra tăriei organizaţiei Al-Qaida? Iată o întrebare cu care Administraţia Obama s-a confruntat după un număr de ani, când agenţia de spionaj a exagerat cu propriu-i război cu drone în Pakistan.

În cele din urmă, atât Rumsfeld, cât şi directorul CIA, Porter Goss, l-au sfătuit pe preşedintele Bush că Pentagonul nu trebuia să le smulgă operaţiunile militare secrete celor de la CIA. Rumsfeld se convinsese că putea să facă orice voia – indiferent dacă acelaşi lucru era făcut în paralel şi de CIA –, sub stindardul „activităţilor militare tradiţionale”. Goss pornise şi într-o campanie tăcută de convingere, pentru a-şi apăra propria ogradă, îndemnând oficialităţile de la Casa Albă să nu bage în seamă recomandarea Comisiei pentru investigarea atacurilor de la 11 septembrie 2001. A fost, acesta, un moment de înţelegere temporară între Pentagon şi CIA, nicidecum sfârşitul bătăliilor dintre cele două structuri.

Chiar de atunci, din 2004, mici echipe de agenţi de la JSOC au început să se desfăşoare în misiuni de spionaj peste tot în lume – în America de Sud, în Africa, în Asia şi în Orientul Mijlocia S-au dus în Franţa ca să încerce să adune informaţii despre grupările islamice militante de acolo, iar una dintre formaţiuni a trebuit să părăsească Paraguayul în mare grabă, după ce un spion de-al lui Rumsfeld a scos pistolul, în toiul unei bătăi dintr-o cârciumă. După cum s-a exprimat un fost oficial de la Pentagon, care a contribuit la supervizarea programului: „Aveam toţi aceşti indivizi care se fâţâiau peste tot, încercând s-o facă pe James Bond, şi n-a ieşit foarte bine chiar de fiecare dată”.

Unele dintre echipe, cărora li se dăduse denumirea inofensivă de „elemente militare de legătură”, erau

staţionate în interiorul ambasadelor americane. Altele au pătruns pe furiş în ţări străine şi s-au lansat în misiuni de spionaj, fără să-i anunţe măcar pe ambasadorul american sau pe şeful centrului CIA din ţările respective. Pentru că lumea întreagă devenise, de-acum, o mare zonă de război, oficialităţile de la Pentagon şi-au imaginat că echipele trimise în misiuni de comando le dădeau raportul numai comandanţilor militari, nu şi civililor din ambasade.

Într-o după-amiază, ambasadorul american din Iordania, Edward W. Gnehm, se afla în biroul său când ataşatul militar de pe lângă ambasadă a intrat şi i-a pus pe birou o notă informativă.

Era vorba de un mesaj de la Pentagon, trimis direct ataşatului militar şi care i se adresa numai acestuia1. O echipă de la spionajul militar avea să sosească în Iordania curând – anunţa mesajul a cărei misiune era să culeagă informaţii despre stabilitatea regimului iordanian. Sub nicio formă nu trebuia să li se spună ambasadorului sau şefului centrului CIA despre activităţile Pentagonului din Iordania.

Ducându-se în biroul ambasadorului, de bună seamă, ataşatul militar ignorase această interdicţie. După întâlnirea cu el, Gnehm l-a informat prompt pe şeful centrului CIA, care, după *cum* îşi amintea diplomatul, „s-a făcut negru la faţă”.

Dintr-un interviu luat de autor lui Edward Gnehm.

Capitolul 5 Păsăroiul furios

„Acesta-i un război politic şi necesită discernământ, când vine vorba de omoruri. Cea mai bună armă de ucis ar fi cuţitul, dar mă tem că nu putem proceda în felul ăsta. Cea mai proastă e avionul”.

Locotenent-colonel John Paul Vann, ofiţer american din Vietnam

Ofiţerii din camera de operaţiuni a CTC de la CIA urmăreau o filmare cu un vehicul Toyota Land Cruiser, care se hurduca pe un drum din deşertul provinciei Ma rib din Yemen, locul unde legenda spune că s-ar fi născut Regina din Saba. Era o călătorie incomodă pentru cei şase bărbaţi înghesuiţi în acel 4 x4 prăfos şi nimic legat de vehicul nu le-ar fi atras atenţia poliţiştilor sau soldaţilor yemeniţi în acea zi de noiembrie 2002. Dar, de pe bancheta din spate a maşinii, un telefon celular îi trăda prezenţa lui Qaed Salim Sinan Al-Harethi, cel mai căutat om din Yemen. Un avion *Predator* de la CIA zbura deasupra lor.

Statele Unite îl arătaseră cu degetul pe Al-Harethi, ca fiind creierul acţiunii de bombardare din anul 2000, îndreptate împotriva distrugătorului american USS *Coley* un atac în urma căruia muriseră 17 marinari, în timp ce vasul se afla în golful Aden, la realimentare. Atacul avusese darul de a-l pune pe Al-Harethi aproape în fruntea listei Administraţiei Bush, de agenţi ai organizaţiei Al-Qaida însemnaţi pentru a fi ucişi. Iar o echipă de soldaţi americani, experţi în operaţiuni speciale, a debarcat în Yemen în primăvara lui 2002, făcându-şi o prioritate din vânarea teroristului yemenit. Dar Al-Harethi era un veteran al războiului mujahedinilor din Afghanistan, din anii 1980, avusese tot timpul să înveţe în decursul unui întreg deceniu de joc de-a v-aţi ascunselea cu poliţia secretă din Emiratele Arabe Unite şi cu trupele de şoc loiale preşedintelui yemenit Ali Abdullah Saleh abilităţile de supravieţuire pe care nu le deprinsese în luptele cu sovieticii. În anul 2000, Osama bin Laden îl trimisese pe Al-Harethi în Yemen să plănuiască bombardarea vasului USS *Cole* şi să organizeze tabere de antrenament pentru Al-Qaida. Nu numai o dată îl pusese Al-Harethi în situaţii stânjenitoare pe preşedintele Saleh, evitând în ultima clipă

să fie capturat, chiar când trupele yemenite strângeau laţul în jurul său.

Mercantilul Saleh pricepuse fără întârziere c-ar fi putut beneficia financiar dacă trecea de partea Statelor Unite în noul război al acestora, dar insistase pe lângă Administraţia Bush ca lucrurile să se facă în termenii lui. Reuşise, cum-necum, să rămână la putere în Yemen încă din anii 1970, orientându-se în apele tulburi ale feudelor tribale sângeroase şi cu separatiştii şiiţi, aşa încât nu avea intenţia să-i lase pe americani să pornească un război ascuns în ţara lui, fără să primească şi el ceva în schimb. În cursul unei călătorii la Washington, pe care o făcuse cu două luni înainte de atacurile de la 11 septembrie 2001, reuşise să smulgă ajutoare în valoare de 400 de milioane de dolari, în timpul întâlnirilor cu preşedintele Bush, cu Donald Rumsfeld şi cu directorul CIA, George Tenet. îşi dăduse binecuvântarea ca un grup restrâns de soldaţi americani din trupele speciale să vină în Yemen, dar insistase ca ei să-şi folosească armele de foc numai pentru autoapărare1. Fără să-l anunţe pe Saleh, Pentagonul a trimis şi agenţi din partea „Vulpii cenuşii”, unitatea de spionaj militar, care se specializase în interceptarea comunicaţiilor şi în activităţi de comando.

Şi totuşi, Saleh se dovedise uşor de dus cu vorba, în legătură cu avioanele *Predator*. În primăvara lui 2002, ambasadorul Edmund Hull a cerut o întrevedere pentru a-l convinge pe preşedintele yemenit să accepte zboruri de drone pe teritoriul ţării sale. La vremea respectivă, Hull îl cunoştea destul de bine pe Saleh, drept care ştia ce schimbări bruşte şi sălbatice de dispoziţie putea să aibă şi în ce termeni trebuia să-i pună problema, ca să ajute cel mai bine agenţia de spionaj. Un grup de ofiţeri de la CIA, care sosiseră de la Langley cu câteva zile mai devreme,

aduseseră cu ei un laptop cu un film de animaţie, care demonstra cum funcţionau dronele. Filmul includea imagini elocvente, cu proiectile ghidate *Hellfire* – „Foc din Iad” –, care loveau maşini şi complexe de construcţii. Saleh a început să zâmbească, în timp ce se uita, părând a fi cuprins de mândrie la gândul că Yemenul avea să fie singurul loc, în afară de Afghanistan, în care CIA se pregătea să utilizeze avionul-spion1.

Dar mai întâi americanii aveau să-l găsească pe Al-Harethi, care se sustrăgea supravegherii, folosind când unul, când altul din cele cinci numere de telefon mobil. Echipa de la „Vulpea cenuşie” reuşise să identifice câteva dintre ele, dar Al-Harethi avea grijă mereu să scurteze la maximum convorbirile telefonice[106][107]. Pe 4 noiembrie, însă, reţeaua de supraveghere a făcut prima ei mare captură[108].

Telefonul celular de pe bancheta din spate a maşinii Toyota Land Cruiser îşi transmitea semnalul în eter, iar agenţii de la „Vulpea cenuşie” le-au trimis un mesaj instantaneu analiştilor de la cartierul-general cât un oraş întreg al Agenţiei pentru Securitate Naţională, de la Fort Meade, statul Maryland. Separat, CIA desfăşurase un avion *Predator*, dotat cu armament, de la baza ei de drone din Djibouti, de pe celălalt ţărm al Mării Roşii, faţă de Yemen. Când *Predator-vi* s-a poziţionat deasupra Toyotei,

106 Relatarea întâlnirii cu Saleh a fost făcută de un fost oficial american de rang înalt.

107 James Bamford, „Hes in the backseat!”, în The Atlantic, aprilie 2006.

108 Rowan Scarborough, Rumsfelds War: The Untold Story of Americas Anti-Terrorist Commander, Regnery, New York, 2004, p. 25, şi Michael Smith, Killer Elite: The Inside Story of Americas Most Secret Special Operations Team, St. Martins Press, New York, 2007, p. 237.

un analist de la Fort Meade a reuşit să audă vocea lui Al-Harethi prin intermediul telefonului celular, lătrând instrucţiuni către şoferul maşinii de teren. Odată confirmarea primită, că Al-Harethi se afla cu adevărat la bord, a sosit şi autorizarea de la CIA să fie trasă o rachetă înspre acesta1. Avionul-spion a trimis racheta, care a distrus vehiculul şi i-a omorât pe toţi cei aflaţi înăuntru. Qaed Salim Sinan Al-Harethi a fost identificat, în cele din urmă, între rămăşiţele maşinii, prin intermediul unui semn distinctiv pe care-l avea pe unul dintre picioare, găsit la faţa locului, desprins de restul trupului[109][110].

Guvernul preşedintelui Saleh s-a grăbit să vină cu o poveste alternativă: maşina de teren transporta o canistră cu benzină, care provocase o explozie. Dar, la CTC, importanţa momentului a fost marcată la justa ei valoare. Pentru prima oară de la teribilele atacuri de la 11 septembrie 2001, CIA procedase la un omor ţintit, în afara unei zone de război declarate. Folosindu-se de autoritatea exhaustivă conferită de preşedintele Bush Agenţiei de spionaj în septembrie 2001, nişte ofiţeri aflaţi în clandestinitate adunaseră metodic informaţii despre mişcările lui Al-Harethi, după care, cu sânge rece, îi aruncaseră în aer vehiculul, cu ajutorul unui proiectil anti-tanc.

Până în acel moment, mulţi dintre cei de la CIA practic uitaseră că Agenţia nici nu voia, iniţial, să aibă de-a face cu drona dotată cu armament. O considerase o unealtă de ucidere frustă, deloc sofisticată, plus că majoritatea ofiţerilor se bucurau de fapt că treaba cu asasinatele se terminase de mult pentru CIA. Cu doar un

109 Bamford, „Hes in the backseat!” în The Atlanticy aprilie 2006.

110 „US missile strike kills Al-Qaida chief” CNN World, 5 noiembrie 2002.

an şi ceva înaintea loviturii chirurgicale din Yemen, încă mai făcea valuri o controversă între spioni, despre cât de moral era ca ei să folosească drone pentru a-i ucide pe teroriști. Charles E. Allen, un analist cu stagii vechi la CIA şi aprig avocat al avionului *Predator*, avea să descrie toată această perioadă, mai târziu, drept o „luptă la sânge” 1.

Până spre sfârşitul anilor 1990, generaţia de ofiţeri a lui Ross Newland, care se angajaseră la CIA după dezvăluirile Comisiei Church şi după ce preşedintele Ford interzisese omorurile, ajunsese în funcţii de conducere la Langley. Preluarea comenzii de către generaţia post-Church a avut un impact direct asupra tipului de operaţiuni clandestine pe care CIA îşi propunea să le organizeze peste tot în lume. Ramura paramilitară din cadrul Agenţiei fusese lăsată să se veştejească, reflectând astfel antipatia resimţită în interior faţă de revenirea la războaiele trecutului. CIA s-a regăsit divizată chiar şi în chestiunea legată de cât de justificabil ar fi fost să-l omoare pe Osama bin Laden. Un fost şef al CTC avea să declare mai târziu, în faţa Comisiei pentru investigarea atacurilor de la 11 septembrie 2001, că el, unul, ar fi refuzat un ordin direct de a-l ucide pe Bin Laden în anii premergători atacurilor puse la cale de Al-Qaida[111][112].

Viziunea colectivă din interiorul Agenţiei suna cam aşa: „Nu vrem să mai întreprindem acţiuni sub acoperire.

---

111 „Politica de spionaj”, Comisia Naţională pentru Investigarea Atacurilor Teroriste împotriva Statelor Unite, Declaraţia corpului auxiliar al Comisiei pentru investigarea atacurilor de la 11 septembrie 2001, nr. 7 (2004).

112 Declaraţia corpului auxiliar al Comisiei afirmă doar că „un fost şef de la CTC” a spus, în beneficiul Comisiei, că el ar fi refuzat un eventual ordin de a-1 ucide pe Osama bin Laden. Un membru al corpului auxiliar al Comisiei l-a identificat pe acest şef de la CTC ca fiind Geoff O’Connell.

Şi, dacă totuşi întreprindem acţiuni sub acoperire, vrem să fie clare şi curate. Nu vrem să ne mai implicăm în lichidarea de persoane. Pentru că noi nu suntem aşa. Nu suntem ca Mossadul”, spunea Richard Clarke, care a funcţionat sub două Administraţii succesive, Clinton şi Bush, drept oficialitatea numărul unu de la Casa Albă, răspunzătoare de Contraterorism.

Până în anul 2000, când Ross Newland a părăsit operaţiunile sub acoperire de pe teren, pentru un post în conducerea superioară de la Langley, ca ofiţer de legătură cu Pentagonul, Osama bin Laden demonstrase în repetate rânduri că era capabil să lovească oricând şi oriunde voia, fie bombardând ambasadele americane din Kenya şi Tanzania, în 1998, fie atacând vasul USS Co/e, în Yemen, doi ani mai târziu. Administraţia Clinton ducea lipsă de idei bune când venea vorba să-şi dea seama unde se afla liderul terorist în orice moment şi să-l ucidă, până nu pleca în altă parte.

În Camera de Criză de la Casa Albă, discuţiile despre Bin Laden se transformau în controverse abstracte pe tema dacă nu cumva Casa Albă viola interdicţia din 1976 în legătură cu asasinatele, alegând o metodă sau alta de a-l ucide. Clarke îşi amintea de o reuniune la care Sandy Berger, consilierul pentru Securitate Naţională, se înfuriase atât de tare, auzind asemenea dezbateri, încât uriaşe la toată lumea din încăpere: „A zis: «Deci, voi toţi, băieţi, n-aveţi nimic împotrivă dacă Bill Clinton îl omoară pe Bin Laden cu o rachetă *Tomahawkl*; în schimb, dacă acelaşi Bill Clinton îl omoară pe acelaşi Bin Laden cu un glonţ de calibrul 7, 62 milimetri ţintit între ochi, aşa ceva nu-i bine, nu? Puteţi să-mi spuneţi şi mie care-i diferenţa între a-l omorî cu o rachetă sau cu o puşcă de asalt MI6?» Era cât pe-aci să facă infarct, atât de năduşit şi de roşu la

faţă era Berger când zbiera la ei”, a povestit Clarke.[113]

Preşedintele Clinton a fost iritat de lipsa de opţiuni şi i-a spus generalului Hugh Shelton, şeful Comitetului Reunit al Şefilor de State-Majore: „Ştii, ăştia din Al-Qaida s-ar speria toţi, de-ar face pe ei, dacă dintr-odată ar coborî un grup de *ninja* negri în rapel din elicoptere, fix în mijlocul taberei lor” 1.

Neavând la dispoziţie luptători *ninja*, Pentagonul fusese de acord să desfăşoare două submarine în Marea Arabiei, care ar fi putut lansa rachete *Tomahawk* asupra unor ţinte din Afghanistan, imediat după ce li s-ar fi dat ordinul. Dar, fără informaţii de ultimă oră despre unde s-ar fi putut afla Osama bin Laden, submarinele nu erau de prea mare folos, iar amiralii de frunte au început să se agite, ca să le mute în altă parte.

CIA, în schimb, avea o sursă printre talibani, care le furniza informaţii americanilor, dar ponturile respectivului erau, de obicei, vechi de 24 de ore, insuficient pentru aprobarea de către Casa Albă a trimiterii unei rachete în Afghanistan[114][115]. În goana lor după idei, ofiţerii clandestini s-au întâlnit cu producători americani din industria de armament, cărora le-au cerut să le facă dirijabile sau baloane cu aer cald, care să fotografieze Afghanistanul de la zece mii de metri altitudine, dar tot ei au renunţat la proiect, gândindu-se ce calamitate diplomatică s-ar fi putut produce, dacă vreo rafală de vânt din munţii Hindu Kush ar fi deviat un dirijabil de pe traiectorie cu câteva sute de

113 Ca substantiv comun, cuvântul tomahawky din limbajul indienilor powhatan din regiunea Virginia, desemnează o secure cu coada scurtă, pentru lupta corp la corp şi pentru diferite munci (n. tr.).

114 Raportul Comisiei Naţionale pentru Investigarea Atacurilor Teroriste împotriva Statelor Unite (2004).

115 Dintr-un interviu luat de autor lui Richard Clarke.

kilometri, până în spaţiul aerian al Chinei, poate chiar deasupra vreunui reactor nuclear.

Clarke avea relaţii glaciale cu George Tenet şi James Pavitt, şeful Direcţiei de Operaţiuni de la CIA, şi s-a hotărât să-i ocolească, în căutarea unor idei noi. L-a chemat pe Charles E. Allen, un analist cu stagii vechi, de patru decenii, în cadrul Agenţiei, care pe atunci avea în jur de 65 de ani. Sclipitor, iconoclast şi ţâfnos, Allen purta semnele bătăliilor din trecut ale Agenţiei – scandalul Iran-Contra dăduse carierei sale o lovitură. Dar el şi ajunsese un fel de legendă printre analiştii de la CIA, reprezentând o voce singuratică în 1990, când anticipase că Saddam Hussein avea să invadeze Kuweitul. Clarke i-a cerut lui Allen să treacă în revistă, independent, diversele opţiuni ale muncii de spionaj în Afghanistan1.

Allen s-a dus la Departamentul Apărării după idei şi s-a întâlnit cu ofiţeri care lucrau pentru Comitetul Reunit al Şefilor de State-Majore de la Pentagon. Au discutat variante iluzorii, cum ar fi fost să instaleze un telescop gigantic pe un vârf de munte şi de acolo să observe tabăra de antrenament a lui Osama bin Laden de la Derunta, de lângă Jalalabad, unde Al-Qaida făcuse experimente cu arme chimice. Dar a existat şi o variantă mai realistă. I s-a povestit lui Allen despre o serie de testări secrete, întreprinse de Forţele Aeriene în deşert. Existau şanse, i-au spus oficialităţile de la Pentagon, ca Bin Laden să poată fi găsit de CIA cu ajutorul unei drone.

În anul 2000, avionul experimental MQ-1 *Predator* era deja bine cunoscut în cercurile micii frăţietăţi tocilare, de ingineri militari şi analişti din domeniul strângerii de informaţii care lucrau la periferia experimentală a spionajului electronic. Avionul *Predator* înregistrase deja unele succese ca instrument de spionaj în războaiele din

Balcani, dibuind concentrările de trupe sârbeşti şi vânându-i pe liderii sârbilor bosniaci. Piloţii de drone îşi ghidau avioanele dintr-un hangar din Albania, închiriat de CIA în schimbul a două camioane cu pături de lână. Înregistrările video ale dronelor erau transmise direct în biroul şefidui cel mare de la CIA, R. James Woolsey Jr., care comunica printr-o legătură de e-mail destul de proastă cu piloţii. Woolsey căpătase o mică rezervă de bani, pentru finanţarea proiectului, de la Charlie Wilson, un texan membru al Camerei Reprezentanţilor şi băutor zdravăn, care se folosise în anii 1980 de o chichiţă bugetară similară pentru a finanţa războiul dus de CIA în Afghanistan1.

Terenul muntos din Balcani făcuse imposibilă ghidarea dronelor cu ajutorul tehnologiei zise a „liniei de vedere" – pilotul manevrând aparatul printr-un semnal direct către acesta aşa încât, în anii 1990, militarii făcuseră paşi mari înainte şi ajunseseră să ghideze avioanele *Predatory* făcând ca semnalul să fie reflectat de un satelit. Dar *Predator-ul* nu avea capacitatea de a purta şi arme, plus că arăta ca o insectă greoaie şi avea un motor zgomotos, care-l făcea să sune ca o maşină de tuns iarba, numai că zburătoare. În contrast cu cele mai multe avioane, stabilizatoarele sale verticale erau îndreptate spre pământ, în loc să fie ca nişte aripioare dorsale care zgâriau cerul – motiv pentru care, când o revistă comercială importantă a publicat pentru prima dată un articol despre un *Predator*, fotografia era cu susul în jos[116][117]. Dar o mână de ofiţeri ai Forţelor Aeriene, cu adevărat devotaţi serviciului lor, au văzut potenţialul

116 Afirmaţii făcute în public de R. James Woolsey, la Universitatea George Mason, pe 13 septembrie 2012.

117 Dintr-un interviu luat de autor lui Curt Hawes.

sistemelor de zbor fără pilot şi au început să susţină programul *Predator*.

Allen s-a întors la Richard Clarke, la Casa Albă, cu ideea de a folosi un avion *Predator*. împreună s-au gândit că şi Tenet, şi Pavitt, ar fi respins propunerea, drept care nu le-au pomenit nimic despre ideea în sine, atât timp cât nu aveau pus la punct un plan de trimitere a unui *Predator* pe teritoriul afghan. Fără să-i spună lui Tenet, Clarke a convocat o reuniune la Casa Albă, la care i-a invitat pe cei mai aprigi susţinători ai programului legat de avionul-spion: Charlie Allen, şeful CTC, Cofer Black şi Richard Blee, şeful unităţii de urmărire a lui Osama bin Laden din cadrul CTC, care fusese denumită codificat „Centrul Alee".

Blee făcuse carieră ca ofiţer operativ şi fusese detaşat la mai multe centre CIA din Africa. La scurt timp după ce preluase şefia

Centrului Alee, în 1999, condusese o echipă în valea Panjshir din Afghanistan, pentru a restabili contactul dintre CIA şi Ahmad Shah Massoud, liderul Alianţei Nordului, pe care Al-Qaida urma să-l omoare cu doar două zile înaintea atacurilor de la 11 septembrie 200 ll. Blee era deştept şi conştiincios, dar uneori închis în sine, ceea ce-i făcea pe unii dintre colegii lui să-l considere distant. Crescuse de mic copil pe lângă CIA, ca fiu al unui şef al diviziei sovietice din cadrul Agenţiei, care se luptase cu legendarul şef al Contraspionajului tot de la CIA, James Angleton, pe şefia direcţiei de operaţiuni clandestine

îndreptate împotriva Uniunii Sovietice[118][119]. David Blee câştigase confruntarea şi penetrase cu succes KGB-ul cu zeci de cârtiţe plasate la vârful ierarhiei, în anii 1970. Acum, însă, fiul acelui Blee, Richard, se afla în linia întâi a frontului, într-un război foarte diferit dus de CIA.

În weekendul de Ziua Eroilor din anul 2000, Sandy Berger, consilierul pentru securitate naţională al preşedintelui Clinton, a considerat că prea mult se-nvârtise CIA în jurul avionului *Predator* şi a cerut să fie luată o decizie în legătură cu zborurile dronelor. Generalul John Gordon, directorul-adjunct al Agenţiei, a convocat rapid o reuniune la Langley, care a degenerat la fel de rapid într-o confruntare cu ţipete. Pavitt, căruia la vremea respectivă i se spusese deja de opţiunea de a trimite avioane-spion, a afirmat foarte clar că el, unul, se opunea ca zborurile clandestine să fie trimise de CIA în spaţiul aerian afghan. „Unde ar fi baza dronelor?" a întrebat. Apoi: „Ce se-ntâmplă, dacă sunt doborâte?" CIA n-ar fi trebuit să-şi facă operaţională o forţă aeriană proprie, a obiectat Pavitt După cum s-a exprimat un participant, reuniunea s-a transformat „într-o scenă foarte urâtă".

După această întâlnire, Allen l-a chemat pe Clarke şi i-a spus că Pavitt se opunea. Clarke era de părere că îngrijorarea lui Pavitt era caraghioasă şi că planul nu prezenta practic niciun risc. „Ştii – i-a spus el lui Allen –,

---

118 Vezi Henry Crumpton, The Art of Intelligence: Lessonsfrom a Life in the CLA!s Clandestine Service, Penguin Press, New York, 2012, şi Steve Coli, Ghost Wars: The Secret History of the CIA, Afghanistan, and Bin Laden, from the Soviet Invasion to September 10, 2001, Penguin Press, New York, 2005, pentru o imagine mai clara asupra călătoriei lui Blee în Afganistan, în 1999. în ambele cărţi, este denumit, simplu, „Rich"

119 James Risen, „David H. Blee, 83, CIA spy who revised defector policy", în The New York Times, 17 august 2000.

dacă un *Predator* e doborât, pilotul se duce acasă şi-şi regulează nevasta. Şi e totul OK. Aici nu există problema prizonierilor de război". 1

Tenet a fost la fel de sceptic şi după câteva zile, când i s-a spus despre avioanele *Predator*, fiindcă nu-i convenea deloc perspectiva de a-i cere dictatorului din Uzbekistan, Islam Karimov, permisiunea ca o veche bază aeriană sovietică de lângă frontiera cu Afghanistanul să fie folosită de CIA ca bază pentru avioanele-spion. Pe atunci, simpla idee că Agenţia şi-ar fi putut instala propriile baze de tip militar oriunde în lume părea nebunească – şi o formă de scurgere a bugetului său pentru acţiuni sub acoperire, buget şi aşa limitat.

Până în iunie, totuşi, Clarke îşi impusese punctul de vedere, şi Casa Albă aprobase mutarea dronelor la baza aeriană de la Karshi-Khanabad, în Uzbekistan. Dar ofiţerii de la CIA mai aveau o problemă: cum să obţină suficientă lăţime de bandă satelitară pentru zborurile dronelor. Inginerii de la Forţele Aeriene descoperiseră o metodă prin care să piloteze avioanele-spion de la distanţe de mii de kilometri, reflectând semnalul cu ajutorul unui satelit şi transmiţând mai departe informaţiile de la un centru terestru din Germania. Acest lucru le permitea piloţilor de avioane *Predator* să fie staţionaţi de CIA foarte aproape de casă, într-un camion-trailer pentru maşini de curse, convertit, amplasat într-o parcare de la Langley. Dar Agenţia tot mai avea de închiriat lăţime de bandă de la companiile care aveau sateliţi comerciali, ceea ce s-a dovedit mai greu de făcut decât se aşteptase oricine. Cum reţelele de ştiri epuizaseră întreaga lăţime de bandă satelitară, cu pregătirile lor pentru relatările de la Olimpiada de Vară de la Sydney, avioanele *Predator* aproape c-au fost consemnate la sol, în timp ce agenţia de

spionaj căuta frenetic o companie ai cărei sateliţi mai aveau încă spaţiu de retransmisie de închiriat1.

Zborurile avioanelor-spion au început în septembrie 2000. Mai mult de zece misiuni cu drone a organizat CIA deasupra Afghanistanului în acea toamnă, până când vânturile de iarnă din munţi au început să izbească structura fragilă a *Predator-viw* şi au făcut ca zborurile să fie prea riscante. De mai multe ori s-a dus Clarke până la Langley, ca să vadă filmările transmise către camionul din parcare. „Era, pur şi simplu, ştiinţifico-fantastic – de necrezut”, spunea el. În timpul unui zbor pe deasupra taberei de antrenament a lui Bin Laden de la Fermele Tamak, din apropiere de Kandahar, avionul-spion a ochit un convoi de camioane care pătrundeau în tabără. Dintr-un camion al convoiului a coborât un bărbat înalt cu un veşmânt lung, alb. Filmarea era granulată, dar fiecare dintre cei adunaţi în faţa monitorului de la CIA s-a declarat convins că-l vedea în imagini pe Osama bin Laden.

Analiştii de la CIA s-au îngrămădit să alerteze Pentagonul şi Casa Albă, ca să primească aprobare să lanseze rachete de pe submarine. Funcţionarii de la Consiliul pentru Securitate Naţională au cerut să ştie dacă Bin Laden avea să rămână la Fermele Tamak în următoarele cel puţin şase ore – cât ar fi durat, ca să fie declanşate protocoalele de lansare şi ca rachetele *Tomahawk* să parcurgă în zbor distanţa de la un submarin scufundat în Marea Roşie până în sudul Afghanistanului. Cum CIA nu putea să garanteze aşa ceva, Sandy Berger şi echipa sa nu au vrut să aprobe lovitura[120][121]. CIA rămânea

120 Dintr-un interviu luat de autor unui funcţionar de la Casa Albă, din timpul Administraţiei Clinton.

121 Henry Crumpton, The Art of Intelligence: Lessons from a Life in the ClAs Clandestine Service, Penguin Press, New York, 2012, p. 154.

cu doar două variante: să prevadă cu şase ore înainte locul în care urma să se afle Osama bin Laden sau să găsească o armă care l-ar fi putut vâna şi ucide imediat pe liderul organizaţiei Al-Qaida.

Aerodromul auxiliar de la Indian Springs al Forţelor Aeriene era, pe atunci, o mică bază dărăpănată din mijlocul deşertului din Nevada, situată la vreo 60 de kilometri nord-vest de Las Vegas. Era unul dintre nenumăratele avanposturi militare obscure, construite în timpul celui de-al Doilea Război Mondial şi uitate de Pentagon după aceea. În anii 1950 şi 1960, baza fusese folosită ca nod de aprovizionare pentru testele nucleare subterane din apropiere, iar elicopterele staţionate la Indian Springs fuseseră folosite sporadic pentru zboruri pe deasupra locurilor de testare de la Mercury şi Yucca Fiat, pentru monitorizarea scurgerilor de substanţe radioactive. Cu excepţia rarelor antrenamente pe care le făceau acolo cei din escadrila demonstrativă a Forţelor Aeriene, aşa-numitele *Thunderbirds* – „Păsările Tunetului" –, baza de la Indian Springs era o văgăună părăsită.

Baza de acolo avea şi o problemă cu păsările. Deasupra localităţii Indian Springs, cerul era plin de păsări şi Forţele Aeriene restricţionaseră numărul decolărilor de avioane de luptă de pe acel aerodrom, de teamă ca nu cumva nişte păsări să fie prinse în motoarele cu reacţie şi să provoace prăbuşiri fatale. În schimb, ca teren de testare a dronelor, era locul ideal. Avionul-spion nici nu zbura cu mult mai repede ca păsările. Acolo, la Indian Springs, un grup nu foarte mare de piloţi de încercare căutau să transforme *Predator-vi* din vânător în ucigaş.

Clădirile bazei fuseseră programate pentru demolare, fiindcă zidurile bungalourilor erau pline de azbest, aşa încât echipa care testa dronele venea în fiecare dimineaţă

din casele pe care le închiriase în suburbiile Las Vegasului, la un post de comandă instalat la Indian Springs, într-o biserică abandonată1. Curt Hawes,[122]

unul dintre piloţii de *Predator*, care a fost în acea bază în anii 2000 şi 2001, îşi amintea că echipa lui ştia ceva despre faptul că testările dronelor fuseseră accelerate de CIA, care voia să utilizeze cât mai urgent avionul-spion pentru a-l omorî pe Osama bin Laden, dar cele mai multe amănunte despre controversele de la Washington le erau ascunse celor aflaţi în baza de la Indian Springs.

Finanţarea programului fusese canalizată prin oficiul „Marele Safari" al Aviaţiei Militare, o divizie clasificată, cu cartierul-general situat la baza Wright-Patterson a Forţelor Aeriene, de la Dayton, Ohio, unde se proceda la dezvoltarea de programe secrete de spionaj pentru armată. „Marele Safari" primise mandat să străpungă birocraţia de la Pentagon şi să trimită unele arme de pe planşeta de programare pe terenul de luptă mai repede ca de obicei, ceea ce însemna, uneori, că armele respective intrau în luptă înainte să fi fost gata pe de-a-ntregul. Aşa s-a întâmplat şi în anul 2000 cu primele modele de avioane *Predator*, ale căror panouri de bord erau proiectate anapoda, unii piloţi asemuindu-le cu trăsăturile lăbărţate ale unei păpuşi Domnul Cap-de-Cartof. Una dintre greşelile de proiectare flagrante consta în faptul că butonul care oprea motorul dronei se găsea la doar câţiva milimetri de butonul care lansa racheta *Hellfire* – creând astfel premisele unei erori umane, cu posibile consecinţe catastrofale.

Problema şi mai mare, însă, era că nimeni nu ştia cu

122 Dintr-un interviu luat de autor lui Curt Hawes.

siguranţă ce se întâmpla cu drona după ce era lansată racheta. Oare forţa lansării avea să rupă structura fragilă a *Predator-ului* ori să-i smulgă aripile în plin zbor? în ianuarie 2001, a fost efectuat un zbor de încercare în vastul deşert de la China Lake, în California, pentru a verifica tocmai aceste lucruri. La trei zile după ce preşedintele Bush a depus jurământul de inaugurare a primului său mandat, inginerii de la Forţele Aeriene au legat un *Predator* cu un lanţ de o placă de beton, în vârful unei coline, şi au lansat o rachetă *Hellfire* de pe acea dronă. Racheta a lovit un tane-ţintă plasat pe traiectoria ei şi avionul *Predator* a scăpat nevătămat1. Testele cu zboruri pe viu puteau merge mai departe.

Cu câteva ore înaintea zorilor, în ziua de 16 februarie 2001, Curt Hawes a părăsit postul de comandă din biserica reamenajată de la Indian Springs şi a mers cu maşina, preţ de 40 de kilometri, în deşert cu o noapte înainte, în dormitorul său din Las Vegas, revăzuse în minte lista de instrucţiuni pentru prezboruri. Cu ochii închişi, exersase mişcările pe care aveau să le facă mâinile lui, când ar fi ţinut în palmă pârghia de comandă a unei drone, şi lansase o rachetă[123][124].

Poate pentru prima oară în istoria zborurilor americane, drama care înconjura un test esenţial nu mai avea nimic de-a face cu îngrijorările privitoare la supravieţuirea pilotului. Curt Hawes nu se trezise, în acea dimineaţă de 16 februarie, precum Chuck Yeager[125], când

123 Richard Whittle, „Predator s big safari", Institutul Mitchell pentru Studierea Forţelor Aeriene, Documentul 7 (august 2011).

124 Dintr-un interviu luat de autor lui Curt Hawes.

125 Charles Elwood Yeager (n. 1923), general în retragere al Forţelor Aeriene americane, care în 1947 a reuşit cel dintâi să depăşească viteza sunetului în zbor drept (n. tr.).

urma să se înghesuie în carlinga strâmtă din avionul său Bell X-l, sperând să nu ajungă cel mai recent pilot de încercare căzut la datorie, în timp ce se străduia să spargă bariera sunetului. Hawes nu se confrunta cu absolut niciun risc, şi exact din acest motiv era un moment de cumpănă: Statele Unite probau o nouă armă, cu care puteau merge la război, fără să se deplaseze, propriu-zis, în acel război.

Zborul de probă era planificat pentru dis-de-dimineaţă, când vânturile deşertului aveau să fie cele mai liniştite. La scurtă vreme după răsăritul soarelui, Hawes a preluat controlul asupra dronei de la echipa care lansase avionul *Predator* de pe pista de decolare de la Indian Springs. L-a făcut să coboare uşor la şapte sute de metri, cea mai mare altitudine de la care fusese lansată vreodată o rachetă *Hellfire*. A fixat ţinta cu ajutorul unei raze laser îndreptate către un tane-ţintă din deşert, laserul fiind manevrat de un prestator al Armatei, de la sol Apăsând pe un buton, a lansat racheta.

Lucrul de care-şi amintea Hawes ulterior era liniştea. Deşi pilot, se găsea la o distanţă de mulţi kilometri de avionul pe care-l pilota. De unde era el, nu se auzea zgomotul făcut de motorul rachetei, când l-a pornit, nici nu s-a simţit reculul avionului, când a lansat-o. Ecranul monitorului video i-a pâlpâit de la siajul fierbinte al rachetei, şi el doar s-a uitat după proiectilul care a ţâşnit către tancul-ţintă, pe care avea să-l izbească în plin.

Inginerii hotărâseră să nu folosească un focos de război pentru acel zbor de probă, aşa că nu s-a văzut nicio explozie. Racheta de exerciţiu a lovit turela tancului la cincisprezece centimetri spre dreapta faţă de punctul ochit, ciobind blindajul şi rotind turela cu treizeci de grade1. Testul a fost declarat un succes neomologat. La ora 7 dimineaţa, totul se terminase, şi echipa de testare a

dronei s-a reunit la micul cazino lipit de baza de la Indian Springs, pentru un mic-dejun sărbătoresc.

Şefii de la Forţele Aeriene au fost îmbătaţi de această reuşită şi, până la testul următor, care a avut loc după cinci zile, au aranjat lucrurile în aşa fel, încât un grup de generali să se adune la Pentagon şi să urmărească lansarea rachetei *Hellfire* printr-o filmare transmisă din Nevada. Curt Hawes a pilotat drona, de astă dată folosind un satelit şi creând un decalaj de două secunde între mişcările sale cu pârghia de comandă şi mişcările propriu-zise ale avionului-spion. Acest lucru făcea ca *Predator-ul* să fie mai greu de manevrat, dar şi acum racheta şi-a nimerit ţinta la fix. Cum era dotată cu un focos de război, când şi-a lovit ţinta o mică sferă de foc s-a ridicat înspre cerul dimineţii.

Era conflictelor armate controlate de la distanţă demarase cu prea puţin tam-tam. Forţele Aeriene au emis un comunicat de[126]

presă laconic, urmat de un scurt articol într-un ziar local din Las Vegas. Un membru al Camerei Reprezentanţilor, din statul Nevada, i-a sunat să-i felicite pe cei din echipa care organizase zborurile de probă, dar inginerii şi piloţii au rămas dezamăgiţi când o echipă de la CNN, despre care se auzise c-ar fi venit să filmeze testul, s-a lăsat aşteptată mult şi bine. Oficialităţile de la CIA se străduiseră să păstreze întreaga operaţiune secretă şi se înfuriaseră, auzind fie şi acel comunicat de presă al Aviaţiei Militare. Celor de la CNN le-a fost refuzat accesul în baza aeriană.

Curt Hawes nu ştia nimic din toate aceste amănunte.

---

126 Comunicat de presă al Forţelor Aeriene, din 27 februarie 2001, disponibil la adresa: www.fas.org/irp/program/collect/docs/man-ipc-predator-010228.htm.

Auzise doar atât, că „alte părţi interesate” interveniseră pentru ca munca lui să rămână secretă.

Dar acele „alte părţi interesate” nu s-au putut hotărî ce să facă mai departe cu drona dotată cu armament. Chiar şi după zborurile de probă reuşite şi lansările rachetelor, CIA tot divizată a rămas la vârf, în chestiunea dacă să trimită avioane *Predator* înarmate în Afghanistan, care să-l vâneze pe Osama bin Laden acolo. Pavitt, şeful serviciului clandestin de la CIA, s-a comportat ca un cor grecesc format dintr-un singur om, susţinând cu toată forţa ca programul *Predator* să nu fie preluat de CIA. Voia să-şi cheltuiască bugetul ascuns, angajând mai mulţi ofiţeri operativi, nu cumpărând nou-apărutele drone. În repetate rânduri şi în toate reuniunile, el avea să pună o întrebare, care astăzi pare de-a dreptul bizară, când s-au revărsat dolarii cu miliardele în programele de combatere a terorismului, după atacurile de la 11 septembrie 2001: cele două milioane de dolari, cât costa fiecare avion *Predator*, aveau să provină din bugetul de la CIA sau din cel al Pentagonului?

Dar Pavitt a dat glas şi unei preocupări mult mai profunde, pe care şi alţi membri ai echipei lui Tenet o împărtăşeau: care anume urmau să fie repercusiunile, dacă Agenţia revenea la treaba cu asasinatele? „Nu se poate subestima schimbarea culturală, pe care o atrage după sine faptul de a recăpăta o autoritate de a ucide, pe care ai avut-o cândva”, spunea John McLaughlin, pe atunci director-adjunct al agenţiei de spionaj. „Când vine cineva şi-mi spune: «Hai, că nu-i mare lucru», eu îi răspund: «Ai ucis pe cineva pân-acum?» Ba da, este mare lucru. Începi să gândeşti lucrurile diferit”.

Mai mult decât atât, Statele Unite acuzau alte ţări c-ar fi procedat la exact acelaşi lucru despre care ele însele

dezbăteau dacă să-l întreprindă sau nu. Când guvernul israelian îi lichida pe liderii organizaţiei Hamas, în anii 2000 – 2001, în timpul celei de-a doua intifade1 palestiniene, ambasadorul american în Israel, Martin Indyk, spunea că „Statele Unite sunt foarte clar şi oficial împotriva unor asasinate ţintite... Acestea sunt omoruri extrajudiciare, şi noi nu sprijinim aşa ceva”[127][128].

George Tenet a rămas ambivalent şi în repetate rânduri a spus că el, unul, credea că militarii, şi nu CIA, trebuia să apese pe trăgaciul unei arme de război. În timpul unei discuţii pe tema dacă unui ofiţer de la CIA trebuia să i se permită să autorizeze misiuni ale avioanelor *Predator*, atât Charles Allen, cât şi Alvin „Buzzy” Krongard, pe atunci al treilea pe scara ierarhică în cadrul Agenţiei, s-au oferit voluntari să apese împreună pe respectivul trăgaci. Acest lucru l-a înfuriat pe Tenet. Mai târziu, acesta din urmă a afirmat în faţa Comisiei pentru investigarea atacurilor de la 11 septembrie 2001 că-i criticase pe Allen şi Krongard, spunându-le că nu aveau nicio autoritate să trimită o rachetă *Hellfire*, după cum nici el însuşi nu avea[129].

Stând alături de Tenet în toată această perioadă a dezbaterilor legate de avionul-spion, general-locotenentul John Campbell era ca un fel de antropolog pus în situaţia de a urmări o specie ciudată şi ritualurile ei bătăioase. îşi

---

127 Textual, în limba arabă, „scuturătură”. în limbajul politologic, a fost utilizat pentru prima oară în 1952, când partidde de stânga au manifestat împotriva dinastiei haşemite, aflate la conducerea monarhiei din Irak (n. tr.).

128 Jane Mayer, „The Predator war”, în The New Yorker, 26 octombrie 2009.

129 Raportul Comisiei Naţionale pentru Investigarea Atacurilor Teroriste împotriva Statelor Unite (2004).

petrecuse cariera în rândurile Forţelor Aeriene şi se mutase la Langley, cu o vară înainte, preluând postul de director pentru sprijin militar în cadrul Agenţiei. Campbell considera cu tărie că locul avionului-spion *Predator* era la CIA, dar acum, când îşi rememorează luptele interne pe marginea dronelor dotate cu armament, din vara lui 2001, înţelege şi el mai bine că Agenţia însăşi se lupta, de fapt, cu întrebări dintre cele mai importante, legate de ce anume îşi propunea să fie.

„În cultura militară, dacă îndeplineşti un ordin corect din punct de vedere legal – iar, ca ofiţer, se aşteaptă de la tine să îndeplineşti ordinele corecte din punct de vedere legal –, păi, atunci, în principiu, eşti protejat, pe termen lung, de orice răspundere personală pentru lucrurile pe care le faci”, spunea el. „La CIA, lucrurile stau altfel. Cei de acolo au mult mai puţină protecţie. Ei ajung să opereze în limitele unor prevederi dintr-o decizie prezidenţială, în sensul că primesc o hârtie cu semnătura preşedintelui, pe care scrie: «Vă autorizez să faceţi cutare şi cutare lucruri». După care, vine Administraţia următoare şi se poate ca Justiţia să decidă că autorizaţia primită era dubioasă, dacă nu chiar ilegală, şi-atunci – ce să vezi? –, băieţii ăia sunt răspunzători personal pentru lucrurile pe care le-au făcut în baza ei… Ceva cum este *Predator-vi*, cu care în mod clar iei la ţintă anumiţi indivizi, atrage după sine o lungă listă de griji în privinţa ramificaţiilor viitoare”, spunea Campbell.

Adjunctul generalului Campbell de la vremea aceea era însuşi Ross Newland, care avea locul său în rândul din faţă la misiunile avioanelor *Predator*. Stând la reuniunile respective, Newland ştia că era martorul unei noi răsturnări în ciclul devenit atât de predictibil: deşi era împotriva riscurilor asumate, CIA se pregătea să se

angajeze, o dată în plus, într-un război secret. El susţinea programul avionului-spion şi considera că Administraţia Bush trebuia să profite de acesta, pentru a-l ucide cât mai curând pe Osama bin Laden, dar tot el nu putea să nu-şi amintească de propria-i staţionare în Bolivia, ca ofiţer care lupta împotriva narcoticelor. Deşi nepregătită, CIA primise misiunea să-i urmărească pe traficanţii de droguri, pentru că nimeni altcineva n-o acceptase. Două decenii mai târziu, Newland vedea cum acelaşi lucru se petrecea şi cu terorismul.

După câteva săptămâni, când aproape trei mii de americani au fost ucişi în atacurile de la 11 septembrie 2001, întrebările spinoase, despre asasinate, acţiuni acoperite şi cum putea fi utilizată CIA mai potrivit în vânătoarea duşmanilor Americii au fost date deoparte rapid. După alte doar câteva săptămâni, CIA organiza atacuri cu drone în Afghanistan, de ordinul zecilor.

America descoperise, în avionul *Predator* dotat cu armament, arma supremă a războiului ei secret. Era un instrument care ucidea în linişte, o armă care nu era chemată să respecte regulile fireşti ale răspunderii în luptă. Dronele înarmate aveau să le permită preşedinţilor americani să ordone atacuri împotriva unor sate îndepărtate şi tabere din deşert, unde jurnaliştii şi grupurile de monitorizare independente nu aveau cum să ajungă. Atacurile erau foarte rar discutate în public, de vreun purtător de cuvânt care să stea în spatele unui pupitru, în schimb erau aplaudate în particular de politicieni din ambele partide, care sperau să încordeze muşchii Americii, fără să rişte vieţile unor americani.

Rar se întâmplă să apară o tehnologie capabilă să schimbe faţa unui război. În prima jumătate a secolului XX, tancurile şi avioanele au modificat felul în care omenirea

urma să-şi poarte bătăliile. Următorii cincizeci de ani au fost dominaţi de focoasele nucleare şi de rachetele balistice intercontinentale, nişte arme de o forţă de distrugere atât de îngrozitoare, încât au dat naştere unor noi doctrine, care să împiedice statele de a le folosi vreodată. Apariţia dronei înarmate a dat peste cap această logică: războiul devenea posibil, tocmai fiindcă părea într-atât de lipsit de riscuri. Ştacheta purtării de războaie fusese coborâtă, începuse era controlării armelor de la distanţă, iar dronele ucigaşe au devenit obiect de fascinaţie în rândurile celor de la CIA.

În vara anului 2002, Ross Newland a intrat în micul magazin de suveniruri de la sediul Agenţiei. Căutând să cumpere nişte cadouri pentru prieteni, s-a plimbat printre şirurile de rafturi pline cu căni, jachete de lână şi tricouri inscripţionate cu logo-ul CIA. Dintr-odată, a făcut o descoperire neaşteptată: o bluză de golf, care avea o dronă mică brodată pe piept, în partea stângă. Programul *Predator* era în continuare unul dintre cele mai secretizate, dar iată că agenţia de spionaj făcea comerţ ocazional cu imagini ale dronelor aplicate pe suveniruri1.

Uciderea lui Al-Harethi în Yemen, ceva mai târziu în acelaşi an, a demonstrat că dacă avea un aliat străin flexibil CIA era capabilă să poarte război cu mult dincolo de zonele de război declarate. Oficialităţile Administraţiei Bush au fost atât de încântate de reuşita loviturii din Yemen, încât vestea legată de acel atac s-a scurs rapid către opinia publică, străpungând pojghiţa subţire a poveştii oficiale anunţate în Yemen, despre o explozie a unui recipient cu benzină. Paul Wolfowitz, Secretar-adjunct al Apărării, a mers până acolo, încât a lăudat lovitura de precizie la postul de televiziune CNN.

Preşedintele yemenit Saleh s-a înfuriat când a fost

informat despre comentariile lui Wolfowitz. Guvernul său fusese făcut să pară o adunătură de proşti şi mincinoşi, drept care a cerut ca spionii şi diplomaţii americani din Yemen să se prezinte imediat la biroul său1. De vreme ce Washingtonul nu era în stare să păstreze un secret, le-a spus el, războiul ascuns purtat de America în Yemen urma să fie stopat A ordonat ca zborurile cu avioane *Predator* să înceteze, şi anume fără întârziere.

Ceea ce au şi făcut, pentru aproape opt ani. Abia în anul 2010, când Yemenul fierbea, iar Saleh pierdea frâiele puterii unul câte unul, un alt preşedinte american avea să ordone reluarea zborurilor cu avioane-spion în spaţiul aerian yemenit. La vremea respectivă, Saleh nu mai era nici pe departe în postura de a ridica obiecţii.[130]

Capitolul 6

Unpaştun adevărat

„Tot timpul cad lucruri din cer". Pervez Musharraf, preşedintele Pakistanului

„Ce-i cu pasărea asta care se ţine după mine?"

Nek Muhammad Wazir stătea în interiorul unei construcţii din chirpici, în Waziristanul de Sud, înconjurat de adepţii săi, şi vorbea la telefonul prin satelit cu un reporter de la BBC. Uitându-se pe fereastră, tânărul comandant cu părul lung şi negru ca pana corbului observase ceva ce plana deasupra capetelor tuturor şi sclipea în soare. îl întrebase pe unul dintre locotenenţii săi ce putea fi obiectul de metal strălucitor de pe cer1.

Acest Nek Muhammăd tocmai umilise trupele pakistaneze, iar CIA stătea cu ochii pe el. Căpătase o celebritate necontestată de nimeni, ca un fel de vedetă *rock* a zonelor tribale din Pakistan, făcea parte din tribul

130 Dintr-un interviu luat de autor unui fost funcţionar superior american.

wazir şi n-avea nicio reţinere – încropise o armată, în primăvara lui 2004, ca să lupte împotriva forţelor guvernamentale şi-i adusese pe cei de la Islamabad la masa negocierilor. Ascensiunea lui fusese de-a dreptul surprinzătoare pentru liderii pakistanezi, care acum îl voiau mort.[131]

În vârstă de 29 de ani, Nek Muhammad aparţinea celei de-a doua generaţii de mujahedini pakistanezi, care nu găseau niciun motiv să se arate loiali faţă de îŞI care-i sprijinise pe taţii lor în timpul războiului împotriva Uniunii Sovietice. Mulţi pakistanezi din zonele tribale priveau cu dispreţ alianţa dintre preşedintele Musharraf şi Administraţia de la Washington, de după atacurile de la 11 septembrie 2001, şi nu vedeau vreo diferenţă între militarii pakistanezi şi cei americani – despre care credeau că lansaseră un război de agresiune în Afghanistan, aşa cum făcuseră sovieticii cu două decenii mai înainte1. Nek Muhammad le oferise guvernanţilor pakistanezi o mostră din ceea ce avea să devină o problemă tot mai stringentă în anii următori: un militantism care se făcea simţit şi dincolo de munţii din partea de vest, până în zonele intens locuite ale ţării, în apropierea celor mai mari şi mai importante oraşe din Pakistan. Era vorba de un militantism pe care Islamabadul, în cele din urmă, n-a mai fost capabil să-l ţină sub control.

Născut lângă Wana, centrul comercial atât de fremătător din Waziristanul de Sud, Nek Muhammad fusese trimis, încă de la o vârstă fragedă, la unul dintre multele seminare religioase ivite în zonă, în anii 1980,

131 Zahid Hussain, The Scorpions Tail: The Relentless Rise of Islamic Militants in Pakistan and How It Threatens America^ Free Press, New York, 2010, p. 73.

pentru educarea tinerilor analfabeţi din FATA[132][133]. Renunţase la şcoală după numai cinci ani şi supravieţuise, la începutul anilor 1990, ca mărunt hoţ de maşini şi vânzător la tarabă, în bazarul din Wana. Chemarea şi-o găsise în 1993, când fusese recrutat pentru a lupta, alături de talibanii afghani, împotriva Alianţei Nordului, a lui Ahmad Shah Massoud, în războiul civil care făcea ravagii pe atunci în Afghan istan.

Nek Muhammad avansase rapid în ierarhia militară talibană, câştigându-şi reputaţia de a nu face niciodată compromisuri în luptă – nici măcar atunci când comandanţii săi ordonau retragerea1. Era o apariţie memorabilă pe câmpul de bătălie, cu faţa lui subţire, prelungă, şi barba nepieptănată, care-i ajungea până la nivelul claviculelor, şi cu părul negru care-i flutura de sub turbanul alb. Arăta mai puţin ca militantul rufos tipic din zona tribală şi mai mult ca o versiune paştună a lui Che Guevara[134][135].

La un moment dat, se ivise ocazia de a-i găzdui pe arabii şi cecenii care luptau pentru Al-Qaida şi care se mutau în Pakistan ca să scape de barajul de bombe americane din Afghanistan, în anii ’2001 şi 2002. Membrii

---

132 Shaukat Qadir, „Understanding the insurgency in FATA” - disponibil la adresa: http://shaukatqadir.info/pdfs/FATA.pdf.

133 Muhammad I. Khan, „Nek Muhammad Wazir”, în The Herald, 16 septembrie 2005.

134 Syed Saleem Shahzad, „The legacy of Nek Muhammad”, în Asia Times Online, 20 iulie 2004.

135 Emesto Guevara (1928-1967), zis Che9 medic şi militant marxist argentinian, figură proeminentă a revoluţiei cubaneze, alături de Fidel Castro (1926-2016). Ca să nu devină rivalul lui Castro în Cuba, în 1965 a plecat să ducă lupta de gherilă şi revoluţia şi în alte ţări. A fost prins de trupele boliviene, cu ajutorul ofiţerilor de la CIA, şi executat sumar (n. tr.).

triburilor locale se considerau datori, dintr-o perspectivă religioasă, de a-i adăposti pe luptători, numai că unii dintre ei anticipaseră şi un potenţial profit din chiriile umflate cerute străinilor pentru a le da voie să locuiască în clădirile protejate din Wana şi Shakai, o regiune agricolă, care avea şi copaci cu frunziş bogat şi văi adânci de râuri. Pentru Nek Muhammad, fusese vorba de o schemă de îmbogăţire, pe de-o parte, dar el mai văzuse şi oportunitatea de a se folosi şi altfel de nou-sosiţii luptători. Cu ajutorul lor, în următorii doi ani, lansase o serie de atacuri asupra instalaţiilor Corpului de Frontieră pakistanez şi bazelor de lansare americane de peste graniţă, din Afghanistan[136].

Ofiţerii staţionaţi de CIA la Islamabad le ceruseră spionilor pakistanezi să-i preseze pe membrii tribului *wazir* să-i predea pe luptătorii arabi şi ceceni, dar tradiţia tribală paştună interzicea o asemenea trădare. Foarte reticent, Musharraf le ordonase trupelor sale să pătrundă în munţii în care n-aveau ce căuta, să-i vâneze pe străini şi să le aplice o justiţie sumară oamenilor lui Nek Muhammad. Nu era pentru prima dată când militarii făceau incursiuni în Waziristan, dar pentru Musharraf exista o presiune suplimentară: la sfârşitul anului 2003, Ayman al-Zawahiri, numărul doi în ierarhia de comandă a organizaţiei Al-Qaida, emisese o *fatwa*\ prin care ordona uciderea preşedintelui pakistanez, pentru că-i ajuta pe americani. De două ori, în decembrie 2003, asasinii fuseseră la un pas de a-i îndeplini ordinul, iar Musharrai se gândise că o campanie militară de pedepsire, executată fulger în munţi, ar fi putut pune capăt atacurilor întreprinse pe teritoriu pakistanez.

136 Christine C. Fair şi Seth Jones, „Pakistans war within”, în SurvivaU 51, nr. 6 (decembrie 2009 - ianuarie 2010), p. 168.

Dar acesta era numai începutul. În martie 2004, elicopterele grele şi artileria pakistaneze bombardaseră oraşul Wana şi satele înconjurătoare. Trupele guvernamentale trăseseră asupra camionetelor cu care civilii fugeau din zonele de luptă şi distruseseră complexele rezidenţiale, în care suspectau că membrii tribului ar fi adăpostit străini. Unul dintre aceşti tribali îi povestea unui reporter că, atunci când militarii pakistanezi îi jefuiseră casă, luaseră nu doar hainele, ci şi feţele de pernă şi crema de ghete[137][138]. General-locotenentul Saldar Hussain, care comandase ostilităţile, declarase operaţiunea un succes neomologat, pentru că fusese distrusă o bază a militanţilor şi o reţea de tuneluri care conţineau echipamente sofisticate de comunicaţii.

Pentru guvernul pakistanez, însă, lumânările fuseseră mai scumpe decât tortul. Pierderile fuseseră mai mari, în rândurile militarilor, decât se anticipase. Într-una dintre bătălii, pe 16 martie, când fusese asediată o fortăreaţă aparţinând lui Nek Muhammad şi altor doi comandanţi de frunte, 15 militari din Corpul de Frontieră şi un soldat din armata pakistaneză regulată fuseseră ucişi. Alţi 14 soldaţi fuseseră luaţi ostatici şi zeci de camioane, piese de artilerie şi vehicule blindate pentru transportul personalului fuseseră distruse. La Islamabad, clericii de la influenta moschee L-ai Masjid emiseseră un mesaj în care chemau populaţia din Waziristanul de Sud să opună rezistenţă ofensivei militarilor şi ca trupelor pakistaneze să le fie refuzate înmormântările după legea islamică. Respectând ordinul, unii părinţi refuzaseră să primească

137 Decizie a unei autorităţi recunoscute în lumea islamică, asupra unei chestiuni de ordin legal (n. tr.).

138 Fair şi Jones, „Pakistan s war within”, în Survival, 51, nr. 6 (decembrie 2009 - ianuarie 2010), p. 169.

trupurile fiilor omorâţi1. În Waziristan, tribalii, care se opuneau deja desfăşurării de trupe în munţi, erau înfuriaţi de asaltul fără discernământ al militarilor asupra Wanei. Atacurile îndreptate împotriva Corpului de Frontieră se înmulţiseră, iar autorităţile de la Islamabad începuseră să caute o soluţie de ieşire din criză.

Pe 24 aprilie 2004, membrii tribului paştun dansaseră în cerc şi bătuseră tobele, marcând astfel sosirea trimişilor militari ai preşedintelui Musharraf la *madrassa*[139] din Shakai, în apropiere de Wana, unde-i aşteptau oamenii lui Nek Muhammad. Generalul Hussain venise în persoană, semn clar pentru cât de disperat era Musharraf să propună pacea. Tribalii le dăruiseră militarilor pistoale-mitralieră AK-47, ceea ce reprezenta un gest tradiţional de împăciuire, iar generalul Hussain îl îmbrăţişase pe Nek Muhammad şi-i atârnase de gât o ghirlandă făcută din flori de culori vii. Cei doi bărbaţi se aşezaseră alături unul de celălalt şi-şi sorbiseră ceaiul, în timp ce fotografii şi cameramanii posturilor de televiziune imortalizau evenimentul.

După ce se terminaseră formalităţile, generalul se adresase sutelor de oameni care stăteau direct pe pământ, cu picioarele încrucişate sub ei, îmbrăcaţi cu şalvari şi cămeşoaie care le fluturau în vânt şi purtând pe capete şepci plate din lână, numite *pakul*. Le spusese tuturor celor adunaţi acolo că Statele Unite făcuseră o mare prostie declanşând un război în Afghanistan: „Când turnurile americane de la World Trade Center au fost lovite de avioane, câţi piloţi afghani erau la manşe?”, întrebase generalul. „Şi, dacă nu era niciun pilot afghan, de ce este o

139 Zahid Hussain, The Scorpioris Tail: The Relentless Rise of Islamic Militants in Pakistan and How It Threatens America, Free Press, New York, 2010, p. 73.

asemenea situaţie în Afghanistan?”

Sugerase că autorităţile pakistaneze, negociind o înţelegere de pace, protejau de fapt populaţia din Waziristanul de Sud de bombele americane: „Acum, dacă n-ar fi existat această alegere înţeleaptă a guvernului pakistanez, aşa cum au invadat Irakul, cum au invadat Afghanistanul, americanii ar fi venit să invadeze şi zonele tribale” Mulţimea ovaţionase la scenă deschisă1.

Nek Muhammad vorbise tot despre pace: „Indiferent ce-a fost, a fost”[140][141], zisese, în faţa unei păduri de microfoane. „Indiferent dacă a fost vina noastră sau vina forţelor armate, nu ne mai luptăm unii cu alţii”.

Puţine dubii existau în legătură cu care parte negocia de pe o poziţie de forţă. Nek Muhammad avea să se laude, mai târziu, că partea guvernamentală fusese de acord ca întâlnirea să aibă loc într-o *madrassa*> şi nu într-un loc public, unde se ţineau reuniunile tribale prin tradiţie. „Nu eu m-am dus la ei – zisese el –, ci ei au venit la mine acasă. Cred că e destul de clar cine cui s-a predat.”[142]

Judecând lucrurile după termenii armistiţiului, Nek Muhammad avea dreptate. Guvernul fusese de acord să plătească despăgubiri pentru măcelul din Waziristanul de Sud şi să-i elibereze pe toţi prizonierii capturaţi în cursul ofensivei. Luptătorilor străini din munţi li se acordase amnistie, cu condiţia să se angajeze că renunţau să mai atace trupele pakistaneze şi să întreprindă raiduri în

140 „Making deals with the militants” („încheierea de acorduri cu militanţii”), partea IV a documentarului Return of the Taliban (Revenirea talibanilor) din emisiunea Frontline de la postul PBS, 3 octombrie 2006.

141 „Making deals with the militants”, PBS Frontline, 3 octombrie 2006.

142 Iqbal Khattak, „I did not surrender to the military”, în Friday Times, 30 aprilie - 6 mai 2004.

Afghanistan – prevedere imposibil de asigurat, în esenţa ei. Nek Muhammad şi adepţii săi promiseseră şi ei să nu mai atace trupele pakistaneze, dar nu renunţaseră la incursiunile pe teritoriul afghan. Mai târziu, comandantul *wazir* avea să spună că nici nu se gândea să renunţe la jihad în Afghanistan, până când ţara nu era complet eliberată de ocupanţii străini.

Nu toată lumea, însă, din guvernul pakistanez considera că acordul de pace era o mişcare înţeleaptă. În acelaşi an 2004, Asad Munir se retrăsese din funcţia de conducere de la ÎŞI şi preluase un post din administraţia civilă de la Peshawar, supervizând siguranţa şi dezvoltarea zonelor tribale. Fostul şef de centru de la ÎŞI care lucrase îndeaproape cu CIA în anii ’2002 – 2003, urmărise dezbaterea dintre generalii pakistanezi în privinţa negocierilor cu Nek Muhammad. îi avertizase că pacificarea militanţilor tribali n-ar fi făcut decât să le extindă influenţa în regiunile sedentarizate ale Pakistanului. Acordurile de pace încheiate în zonele tribale începând cu anul 2004 au condus, crede astăzi Munir, la venirea în prim-plan a unei grupări puternice şi foarte periculoase pentru ţară, care a devenit cunoscută sub denumirea de „talibanii pakistanezi”.

„Dacă [trupele pakistaneze] ar fi dus până la capăt operaţiunea din 2004, atât în Waziristanul de Sud, cât şi în cel de Nord, talibanii nu s-ar mai fi răspândit” în regiuni mult mai apropiate de Islamabad, afirma el. „Cu fiecare acord de pace, au câştigat mai multă putere şi au căpătat control asupra unor suprafeţe din ce în ce mai întinse, iar oamenii au început să-i considere pe ei conducători, din moment ce statul nu se amesteca”. 1

Şi totuşi, oficialităţile guvernamentale de la Islamabad se lăudau că acordul de pace venise ca o pană,

să despice unitatea dintre militanţii pakistanezi şi luptătorii organizaţiei Al-Qaida. Nek Muhammad, în schimb, continua să nege în public existenţa unor agenţi plantaţi de Al-Qaida în zonele tribale, zicând: „Aici, Al-Qaida nu există. Dac-ar fi fost măcar un luptător pentru Al-Qaida în regiunea noastră, l-ar fi prins guvernul până-acum”[143][144].

Aranjamentele de pace de la Shakai îl propulsaseră pe Nek Muhammad la o faimă pe care n-o cunoscuse până atunci. Era omul care-i îngenunchease pe guvernanţi, drept care începuse el însuşi să se compare cu diverse celebrităţi ale tribului *wazir*, care-i alungaseră pe britanici din munţii lor. În doar câteva săptămâni, armistiţiul fusese demascat drept o înşelătorie şi Nek Muhammad îşi reluase atacurile împotriva militarilor pakistanezi. Musharraf le ordonase trupelor sale să-şi reia ofensiva în Waziristanul de Sud.

Agenţii staţionaţi de CIA la Islamabad duseseră muncă de convingere cu pakistanezii luni întregi, ca să li se permită să efectueze misiuni cu avioane-spion *Predator* în zonele tribale, iar faptul că Nek Muhammad îi umilise încă o dată pe militari le oferise pretextul potrivit. Şeful centrului CIA de la Islamabad îi făcuse o vizită generalului Ehsan ul-Haq, şeful de la ÎŞI şi-i avansase următoarea propunere: dacă Agenţia îl anihila pe Nek Muhammad, ar fi îngăduit ÎŞI efectuarea în mod regulat de zboruri de drone pe deasupra zonelor tribale? „Nek Muhammad îi scosese din sărite pe pakistanezi. Mi-au spus: «Dacă voi îl puteţi găsi, faceţi ce vreţi cu el»”, îşi amintea fostul şef de

143 Dintr-un interviu luat de autor lui Asad Munir.

144 Dilawar K. Wazir, „Top militant vows to continue jihad”, în Dawn, 26 aprilie 2004.

centru CIA[145].

Dar permisiunea de survol venise la pachet cu anumite limitări. Funcţionarii spionajului pakistanez insistaseră ca ei să aprobe fiecare atac de dronă, înainte să aibă loc, ceea ce le oferea un control strict asupra listei de lichidări. După discuţii încordate pe tema unde anume puteau să zboare dronele, spionii pakistanezi impuseseră ca ele să se limiteze la nişte „fâşii de zbor" foarte subţiri peste zonele tribale, ştiind bine că un acces mai extins le-ar fi oferit celor de la CIA posibilitatea să spioneze în locuri unde Islamabadul nu voia să-i vadă pe americani ajungând – la instalaţiile nucleare pakistaneze şi la taberele din munţi, unde erau antrenate grupările militante din Kaşmir, pentru lansarea de atacuri împotriva Indiei1.

ÎŞI ceruse, de asemenea, ca toate zborurile de drone din spaţiul aerian al Pakistanului să se desfăşoare sub autoritatea de acţiune acoperită a celor de la CIA – cu alte cuvinte, Statele Unite să nu recunoască niciodată loviturile rachetelor, şi Pakistanul fie să-şi asume lichidările individuale, fie să păstreze tăcerea. Preşedintelui Musharraf nu i se păruse dificil să menţină păcăleala. În timpul negocierilor, îi spusese unuia dintre agenţii de la centrul CIA: „În Pakistan, tot timpul cad lucruri din cer".

Chiar dacă n-ar fi trebuit să suporte anumite constrângeri, la vremea respectivă Agenţia n-ar fi fost capabilă să desfăşoare o campanie mai extinsă de lichidări în zonele tribale. Americanii aproape că nu aveau surse care să spioneze pentru ei în regiune şi foarte puţine informaţii de valoare despre unde s-ar fi putut ascunde Osama bin Laden şi ceilalţi lideri din Al-Qaida. Analiştii de

145 Dintr-un interviu luat de autor fostului şef al centrului CIA de la Islamabad.

la CIA suspectau că Bin Laden şi Ayman al-Zawahiri s-ar fi aflat undeva în zonele tribale, dar nişte vagi suspiciuni şi câteva rapoarte abia schiţate la mâna a treia nu erau nici pe departe suficiente pentru a folosi în mod eficient avionul *Predator*. Cei de la ÎŞI nu aveau nici ei legături mult mai bune. Serviciul de spionaj pakistanez avea reţele extinse de surse în oraşele mari, care să-l ajute să ia urma unor lideri importanţi din Al-Qaida, precum Khalid Sheikh Mohammed, însă în Waziristanul de Sud şi în celelalte agenţii de la nivel tribal, ÎŞI nu deţinea contacte viabile.

Norocul, şi pentru spionii americani, şi pentru cei pakistanezi, fusese acela că Nek Muhammad nu trăia, propriu-zis, într-o totală clandestinitate. Acorda interviuri în mod regulat canalelor în limba *pâştu* ale televiziunilor de ştiri occidentale, în care se bătea cu pumnii în piept despre cum îi umilise el pe atotputernicii militari pakistanezi. Aceste interviuri, care se desfăşurau prin intermediul telefoanelor satelitare, îl transformau într-o ţintă facilă pentru americanii trăgători cu urechea, ceea ce făcuse ca, până la mijlocul lui iunie 2004, Statele Unite să-i monitorizeze mişcările fără întrerupere. Pe 18 iunie, la o zi după ce Nek Muhammad vorbise la BBC, şi se mirase cu voce tare despre ce putea fi zburătoarea bizară care-l urmărea, un avion *Predator* i-a luat în colimator amplasamentul şi a expediat o rachetă *Hellfire* către clădirea în care se odihnea acesta. În explozie, lui Nek Muhammad i-au fost retezate piciorul stâng şi braţul stâng şi a murit aproape instantaneu. Jurnalistul pakistanez Zahid Hussain a vizitat satul după câteva zile şi i-a văzut mormântul din Shakai, acoperit cu pământ, care devenise deja loc de pelerinaj. Pe o pancartă înfiptă la căpătâi, era scris următorul text: A TRĂIT ŞI A MURIT CA UN PAŞTUN ADEVĂRAT1.

După o discuţie între oficialităţi de la ÎŞI şi CIA, despre cum avea să fie formulată ştirea legată de atac, s-a hotărât ca Pakistanul să-şi asume lichidarea omului care-i umilise forţele armate. A doua zi după uciderea lui Nek Muhammad, s-a declanşat o şaradă care avea să dureze mai mulţi ani. General-maiorul Shaukat Sultan, principalul purtător de cuvânt al armatei pakistaneze, a relatat la postul Vocea Americii că Nek Muhammad, care fusese im „mediator pentru Al-Qaida”, şi alţi patru militanţi de-ai să-i fuseseră ucişi de o rachetă lansată de trupele pakistaneze.

La patru luni după atacul cu dronă, un general cu ochii trişti, cu umerii pleoştiţi, a preluat conducerea ÎŞI pakistanez. Dincolo de informaţiile de bază despre cariera lui, spionii americani ştiau prea puţine despre flegmaticul fumător înrăit Ashfaq Parvez Kayani. Se născuse într-o familie de militari şi crescuse în Jhelum, o regiune aridă a Punjabului. îşi primise gradul de ofiţer în armată în 1971, anul în care forţele armate pakistaneze fuseseră înfrânte într-un război de 13 zile cu India, în urma căruia Pakistanul pierduse teritoriul care avea să devină statul Bangladesh. Ca majoritatea ofiţerilor pakistanezi, Kayani credea că ţara lui purta o luptă zilnică, neobosită, pentru propria-i supravieţuire şi că nu putea lua decizii militare, fără să stabilească, în prealabil, cum ar fi putut influenţa respectivele decizii capacitatea ei de a se apăra împotriva Indiei.

Şi totuşi, Kayani îşi păstra controlul, acolo unde şi atunci când alţii aveau capetele înfierbântate. După ce nişte militanţi cu baza în Pakistan lansaseră un atac ucigător împotriva Parlamentului indian de la New Delhi, spre sfârşitul anului 2001 – şi s-ar fi zis că aceste două puteri nucleare rivale se aflau în pragul unui război –, Kayani fusese comandantul militar însărcinat cu

mărşăluitul trupelor pakistaneze de-a lungul frontierei cu India. Era preţuit în Pakistan pentru felul calm în care administrase acea situaţie tensionată, rămânând permanent în contact cu omologii săi indieni şi împiedicând o dispută, care clocotea, să escaladeze într-un război nuclear1. îşi câştigase loialitatea generalului Musharraf după doi ani, când condusese investigaţiile pe marginea tentativelor din decembrie 2003, de asasinare a preşedintelui.

N-a durat mult, după ce Kayani preluase conducerea ÎŞI până când şi-a câştigat, la cartierul-general CIA, reputaţia de a fi fost un fel de maestru-manipulator – ceea ce reprezenta un compliment – şi un om care întotdeauna îşi păstra secrete obiectivele cele mai importante. La întâlniri putea să stea perioade îndelungate fără să scoată o vorbă, încât s-ar fi zis că dormea. După care, când se ajungea la câte un subiect care-i stârnea interesul, putea să vorbească minute întregi, plin de pasiune, revenind apoi la starea lui obişnuită de somnolenţă. Era obsedat de jocul de golf şi peste tot unde mergea se ţinea după el un nor de fum de ţigară.

Kayani vorbea rareori despre el însuşi, iar când spunea câte ceva era dificil de înţeles, pentru că avea tendinţa să morfolească vorbele. Dacă predecesorul său de la ÎŞI generalul Ehsan ul-Haq, era spilcuit şi afabil, generalul Kayani era mereu şifonat şi nepretenţios. În timpul deplasărilor la Washington D.C., cerea mereu ca şoferul de limuzină să-l ducă la Marshalls, lanţul de magazine de îmbrăcăminte la preţ redus, de unde-şi cumpăra costume şi cravate[146][147]. Mai presus de toate, era

146 Syed Shoaib Hasan, „Rise of Pakistans quiet man”, în BBC News, 17 iunie 2009.

147 Dintr-un interviu luat de autor unui fost funcţionar de la CIA.

capabil să aştepte răbdător ceea ce-şi dorea. Un spion american de vârf îşi amintea că în timpul unei reuniuni prelungite generalul pakistanez îşi rulase cu meticulozitate o ţigară, timp de jumătate de oră, între degete. Apoi şi-o aprinsese, trăsese din ea un singur fum şi o stinsese cu un gest delicat.

Generalul Kayani a preluat conducerea la ÎŞI într-o vreme în care liderii pakistanezi erau din ce în ce mai convinşi că americanilor le trecuse cheful de purtat război cu afghanii. Războiul din Irak le distrăsese celor de la Washington atenţia dinspre Afghanistan şi soldaţii, spionii şi politicienii de la Islamabad considerau că era doar o chestiune de timp ca violenţa în creştere de pe teritoriul vecinului apusean al Pakistanului să înceapă să le ameninţe lor guvernarea. Potrivit mai multor oficialităţi pakistaneze din poziţii de conducere la vremea respectivă, în această perioadă a hotărât şi să joace un rol mai activ în chestiunea talibanilor afghani, sperând să cârmească Afghanistanul către un viitor politic mai acceptabil pentru Islamabad.

Generalul Kayani era foarte preocupat de trecut şi înţelegea că istoria sângeroasă a ţării vecine constituia un preludiu al războiului declanşat de americani în Afghanistan. Studiase Afghanistanul decenii întregi, aşa încât era expert în dinamica datorită căreia insurgenţii afghani reuşiseră să înfrângă o superputere în anii 1980. În 1988, fiind un tânăr maior din armată, care studia la Fort Leavenworth, în Kansas, viitorul general Kayani scrisese o teză de masterat despre războiul sovieticilor din Afghanistan, pe care o intitulase: „Tăriile şi slăbiciunile mişcării de rezistenţă afghane”. Pe-atunci, Uniunea Sovietică purta de aproape un deceniu război în Afghanistan, iar liderul sovietic Mihail Gorbaciov începuse

deja să-şi retragă trupele. Pe parcursul a 98 de pagini de proză clară, scrisă fără ocolişuri, Kayani analiza felul în care mişcarea de rezistenţă afghană hărţuise ditamai Armata Roşie sovietică şi sporise „costurile prezenţei sovietice în Afghanistan” 1.

În esenţă, Kayani alcătuise un scenariu pentru felul în care Pakistanul ar fi putut ţine frâiele puterii în Afghanistan, în timpulocupaţiei unei armate străine. Pakistanezii, afirma el, se puteau folosi ca intermediari de miliţiile înarmate din zonă, care să facă prăpăd în ţară, controlând efectiv aceste grupări, astfel încât Islamabadul să evite o confruntare directă cu forţa de ocupaţie.

Într-o ţară lipsită de o identitate naţională, susţinea Kayani, trebuia ca rezistenţii afghani să-şi asigure sprijinul sistemului tribal şi să slăbească treptat puterea guvernării centrale afghane. În privinţa Pakistanului, el credea că autorităţile de la Islamabad n-ar fi vrut, probabil, să adopte un „curs de coliziune” cu sovieticii sau n-ar fi vrut, cel puţin, ca rezistenţii afghani să le împingă într-o asemenea direcţie. Prin urmare, era esenţial pentru siguranţa Pakistanului să „ţină în frâu” tăria rezistenţei afghane.

Când a preluat conducerea spionajului pakistanez, în 2004, Kayani ştia că războiul afghan urma să fie decis nu de soldaţii care luptau în redutele din munţi, ci de politicienii de la Washington, deosebit de sensibili la toleranţa limitată a Statelor Unite faţă deşi mai mulţi ani de conflict sângeros1. Ştia, pentru că studiase ce se întâmplase cil sovieticii. Scrisese, în teza lui, că „trăsătura cea mai surprinzătoare a efortului militar sovietic din prezent este evidenţa din ce în ce mai clară că el nu este, probabil, menit să asigure o soluţie strict militară, printr-o

înfrângere hotărâtoare [148]a rezistenţei afghane. Acest lucru se datorează, mai mult ca sigur, conştientizării faptului că o asemenea soluţie militară nu poate fi obţinută decât cu acceptarea unor pierderi masive – probabil inacceptabile – de vieţi omeneşti, precum şi a unor costuri economice şi politice corespunzătoare”.

În 2004, teza lui Kayani zăcea în biblioteca de la Fort Leavenworth, printre teancuri de alte lucrări de cercetare ignorate, ale unor ofiţeri străini, care veniseră în Kansas pentru a studia cum îşi dădea bătăliile Armata Statelor Unite. Ea se constituise într-un manual pentru o bătălie de alt gen – o campanie secretă de gherilă. La două decenii după ce o scrisese, fostul tânăr ofiţer din armata pakistaneză a devenit spionul-şef al ţării sale, ajungând în poziţia cea mai potrivită pentru a o pune în aplicare.

Capitolul 7 *Convergenţă*

„Capacitatea de negare se subînţelege şi ar trebui să constituie un atu considerabil”.

Enrique Prado într-o după-amiază rece de la începutul anului 2005, directorul Agenţiei, Porter Goss, asista la ceremonia unei promoţii de ofiţeri operativi de la

148 Pasajul final din teza lui Kayani, o secţiune intitulată „Rezolvare politică”, este cu prisosinţă elocvent, dacă se înlocuiesc termenii „sovietici” cu „americani” şi „Moscova” cu „Washington”: „Este puţin probabil că sovieticii vor fi doritori să negocieze pe marginea Afganistanului însuşi, dar prezenţa lor în această ţară ar putea fi o monedă de schimb sau un punct de presiune în tocmelile pentru concesiuni în alte domenii de interes, ca parte a unui pachet de înţelegeri. Dacă se întâmplă acest lucru, problema numărul unu a Moscovei va fi neputinţa regimului afgan de a supravieţui, fără sprijinul trupelor sovietice. Logic este ca sovieticii să negocieze anumite concesii, care să le asigure perpetuarea influenţei asupra guvernării din Afganistan. Cel mai mult ce se poate aştepta de la ei să înghită este ca mişcarea de rezistenţă afgană să împartă puterea cu autorităţile de la Kabul, dar ca partener minoritar”.

CIA, care absolveau cursurile „Fermei”, baza de antrenament de la Câmp Peary, din sudul Virginiei. Acesta era protocolul standard la CIA, ca directorii să se deplaseze până la „Fermă”, la ceremoniile de absolvire, scurte momente de normalitate pentru absolvenţi, care după aceea îşi începeau vieţile însemnând identităţi false, minciună şi, din când în când, pericole extreme. Dar această ceremonie a fost redusă şi mai mult, după ce unul dintre asistenţi i-a adus lui Goss un mesaj urgent. În decurs de câteva minute, şeful cel mare de la CIA şi gărzile sale de corp se urcaseră la loc într-un elicopter *Blackhawk* şi decolaseră în direcţia nord. Dar, în loc să se întoarcă la Langley, Goss a zburat direct la Pentagon, să-l întâlnească pe Donald Rumsfeld. Era vorba să fie declanşat un asalt militar pe teritoriul pakistanez.

Un agent pakistanez care lucra pentru CIA le vânduse un pont rar spionilor americani: urma să aibă loc o reuniune la nivel înalt a tuturor mai-marilor din organizaţia Al-Qaida, în Bajaur, una dintre zonele tribale pustii din nord-vestul Pakistanului1. Agentul respectiv îl urmărise pe Abu Faraj al-Libi, al treilea în ierarhia din Al-Qaida, care fusese depistat când şi când prin satele de munte din Pakistan, călare pe o motocicletă roşie[149][150]. Agentul îi informase pe intermediarii de la CIA nu numai că Al-Libi avea să fie prezent la reuniune, dar şi că Ayman al-Zawahiri, adjunctul lui Osama bin Laden, ar fi putut fi de faţă.

Rapid a fost pus cap la cap un plan de atac, iar Goss

149 Patru foşti ofiţeri ai Agenţiei au descris în ce fel şi-a organizat Al-Qaida reuniunea şi cum a fost planificată operaţiunea militară din Pakistan.

150 Peter Bergen, Manhunt: The Ten-Year Search for Bin Laden - from 9/11 to Abbottabady Crown, New York, 2012, p. 160.

şi Rumsfeld au trecut în revistă riscurile. Treizeci şi cinci de luptători din trupele SEAL ale Marinei Militare aveau să se paraşuteze dintr-un avion-cargo C-130, într-o zonă de desant situată nu departe de locul unde se presupunea c-ar fi avut loc reuniunea. Luptătorii SEAL urmau să atace clădirea, să pună mâna pe cât mai mulţi indivizi cu putinţă şi să-i ducă într-o zonă auxiliară, de unde toată lumea să fie urcată în elicoptere şi trecută înapoi peste graniţă, în Afghanistan. Goss a cerut ca militarii să îndeplinească misiunea şi a primit sprijinul general-locotenentului Stanley McChrystal, un individ profund ascetic, slab ca o scândură, care preluase şefia JSOC în 2003.

Numai că Rumsfeld şi principalul său consilier în materie de spionaj, Stephen Cambone, s-au opus acestui plan. Implica prea multe riscuri, au spus ei, şi Rumsfeld a cerut ca misiunea să includă alte câteva zeci de rangeri, care să-i poată extrage de acolo pe luptătorii SEAL, dacă se întâmpla să iasă ceva prost. Forţa de invazie a crescut astfel până la un număr care depăşea 150 de militari, drept care tot Rumsfeld a decis că nu se putea ca de o asemenea operaţiune, atât de amplă, să nu fie informat preşedintele Musharraf. O altă obiecţie a ridicat şeful centrului CIA de la Islamabad, care fusese trezit în toiul nopţii, ca să i se spună că un grup zdravăn de americani înarmaţi până-n dinţi erau pe punctul de a pătrunde în Pakistan. „Este o idee proastă rău de tot, Stan”, i-a spus şeful centrului lui McChrystal, care-i telefonase personal. „Poate c-o să omorâţi, acolo, câţiva tipi din Al-Qaida, numai că n-o să merite preţul plătit. De fapt, o să invadaţi Pakistanul” 1, a zis el.

În tot acest timp, luptătorii SEAL stăteau în avionul C-130, pe pista de la baza aeriană din Bagram, aşteptând să primească ordinele decisive, care ar fi pus în mişcare

întreaga misiune. După câteva ore bune de aşteptare, misiunea le-a fost anulată.

Grijile pe care şi le făcea Rumsfeld în legătură cu asaltul aveau de-a face, în cea mai mare măsură, cu partea de spionaj. Informaţia fusese primită de CIA de la o singură sursă, iar Secretarul Apărării considera că un singur fir informativ constituia o bază mult prea fragilă pentru o misiune foarte riscantă în munţii înzăpeziţi din vestul Pakistanului. În plus, nici nu avea încredere în capacitatea de urmărire a celor de la CIA, la începutul lui 2005 Agenţia confruntându-se cu dificultăţi în a convinge pe oricine – şi mai ales pe Rumsfeld însuşi – că analiza ei pe linie informativă era demnă de încredere. Agenţiile de spionaj americane încă se mai împleticeau, după dezastrul reprezentat de războiul din Irak, unde susţinuseră cu tărie că Saddam Hussein deţinea stocuri întregi de arme chimice şi biologice – drept care, un nor de suspiciune avea să planeze peste orice afirmaţie venită dinspre CIA, timp de mai mulţi ani. Oricât de frustrat s-ar fi simţit în urma discuţiilor care puseseră capăt operaţiunii din Bajaur încă dinainte ca ea să înceapă, Goss nu avea ce face. Rumsfeld nu avea încredere nici măcar într-o estimare a celor de la CIA că existau şanse, în proporţie de 80%, ca la reuniune să ia parte şi Ayman al-Zawahiri – şi Rumsfeld era cel care le-ar fi dat ordin ca misiunea să demareze. Un consilier al lui Goss a descris astfel situaţia: „Era ca şi cum tata ţi-ar fi spus că n-ai voie să iei maşina la sfârşit de săptămână”.

Dar, lăsând la o parte întrebările despre cât de credibile erau informaţiile, episodul s-a constituit şi într-o sumbră rememorare a faptului că, iată, la mai mulţi ani după atacurile de la 11 septembrie 2001, războiul împotriva grupărilor teroriste internaţionale rămânea unul

haotic, purtat la întâmplare. Nici la CIA, nici la Pentagon, nu exista un plan coerent pentru războaiele secrete din afara Irakului şi Afghanistanului. Ambele agenţii erau blocate în continuare în bătălii pe teritoriu, fiecare fiind hotărâtă să-i demonstreze Casei Albe că ea era cea care trebuia să conducă vânătoarea de oameni de la nivel global. Şi se maimuţăreau reciproc, din ce în mai intens: CIA, după ce-l omorâse pe Nek Muhammad în Pakistan, devenea tot mai mult o structură paramilitară, care acţiona ucigător, în timp ce Pentagonul îşi amplifica operaţiunile de spionaj, care să sprijine un război bazat numai pe operaţiuni speciale. Nu existau reguli de bază clare: când se ivea o situaţie de urgenţă, precum informaţia despre întâlnirea din Bajaur a celor din Al-Qaida, nu exista un plan bine pus la punct, în baza căruia să se acţioneze.

Dacă a existat un eveniment care să funcţioneze ca un catalizator asupra escaladării operaţiunilor de lichidare de către CIA, el a fost încheierea unui raport intern devastator de către inspectorul-general al Agenţiei, în mai 2004. Raportul de 106 pagini, întocmit de John Helgerson, desfiinţa baza pe care-şi clădise CIA programul de interogare şi detenţie şi se întreba dacă nu cumva ofiţerii-spioni riscau să li se facă dosare penale pentru interogatoriile brutale pe care le organizaseră în reţeaua de închisori secrete ale Agenţiei. Era sugerat acolo că metodele de interogare precum simularea înecării, privarea de somn sau exploatarea diverselor fobii ale deţinuţilor – de exemplu, închiderea lor într-un spaţiu ca o cutie, plin cu insecte vii – încălcau Convenţia Naţiunilor

Unite împotriva Torturii, care interzice „tratamentele sau pedepsele crude, inumane sau degradante”. CIA supusese câţiva deţinuţi torturii prin simularea înecării – în sensul că deţinutul este imobilizat pe o suprafaţă plană, cu

capul acoperit de o glugă, şi i se toarnă apă multă peste faţă, ceea ce-i creează senzaţia că se îneacă –, şi folosise această metodă brutală de interogare de 183 de ori într-o singură lună1 asupra lui Khalid Sheikh Mohammed, creierul din spatele atacurilor de la 11 septembrie 2001.

Simularea înecării era doar una dintr-o serie de tehnici de interogare autorizate de Departamentul Justiţiei, însă raportul lui Helgerson detalia şi un model de achiziţie liberă, de pe Internetul negru, a ceea ce inspectorul-general numea tehnici de anchetare „neautorizate, improvizate, inumane şi nedocumentate”[151][152], şi cita exemple de interogatorii în cursul cărora erau întreprinse pseudo-execuţii, pentru a-i speria pe deţinuţi şi a-i face să vorbească – de pildă, un anchetator îndrepta un burghiu care se răsucea înspre capul unui deţinut.

Programul închisorilor secrete ale Agenţiei se extinsese de la o singură instalaţie, mai degrabă spartană, la Bangkok, în Thailanda, până la un arhipelag de puşcării peste tot în lume. José Rodriguez, şeful CTC, intenţionase ca închisorile să reprezinte alternativa cvasipermanentă la cea din Thailanda, care fusese codificată iniţial sub denumirea „Ochi de pisică”, dar apoi fusese redenumită, ofiţerii de la CIA considerând că raportarea părea prea indiferentă, rasial vorbind. Agenţia îşi ţinuse în Thailanda primii doi prizonieri – pe Abu Zubaydah şi Abd al-Rahim al-Nashiri –, dar când atât CIA, cât şi serviciile ei de spionaj partenere au început să adune zeci de prizonieri în

151 Memorandum adresat lui John Rizzo de către Stephen Bradbury, 30 mai 2005.

152 Inspectorul-general de la CIA, „Trecere în revistă specială. Activităţile de interogare şi detenţie contrateroriste (septembrie 2001 - octombrie 2003)” 7 mai 2004, p. 102.

Afghanistan, Pakistan şi alte ţări.

Rodriguez şi ofiţerii de la CTC deciseseră că aveau nevoie de mai mult spaţiu carceral.

Programul de interogare şi detenţie al Agenţiei avea să devină cel mai josnic şi controversat aspect al strategiei puse la cale de Administraţia Bush împotriva organizaţiei Al-Qaida. Însă modul în care CIA şi-a pus pe picioare închisorile clandestine a fost mai curând prozaic. Rodriguez a ordonat ca o echipă de la CTC să lucreze cu ingineri şi antreprenori din afară, iar când închisorile mai aveau puţin până să fie terminate, a fost angajată de către CIA o mică firmă de aprovizionare, pentru furnizarea de toalete, instalaţii sanitare, astupătoare de urechi, cazarmament şi alte materiale necesare prizonierilor. Antreprenorii au achiziţionat o parte a echipamentului de la Target şi Walmart şi l-au dus cu avionul acolo unde erau situate închisorile – una dintre ele, într-o clădire anonimă de pe o stradă aglomerată din Bucureşti, România; alta, în Lituania. Planşele pentru înecări simulate au fost cumpărate pe plan local1, adică asamblate din scânduri achiziţionate din apropierea unora dintre amplasamentele secrete.

Închisorile erau mici – menite să adăpostească în jur de cinci-şase deţinuţi –, iar celulele aveau anumite caracteristici, concepute special pentru a facilita utilizarea metodelor brutale, pe care le aveau în vedere anchetatorii de la CIA pentru interogatorii, cum ar fi pereţi acoperiţi cu placaj, care să atenueze forţa impactului, în cazul în care cineva era dat cu capul de ei. Deţinuţii erau împiedicaţi să comunice unii cu alţii şi erau ţinuţi complet izolaţi timp de 23 de ore pe zi. Ora care mai rămânea era destinată exerciţiilor fizice, pentru care ofiţeri de securitate ai Agenţiei, cu feţele acoperite cu măşti negre, îi scoteau pe

prizonieri din celulele respective. Până în 2004, custozii închisorilor puseseră la punct un sistem de recompense şi pedepse. Deţinuţii al căror comportament era socotit corespunzător primeau cărţi şi DVD-uri. Distracţiile, însă, le erau interzise, dacă prizonierul era considerat refractar1. CIA, un serviciu de spionaj creat după al Doilea Război Mondial, pentru a-i ţine informaţi pe preşedinţii americani despre lumea din jurul lor, devenise Departamentul de Corecţie Secretă.

Îngrijorări cu privire la programul de interogare al Agenţiei circulaseră, prin anumite sectoare ale Administraţiei Bush, chiar şi înaintea raportului Helgerson, dar numai un cerc restrâns de oficialităţi fuseseră la curent cu existenţa închisorilor secrete. Acest lucru provocase, uneori, discuţii bizare între Casa Albă şi CIA. În iunie 2003, de exemplu, Preşedinţia îşi propusese comemorarea unei zile marcate în mod special de Organizaţia Naţiunilor Unite, în memoria victimelor torturii Oficiul de presă al Casei Albe pregătise o declaraţie diplomatică, despre felul în care Statele Unite erau „dedicate eliminării torturii la nivel mondial” şi „se puseseră în fruntea luptei împotriva ei, prin puterea exemplului”.

În realitate, însă, America nu conducea lupta împotriva torturii prin puterea exemplului, aşa încât declaraţia în ciornă dezamăgise câteva înalte oficialităţi de la CIA. Scott Müller, juristul numărul unu al Agenţiei, le-a spus celor de la Casa Albă că era îngrijorat de acel comunicat de presă, dat fiind că metodele de interogare pentru care CIA primise autorizaţie de la preşedintele Bush erau considerate, în linii mari, măsuri de tortură. Cei de la Langley erau preocupaţi de eventualitatea ca instituţia lor să fie scoasă ţap ispăşitor, în cazul în care

vânturile politice şi-ar fi schimbat direcţia[153][154]. Comunicatul de presă n-a mai fost făcut public.

Raportul întocmit de Helgerson făcea trimitere la unele anxietăţi resimţite în interiorul Agenţiei. Mai mulţi ofiţeri implicaţi în programul care prevedea detenţiile, afirma inspectorul-general, se temeau că s-ar fi putut „să fie vulnerabili, în cazul unor acţiuni în justiţie declanşate în Statele Unite sau în străinătate şi că guvernul Statelor Unite nu le-ar fi asigurat spatele” 1. Casa Albă şi Departamentul Justiţiei îşi dăduseră acordul pentru acest program, iar George Tenet dusese munca de lămurire pentru ca de prizonieri să se ocupe CIA, dar unii dintre mai vechii funcţionari de la Langley ar fi putut jura că mai văzuseră acelaşi film şi mai de mult: în timpul investigaţiilor desfăşurate de Comisia Church şi în scandalul Iran-Contra. O zi a reglării conturilor avea să vină, credeau aceştia, în care Casa Albă de sub Administraţia Bush s-ar fi folosit de raportul inspectorului-general Helgerson ca de un juvăţ cu care să spânzure CIA.

Raportul a reprezentat începutul sfârşitului pentru programul de interogare şi detenţie al Agenţiei. Închisorile aveau să rămână deschise alţi câţiva ani şi noi deţinuţi să fie culeşi, din când în când, şi trimişi în locurile respective, dar CIA n-a mai folosit, până la urmă, înecarea simulată şi unele dintre cele mai brutale tehnici de interogare. Oficialităţile de rang înalt de la Langley au început să caute modalităţi prin care să se dezbare de prizonieri şi să-i lase în seama Pentagonului, dar cei care n-au putut fi transferaţi au continuat să lâncezească în puşcăriile secrete, în timp ce Administraţia Bush se străduia frenetic

153 Ibidem.

154 Dintr-un interviu luat de autor miei oficialităţi de frunte din Administraţia Bush.

să găsească o soluţie de a pune capăt programului cu închisorile.

Impactul cel mai dramatic al raportului Helgerson a fost resimţit la nivelul CTC, care se afla în avangarda vânătorii globale de terorişti, declanşate de CIA. Centrul se concentrase pe capturarea de agenţi ai organizaţiei Al-Qaida, pe interogarea lor fie în închisorile administrate de CIA, fie subîntinzând interogatoriile la serviciile de spionaj din Pakistan, Egipt, Iordania şi alte ţări, după care pe folosirea informaţiilor obţinute din aceste interogatorii pentru depistarea şi prinderea mai multor suspecţi[155]

de terorism. Strategia respectivă avea să-i conducă pe cei de la CIA într-o bună zi la însuşi Osama bin Laden – cel puţin acest raţionament stătea la baza ei.

Dar temeiurile se schimbaseră şi responsabilii Contraterorismului au fost obligaţi să regândească strategia războiului secret. Dronele dotate cu armament şi lichidările bine ţintite, în general, ofereau o nouă direcţie de acţiune unei agenţii de spionaj care începuse de-acum să resimtă arsurile provocate de toţi anii în care se ocupase cu detenţia şi interogarea. Uciderea prin telecomandă era tocmai antiteza mizeriilor şi a intimităţilor pe care le presupunea munca de interogare. Cum-necum, părea mai curată, mai puţin personală. Lichidările ţintite au fost aclamate deopotrivă de republicani şi democraţi, iar utilizarea dronelor acţionate de piloţi care se aflau la mii de kilometri distanţă de zonele de război a fost de natură să dea întregii strategii alternative o aparenţă de absolută siguranţă. După uciderea lui NekMuhammad în Pakistan – reuşită la doar o

155 Inspectorul-general de la CIA, „Trecere în revistă specială. Activităţile de interogare şi detenţie Contrateroriste (septembrie 2001 - octombrie 2003)”, 7 mai 2004, p. 101.

lună după definitivarea raportului său de către John Helgerson –, CIA şi-a putut vedea viitorul nu în ipostaza de temnicer pe termen lung al duşmanilor Statelor Unite, ci de organizaţie militară care-i putea eradica.

În anul 2004, José Rodriguez chiar a încercat să resuscite un program de lichidări care fusese propus, apoi abandonat, în primul an de după atacurile de la 11 septembrie 2001. Era vorba de planul de a încropi echipe de comando paramilitare, care să lichideze suspecţi de terorism peste tot în lume, din Europa în Orientul Mijlociu şi de acolo până în Asia de Sud. Vicepreşedintele Dick Cheney îşi dăduse acordul pentru acest program, când Rodriguez şi colegul său de la CTC, Enrique Prado, îl prezentaseră la Casa Albă, în decembrie 2001. Spre deosebire de ce vedea publicul în filme, CIA nu avea un corp intern de asasini, iar acest program ar fi adus agenţia de spionaj mai aproape de versiunea ei idealizată de la Hollywood. Însă George Tenet nu autorizase niciodată vreo astfel de misiune, iar planurile fuseseră puse temporar la păstrare1.

La fel ca Rodriguez, Prado era un veteran al diviziei America Latină de la CIA şi jucase un rol de frunte în războiul gherilelor Contras nicaraguane, în anii 1980[156][157]. Se transferase la CTC în 1996 şi, în primele luni de după atacurile de la 11 septembrie 2001, îi fusese un fel de tutore lui Rodriguez, în privinţa felului cum lucrau agenţii organizaţiei Al-Qaida. După întâlnirea cu Cheney, din decembrie 2001, Prado fusese însărcinat cu găsirea şi recrutarea de ofiţeri care să fie antrenaţi pentru misiunile de lichidare, în care i-ar fi trimis CIA.

156 Dintr-un interviu al autorului cu doi ofiţeri pensionaţi ai CIA.

157 Henry Crumpton, The Art of Intelligence: Lessonsfrom a Life in the CIĂs Clandestine Service, Penguin Press, New York, 2012, p. 173.

Când Rodriguez a hotărât să redeschidă programul, în 2004, prietenul său apropiat Prado plecase de la CIA şi se angajase la Blackwater USA, firma privată din domeniul militar, aflată într-un proces dramatic de extindere, cu ajutorul contractelor de milioane de dolari venite de la Departamentul de Stat, de la Pentagon şi de la CIA. Rodriguez, prin urmare, a găsit o soluţie surprinzătoare: să externalizeze programul de lichidări, cu ajutorul angajaţilor companiei Blackwater USA.

Fondatorul companiei, Erik Prince, era deja un apropiat şi un favorit al Administraţiei Bush, care căuta să foreze şi mai adânc în structurile clandestine ale Americii. Prince apăruse în scenă într-un moment cum nu se putea mai bun. CIA nu reuşea să găsească suficienţi angajaţi proprii, care să răspundă necesităţilor celor două centre vaste, funcţionând sub acoperire la Kabul şi Bagdad, aşa încât a recurs la rezerviştii particulari de la Blackwater USA pentru misiunile ei clandestine – de la protejarea ofiţerilor CIA până la culegerea de informaţii şi la operaţiuni de prindere şi aducere –, care mai de mult le fuseseră strict rezervate angajaţilor de la CIA cu pregătire deplină. În cele din urmă, CIA tot la Blackwater USA a recurs şi pentru încărcarea de bombe şi rachete pe drone *Predator* şi Reaper1 în Pakistan.

Prince îi invita în mod regulat pe ofiţerii de la vârful Agenţiei la Derby-ul din Kentucky sau la sediul companiei Blackwater USA, din aşa-numita Mare Mlaştină Mohorâtă, din estul Carolinei de Nord, pentru o zi de trageri pe terenul de antrenamente al firmei, care era tot mai extins. Şi acaparase câteva oficialităţi de primă mână de la CIA, printre care pe Prado şi pe Cofer Black, fostul şef al Centrului Contraterorist, cu oferte salariale zdravene. Prado, care de-acum lucra pentru Blackwater USA, a

profitat de ocazie şi le-a vândut înapoi autorităţilor guvernamentale programe pe care le dezvoltase, iniţial, cât lucrase la CIA[158][159].

Lui Prince, externalizarea războiului nu i se părea câtuşi de puţin ceva nou, doar o evoluţie a unui fenomen vechi deja de secole. În cursul unei vizite pe care a făcut-o la Langley, i-a ispitit pe ofiţerii de rang înalt ai Agenţiei cu o „forţă de reacţie rapidă" a celor de la Blackwater USA, o structură de agenţi pe care CIA îi putea folosi pentru a desfăşură misiuni paramilitare în toate cele patru zări ale lumii. Şi-a început prezentarea cu o afirmaţie făcută fără înconjur: „Încă din primele zile ale republicii americane – a zis el –, naţiunea s-a bazat pe mercenari pentru a se apăra"[160]. În ultimă instanţă, şefii Agenţiei de spionaj i-au respins propunerea.

Reputaţia pe care şi-o câştigase firma Blackwater USA, de abordare temerară, cimentată în cursul unui incident din septembrie 2007, în care agenţii companiei omorâseră şaptesprezece irakieni opriţi la un semafor la Bagdad, îi transformase pe Prince şi pe oamenii săi în simboluri ale necazurilor cu care se confruntau Statele Unite în Irak. Acesta s-a plâns că democraţii din Congres îl înfăţişau ca pe un profitor al războiului, chiar dacă, de fapt, „plătesc din propriu-mi buzunar tot felul de activităţi de spionaj, pentru a sprijini siguranţa naţională a Statelor

158 Textual: „Care coseşte/seceră/spintecă", atribut al ucigaşului în serie din Londra secolului al XlX-lea, Jack the Reaper („Spintecătorul"), rămas neidentificat (n. tr.).

159 Detaliile despre rolul jucat de compania Blackwater USA în programul de asasinate provin de la trei foşti oficiali de la CIA. Vezi şi Adam Ciralsky, „Tycoon, contractor, soldier, spy", în VanityFair, ianuarie 2010.

160 Dintr-un interviu al autorului cu doi foşti oficiali de vârf de la CIA.

Unite” 1. Chiar aşa şi era, dar banii cheltuiţi de Blackwater USA pe proiecte secrete erau, adeseori, ca un fel de fond pentru cercetare şi dezvoltare, folosit pentru conceperea de produse şi servicii care le puteau fi vândute apoi autorităţilor guvernamentale pe milioane de dolari. Prince i-a îmbrobodit pe ofiţerii operativi din Pakistan ai Agenţiei cu idei despre avioane invizibile, şi pe agenţii din Asia – cu un plan de scoatere clandestină de pe teritoriul Chinei a informatorilor care lucrau pentru CIA, punându-i să înoate subacvatic, folosind aparate de reciclare a aerului, de genul celor ale trupelor SEAL ale Marinei Militare, până la submarinul care i-ar fi colectat. Acest din urmă plan avea un defect: majoritatea informatorilor din China, pe care se baza CIA, erau generali bătrâni, trecuţi de optzeci de ani, care n-ar fi fost capabili să evadeze pe sub apă, nici măcar cu aparate de respirat.

Foştii ofiţeri de la CIA care trecuseră la Blackwater USA căutau cu agresivitate să extindă afacerile companiei pe teritoriul agenţiei de spionaj. Cel puţin într-un caz, un jurist de la vârful acesteia din urmă s-a văzut nevoit să sune la companie şi să avertizeze că foştii spioni erau pe muchie de cuţit la capitolul încălcării legislaţiei aşa-numite a „uşilor turnante”, care le interzicea foştilor angajaţi guvernamentali să facă *lobby* pe lângă fostele agenţii la care lucraseră[161][162]. Dincolo, însă, de treburile pe care Blackwater USA le îndeplinea pentru CIA, Prado s-a gândit să implice Administraţia de Combatere a Drogurilor într-un plan de utilizare a unei reţele de spioni străini, cultivată de cei de la

Blackwater USA, care puteau „face orice, de la

161 Vezi Ciralsky, „Tycoon, contractor, soldier, spy”, în Vanity Fairy ianuarie 2010.

162 Dintr-un interviu realizat de autor cu doi foşti oficiali de la CIA.

supraveghere la colectare de informaţii din teren şi chiar operaţiuni distructive", după cum se exprima un *e-mail* intern care a circulat la Blackwater USA. „Capacitatea de negare se subînţelege şi ar trebui să constituie un atu considerabil" 1, mai scria acolo.

De această dorinţă de a putea nega s-a lăsat condus José Rodriguez, când a făcut pasul extraordinar de a externaliza un program letal din portofoliul Agenţiei către o companie privată americană. Prince şi Prado au încheiat contracte personale de prestare de servicii cu CIA şi au început să plănuiască supravegherea unor potenţiale ţinte, inclusiv a unora dintre oamenii pe care CIA – cum ar fi fost expertul pakistanez în armament nuclear A.Q. Khan – îi propusese iniţial pentru lichidare, în timpul întâlnirii cu Dick Cheney din 2001[163][164]. Prince şi Prado urmau să supervizeze acest nou program, iar braţul cel lung al Statelor Unite ar fi rămas, măcar în teorie, ascuns. Cei doi au preconizat ca echipele de comando ale companiei lor private să rămână, totuşi, sub controlul celor de la CIA, dar, odată ce li se încredinţa o misiune, ele s-ar fi bucurat de un grad sporit de autonomie. „Ceea ce cream noi acolo era o capacitate unilaterală de luptă, care nu putea fi pusă pe seama nimănui", a povestit Prince mai târziu, într-un interviu pe care-l dădea revistei *Vanity Fair*[165]. „Dacă lucrurile ieşeau prost, nu ne aşteptam ca şeful centrului, ambasadorul sau oricine altcineva să ne scoată din încurcătură".

Întâmplarea a făcut să nu se ivească niciodată nevoia

163 Enrique Prado, e-mail datat octombrie 2007, făcut public în timpul investigaţiei întreprinse de Comisia Senatului pentru Servicii Armate.

164 Vezi Ciralsky, „Tycoon, contractor, soldier, spy", în Vanity Fairy ianuarie 2010.

165 Ibidem.

ca echipele respective să fie scoase din încurcături. La fel ca la prima punere pe tapet a programului de asasinate, nici acum nu au fost întreprinse operaţiuni de lichidare în această fază a programului echipelor de comando. Prince şi Prado supervizaseră antrenarea echipelor de la Blackwater USA, dar Prince a pus pe seama „osteoporozei instituţionale” faptul că asasinii companiei sale nu au fost niciodată desfăşuraţi ca să ucidă terorişti.

De ce nu, dat fiind sprijinul de care se bucura programul din partea unor administratori de frunte, precum Rodriguez? Curios lucru, nu din cauza unor preocupări de ordin juridic pe care le-ar fi avut fie CIA însăşi, fie Casa Albă. Juriştii de la CIA îşi dăduseră acordul pentru implicarea lui Prince şi Prado în operaţiunile de lichidare, dar şefii cei mari n-au putut fi convinşi, în cele din urmă, că Agenţia şi-ar fi putut menţine ascuns rolul într-un asemenea program. Blackwater USA îşi construise o întreagă reţea de firme subsidiare, care să camufleze treburile făcute pentru CIA, dar mai mult ca sigur că nu le-ar fi fost prea greu guvernelor străine să descâlcească lucrurile şi să descopere conexiunile dintre operaţiunile respective şi Erik Prince, iar în ultimă instanţă, dintre ele şi CIA însăşi.

„Cu cât externalizezi mai mult orice operaţiune, cu atât mai mult poţi să negi orice implicare în ea”, explica un ofiţer de rang înalt de la CIA, care avusese un rol în luarea deciziei de a rupe colaborarea cu Blackwater USA în cadrul programului de asasinate, „în acelaşi timp, însă, renunţi la controlul asupra operaţiunii respective. Iar dacă individul cu pricina o dă în bară, tot vina ta este”.

Faza neinspirată a implicării companiei Blackwater USA în programul de lichidări, la fel ca şi versiunea mai timpurie a acestuia, rămâne un secret guvernamental bine

păzit. Chiar şi în retragere fiind, Hank Crumpton, fost ofiţer al Centrului Contraterorist, are interdicţie de la CIA de a da orice fel de amănunte despre perioada în care a lucrat în acest program, în prima sa fază. Totuşi, într-un interviu, el a spus că i se părea curios faptul că Statele Unite mai făceau încă distincţie între a ucide oameni de la distanţă, cu ajutorul unei drone dotate cu armament, şi antrenarea unor asasini care să-i ucidă cu mâna lor.

Dacă ţara le permite celor de la CIA să facă unul dintre aceste două lucruri, mai avea rost să se arate vexată de simpla idee de a-l face şi pe celălalt? „Cum aplicăm forţa letală şi unde anume o aplicăm – iată o dezbatere de anvergură, pe care zău că n-ar fi trebuit s-o purtăm”, spunea Crumpton. „Pare să nu fie nicio problemă, dacă este lansată o rachetă *Hellfire* împotriva unui duşman marcat drept ţintă, într-un loc precum Afghanistan, zonele tribale din Pakistan, Somalia sau Yemen” – într-un asemenea loc, s-ar fi zis că nu era vorba decât de o acţiune subsumată războiului.

Dar dacă, întreba Crumpton, im suspect de terorism s-ar afla, de exemplu, la Paris ori la Hamburg, sau în oricare alt loc unde nu pot ajunge dronele, „şi te-ai folosi de vreun agent de la CIA sau paramilitar de pe teren, pentru a-l împuşca în ceafa? Ei bine, atunci s-ar numi asasinat”.

Şi totuşi, cu fiecare lovitură pe care o încasau pentru programul de interogare şi detenţie, şefii de la CIA înclinau tot mai mult către o socoteală morbidă: c-ar fi fost mult mai bine pentru Agenţie să-i omoare, mai degrabă decât să-i facă prizonieri, pe suspecţii de terorism. La sfârşitul anului 2005, Congresul a votat Legea Tratamentului Deţinuţilor, care includea o prevedere de interzicere a tratamentului „crud, inuman şi degradant”,

aplicat oricărui prizonier aflat sub autoritate americană, inclusiv în închisorile secrete. De-acum, exista posibilitatea ca ofiţerii sub acoperire, care lucrau pentru CIA şi închisorile ei, să fie cercetaţi penal pentru activitatea pe care o desfăşurau, iar spectrul anchetelor penale şi al audierilor în Congres a început să se înalţe ameninţător peste Langley. Temerile acestea îl determinaseră deja pe José Rodriguez să ordone distrugerea câtorva zeci de înregistrări video care ofereau o cronică minut cu minut a suferinţelor prin care trecuseră Abu Zubaydah şi Abd al-Rahim al-Nashiri, agenţi ai organizaţiei Al-Qaida, în timpul interogatoriilor la care fuseseră supuşi de CIA. Rodriguez, care fusese iarăşi promovat şi acum deţinea postul cu largi prerogative de şef al Direcţiei de Operaţiuni – răspunzător de toate acţiunile clandestine şi operaţiunile de spionaj de peste tot în lume era îngrijorat de faptul că feţele ofiţerilor care acţionau sub acoperire erau perfect vizibile pe acele înregistrări. Cum detaliile toxice ale programului închisorilor tot ieşeau la iveală, Rodriguez s-a gândit că respectivii agenţi ar fi putut fi puşi în pericol nu numai legal, ci şi fizic. La începutul lui noiembrie 2005 el a trimis o telegramă secretă la centrul CIA de la Bangkok, unde erau ţinute acele înregistrări, într-un seif, şi a cerut ca ele să fie mărunţite cu ajutorul unui distrugător de documente de capacitate industrială. Şapte lame de oţel au luat în primire benzile, făcându-le bucăţele mici, care au fost evacuate apoi din aparat şi ambalate în saci de plastic pentru gunoi1.

Deşi a distrus vestigiile zilelor de început ale programului închisorilor secrete, CIA s-a confruntat cu şi mai multă incertitudine, după votarea noii legi în Congres. La câteva zile după adoptarea Legii Tratamentului Deţinuţilor, directorul Agenţiei, Porter Goss, a trimis o

scrisoare adresată Casei Albe. CIA intenţiona să suspende orice interogatoriu, scria el, până când primea o evaluare de la Departamentul Justiţiei, din care să reiasă dacă tehnicile folosite de Agenţie încălcau noua lege sau nu.

Funcţionarii de la Casa Albă s-au înfuriat când au primit scrisoarea lui Goss. Consilierul pentru Securitate Naţională Stephen Hadley a fost de părere că memorandumul era o mişcare de imagine, şi nimic altceva – CIA căuta să-şi asigure spatele, în eventualitatea unor investigaţii suplimentare[166][167]. Hadley l-a sunat acasă pe directorul Agenţiei, în ziua de Crăciun, acuzându-l că nu era un „jucător de echipă". Dar Goss a rămas neclintit pe poziţii şi tuturor oficialităţilor de la Casa Albă le-a fost clar că era puţin probabil ca tot balamucul iscat în legătură cu cea mai afectată de paranoia dintre toate instituţiile de la Washington, care era CIA, să se disipeze, dacă nu se întreprindea ceva care să-i liniştească pe spioni.

Sarcina i-a revenit lui Andrew Cârd, şeful de cabinet de la Casa Albă. Cârd s-a urcat în maşină şi s-a dus la Langley, cu intenţia de a calma temerile existente la cartierul-general al Agenţiei de spionaj – dar vizita lui s-a dovedit un dezastru. Într-o sală de conferinţe ticsită, Cârd le-a mulţumit ofiţerilor reuniţi ai Agenţiei pentru munca lor dificilă, dar a refuzat să facă orice declaraţie fermă din care să rezulte că agenţii nu aveau să fie cercetaţi penal pentru participarea lor la programul de interogare şi detenţie1.

---

166 Jose Rodriguez Jr. şi Bill Harlow, Hard Measures: How Aggressive CIA Actions after 9/11 Saved Lives, Threshold Editions, New York, 2012, P- 75.

167 Detaliile despre schimbul de opinii dintre Hadley şi Goss provin de la doi foşti oficiali de la CIA şi de la un funcţionar de la Casa Albă, din perioada Administraţiei Bush.

Sala s-a neliniştit. Îndemnat de Patrick Murray, şeful său de stat-major, Porter Goss l-a întrerupt pe Cârd şi l-a întrebat: „Îi puteţi asigura pe aceşti oameni că politicienii nu-i vor abandona pe aceia dintre ei care au luat parte la desfăşurarea acestui program?”

Cârd, însă, nu a răspuns direct la întrebare, ci a încercat să detensioneze atmosfera cu o glumă: „Daţi-mi voie să vă răspund astfel: În fiecare dimineaţă, bat la uşa Biroului Oval, intru şi zic: «Mă iertaţi, domnule Preşedinte». Fiindcă, bineînţeles, unica persoană pe care preşedintele n-o poate ierta este el însuşi”.

Cârd a chicotit după, dar gluma lui a picat ca un bolovan. Şeful de cabinet de la Casa Albă, întrebat dacă preşedintele Bush i-ar fi protejat pe ofiţerii de la CIA de urmărirea penală, sugerase că aceştia nu se puteau baza decât cel mult pe o graţiere prezidenţială, după ce ar fi fost pronunţate acuzaţiile şi condamnările.

La CIA, glumele cu iertările nu sunt înghiţite niciodată prea bine.[168]

*

Câţiva dintre consilierii preşedintelui Bush au început să vadă CIA ca pe o problemă. Directorul Agenţiei se lupta cu Casa Albă în privinţa programului de detenţie, iar vicepreşedintele Dick Cheney căpătase convingerea că analiştii de la CIA se opuneau, de fapt, războiului din Irak şi lăsau ca tot felul de amănunte negative în legătură cu acesta să se scurgă înspre membrii Congresului şi presă. Cu toate că, iniţial, Bush şi Cheney rezistaseră în faţa presiunilor exercitate de Comisia pentru investigarea atacurilor de la 11 septembrie 2001, ca să fie numit un director al informaţiilor la nivel naţional, care să preia

168 Trei ofiţeri de la CIA, care au asistat la întâlnirea cu Andrew Cârd, au relatat scena din sala de conferinţe.

controlul asupra tuturor celor 16 agenţii de spionaj ale Statelor Unite, unii considerau, la Casa Albă, că noua poziţie – de a pune CIA la locul ei – constituia un beneficiu auxiliar.

O Agenţie slăbită îi oferea lui Donald Rumsfeld o posibilitate. Situaţia din ce în ce mai proastă din Irak le mai temperase triumfalismul lui Rumsfeld şi oamenilor săi, dar Secretarul Apărării nu renunţase la eforturile sale de a purta război în afara zonelor de război declarate – în ţări care fuseseră, istoriceşte vorbind, teritoriul celor de la CIA. în 2004, Rumsfeld a emis o directivă secretă – cunoscută la Pentagon drept „Ordinul Operativ împotriva reţelei Al-Qaida" – care le extindea militarilor din trupele speciale autorizarea de a ucide, lua prizonieri şi spiona în peste zece ţări. Comandamentul Operaţiunilor Speciale Comune (JSOC), unitatea care-şi avea baza la Fort Bragg şi pe care Donald Rumsfeld ajunsese s-o identifice drept noua armată-model pentru epoca de după 11 septembrie 2001, căpăta, prin această directivă, capacitatea de a lansa operaţiuni pe un teritoriu care se întindea din Africa de Nord până în Filipine – să pătrundă în Siria, Somalia şi Pakistan. Sub această nouă autorizare, misiunile deveneau strict secrete, aproape niciodată nu erau recunoscute public şi rar se întâmpla ca membrii Congresului să fie informaţi despre ele.

JSOC era, de-acum, una dintre cele mai strălucitoare stele de pe firmamentul Departamentului Apărării, iar bugetul destinat operaţiunilor speciale a devenit de două ori şi ceva mai mare pe parcursul a şase ani, ajungând la 8 miliarde de dolari în 20071. Chiar şi aşa, era doar o felie foarte subţire din bugetele Pentagonului de achiziţionare de nave şi avioane cu reacţie, dar infuzia de bani le-a permis celor de la JSOC, nu numai să constituie mai multe

plutoane din categoria trupelor secrete, dar şi să cheltuiască mai mult pe logistică şi materiale, care aveau să le permită soldaţilor SEAL ai Marinei şi Delta Force să susţină operaţiuni clandestine cu durate mult mai lungi, de zile sau chiar săptămâni. JSOC nu mai trebuia să se rezume la operaţiuni de cel mult 24 de ore, de salvare a ostaticilor – putea să-şi poarte propriile războaie.

Măcar acest lucru l-a demonstrat în Irak, unde trupa de comando a general-locotenentului Stanley McChrystal primise misiunea să atace ffanciza de acolo a organizaţiei Al-Qaida, condusă de teroristul iordanian Abu Musab al-Zarqawi. Val după val de violenţe răvăşeau ţara şi Al-Qaida lui Al-Zarqawi din Mesopotamia îşi asumase responsabilitatea pentru o serie de atacuri devastatoare împotriva convoaielor de trupe americane şi locurilor sfinte şiite. În decursul câtorva luni de la declanşarea insurgenţei, pentru toţi comandanţii din teren devenise clar că războiul avea să atragă soldaţi americani în Irak timp de mai mulţi ani, aşa încât Rumsfeld şi principalul său consilier în materie de spionaj, Stephen Cambone, i-au lăsat o foarte lungă lesă JSOC, în tentativa de a neutraliza ceea ce ajunsese instrumentul cel mai ucigător al rezistenţei irakiene.[169]

Mantra celor din trupa de comando, staţionaţi într-un hangar al Forţelor Aeriene irakiene de la baza aeriană Balad, situată la nord de Bagdad, era „Luptăm pentru informaţii” Iniţial, tablele albe, cu markere de scris delebile, pe care McChrystal şi ai lui le instalaseră ca să

169 Dana Priest şi Ann Scott Tyson, „Bin Laden trail «stone cold»”, în The Washington Post, 10 septembrie 2006; vezi şi Wayne Downing, „Evaluarea forţelor pentru operaţiuni speciale”, memorandum pentru Secretarul Apărării şi preşedintele Comitetului Reunit al Şefilor de State-Majore, 9 noiembrie 2005.

schiţeze grupul terorist după care veniseră, erau goale. Generalul şi-a dat seama că dificultăţile echipei sale se datorau, în mare parte, slabei comunicări dintre diversele comandamente americane din Irak, care aveau prea puţine proceduri bine stabilite, prin care să-şi împărtăşească unele altora informaţiile pe care le deţineau. „Am început prin a face o trecere în revistă a duşmanilor – şi a noastră”, avea să scrie acesta mai târziu. „Nici ei, nici noi nu eram uşor de înţeles”. 1 Cât de puţin ştia oricine s-a văzut clar în 2004, când au apărut relatări potrivit cărora trupele irakiene l-ar fi capturat pe Al-Zarqawi lângă Fallujah. Însă nu ştia nimeni cu exactitate cum arăta la chip teroristul iordanian şi i s-a dat drumul din greşeală.

Dar un plan de campanie tot a fost conceput, până la urmă. Raidurile de noapte împotriva reţelei lui Al-Zarqawi nu aveau drept scop numai să fie dată de perete câte o uşă, iar apoi să se tragă în neştire, în toate direcţiile. McChrystal considera că important nu era numărul de morţi, ci bagajul de informaţii care puteau fi obţinute în urma interogatoriilor şi a testelor computerizate care se desfăşurau apoi la locul raidului. Traseul informativ putea fi prelungit apoi până la următoarea casă conspirativă suspectă, unde se ascundeau şi mai mulţi agenţi importanţi ai organizaţiei Al-Qaida. Ideea era că bagi un ac într-o venă şi afli o mulţime de lucruri despre tot organismul.

McChrystal a căutat să facă în aşa fel, încât echipa sa operativă să nu cadă victimă aceloraşi rivalităţi care periclitaseră misiunile de tipul operaţiunilor speciale, desfăşurate în Afghanistan. El i-a cultivat pe ofiţerii staţionaţi de CIA în Irak şi l-a convins pe un asemenea ofiţer superior să stea lângă el în fiecare dimineaţă, la şedinţa de punere la punct a programului echipei

operative, din câmpul tactic. La mii de kilometri depărtare, analiştii care lucrau într-o clădire guvernamentală anonimă din Fairfax, Virginia, treceau zilnic prin sită informaţiile obţinute în urma raidurilor din Irak, din cursul nopţii precedente, de pe *sti*ckuri de memorie, telefoane mobile şi *hard-disk*-uri de calculatoare1. Cu timpul, tablele albe au fost umplute cu numele şi poreclele tuturor oamenilor lui Al-Zarqawi. Diversele nume erau conectate între ele cu linii trasate cu negru – după cum se bănuia c-ar fi funcţionat o reţea teroristă amorfi.

Creşterea foarte accelerată a JSOC a fost ajutată de un studiu intern de la Pentagon, cerut de însuşi Rumsfeld şi încheiat în 2005. Raportul recomanda ca militarii „să-şi amplifice înzestrarea şi capacitatea de a desfăşura operaţiuni susţinute în zone multiple, sensibile, nepermisive, interzise”[170][171]. În traducere din păsăreasca militară, asta însemna: declanşaţi războaie secrete simultan, în cât mai multe locuri cu putinţă. Scris de fostul comandant de la JSOC, generalul Wayne Downing, şi de Michael G. Vickers – un fost ofiţer acoperit al Agenţiei, care-şi câştigase o anumită notorietate, după ce rolul său în strecurarea de arme în Afghanistan, în timpul războiului cu sovieticii, a fost detaliat în cartea *Războiul lui Charlie Wilson*[172] –, raportul i-a mers imediat la inimă lui

170 Dana Priest şi William M. Arkin, „Top secret America: A look at the militar/s Joint Special Operations Command”, în The Washington Post, 2 septembrie 2011.

171 Downing, „Evaluarea forţelor pentru operaţiuni speciale”, 9 noiembrie 2005.

172 Titlul complet: Charlie Wilsons War: The Extraordinary Story of the Largest Covert Operation in History (Războiul lui Charlie Wilson. Extraordinara poveste a celei mai vaste operaţiuni sub acoperire din istorie), roman-document din 2003, de George Crill III (1945-2006), ecranizat în filmul din 2007 Războiul lui Charlie Wilsony al regizorului

Donald Rumsfeld. Concluzia sa numărul unu era că trupele destinate operaţiunilor speciale trebuiau să joace un rol mai activ în războiul îndreptat de Administraţia Bush împotriva organizaţiei Al-Qaida şi altor grupări teroriste. Trupele respective erau bine plasate în Irak şi Afghanistan, conchidea raportul, dar nu şi pentru războaiele viitorului: „În viitor, luptele se vor da în ţări cu care nu suntem în război" 1, afirmau raportorii.

Pentagonul începuse chiar să desfăşoare misiuni de spionaj riscante pe teritoriul iranian[173][174]. Profitând de traficul comercial care avea loc la frontiera estică a Irakului, cea cu Iranul, militarii însărcinaţi cu operaţiuni speciale plăteau agenţi care să treacă peste graniţă, folosindu-se de acoperiri inventate, şi să culeagă informaţii despre instalaţiile militare din partea de vest a Iranului. Agenţii străini respectivi erau fie musulmani iranieni, fie creştini copţi, care puteau trece foarte uşor de securitatea iraniană de la frontieră, motivând că plănuiau să cumpere câteva camioane de fructe sau alte mărfuri. Cu asemenea incursiuni limitate la zonele de frontieră, însă, Pentagonul reuşea doar cu mare dificultate să obţină informaţii cu adevărat valoroase din acele misiuni, în lipsa unei autorizaţii de a organiza operaţiuni de sabotaj sau de a lichida militari din Garda Revoluţionară iraniană.

Scopul real, spunea un funcţionar superior din spionajul de la Pentagon din acea perioadă, era construirea unei reţele informative cât mai ample cu putinţă pe teritoriul iranian – o reţea la care să se poată

Mike Ni- chols, cu Tom Hanks şi Julia Roberts în rolurile principale (n. tr.).

173 Downing, „Evaluarea forţelor pentru operaţiuni speciale", 9 noiembrie 2005.

174 Dintr-un interviu al autorului cu doi foşti oficiali de vârf ai Pentagonului şi un ofiţer în retragere de la CIA.

apela, dacă preşedintele Bush sau vreunul dintre succesorii săi ar fi hotărât să invadeze Iranul. Ca multe alte misiuni ale militarilor din zone de război nedeclarate ca atare, operaţiunile din Iran erau justificate ca fiind „pregătiri ale câmpului de luptă”.

Activităţile soldaţilor şi ale spionilor deveneau tot mai greu de diferenţiat. CIA încă mai deţinea, faţă de Pentagon, autorizări mai cuprinzătoare, în baza cărora putea desfăşura misiuni oriunde în lume, dar, după ordinul din 2004 emis de Rumsfeld, au devenit din ce în ce mai dificil de perceput adevăratele diferenţe dintre misiunile celor din armată şi misiunile celor de la CIA. McChrystal îşi crease raporturi bune cu spionii americani de pe teritoriul irakian, dar misiunile desfăşurate în Iran de militari nu fuseseră coordonate cu CIA, drept care, cu atât de mulţi agenţi secreţi, care colcăiau prin cele mai sumbre cotloane ale omenirii, lipsa de coordonare crea potenţialul unei catastrofe majore.

Sau a vreunei oportunităţi ratate. După ce Donald Rumsfeld a oprit, în 2005, misiunea din regiunea pakistaneză Bajaur, pentru că i se păruse că operaţiunea, pregătită în grabă, prezenta prea multe riscuri, Pentagonul şi CIA, împreună, au întreprins o anchetă care să scoată la iveală ce anume şi unde se greşise, dar şi pentru a garanta că un asemenea eşec nu se mai repeta. Raportul a stabilit că nu existau proceduri bine stabilite, implementate, care să autorizeze o misiune în regim de urgenţă, în alte ţări decât Irakul şi Afghanistanul. Pentagonul şi CIA desfăşurau operaţiuni secrete paralele peste tot în lume, dar nici Secretarul Apărării, nici directorul Agenţiei nu deţineau suficientă autoritate cât să preia fi ăiele, atunci când se ivea câte o posibilitate de a organiza o misiune secretă într-o ţară precum Pakistanul. Pe parcursul anului

care a urmat, Pentagonul şi CIA s-au străduit să schiţeze o diviziune a muncii, împărţind lumea în parcele şi stabilind cine era mai-mare pe fiecare porţiune a frontului războiului secret1.

Stephen Cambone a purtat negocierile în numele Pentagonului, şi directorul-adjunct al Agenţiei, vice-amiralul Albert[175]

Calland, a condus echipa de la CIA. Operaţiunile secrete dintr-o ţară anume erau conduse de JSOC sau CIA, în funcţie de o mulţime de factori. În ce măsură era dispusă ţara respectivă să permită desfăşurarea de militari pentru operaţiuni speciale pe teritoriul ei? Cât de puternice erau relaţiile dintre CIA şi serviciul de spionaj din acea ţară? Cât de nemulţumit ar fi fost un anumit şef de centru CIA, dacă i s-ar fi cerut să le cedeze controlul celor de la JSOC asupra ţării unde era staţionat?

Dat fiind episodul Bajaur, Pakistanul se afla în fruntea listei, pentru negociatori. Preşedintele Musharraf îşi dăduse binecuvântarea pentru atacurile cu drone, dar se opunea vehement, în continuare, unor operaţiuni de luptă desfăşurate de americani în zonele sale tribale. Era în regulă, dacă unele lucruri „cădeau din cer", dar nu şi dacă veneau mărşăluind peste frontiera ţării sale cu Afghanistanul. A încerca să-i bagi pe gât lui Musharraf campanii întregi de operaţiuni speciale desfăşurate la sol, în locuri precum Waziristanul de Nord şi Bajaur – cei mai mulţi de la Washington se declarau de acord c-ar fi fost o încercare sortită eşecului.

O soluţie a fost propusă de CIA. Pentru a duce militari din echipele de operaţiuni speciale în Pakistan,

175 Detaliile despre negocierile dintre CIA şi Pentagon provin de la doi foşti ofiţeri ai Agenţiei şi de la Robert Andrews, cu toţii intervievaţi de autor.

aceştia urmau să-i fie predaţi, pur şi simplu, Agenţiei şi să opereze sub autoritatea Titlului 50, privitor la misiunile acoperite. Militarii din echipele de operaţiuni speciale erau „ascunşi printre oi” – adică membrii echipelor SEAL deveneau spioni. În felul acesta, ei ar fi putut lansa operaţiuni în Pakistan, iar lui Musharraf nici măcar nu i s-ar fi spus. Cum s-a exprimat un fost ofiţer de la CIA, militarii din echipele de operaţiuni speciale „au devenit, în esenţă, plutonul de execuţie al directorului Agenţiei”. Exact aceeaşi stratagemă avea să fie utilizată şase ani mai târziu, când elicopterele care transportau militarii din trupele SEAL ale Marinei au decolat de la Jalalabad, din Afghanistan, şi au trecut frontiera în Pakistan, efectuând raidul care avea să ducă la executarea lui Osama bin Laden. În acea noapte, militarii din trupele SEAL se aflau sub autoritatea celor de la CIA, directorul Agenţiei, Leon E. Panetta, fiind şeful întregii misiuni, tehnic vorbind.

În alte ţări, cei de la JSOC erau la conducere, şi misiunile de comando s-au înmulţit în ţări ca Filipinele, unde militari din echipele de operaţiuni speciale se aflau deja desfăşuraţi. În 2006, o dronă militară americană a lansat rachete împotriva unei tabere suspectate pentru activităţi de terorism, din jungla sud-filipineză, în temeiul informaţiilor care spuneau că Umăr Patek, unul dintre instigatorii unui atac terorist de pe insula Bali, din 2002, s-ar fi ascuns în acea tabără. Atacul rachetelor, despre care guvernul de la Manila şi-a asumat public răspunderea, ca fiind o „acţiune militară filipineză”, nu l-a nimerit pe Umăr Patek, dar a ucis alţi câţiva1. Armata nu a reuşit nici până acum să stabilească, dintre toţi morţii, care erau adepţi ai lui Patek şi care nu erau decât nişte femei şi copii.

Bugetele umflate ale operaţiunilor speciale permiteau, de asemenea, ca JSOC să achiziţioneze noi

echipamente de interceptare, cu ajutorul cărora trupele de comando aveau posibilitatea să culeagă informaţii din cer, pe teritoriul pakistanez. Avioane marca *Beechcraft* aveau să decoleze în mod regulat de pe aerodromurile din Afghanistan, să zboare pe deasupra crestelor de munţi, care despărţeau Afghanistanul de Pakistan şi să se transforme în relee zburătoare pentru telefoanele celulare. Înăuntrul acestor aparate de zbor, exista un instrument zis „Cutia-taifun”, care avea înmagazinate zeci de numere de telefon, despre care spionajul militar suspecta că erau folosite de militanţii pakistanezi. Instrumentul era capabil să detecteze dacă unul dintre numerele respective era în funcţiune şi să-i arate cu precizie amplasamentul. Chiar şi dacă un telefon era închis, cei de la JSOC aveau capacitatea de a-l deschide – iar telefonul le indica tot aşa, cu precizie, coordonatele locului în care se afla utilizatorul[176][177].

*

După ce au fost parafate noile înţelegeri cu CIA, agenţii de la JSO, care fuseseră „ascunşi printre oi” şi transformaţi în ofiţeri ai Agenţiei, au putut culege informaţii din acţiuni pe teren desfăşurate în Pakistan. La un an după ce misiunea din Bajaur fusese anulată, au ajuns informaţii la CIA despre o nouă întâlnire a comandanţilor militari, care urma să aibă loc în aceeaşi regiune din zonele tribale.

Sătucul Damadola era ţinut sub o atentă supraveghere de ceva timp, de când prizonierul Abu Faraj al-Libi, membru al organizaţiei Al-Qaida, le spusese

176 Informaţiile despre atacul de rachetă din Filipine provin de la patru actuali şi foşti ofiţeri de la CIA.

177 Dintr-un interviu luat de autor unui ofiţer superior din armată, care a participat la misiunile de supraveghere.

ofiţerilor din spionajul pakistanez că se întâlnise odată cu Ayman Al-Zawahiri în casa unui localnic din Damadola, pe nume Bakhptur Khan. CIA organizase un atac cu drona la Damadola, în ianuarie 2006, care-l ratase pe Al-Zawahiri. Aşa încât, după câteva luni, când s-a ivit iarăşi un pont informativ în legătură cu o nouă întâlnire la Damadola, o echipă de militari din trupele SEAL a fost trimisă în sat.

Odată cu punerea în funcţiune a noilor proceduri, CIA şi cadrele militare au putut să analizeze în doar câteva ore informaţiile de care dispuneau şi să aprobe operaţiunea1. Generalul John Abizaid, şeful Centrului de Comandă al Statelor Unite, se găsea la Washington, când pontul informativ a fost primit de CIA, drept care a sărit într-o maşină de teren de culoare neagră şi s-a repezit până la Langley, într-o coloană oficială. La scurt timp după ce Porter Goss şi Abizaid s-au pus de acord asupra ultimelor detalii ale raidului, elicopterele au decolat din Afghanistan şi i-au transportat pe militarii din trupele SEAL peste frontieră, în regiunea Bajaur.

Soldaţii au luat cu asalt clădirea, i-au pus la pământ pe cei câţiva inşi prezenţi şi le-au legat mâinile la spate cu benzi de plastic. Apoi, prizonierii au fost încărcaţi în elicoptere şi aduşi înapoi în Afghanistan. [178]

În interiorul Centrului de Contraterorism de la Langley, ofiţerii Agenţiei s-au adunat în faţa unui monitor de televiziune, ca să urmărească materialul video filmat de un avion *Predator*, care dădea roată pe deasupra clădirii luate cu asalt, de la Damadola – era un ochi care privea fix şi nu clipea, în schimb le permitea spionilor aflaţi la mii de kilometri depărtare să urmărească operaţiunea în plină desfăşurare. Militarii din trupele SEAL nu au capturat

178 Informaţiile despre operaţiunea de la Damadola, din 2006, provin de la doi foşti ofiţeri de la CIA.

niciun şef al organizaţiei Al-Qaida cu acea ocazie. Dar acea misiune de la Damadola le-a dovedit că puteau pătrunde în Pakistan, fără să fie detectaţi, să desfăşoare o operaţiune de răpire şi să revină de partea corectă a frontierei, fără ca guvernanţii pakistanezi să afle măcar despre misiunea lor.

Capitolul 8

Un război purtat prin intermediar

„Eu şi neamul meu împotriva lumii.
Eu şi clanul meu împotriva neamului meu.
Eu şi familia mea împotriva clanului meu.
Eu şi fratele meu împotriva familiei mele.
Eu împotriva fratelui meu".

Proverb somalez

În primăvara anului 2006, agenţii plasaţi de CIA la Nairobi, în Kenya, încărcau aruncătoare de grenade anti-tanc, mortiere şi pistoale-mitralieră semiautomate AK-47 în avioane cargo fără însemne şi trimiteau aceste transporturi către aerodromuri din Somalia, controlate de căpeteniile războinice. Odată cu armamentul, agenţii le-au trimis şi valize pline de bani – în jur de două sute de mii de dolari pentru fiecare căpetenie –, ca răsplată pentru serviciile prestate de aceştia în lupta împotriva terorismului1. Deşi erau nişte oameni care căutaseră să se omoare unii pe alţii în diverse momente, de-a lungul anilor, n-au avut nicio reţinere să lucreze împreună, din momentul în care CIA şi-a deschis larg băierile pungii. Ba chiar, au reuşit să vină cu o denumire plăcută urechilor de la Washington pentru parteneriatul dintre ei şi[179]

americani: ARPCT. Această denumire s-a dovedit

179 Dintr-un interviu luat de autor unor oficialităţi de la CIA, Departamentul de Stat şi din Congres. Vezi şi Mark Mazzetti, „Efforts by CIA fail in Somalia, officials charge", în The New York Times, 8 iunie 2006.

ironică fără să vrea, dată fiind istoria brutală a unora dintre căpeteniile războinice, precum Abdi Hasan Awale Qeybdii şi Mohamed Qanyare Afrah. Chiar şi în unele sectoare de la CIA, grupul a devenit ţinta glumelor. Unii spioni americani au comparat acronimul ARPCT cu denumirea organizaţiei teroriste globale SPECTRE, din filmele cu James Bond.

José Rodriguez1 îşi pusese iscălitura pe un plan elaborat de spionii de la Nairobi, de a intensifica un program de alimentare cu arme şi bani a căpeteniilor războinice, care-i convinseseră pe americani că le puteau fi de ajutor în lupta împotriva unei ameninţări de radicalizare, proaspăt-apărută în acea ţară haotică şi sărăcită. O sumedenie de căpetenii războinice, unii dintre ei fiind aceiaşi care trimiseseră trăgători să ucidă poliţişti militari şi membri ai comandourilor Delta Force, în 1993, erau pe statul de plăţi al Agenţiei din 2002. Ajutaseră CIA să vâneze membri ai reţelei est-africane a organizaţiei Al-Qaida, unii dintre aceştia fiind scoşi clandestin din Somalia şi duşi în găurile negre care erau închisorile Agenţiei. Dar operaţiunea secretă din 2006 a reprezentat un aranjament mai oficial şi s-a transformat, pentru căpeteniile războinice, într-o goană după potcoave de cai morţi – cu binecuvântarea Washingtonului.

Haosul galopant din Irak nu doar că le distrăsese atenţia soldaţilor şi spionilor de la războiul din Afghanistan, dar le dăduse ideea unei noi generaţii de tineri musulmani să pună mâna pe arme împotriva Statelor Unite. La vremea respectivă, ciornele unui raport informativ clasificat, care circulau prin agenţiile de spionaj americane, scoteau la iveală problema radicalizării din lumea islamică. Raportul final a conchis că Irakul devenise „o *cause* célèbre1 pentru jihadişti, alimentând un profund

resentiment faţă de amestecul Statelor Unite în lumea musulmană şi cultivând sprijinul pentru mişcarea jihadistă la nivel global”[180][181].

Raportul – o Estimare Informativă Naţională[182] – anticipa că mişcarea jihadistă de la nivel global, din ce în ce mai descentralizată, avea să se fragmenteze şi mai mult, iar grupările militante regionale aveau să prolifereze. Peisajul parcurgea un proces de schimbare dramatică, ţări din Africa de Nord şi Africa de Est, precum şi zone sărăcite ale Peninsulei Arabia devenind îngrijorător de instabile.

În Yemen, 23 de militanţi legaţi de Al-Qaida s-au făcut nevăzuţi dintr-o închisoare locală, folosindu-se de linguri şi picioare de mese, cu care au reuşit să sape un tunel. Cel mai sigur este c-au fost ajutaţi de membri ai serviciilor de securitate yemenite, care erau simpatizanţi ai cauzei acelor prizonieri, de pe vremea războiului cu sovieticii din Afghanistan. Un oficial yemenit explica toată situaţia, din perspectiva omului din interior, într-un interviu acordat ziarului *The New York Times*, în termenii următori: „Nu trebuie să uitaţi, aceşti ofiţeri escortau prizonierii din Sana’ în Pakistan, pe vremea jihadului afghan. Oamenii îşi făceau relaţii, şi asta nu se schimbă chiar aşa uşor”[183]. Interpolul a emis o avertizare de

180 Textual: „cauză celebră” (în ff., în original), formulă folosită mai ales pentru cazurile juridice de răsunet, extinsă la orice situaţie care suscită o vie dezbatere publică (n. tr.).

181 Directorul Informaţiilor Naţionale, „Tendinţe în terorismul global. Implicaţiile lor pentru Statele Unite”, evaluări-cheie declasificate din Evaluarea Informativă Naţională, aprilie 2006.

182 National Intelligence Estimate, evaluare făcută de Directorul Informaţiilor Naţionale, pe o chestiune punctuală privitoare la siguranţa naţională (n. tr.).

183 Robert Worth, „Is Yemen the next Afghanistan?”, în The New York Timesy 6 iulie 2010.

urgenţă globală, vizând arestarea celor 23 de evadaţi, dar mulţi dintre ei n-au ajuns prea departe. Au rămas chiar în Yemen, formând miezul unei grupări care şi-a luat, în cele din urmă, denumirea de Al-Qaida din Peninsula Arabia1.

Apoi, mai erau Somalia şi ascensiunea într-o postură de şef a unui ins mic de statură şi îndesat, cu ochelari în formă de sâmburi de migdale şi un smoc de păr care-i ţâşnea din bărbie şi pe care şi-l vopsea cu *henna* roşie. Hassan Dahir Aweys conducea *Shura*, sau Consiliul Consultativ al Uniunii Tribunalelor Islamice din Somalia, o confederaţie oarecum amorfa de şefi de clan, afacerişti şi magnaţi, care se aliaseră pentru a face puţină ordine în haosul somalez, impunând legea islamică *sharia*. Tribunalele respective, care ani de zile fuseseră dominate de moderaţi, se bucurau de o popularitate foarte răspândită în Somalia, pentru că veniseră cu o liniştire a apelor, după decenii întregi de dominaţie a căpeteniilor războinice. Dar, spre sfârşitul anului 2005, influenţa lui Aweys asupra Uniunii Tribunalelor Islamice transformase organizaţia într-o versiune mai amplă a tribunalului său bazat pe *sharia*, din oraşul-port Merca – o platformă de predicare a unei variante a Islamului lipsită de orice compromisuri, care în mod curent pronunţa pedepse precum uciderea cu pietre a celor vinovaţi de adulter sau tăierea mâinilor celor găsiţi vinovaţi de furt[184][185].

Aweys figura, de mulţi ani, pe o listă americană de suspecţi de terorism, iar CIA găsise legătura dintre el şi reţeaua din Africa de Est a organizaţiei Al-Qaida, care pusese bombe în ambasadele americane din Kenya şi

184 Avertizarea Interpolului este citată de Bill Roggio, în „Al-Qaida jailbreak in Yemen”, în Long War Journal, 8 februarie 2006.

185 David H. Shinn, „Al Qaeda in East Africa and the Horn”, în The Journal of Conflict Studiesy 27, nr. 1/2007.

Tanzania, în 1998. Şi totuşi, el opera la lumina zilei, făcea deplasări cu mare tam-tam în Dubai şi se mişca neîngrădit de nimeni şi de nimic între oraşele din Somalia. Sub comanda lui acţiona o bandă de tineri, trăgători profesionişti, care se prezentau drept *Al-Shabaab* – „Tineretul”, în limba arabă. Gruparea lua cu asalt străzile din Mogadishu, vânând şi omorând pe oricine era suspect de a fi aliatul guvernului federal de tranziţie din Somalia, o structură slabă şi coruptă1, creată de Naţiunile Unite şi care prea puţin deţinea controlul asupra ţării propriu-zise. Localnicii bănuiţi de a fi spionat pentru americani erau împuşcaţi pe loc.

CIA nu mai avea de mulţi ani un centru permanent pe teritoriul Somaliei, aşa încât monitorizarea evenimentelor interne somaleze cădea în sarcina ofiţerilor care lucrau în clandestinitate în ţara vecină, Kenya. Centrul CIA de la Nairobi crescuse în mod semnificativ după atacurile de la 11 septembrie 2001, obţinând mai mulţi bani şi mai mult personal, după ce directorul Agenţiei, Porter Goss, decisese că era cazul să fie consolidată prezenţa celor de la CIA în Africa şi redeschisese câteva dintre centrele de pe întregul continent, ale căror obloane fuseseră trase anterior[186][187]. În ultimele luni din 2005 şi primele din 2006, la Langley fuseseră primite o serie de telegrame neliniştitoare, cu avertismente în privinţa influenţei crescânde a lui Hassan Dahir Aweys, cel cu bărbuţă roşcată, şi a grupării lui înarmate până-n dinţi, Al-Shabaab. Unele dintre aceste rapoarte concludeau că tinerii aceia radicalizaţi din Uniunea Tribunalelor Islamice, printre care şi un veteran solid al războiului din Afghanistan, pe nume

186 Bronwyn Bruton, „Somalia: A new approach”, în Council on Foreign Relatiotts, martie 2010, p. 7.

187 Dintr-un interviu al autorului cu trei foşti oficiali de vârf de la CIA.

Aden Hashi Farah Ayro, ar fi putut pune bazele unui nou refugiu pentru adepţii organizaţiei Al-Qaida, în Somalia.

Şi totuşi, oricât de mult şi-ar fi putut dori Osama bin Laden şi adepţii lui să se stabilească în Somalia, gruparea lor s-a confruntat de-a lungul anilor cu câteva probleme pe care le avuseseră şi americanii în acea ţară distrusă de război. Mai simplu spus, Al-Qaida nu înţelesese realităţile din Somalia şi planul organizaţiei de a se muta pe pământ somalez, odată izbucnit războiul din Afghanistan, se dovedise a fi un eşec lamentabil. Militanţii arabi care sosiseră în Cornul Africii nu reuşiseră să se descurce în acea învălmăşeală de clanuri şi subelanuri, întreţesute în urzeala culturii somaleze, şi se treziseră că erau storşi de bani la fiecare pas de mai-marii clanurilor1. În loc să se unească sub un singur drapel şi să-i alunge pe occidentali din ţara lor, somalezii au preferat să se lupte între ei. Militanţii care urmau Al-Qaida şi aderaseră la curentul radical *wahhabi*[188] al Islamului nu se putuseră adapta sufismului mai degrabă moderat, pe care-l practicau marea majoritate a somalezilor. Aceştia din urmă erau renumiţi drept clevetitori siniştri, iar vizitatorii străini se înfuriaseră pe gazde că nu reuşeau să ţină secrete. Mai mult decât atât, acea ţară africană haotică de la ţărmurile mării părea teribil de diferită faţă de regiunile muntoase al Pakistanului şi Afghanistanului.

Aceste lucruri nu erau deloc limpezi, la vremea respectivă, pentru nimeni din cercurile militare sau de informaţii de la Washington, iar semnalul de alarmă tras de rapoartele oamenilor staţionaţi de CIA la Nairobi a început să fie privit cu mai mare atenţie la Casa Albă. Dar ce

188 Clint Watts, Jacob Shapiro şi Vahid Brown, „(Ne)norocul prin care trece Al-Qaida în Cornul Africii”, Centrul de Combatere a Terorismului „Proiectul Armonia” de la Westpoint, 2 iulie 2007, pp. 19-21.

anume era de făcut, dacă Somalia o lua pe aceeaşi cale precum Afghanistanul? Cum fantomele episodului „Elicopter la pământ”[189] – aşa-numita Bătălie pentru Mogadishu, din 1993 – încă mai bântuiau coridoarele Pentagonului, generalii din armată anunţaseră deja că aveau de gând să demisioneze, înainte ca Statele Unite să se arunce într-o nouă intervenţie militară semnificativă în Somalia. În plus, războaiele din alte părţi ale lumii răreau destul de mult rândurile soldaţilor şi ale puşcaşilor marini, iar Pentagonul nu-şi putea permite să disloce trupe noi în Cornul Africii, dincolo de soldaţii trimişi să formeze un grup operativ, şi nimic altceva, în Djibouti, care operau dintr-o fostă bază a Legiunii Străine franceze de acolo. Cum, însă, Administraţia Bush se convinsese că Somalia reprezenta o problemă care se cerea neapărat rezolvată, Casa Albă s-a reorientat către CIA, căreia i s-a cerut să găsească o armată intermediară, numai bună să poarte un alt război pentru Mogadishu. Astfel s-a născut ARPCT.

Căpeteniile războinice din ARPCT nu păstrau, câtuşi de puţin discreţia faţă de legăturile lor cu Washingtonul şi se lăudau pe faţă cu câţi bani primeau de la CIA. Dar şi felul în care tratau americanii legăturile cu aceştia era unul de mântuială, aşa încât era limpede pentru oricine că Alianţa era, de fapt, o faţadă pentru colaborarea cu CIA. Transporturile de arme şi livrările de bani erau făcute publice în presa locală. Ofiţerii Agenţiei le-au furnizat căpeteniilor somaleze date de contact, pe care să le folosească dacă şi când aveau nevoie de mai multe

189 Elicopter la pământ! (2001), titlul unui film de război regizat de Ridley Scott, care descrie raidul efectuat de armata americană asupra capitalei somaleze Mogadishu, în 1993, pentru a-1 prinde pe Mohammed Farah Aidid, liderul unei facţiuni armate, şi luptele de stradă care au avut loc atunci (n. tr.).

ajutoare, şi prin capitala somaleză se răspândiseră zvonuri că oamenii de la CIA veniseră chiar şi cu o adresă de *e-maily* pe care să fie înştiinţaţi de căpeteniile războinice dacă era cazul să le fie trimise alte arme şi alţi bani.

Stângăcia cu care procedaseră cei de la CIA îi împărţise în tabere pe funcţionarii americani de la ambasada din Nairobi, o fortăreaţă construită după ce exploziile din 1998 distruseseră fosta clădire. Întreaga operaţiune era condusă de şeful centrului CIA din Kenya, dar diplomaţii din complex au început să compună telegrame către sediul central al Departamentului de Stat, avertizând în privinţa reculului pe care l-ar fi putut înregistra sprijinul acoperit pe care-l primeau căpeteniile războinice. Într-o asemenea telegramă, Leslie Rowe, al doilea om din ierarhia ambasadei, vorbea despre furia care cuprinsese oficialităţile africane, în legătură cu eforturile depuse de CIA. Michael Zorick, responsabilul politic al Departamentului de Stat pentru Somalia, a trimis o telegramă nimicitoare la Washington, în care critica politica de alianţe cu căpeteniile războinice şi se plângea că Agenţia îi aproviziona cu arme pe unii dintre cei mai mari ticăloşi din Somalia1. Zorick a fost mutat în Ciad, la puţin timp după aceea.

Exact aşa cum avertizaseră unii dintre aceşti ofiţeri, operaţiunea secretă le-a explodat în faţă celor de la CIA. în loc să le slăbească poziţia islamiştilor, a înclinat balanţa echilibrului de putere din Somalia în cealaltă direcţie. Somalezii au început să privească Uniunea Tribunalelor Islamice drept soluţia de a scăpa ţara de influenţele străine şi de a pune capăt, o dată pentru totdeauna, dominaţiei căpeteniilor războinice, care-i dezbinaseră. Când s-au reunit, în mai 2006, ambasadorii Statelor Unite din Africa de Est şi Yemen vedeau deja cum se despărţeau

apele în capitala somaleză Mogadishu. Cum nimeni nu putea spune care ar fi trebuit să fie paşii următori, ambasadorii au căzut de acord asupra importanţei faptului de a „muta conversaţia” de la desfăşurarea de lupte în capitala Somaliei către „paşii pozitivi pe care Statele Unite i-ar fi putut face”[190][191], pentru a sprijini reconstrucţia instituţiilor somaleze.

Ceea ce fusese odinioară o situaţie de reciprocă tolerare s-a transformat într-o debandadă, islamiştii alungându-le din Mogadishu pe căpeteniile războinice sprijinite de CIA. Uniunea Tribunalelor Islamice şi-a consolidat poziţia de forţă în capitală. Lucru şi mai dezastruos pentru Washington, noua Bătălie pentru Mogadishu le-a conferit o şi mai mare influenţă, în interiorul Uniunii, lui Hassan Dahir Aweys şi bandei sale radicale de ucigaşi Al-Shabaab.

Hank Crumpton, fostul ofiţer al Centrului Contraterorist al Agenţiei, a urmărit evoluţia dezastrului de la biroul său din cadrul Departamentului de Stat, unde ocupa un post de coordonator pentru contraterorism. Slujba respectivă purta o denumire pompoasă, de ambasador onorific, dar era prejudiciată de amplasarea în interiorul unei maşinării diplomatice subfinanţate şi adeseori nefuncţionale. Pentru Crumpton, felul în care se aventurase CIA şi se încurcase cu căpeteniile războinice din Somalia reprezenta un exemplu clasic de cum recurgea Washingtonul la operaţiuni sub acoperire, de îndată ce o

190 Conţinutul unor telegrame de la Nairobi, dezvăluit în cursul unui interviu luat de autor unor oficialităţi de la Departamentul de Stat şi din Congres.

191 Telegrame ale Ambasadei americane din Tanzania către Departamentul de Stat, „CT [contraterorismul] în Cornul Africii. Rezultate şi recomandări din zilele de 23-24 mai”, 3 iulie 2006.

problemă părea prea dificil de rezolvat pe altă cale. Ce faci în Somalia, dacă n-ai nicio idee despre ce ai putea face? Spui: „Luaţi de-aici nişte bani. Luaţi de-aici nişte arme. Haideţi, daţi-i drumul”.

„În lipsa unei politici externe, acţiunea clandestină e sortită să eşueze”, afirma el. „Şi, dacă-mi arătaţi dumneavoastră care a fost, în 2006, politica externă a guvernului Statelor Unite pentru Somalia – sau care este acum –, vă dau o bancnotă de zece dolari”.

Şeful centrului CIA de la Nairobi a suportat criticile interne răvăşitoare. José Rodriguez l-a retras din Kenya şi Agenţia s-a decis că nu mai voia să aibă de-a face cu Somalia – deocamdată. Cum Uniunea Tribunalelor Islamice ajunsese, de-acum, la putere la Mogadishu, oficialităţile Administraţiei Bush au început să vorbească despre Somalia ca fiind cel mai recent stat terorist. Jendayi Frazer, funcţionar superior din Departamentul de Stat, însărcinat cu politica legată de Africa, s-a lansat în ultimele luni ale anului 2006 într-o serie de afirmaţii publice despre legăturile directe dintre Uniunea Tribunalelor Islamice şi Al-Qaida şi i-a calificat pe susţinătorii celei dintâi, fără perdea, drept „terorişti”.

*

Colapsul eforturilor întreprinse de CIA în Somalia epuizase, pentru moment, opţiunile Administraţiei Bush în privinţa modului în care urma să fie tratată ascensiunea islamiştilor din acea ţară. Dar, acolo unde guvernele se fereau să calce, se iveau noi oportunităţi pentru companiile private din sectorul militar şi pentru eventualii antreprenori care abia aşteptau să se cufunde în anarhia din Africa de Est.

Condiţiile erau perfecte: guvernul Statelor Unite nu era deloc doritor să trimită propriii oameni în Somalia, în

schimb era nerăbdător să cheltuiască bani, ca să-şi trimită alţii oamenii lor. Până la mijlocul anului 2006, situaţia din Somalia se transformase deja într-un război externalizat.

La numai o săptămână după ce căpeteniile războinice sprijinite de CIA fugiseră din Mogadishu, un avion comercial, care transporta o femeie între două vârste din ţara cailor, Virginia de Nord, ateriza la Nairobi. Michele Ballarin era patroana unei mici firme – *Select Armor* –, care furniza prin contract echipamente de protecţie Departamentului de Pompieri din comitatul Los Angeles, dar nu reuşise, deşi încercase de mai multe ori, să obţină vreun contract major cu Pentagonul. Ambiţiile ei, însă, erau cu mult mai mari, decât să funcţioneze ca un furnizor de mâna a patra al industriei de apărare. După aterizarea în Kenya, în iunie 2006, Michele Ballarin s-a întâlnit, în particular, cu Abdullahi Yusuf Ahmed, omul care conducea guvernul în exil al Somaliei, cel sprijinit de Naţiunile Unite, din apartamentul său luxos de hotel de la Nairobi.

Părea straniu ca o femeie care se prezenta drept o moştenitoare bogată să vină în audienţă la şeful impotentului Guvern Federal de Tranziţie al Somaliei. Numai că Michele Ballarin călătorise de mai multe ori până în Cornul Africii şi dezvoltase un fel de cult, când venea vorba să urmărească evoluţia unor sectoare ale clasei politice somaleze. Pretindea că se ocupa cu creşterea şi înmulţirea de armăsari lipiţani – celebrii cai albi, care se potrivesc cel mai bine dresajului – şi-şi afişa bogăţia, indiferent unde mergea. Călătorea cu valize Louis Vuitton, împodobită cu bijuterii scumpe şi îmbrăcată cu taioare Gucci. Dacă intenţiona să epateze şi să-i impresioneze pe locuitorii uneia dintre cele mai sărace ţări ale lumii, efectul pe care-l obţinea era chiar cel scontat. Somalezii începuseră să vorbească despre ea, atribuindu-i

un nume-poreclă, care era şi termenul arab pentru „prinţesă” – îi spuneau „Amira”.

Era cale lungă până acolo, ce-i drept, din Virginia de Vest, unde Michele Ballarin îşi făcuse pentru prima oară un nume, în anii 1980, candidând ca republicană, într-un stat cu preferinţe democrate ferme. Ceea ce căutase ea să facă fusese să profite de popularitatea lui Ronald Reagan, în speranţa de a câştiga un loc în Congres, ca reprezentantă a oraşului Morgantown, unde-şi avea sediul Universitatea din Virginia de Vest. În vârstă de numai 31 de ani la vremea respectivă, îşi finanţase campania din 1986, în mare parte, cu bani de la primul ei soţ, un bărbat cu câteva decenii mai în vârstă decât ea, care debarcase pe plajele din Normandia în Ziua Z1 şi adunase o mică avere ca dezvoltator imobiliar[192][193]. Dar se zbătuse ea însăşi să adune contribuţii la propria campanie, dovedindu-şi talentele de pianistă de concert, în timpul adunărilor politice pentru strângere de fonduri. Căutând să-l descrie pe oponentul ei democrat, ca fiind pe alături cu drumul faţă de valorile familiilor din Virginia de Vest, ea îl criticase pe deţinătorul postului, în ultimele săptămâni de campanie, pentru votul dat de acesta în favoarea cheltuirii

---

192 în limba engleză şi în jargon militar, D-Day şi H-Hour sunt denumirile codificate ale zilei şi orei la care este planificată să înceapă o acţiune militară importantă, câtă vreme acestea nu se cunosc exact sau dacă se impune secretul. Cea mai cunoscută şi frecvent menţionată asemenea Zi Z a fost aceea a debarcării trupelor aliate, anglo-americane şi franceze, pe plajele din Normandia, în ziua de 6 iunie 1944, acţiune care a schimbat soarta celui de-al Doilea Război Mondial (n. tr.).

193 „Diverse necroloage din Comitatul Monongalia, Virginia de Vest: Edward Robert Golden”, pe situl genealogybuff.com. Vezi şi Edgar Simpson, „Candidates promise to liven last days before election”, în The Charleston Gazettet 26 octombrie 1986.

banului public, pentru ca revista *Playboy* să fie tipărită şi în scriere Braille. Ba chiar făcuse un circ întreg, la refuzul acestuia de a se prezenta la una dintre dezbateri, tăind o bucată de carton pe care-i lipise mutra şi făcându-şi dezbaterea chiar şi fără el1. Şi totuşi, fusese învinsă fără drept de apel în alegerile respective.

După ce primul ei soţ murise, Michele se căsătorise cu Gino Ballarin, un fost barman la „Clubul 21" din Manhattan, care progresase în viaţă şi devenise administratorul clubului privat „Georgetown", din Washington. Cei doi începuseră să dea petreceri la reşedinţa lor din Virginia, până la urmă câştigându-şi locul binemeritat în aşa-numita *Green Booky* un catalog al „Washingtonezilor din prim-planul societăţii", care era ca o biblie pentru elita de bun-gust şi cu avere considerabilă din capitală. În 1997, Michele Ballarin îi spunea unei jurnaliste cât de mulţumită era să ajungă în *Cartea verde*, laolaltă cu toţi prietenii şi vecinii ei, şi cu alţi „sprijinitori ai sporturilor cabaline": „*Cartea verde* simbolizează moduri vechi de a face lucrurile, care s-au pus pe picioarele dinapoi, fără exagerare, împotriva schimbării", zisese ea. „Simbolizează un fel mai nobil de a-ţi trăi viaţa."[194][195]

Soţii Ballarin locuiau, la vremea respectivă, pe o proprietate din Markham, statul Virginia, denumită elocvent „Piscul Lupului". Fusese, mai demult, reşedinţa

194 Agenţia UPI, „Braille playboy criticized", 27 septembrie 1986. Vezi şi „Debate with stand-in short in Fayetteville" („Dezbatere cu un participant-lipsă la Fayetteville"), în The Charleston Gazette, 19 august 1986.

195 Ellen Gamerman, „To know if you're anybody, check the list: In Washington, the snobby old Green Book is relished as a throwback to less-tacky times", în The Baltimore Sun, 22 octombrie 1997.

lui Turner Ashby, un comandant de cavalerie confederat, care devenise celebru în timpul campaniei lui Stonewall Jackson din Valea Shenandoah1 şi dobândise porecla de „Cavalerul negru al Confederaţiei” Dar Michele Ballarin părea să aibă planuri mai ample decât să ducă o viaţă mondenă, cu meciuri de polo pe iarbă şi petreceri câmpeneşti. În anii 1990 şi în primii ani 2000, ea se lansase într-o serie de afaceri, de la dezvoltări imobiliare la speculaţii financiare internaţionale, ajungând până la vânzarea de echipamente de protecţie.

După cum ea însăşi relata ulterior, o întâlnire amicală cu câţiva somalezi americani, aranjată de un prieten din loja francmasonică de la Washington, îi trezise interesul faţă de acea ţară africană răvăşită de război – şi de aici se declanşase transformarea ei din Michele în Amira[196][197]. Începuse deplasările în Africa, şi, după nu multă vreme, femeia creştină pioasă, care cânta la orgă în biserica ei, în fiecare duminică, devenise fascinată de învăţăturile sufismului, o ramură mistică a Islamului, care dominase subcontinentul indian şi nordul Africii. Sufismul pierduse teren, după ce dezmembrarea Imperiului Otoman dăduse naştere unor forme de credinţă islamică mai brutale, dar este încă practicat pe scară largă în Somalia. Michele Ballarin se convinsese că promovarea grupărilor sufite pe întregul teritoriu somalez reprezenta cea mai bună cale de a reduce influenţa toxică – în opinia ei – a wahabismului strict, care se instalase în Cornul Africii cu sprijinul unor donatori saudiţi bogaţi, care trimiteau bani acolo pentru construirea de şcoli şi moschei radicale.

---

196 Este vorba de o bătălie din timpul Războiului Civil american, care a avut loc în 1862: generalul sudist Stonewall Jackson a respins cu succes, din Valea Shenandoah, trei armate nordiste (n. tr.).

197 Dintr-un interviu luat de autor Michelei Ballarin.

Activitatea ei publică din Somalia o făcea să pară doar o altă persoană bogată şi bine-intenţionată, care sprijinea proiecte himerice de dezvoltare, dar exista şi o latură mai sumbră, mai contondentă, a proiectelor pe care le urmărea. Când Uniunea Tribunalelor Islamice preluase controlul la Mogadishu, Michele Ballarin înţelesese oportunitatea de a profita de vastele zone ale Somaliei, care erau neguvernate, şi pusese bazele unei mişcări de rezistenţă, care să-i alunge pe islamişti de la putere, totodată încurajând anumite afaceri destul de riscante în restul ţării. Femeia-călăreaţă din Virginia îşi croise drum în haosul somalez.

La întâlnirea cu preşedintele Abdullahi Yusuf Ahmed, Michele Ballarin a pus în discuţie planul ei de a construi o bază în oraşul-port Berbera, din partea de nord a Somaliei. În acel oraş, se afla un aerodrom abandonat, pe care NASA îl desemnase mai de mult pistă de aterizare de urgenţă pentru navetele spaţiale, iar afacerista se gândise că instalaţiile de acolo puteau fi transformate într-un nod al traficului comercial şi într-un centru de antrenament pentru forţele opuse grupării Al-Shabaab. Preşedintele Ahmed, o paiaţă politică refugiată într-un hotel de lux din Nairobi, nu era câtuşi de puţin în poziţia de a-şi da acordul pentru planul Amirei Ballarin. Dar, când a ieşit de la întâlnirea cu el, a părut în al nouălea cer. După câteva zile, le-a trimis un *e-mail* mai multora dintre partenerii ei de afaceri din Statele Unite, inclusiv lui Chris Farina, şeful firmei private de securitate ATS Worldwide, cu sediul în Florida. În acel *e-mail*, scria: „Băieţi, reuşită întâlnire cu preşedintele Abdullay Yussef [sic] şi persoanele din anturajul său. L-a numit pe şeful protocolului său prezidenţial ca persoană de legătură cu noi în această fază” 1. În acelaşi *e-mail*, ceva mai departe, sugera că

planurile ei erau cunoscute la CIA şi că plănuia o întâlnire cu o cunoştinţă a ei de la CIA, la New York.[198]

Farina, însă, i-a recomandat precauţie, răspunzându-i la mesaj că planul nu trebuia pus în funcţiune copt numai pe jumătate: „O intrare forţată [în Mogadishu], în această fază, fără asigurarea unor forţe care s-o ducă mai departe şi care să capitalizeze elanul/ iniţiativa operaţiunii de penetrare, riscă să aibă drept rezultat un al doilea Dien Bien Phu1”, i-a scris el, referindu-se la dezastrul înregistrat de francezi în Indochina, în 1954.

Farina i-a mai spus Amirei Ballarin că poate CIA nu era cel mai potrivit partener pentru eforturile lor conjugate – un sfat înţelept, probabil, date fiind cele ce tocmai se petrecuseră în Somalia. După el, o mai bună opţiune ar fi reprezentat-o Pentagonul[199][200].

Amira i-a urmat sfatul, până la urmă, dar aveau să mai treacă doi ani, până când i-a convins pe cei de la Pentagon să-i finanţeze aventurile somaleze.

Preluarea puterii de către Uniunea Tribunalelor Islamice la Mogadishu a fost însoţită, iniţial, de instalarea unui calm pe care capitala nu-l mai cunoscuse de ani buni. Un oraş pe care căpeteniile războinice îl împărţiseră între ele acum era deschis tuturor. Copii care crescuseră la o

198 Despre aceste e-mail-un, a vorbit prima dată Patrick Smith, în ediţia din 8 septembrie 2008 a respectabilului buletin informativ Africa Confidenţial Mai multe fragmente de e-mail-un au fost incluse în numărul de pe 10 septembrie 2008 al ziarului britanic The Observer.

199 Localitate din nord-vestul Vietnamului, unde, în lunile martie-mai 1954, forţele Corpului Expediţionar francez s-au confruntat cu cele nord-vietnameze din provincia zisă Indochina, care cuprindea câteva ţări din Asia de Sud-Est: Myanmar, Thailanda, Laos, Cambodgia şi Vietnam, europenii înregistrând o înfrângere grea (n. tr.).

200 Vezi numărul de pe 10 septembrie 2008 al ziarului britanic The Observer.

distanţă de numai un kilometru de mare, dar nu văzuseră niciodată apa cu ochii lor, pentru c-ar fi însemnat să traverseze teritoriul unei căpetenii războinice rivale, erau acum liberi să-şi petreacă toată ziua la plajă[201].

Dar o serie de hotărâri luate în acea vară de ramura Al-Shabaab a Uniunii Tribunalelor Islamice, care, de fapt, preluase controlul asupra întregii mişcări, au făcut ca mulţi somalezi să se întoarcă împotriva noilor conducători de la Mogadishu. Filmele străine au fost interzise, la fel ca şi meciurile de fotbal. Femeile au fost obligate să-şi acopere feţele cu văluri. Măsura cea mai nepopulară dintre toate a fost interzicerea consumului de *khat*, *o* frunză cu efect narcotic, pe care aproape toţi bărbaţii somalezi o mestecau zilnic, pentru că le inducea o ameţeală vagă şi plăcută.

Îngrijorările de la Washington, în privinţa impunerii legii islamice *sharidy* erau întreţinute de o suită de informaţii furnizate Administraţiei Bush de oficialităţile etiopiene, care se temeau că Al-Qaida şi-ar fi putut crea o nouă zonă de refugiu la frontierele estice ale ţării lor. Animozităţile dintre somalezi şi etiopieni erau profunde. În anii 1970, cele două ţări se confruntaseră într-o luptă teritorială pe marginea regiunii Ogaden din Etiopia, care devenise un conflict-satelit al Războiului Rece – Statele Unite sprijiniseră Somalia, în timp ce Uniunea Sovietică le furnizase ajutoare militare etiopienilor. Dar destrămarea Sovietelor dusese la o regrupare de alianţe în Africa, la fel ca în multe alte părţi ale lumii. În anii 1990, când Washingtonul se temea de răspândirea fundamentalismului islamic, Etiopia şi majoritatea ei creştină au ajuns să fie privite drept aliaţi fireşti ai Statelor Unite.

---

201 Dintr-un interviu luat de autor lui Bronwyn Bruton.

Aşa încât, în vara lui 2006, când oficialităţile etiopiene au început să vorbească deschis despre posibilitatea invadării Somaliei, pentru a răsturna de la putere Uniunea Tribunalelor Islamice şi braţul ei armat, gruparea Al-Shabaab, unii de la Washington au remarcat oportunitatea care li se oferea. Strategia înarmării unei şlente de căpetenii războinice eşuase, însă armata etiopiană putea juca rolul de forţă intermediară pentru americani, în Somalia. După numai câteva săptămâni de la preluarea puterii de către islamişti la Mogadishu, generalul John Abizaid, de la Centrul de Comandă al Statelor Unite, a vizitat Addis Abeba, capitala Etiopiei, în cadrul unui turneu prin Africa de Est. La întâlnirile pe care le-a avut cu oficialităţi americane staţionate în Etiopia, din armată, de la CIA şi de la Departamentul de Stat, generalul a vrut să ştie de ce ar fi avut nevoie armata etiopiană, dacă ar fi pătruns cu tancurile pe teritoriul somalez, cu destinaţia Mogadishu.

Abizaid a făcut precizarea că Statele Unite nu îndemnau Etiopia să invadeze ţara vecină, dar voiau să se asigure că o asemenea invazie, dacă s-ar fi petrecut, ar fi fost încununată de succes1. El s-a întâlnit şi cu oficialităţi etiopiene, cărora s-a oferit să le împărtăşească informaţiile pe care le aveau americanii, despre poziţiile militare deţinute de Uniunea Tribunalelor Islamice pe teritoriul Somaliei. De la Washington, Directorul Informaţiilor Naţionale, John D. Negroponte, şi-a dat acordul pentru ca sateliţii-spion să fie îndreptaţi către Somalia, ca să adune imagini detaliate în beneficiul trupelor etiopiene. „Ideea era să-i punem pe etiopieni să poarte războiul în locul nostru”, afirma un oficial american care în 2006 era staţionat în capitala Etiopiei, Addis Abeba.

Invazia etiopiană avea să ofere, de asemenea, o

acoperire pentru misiunile de comando americane în Somalia, lansate de la o bază din Etiopia răsăriteană, unde se cultiva cafea. În vara şi toamna lui 2006, când părea din ce în ce mai plauzibil că trupele etiopiene urmau să invadeze Somalia, echipaje ale aşa-numitelor „Albine de mare”[202] ale Marinei Militare au sosit la baza de la Dire Dawa, la 500 de kilometri est de Addis Abeba. În varianta oficială, „Albinele de mare” îndeplineau acolo o misiune umanitară. Ploi torenţiale făcuseră să se inunde câmpiile din jurul oraşului şi un val înalt de trei metri măturase străzile, iar geniştii americani ajutau la ridicarea de corturi şi furnizau asistenţă medicală de urgenţă pentru cei zece mii de oameni care fuseseră strămutaţi din calea diluviului1.

Dincolo de ajutoarele umanitare, însă, avioanele de transport C-130 care soseau la Dire Dawa furnizau şi materiale de război pentru soldaţii din trupele de comando ale formaţiunilor SEAL ale Marinei şi ale Delta Force, care străbăteau Etiopia clandestin, făcând parte dintr-o unitate secretă a Comandamentului Operaţiunilor Speciale Comune, cu denumirea codificată de Forţa de Intervenţie 88. Misiunea lor era să se folosească de invazia etiopiană a Somaliei drept acoperire pentru propria pătrundere pe teritoriul somalez, unde urmau să-i vâneze pe agenţii de frunte ai Uniunii Tribunalelor Islamice[203][204].

---

202 Detaliile vizitei generalului Abizaid la Addis Abeba provin de la un oficial diplomatic din Ambasada americană în capitala Etiopiei.

203 Oficiul Naţiunilor Unite pentru Coordonarea Chestiunilor Umanitare, „Raport situaţional nr. 1: Revărsările de la Dira Dawa, Etiopia, din ziua de 6 august 2006”, 7 august 2006.

204 Detaliile transporturilor clandestine efectuate la Dira Dawa provin de la două foste oficialităţi militare, implicate în operaţiune. Aceleaşi persoane au descris constituirea Forţei de Intervenţie 88.

Misiunea în Somalia fusese autorizată în baza ordinului din 2004, emis de Donald Rumsfeld, care le dădea voie comandourilor militare să se infiltreze în ţări care le fuseseră tradiţional interzise soldaţilor americani. La începutul lui ianuarie 2007, la doar câteva zile după ce primele coloane de tancuri etiopiene luaseră cu asalt frontiera cu Somalia, şi bateriile de artilerie începuseră să bombardeze instalaţiile militare din sud-vestul Somaliei ale forţelor islamiste de la Mogadishu, Forţa de Intervenţie 88 a pornit şi ea în misiune pe teritoriul somalez. Gruparea era însoţită de specialişti în supraveghere de la „Vulpea cenuşie”, unitatea clandestină de spionaj a Pentagonului, care avea să-şi modifice denumirea, în cele din urmă, în Forţa de Intervenţie „Oranj”. Din dotarea grupării de comando făceau parte şi echipamente specializate, care-i permiteau să determine cu exactitate unde se aflau comandanţii unităţilor fidele Uniunii Tribunalelor Islamice, interceptându-le comunicaţiile telefonice.

În plus faţă de trupele destinate operaţiunilor speciale, două avioane grele de luptă AC-130, dotate cu tunuri de 105 milimetri şi mitraliere Gatling au aterizat la baza aeriană din estul Etiopiei; în primele zile de ianuarie, cele două fortăreţe zburătoare au lansat un atac împotriva unui sătuc pescăresc din zonele mlăştinoase din sudul Somaliei1. Acţiunea s-a bazat pe informaţiile potrivit cărora în satul Ras Kamboni s-ar fi ascuns tânărul şef al organizaţiei Al-Shabaab, Aden Hashi Farah Ayro. După câteva ore de la bombardamentul de rachete, soldaţi americani şi etiopieni au trecut prin ciur toate rămăşiţele şi au găsit un paşaport pe numele lui Ayro, pătat de sânge. Americanii au presupus că Ayro nu avea cum să supravieţuiască prea mult, dacă fusese rănit în atac, dar nimeni nu ştia cu precizie unde se dusese. După două

săptămâni, avioanele AC-130 au efectuat un al doilea raid, împotriva unui alt comandant islamist, dar numai civili au fost uciși, nu şi ţinta prezumată.

Misiunile secrete din Somalia, de la începutul anului 2007, au avut rezultate amestecate. Trupele şi spionajul americane au ajutat ofensiva etiopiană din sudul Somaliei şi au condus la o retragere grăbită a forţelor Uniunii Tribunalelor Islamice. Dar misiunile JSOC au dat greş: niciunul dintre comandanţii de frunte ai islamiştilor, niciun membru al celulei Al-Qaida răspunzătoare de aruncarea în aer a clădirilor ambasadelor, din 1998, nu a fost capturat sau ucis. În plus, dincolo de vânătoarea de oameni, cu finalitatea ei îngustă, ocupaţia în sens mai larg a Somaliei de către etiopieni poate fi considerată, în foarte bună măsură, un dezastru.

Administraţia Bush sprijinise în secret această operaţiune, considerând că trupele etiopiene erau capabile să alunge Uniunea Tribunalelor Islamice din Mogadishu şi să furnizeze protecţiemilitară guvernului de tranziţie sprijinit de ONU. Invazia, ce-i drept, a reuşit să atingă acest obiectiv, dar guvernul etiopian, el însuşi sărăcit, nu era foarte interesat să-şi menţină trupele în Somalia, ca să protejeze guvernul corupt de tranziţie. La câteva săptămâni după încheierea luptelor, funcţionari superiori etiopieni au declarat că-şi atinseseră obiectivele militare şi au început să vorbească făţiş despre o iminentă retragere.

Armata etiopiană purtase un război sângeros şi brutal împotriva duşmanului cel mai detestat. Utilizând tactici primitive de gherilă urbană, soldaţii etiopieni trăseseră cu obuze de artilerie peste pieţe aglomerate şi cartiere dens populate, omorând mii de civili. Disciplina se spulberase în rândurile militarilor etiopieni, care se dedaseră la orgii de jafuri şi violuri în grup. Intervievat de

organizaţia neguvernamentală non-profit *Human Rights Watch*, un tânăr a povestit cum îi văzuse cu ochii lui pe soldaţii etiopieni omorându-i tatăl şi, apoi, violându-i mama şi surorile1.

Ocupaţia mult-detestatelor trupe etiopiene s-a transformat într-o mină de aur, în materie de recrutări, pentru Al-Shabaab, care şi-a consolidat rândurile. Insurgenţii au plantat mine anti-personal pe marginile drumurilor şi au folosit şi alte tactici ale luptei de gherilă, pe care şi militanţii din Irak şi Afghanistan le folosiseră cu mare succes. Şuvoaie de luptători străini s-au revărsat în Somalia. Site-urile jihadiste de pe Internet au invocat numele lui Abu Raghal, un trădător infam al credinţei musulmane, care ajutase armata etiopiană să mărşăluiască înspre Meca. Au venit luptători până şi din Maroc şi Algeria.

Au venit chiar şi din Minnesota. La scurtă vreme după invazia etiopiană, douăzeci de studenţi americani din cartierul Micul[205]

Mogadishu din Minneapolis şi-au luat bilete de avion şi s-au dus în Somalia să sprijine jihadul împotriva invadatorilor creştini. Printre ei se număra Shirwa Ahmed, care se retrăsese de la un colegiu comunitar, era înnebunit după baschet şi-şi ducea mai-toate zilele prestând câte o slujbă sau alta şi memorând versurile unor piese de rap. Atât de înrăit devenise, auzind că etiopienii pătrunseseră în Somalia, încât făcuse cumva să ajungă în Cornul Africii, unde se alăturase grupării Al-Shabaab.

În anul următor, în octombrie, s-a urcat într-o maşină

205 Human Rights Watch, „So much to fear: War crimes and the devas- tation of Somalia” (Motive de teamă. Crimele de război şi devastarea Somaliei), 8 decembrie 2008. Vezi şi Bruton, „Somalia: A new approach”, martie 2010, p. 9.

burduşită cu explozibili şi a intrat cu ea într-o clădire guvernamentală din Puntland, o regiune din nordul Somaliei. A fost primul atentator sinucigaş american înregistrat vreodată.

Capitolul 9 *Baza*

„În sălbăticia oglinzilor. Ce va face păianjenul, îşi va suspenda operaţiunile, va prefera gărgăriţa să-ntârzie?”

T.S. Eliot, *Gerontion*

N-a durat mult şi Art Keller a învăţat ceea ce devenise regula numărul unu a ofiţerilor trimişi de CIA în misiune în Pakistan: în fiecare zi de stat în acea ţară, ştiai mai puţin decât ştiuseşi în ziua dinainte. Când ajungeai la capătul misiunii tale acolo, nu mai ştiai nimic.

Până la mijlocul lui 2006, când elicopterul care-l aducea pe Keller ateriza la baza deţinută de Agenţie lângă Wana, în zona tribală din Waziristanul de Sud, operaţiunile de spionaj din Pakistan deveniseră versiunea de secol XXI a ceea ce numea James Jesus Angleton „sălbăticia oglinzilor”. Angleton, care era fostul şef de-a dreptul legendar şi fără scrupule al contraspionajului de la CIA, îşi parafraza poetul preferat, pe T.S. Eliot, când relata despre înşelăciunile, trădările şi loialităţile împărţite ale spionajului din epoca Războiului Rece. După câteva decenii, jocurile de-a spionii din Pakistan nu erau cu nimic mai exasperante de jucat.

Keller, cu aerul lui de băiat mare, era un candidat puţin probabil pentru paraşutarea în creierii munţilor din Pakistan, într-o vreme în care Al-Qaida făcea din zona respectivă noua ei bază de operaţiuni. Nu pusese niciodată piciorul în Pakistan până atunci, nu vorbea niciuna dintre limbile locale, iar domeniul în care era expert – programul iranian al rachetelor nucleare – nu avea cum să-i fie de prea mare folos la Wana. Dar, de vreme ce războiul din

Irak îi luă din Afghanistan şi Pakistan pe ofiţerii operativi de la CIA, care aveau cât de cât experienţă în Orientul Mijlociu, agenţia de spionaj era într-o căutare disperată de oameni. Drept care, Art Keller s-a oferit voluntar pentru Afghanistan. A fost numit la post în Pakistan. „Persoana ideală, pe care vrei s-o vezi stând la un birou în bază, este cineva care să ştie să vorbească dări, sau urdu, sau pâştu, cu ani mulţi de experienţă şi care să cunoască ţinta”, spunea el. „În loc de aşa ceva, te trezeşti cu mine”. 1

Keller se angajase la CIA în 1999, după un deceniu de şerpuit prin armată, colegiu şi jurnalism. Absolvise liceul pasionat de treburile internaţionale, dar fără o idee clară despre ce voia să facă în viaţă, şi se înrolase în armată la începutul anilor 1990, fiindcă era destul de sigur că avea să fie o modalitate lipsită de riscuri de a câştiga bani pentru a putea să se înscrie la colegiu. „După un an şi şase luni – spunea el –, stăteam în mijlocul deşertului şi mă-ntrebam: Cum oi fi ajuns eu aici?”[206][207]

Jucase numai un rol episodic în operaţiunea „Furtună în deşert”, de alungare a trupelor irakiene din Kuweit. Fusese desemnat să facă parte dintr-o companie de pregătire a paraşutelor, dar, cum în acel război nu fuseseră prevăzute operaţiuni aeropurtate, nu existase nici cerere pentru munca lui şi a colegilor lui. În ajunul declanşării luptelor, unitatea lui fusese detaşată în mijlocul deşertului saudit şi însărcinată cu paza unei baze logistice, folosite pentru sprijinirea invaziei tancurilor americane în Irak.

După ce părăsise armata, se înscrisese le Universitatea Arizonei de Nord şi hotărâse că trebuia fie să

206 Informaţiile din acest capitol provin dintr-un interviu luat de autor lui Art Keller, care şi-a povestit experienţele din Waziristanul de Nord şi Waziristanul de Sud.

207 Dintr-un interviu luat de autor lui Art Keller.

se facă reporter, fie să se angajeze la CIA. îşi luase o slujbă la secţia de sport a ziarului *The Arizona Republic* şi, când să fie transferat la secţia politică, fusese contactat de cei de la CIA, care-i spuseseră că-i fusese aprobată cererea de angajare.

Îşi alesese o distribuire în Divizia de Contraproliferare din cadrul Agenţiei, unde lucra la stoparea proliferării de arme de distrugere în masă, iar prima sa detaşare în străinătate fusese la Viena, unde se afla sediul Agenţiei Internaţionale pentru Energie Atomică. Se presupunea că ofiţerii centrului CIA de la Viena îşi creau surse de informare în AIEA, ca să afle ce se dezbătea în interior, în secret. Dar, după atacurile de la 11 septembrie 2001, agenţia de spionaj a început să-i ofere celei internaţionale unele dintre cele mai delicate informaţii pe care le deţinea, pentru ca regimuri precum cele din Iran, Irak şi Coreea de Nord să fie sancţionate la nivel global.

Keller căpătase o înţelegere profundă a eforturilor Teheranului de a dezvolta un program de rachete balistice, dar, pe vremea aceea, Iranul nu se afla în fruntea listei de îngrijorări a celor de la CIA. La sfârşitul verii lui 2002, şeful lui Keller de la Viena se întorsese dintr-o călătorie la Langley şi luase deoparte un grup de ofiţeri dintre cadrele centrului vienez. Keller îşi amintea că-i întrebase: „Aţi auzit că umblă nişte zvonuri, cum că s-ar putea să urmeze o invazie în Irak şi-un război? O să aflaţi nişte lucruri curioase dinspre sediul central, pentru că sunt presaţi teribil, cei de-acolo, să găsească dovezi care să justifice treburile-astea”. Le mai spusese: „V-amintiţi scena aia din filmul *Dos Boot*\ când ăia sunt pe fundul oceanului şi niturile încep să ţâşnească din pereţii submarinului şi să zboare ca gloanţele pe dinăuntru? Exact asta se-ntâmplă

chiar acum la sediul central”.

Keller îndeplinise două misiuni de scurtă durată în Irak, după invazia urmărită de ghinion. Într-una dintre ele, făcuse parte din aşa-numitul Grup de Inspectare a Irakului, adică din echipa organizată de CIA şi trimisă la vânătoare de arme, care petrecuse anii ’2003 şi 2004 scotocind prin amplasamente situate în deşert, după acele fantomatice arme chimice şi biologice din programele dezvoltate, se spunea, de Saddam Hussein. Încă de la început, Keller devenise conştient că efortul era unul inutil: oamenii de ştiinţă irakieni, care ar fi avut toate motivele să-i conducă pe americani la stocurile de arme neconvenţionale – şi să fie răsplătiţi de CIA cu bani sau, eventual, cu o mutare în altă parte –, insistau, de faţă cu membrii Grupului de Inspectare, că armele respective nu existau. Dar Keller şi alţi ofiţeri îi luaseră la întrebări pe aceiaşi oameni de ştiinţă în câte două – trei reprize, permiţându-le celor de la Langley să umfle numerele, când raportau câte interviuri fuseseră obţinute în cadrul inspecţiei. Le permiseseră şi preşedintelui Bush, şi vicepreşedintelui Cheney să declare în faţa opiniei publice că vânătoarea de arme din Irak încă mai continua.

Baza prăfuită din Waziristanul de Sud, în care Keller a ajuns în 2006, era situată în acelaşi oraş pe care soldaţii pakistanezi îl loviseră cu artileria şi avioanele de luptă, în timpul bătăliei pe care o purtaseră cu luptătorii lui Nek Muhammad în 2004 şi în apropiere de *madrassa* din Shakai, unde trupele guvernamentale negociasem o încetare a focului cu oamenii tribului *wazir*. Când a sosit el acolo, era în vigoare un nou acord fragil de pace. Acesta fusese negociat de armata pakistaneză cu Baitullah Mehsud, un alt comandant de gherilă tânăr, care preluase ştafeta însângerată, după ce Nek Muhammad fusese ucis

în atacul cu dronă pus la cale de CIA în 2004. Mehsud nu respectase nicio clipă termenii acordului, se folosise doar de încetarea focului, ca să-şi consolideze puterea în Waziristanul de Sud şi să plănuiască atacuri de tip loveşte-şi-fugi împotriva soldaţilor pakistanezi. Dar conducerea militară din Pakistan, din 2006, nu mai voia o altă bătălie în zonele tribale, aşa încât, atunci când Art Keller a sosit la Wana, soldaţii şi spionii pakistanezi nu aveau deloc tragere de inimă să zgâlţâie un cuib de viespi.

În consecinţă, relaţiile dintre ofiţerii de la CIA şi agenţii locali ai ÎŞI din Waziristanul de Sud erau mizerabile. De cum a coborât din avion la Wana, Keller a şi învăţat cât de proaste erau, fiindcă a fost pus în temă de omul pe care-l înlocuia, un ofiţer mai în vârstă decât el şi arţăgos, pe nume Gene. Acesta i-a spus că trupele pakistaneze patrulau foarte puţin şi că-şi petreceau mai toate zilele înăuntru, adăpostiţi în cazărmi. Indiferent câte presiuni ar fi făcut, a zis Gene, militarii şi spionii pakistanezi refuzau să înfrunte puterea mini-statului pe care şi-l construia Baitullah Mehsud în Waziristanul de Sud.

Acesta din urmă, spre deosebire de Nek Muhammad, nu era deloc un client al mass-mediei. Dădea puţine interviuri şi, urmând tradiţia Islamului strict, nu se lăsa fotografiat. Abia dacă primise o educaţie, nici măcar nu petrecuse un timp mai îndelungat la vreo şcoală de tip *madrassa*, dar în 2006 comanda un corp de circa cinci mii de luptători tribali, de o loialitate feroce. Nu îngăduia nicio părere diferită şi cerea ca dezertorii să fie vânaţi şi omorâţi. Circulau zvonuri că aranjase lucrurile în aşa fel, încât armata pakistaneză să-l ajute să-şi prindă fostul mentor, pe Abdullah Mehsud, un luptător olog de un picior, pe care americanii îl eliberaseră din închisoarea de la

golful Guantânamo în 2004, pentru ca el însuşi, Baitullah, să poată accede la putere în Waziristanul de Sud. Când soldaţii pakistanezi înconjuraseră casa lui

Abdullah din Belucistan, acesta îşi ţinuse strâns la piept o grenadă şi-i trăsese cuiul 1.

Puterea şi influenţa lui Baitullah Mehsud s-au extins dramatic, atunci când o serie de mai mici grupări militare s-au aliat sub denumirea de Tehrik-i-Taliban Pakistan (TTP), alianţă cunoscută altminteri ca „talibanii pakistanezi”, avându-l şef suprem pe Mehsud. Spre deosebire de talibanii afghani, controlaţi de mullahul Omar şi care se bucurau de patronajul discret al ÎŞI noua grupare intenţiona să-i alunge pe soldaţii şi spionii pakistanezi din zonele tribale, punând la cale atentate sinucigaşe cu bombe la Islamabad, Karachi şi alte oraşe, pe post de cărţi de vizită sângeroase. îi spuneau „apărare prin jihad” – o luptă de protejare a modului de viaţă tribal de forţele militare pakistaneze, pe care le considerau nişte străini pe pământurile lor.

Talibanii pakistanezi aveau puţine contacte şi sprijinitori dincolo de zonele tribale, dar la Wana era clar cine ţinea hăţurile în 2006. Adepţii lui Baitullah Mehsud aplicaseră măsuri de justiţie sumară în Waziristanul de Sud, cutreierând peste tot şi asasinând orice căpetenie de trib suspectată de a fi colaborat fie cu americanii, fie cu autorităţile pakistaneze. Hoţii fuseseră spânzuraţi pe uliţele satelor, adulterinii – ucişi cu pietre, iar negustorii din bazarul de la Wana începuseră să vândă la vedere DVD-uri macabre, cu înregistrări în limba urdu ale unor decapitări de cercetaşi ai armatei pakistaneze. Filmele cu omoruri erau pe cât propagandă, pe atât intimidare, şi constituiau un mesaj direct adresat militarilor să facă bine să stea în cazărmi şi să le cedeze frâiele triburilor.

Baitullah Mehsud i-a forţat pe bărbierii din Wana să afişeze pancarte în prăvăliile lor, pe care scria că, de vreme ce tăierea părului facial era interzisă prin legea islamică *sharia*, bărbile nu se tundeau. Bărbierii care au refuzat şi-au văzut frizeriile incendiate. Alte dovezi ale controlului exercitat de militanţi erau mai prozaice: baza lui Keller mai era aprovizionată cu benzină doar o dată la două săptămâni, în acele zile în care militanţii islamişti îngăduiau camioanelor militare pakistaneze să se deplaseze pe drumuri.

Avanpostul celor de la CIA era, de fapt, un complex de clădiri din cărămidă, în interiorul unei baze militare pakistaneze mai vaste, situate lângă Wana. Un mic detaşament de luptători din trupele speciale pakistaneze păzeau clădirile americane, dar Keller şi-a dat seama curând că soldaţii respectivi erau mai degrabă temniceri, decât apărători, pentru că ofiţerilor agenţiei de spionaj nu li se permitea niciodată să părăsească baza. În interiorul complexului de clădiri, era un grup mai mic de camere în care americanii mâncau, dormeau şi comunicau cu şefii lor, folosindu-se de aparate de radio şi calculatoare, pentru a-i împiedica pe cei de la ÎŞI pakistanez să le intercepteze transmisiunile. Baza, nu foarte mare, altminteri, puţea de la scurgerile din canalizare, din cauza găurilor din ţevi, şi de multe ori se întâmpla ca o peliculă de praf de ipsos din tencuiala tavanului să acopere paturile, farfuriile şi echipamentele de comunicaţii. Gene încercase, la un moment dat, să determine centrul CIA de la Islamabad să pună la bătaie nişte bani, pentru amenajarea unui teren de *squash* pe teritoriul bazei. Dată fiind popularitatea de care se bucura jocul de *squash* în rândurile militarilor pakistanezi, argumentase el, un asemenea teren ar fi ajutat la legarea unor mai bune relaţii între ofiţerii de la

CIA şi omologii lor. Cererea îi fusese refuzată.

Relaţiile dintre Keller şi propriul omolog au fost încordate de la bun început, într-o măsură nu mică, din cauza unei farse la care Gene se dedase înainte să părăsească Waziristanul de Sud. În ziua în care un elicopter avea să-l ia de la Wana, Gene îi înmânase lui

Keller un bilet scris în urdu şi-i spusese să i-l dea ofiţerului de la spionajul pakistanez ÎŞI la prima lor întâlnire faţă-n faţă. Keller habar n-avea ce scria în acel bilet, dar îl dăduse mai departe, conştiincios, la respectiva întâlnire. Omul de la ÎŞI membru al tribului *khattak*, nu se distrase câtuşi de puţin. îi tradusese lui Keller ce scria în bilet: „Nu poţi avea niciodată încredere într-un nenorocit de *khattak*” „Gene se gândise că era ceva de râs”, povestea Keller. „Mulţumesc, Gene”.

Dată fiind acumularea de neîncredere între americani şi pakistanezi la Wana, cea mai mare parte a strângerii de informaţii, pe care a supervizat-o Keller cât a stat în Waziristanul de Sud, s-a făcut fără aprobarea celor de la spionajul pakistanez. Gene transmisese numele şi datele de contact ale agenţilor pakistanezi, pe care-i cultivase CIA în regiune – o reţea care ajunsese de-acum în mâinile lui Keller. Dar nu-i venea deloc uşor unui spion alb american, staţionat la Wana, să gireze o reţea de agenţi pakistanezi, fără să-i prevină pe cei de la îşi Informatorii nu puteau veni la partea din bază deţinută de CIA, fiindcă ar fi fost depistaţi şi reţinuţi de îŞI şi orice tentativă de-a lui Keller de a se întâlni cu ei în afara bazei i-ar fi pus, la fel, în primejdie.

În schimb, pentru ofiţerii Agenţiei care lucrau de cealaltă parte a frontierei, în Afghanistan, lucrurile mergeau mult mai uşor. La nivelul anului 2006, CIA îşi amenajase un şirag de mici baze în estul Afghanistanului,

în oraşe precum Khost şi Asadabad, de unde agenţii erau trimişi peste frontieră, în Pakistan, să culeagă informaţii din zonele tribale. Americanii se puteau întâlni cu colegii lor din Afghanistan fie la bază, fie în oraşele apropiate. De la Langley, au început să fie trimişi „analişti de orientare” la punctele de lucru din Afghanistan, însărcinaţi cu filtrarea informaţiilor provenite din surse umane şi adunate din *hinterlându-mi* şi coroborarea lor cu informaţiile culese de la sateliţi sau de la posturile de ascultare, în tentativa de a stabili cu precizie unde anume se aflau militanţii jihadişti din Bajaur şi Waziristan. După trei ani, o întâlnire cu un ins despre care CIA credea că era un agent de nivel superior – dar care lucra, de fapt, pentru militanţii islamişti – s-a terminat rău la una dintre baze, Câmp Chapman, din oraşul Khost, din estul Afghanistanului. Şapte angajaţi de-ai Agenţiei au fost ucişi, când un agent, un doctor iordanian sinucigaş, a detonat o vestă cu explozibili. A fost cea mai neagră zi pentru CIA, de la atacul împotriva ambasadei Statelor Unite de la Beirut, din 1983.

Lipsit de posibilitatea întâlnirilor, Keller a păstrat legătura cu agentul său numărul unu exclusiv prin intermediul calculatorului şi a menţinut o reţea complicată de intermediari, fără să aibă vreo întrevedere faţă-n faţă cu vreuna dintre surse, în lunile pe care le-a petrecut în Waziristanul de Sud. Şi-a comparat experienţa cu cea a reporterilor occidentali din Bagdad, în zilele cele mai negre ale războiului din Irak: neputând să se mişte liber pe străzi, aceştia se bazau pe jurnaliştii de ocazie irakieni, să le adune informaţii şi păreri.

În cazul său, Keller trimitea un mesaj către inginerii de calculatoare de la CIA, care-l cifrau şi-l transmiteau apoi unui agent pakistanez care lucra pentru Agenţie şi

căruia i se dăduseră echipamente speciale de comunicaţii, ca să poată recepţiona mesajele transmise de Keller. Pakistanezul era plătit cu câteva sute de dolari pe lună, dar o parte din aceşti bani erau folosiţi pentru angajarea altor agenţi (de fapt, „subagenţi”) care să culeagă informaţii despre unde şi cum se mişcau jihadiştii din Al-Qaida prin Waziristanul de Sud. Aceşti subagenţi nu ştiau pentru cine lucrau, de fapt, şi credeau că puteau fi plătiţi de spionii pakistanezi de la îşi uneori, pe Keller îl despărţeau şi trei sau patru straturi intermediare de subagentul cel mai apropiat de ţinta misiunilor de supraveghere.

Cât a stat Keller în Waziristanul de Sud, ţinta numărul unu a celor de la CIA era un chimist egiptean, al cărui *nom de guerre1* era Abu Khabab al-Masri. Membru al cercului din Al-Qaida cel mai apropiat de Osama bin Laden, Al-Masri fusese, la un moment dat, comandantul taberei de la Derunta, din Afghanistan, unde organizaţia teroristă făcuse experimente cu arme chimice şi tot felul de otrăvuri. Se credea că s-ar fi ascuns în Waziristanul de Sud şi Statele Unite puseseră o recompensă de 5 milioane de dolari pe capul său. Dar CIA nu ştia mai nimic despre cum arăta individul. În primele luni ale lui 2006, oficialităţile americane au recunoscut că folosiseră din greşeală o fotografie care nu-l reprezenta pe Al-Masri[208][209], pe un afiş în care anunţau că era o persoană căutată. Poza de pe afiş a fost înlocuită cu o siluetă neagră, anonimă.

Având atât de puţin material cu care să lucreze,

---

208 Textual: „nume de război” (în fr., în original), pseudonim, poreclă sub care este cunoscută o persoană care-şi păstrează identitatea secretă (n. tr.).

209 Lisa Myers, „US posts wrong photo of «al-Qaida operative»”, MSNBC, 26 ianuarie 2006.

ofiţerii din Waziristanul de Sud se bazau adesea, din plin, pe informaţii necoroborate, de la surse care nu fuseseră verificate. Un pont primit de Keller spunea că Al-Masri vizita din când în când un magazin anume din bazarul de la Wana. El şi-a rugat agentul pakistanez să tocmească un subagent, care locuia în vecinătate şi care ar fi avut motive să intre în magazinul respectiv. A fost pusă pe picioare o întreagă operaţiune de supraveghere a prăvăliei, pentru a stabili dacă Al-Masri era, într-adevăr, un client regulat şi a-i face o fotografie. Pe urmă, planul prevedea instalarea unor echipamente de ascultare, pentru a stabili cu cine căuta egipteanul să intre în contact.

Keller nu a ştiut niciodată dacă operaţiunea lui, până la urmă, a produs rezultate sau dacă n-a fost cumva doar o parte a unei operaţiuni mai ample de a-l prinde în plasă pe Al-Masri. Ofiţerii de la fiecare dintre baze nu erau, de obicei, informaţi despre operaţiuni care aveau loc în oraşe situate chiar şi la douăzeci de kilometri depărtare, unde CIA mai avea şi alte baze, iar Keller nu avea acces la schimburile de telegrame clasificate din restul ţării. Viziunea lui era a unui angajat modest – el îşi trimitea rapoartele, disciplinat, către analiştii de la Islamabad, care le foloseau ca pe tot atâtea piese dintr-un mozaic.

Ceea ce înseamnă că erau coapte condiţiile pentru ca rapoartele să se bată cap în cap. La un moment dat, o subsursă a lui Keller a dat mai departe informaţia că Osama bin Laden fusese zărit în valea Dir, în Provincia de la Frontiera de Nord-Vest. Keller a trimis o telegramă la Islamabad, cu propunerea ca un agent să fie trimis de CIA în valea Dir, pentru a verifica pontul.

Când a primit această telegramă, şeful centrului de la Islamabad s-a înfuriat: ponturile despre apariţiile lui Bin Laden erau ca relatările despre unde mai fusese văzut

Elvis Presley şi aveau darul de a stârni cel mai aprig interes până la Langley şi înapoi. Ofiţerii Agenţiei din Pakistan erau trimişi să investigheze chiar şi cele mai vagi zvonuri despre Bin Laden, iar pontul despre trecerea lui prin valea Dir fusese verificat – şi dat deoparte – cu câteva luni mai devreme. Centrului de la Islamabad i se cerea, de astă dată, să le explice şefilor puşi pe jar de la CIA de ce telegrama lui Keller trebuia ignorată. Şeful centrului s-a urcat în elicopter şi s-a dus în persoană la Wana, ca să-l bestelească pe Keller, gândindu-se că merita efortul, chiar dacă zborul urma să fie unul zbuciumat. „Ăsta era un zvon – zicea Keller – căruia se străduiseră mult şi greu să-i vâre un ţăruş în inimă. Şi-acuma, veneam eu şi-l readuceam la viaţă, ca pe un vampir”.

Ceea ce nu ştia Keller era că el însuşi făcea parte dintr-o mult mai amplă campanie declanşată de CIA în 2006, de a readuce la viaţă, de fapt, vânătoarea lui Osama bin Laden, printr-o înmulţire dramatică a ofiţerilor operativi din Pakistan şi Afghanistan. Era dureros de clar, pentru ofiţerii superiori de la Langley, că războiul din Irak distrăsese atenţia tuturor de la vânătoarea de oameni ai organizaţiei Al-Qaida, iar vânătoarea lui Bin Laden însuşi fusese dată peste cap de probleme interne ale Agenţiei de spionaj. Ofiţeri clandestini aflaţi la posturi la Islamabad se ciocniseră în opinii cu cei ai Centrului de Contraterorism de la Langley, ale căror preferinţe pentru loviturile punctuale date cu avioane-spion *Predator* erau luate în derâdere de agenţii centrului de la Islamabad, ca fiind bucuria unor „copii ieşiţi la joacă”. Şeful centrului CIA din capitala Pakistanului credea că loviturile de drone din anii ’2005 şi 2006 – care, deşi puţin frecvente în acea perioadă, se bazaseră în cele mai multe cazuri pe informaţii proaste şi avuseseră drept rezultate multe pierderi de vieţi

omeneşti printre civili – nu făcuseră decât să alimenteze ura faţă de Statele Unite în Pakistan şi să pună oficialităţile pakistaneze în postura deloc agreabilă de a trebui să mintă în legătură cu acţiunile respective1.[210]

Disfuncţionalităţi se iviseră şi acasă, la cartierul-general. Luptele dintre membrii Direcţiei de Operaţiuni, care-i superviza pe spionii din teren, şi consilierii lui Porter Goss se scurseseră către opinia publică, prin intermediul scăpărilor din presă – iar Direcţia de Operaţiuni mai avea conflicte de ordin teritorial şi cu alte ramuri ale Agenţiei. La sfârşitul lui 2005, Porter Goss a cerut ca toţi şefii de frunte ai Agenţiei să se reunească într-o şedinţă managerială, mişcare menită să atenueze tensiunile din rândurile echipei sale de conducere. În timpul acestei reuniuni, adjunctul directorului pentru informaţii al Agenţiei – adică şeful analiştilor care puneau cap la cap rapoartele primite din teren – s-a plâns pe faţă de aroganţa ofiţerilor acoperiţi, despre care a spus că li se accepta orice. José Rodriguez, şeful operaţiunilor, a răbufnit: „Treziţi-vă şi mirosiţi-vă nenorocitele de cafele!”, a strigat

210 la Islamabad, Sean, credea că relaţia strânsă dintre Greg şi Karzai era de natură să deformeze analizele făcute de CIA în Afganistan şi-l acuzase pe Greg de „înfrăţire cu băştinaşii”, pentru faptul că acceptase teoriile conspiraţiei, răspândite de spionajul afgan, despre amestecul Pakistanului în treburile interne ale Afganistanului. Sean credea şi că incursiunile secrete în zonele tribale din Pakistan, organizate în comun de JSOC şi de miliţiile afgane antrenate de CIA, pe care Agenţia le denumise Echipe de Urmărire Contrateroristă, constituiau riscuri care nu erau necesare şi care ar fi putut duce la expulzarea Agenţiei din Pakistan. Situaţia se agravase atât de mult, încât Porter Goss a intervenit, convocându-i şi pe Sean, şi pe Greg la o întâlnire în trei, la sediul Comandamentului Central din Qatar al Statelor Unite, în luna iulie, pentru a-i aduce pe cei doi în aceeaşi încăpere şi a tempera tensiunile dintre cele două avanposturi ale Agenţiei, aflate într-un duel continuu.

el, reamintindu-le tuturor celor prezenţi că, spre deosebire de analişti, care vedeau lumea de la propriile birouri, ofiţerii săi clandestini lucrau „la capătul ascuţit al suliţei”.

Lipsa de răbdare a lui Rodriguez crea probleme, uneori, chiar şi înăuntrul secţiei de operaţiuni sub acoperire – aşa se face că, la începutul lui 2006, abia dacă mai vorbea cu omul pe care-l instalase tot el ca şef al CTC, Robert Grenier. Acesta din urmă, fost şef de centru la Islamabad, era un ins cizelat şi cerebral – în multe sensuri, exact opusul unuia ca Rodriguez. Grenier făcuse eforturi pentru amplificarea deschiderii contraterorismului de la CIA şi dincolo de Afghanistan şi Pakistan, cerându-le mai multor ofiţeri să se concentreze pe ameninţări emergente, spre exemplu din Asia de Sud-Est şi Africa de Nord. Cum CTC se tot extindea din 2001, Grenier se gândise că era nevoie să fie restructurat, pentru a elimina redundanţele. Unitatea de vânare a lui Osama bin Laden, din cadrul Agenţiei, formată încă din anii 1990 şi denumită codificat „Centrul Alee”, a fost reorganizată şi redenumită.

Rodriguez era de părere că toate acestea nu erau decât nişte distrageri ale atenţiei de la vânarea propriu-zisă a lui Bin Laden. El l-a înlocuit pe Grenier cu alt ofiţer din cadrul Centrului, un obsedat de muncă, sfrijit şi care fuma ţigară după ţigară, pe nume Mike1. Acesta îşi petrecuse prima parte a carierei ca ofiţer acoperit în Africa şi se convertise la Islam[211][212]. Garderoba lui Mike demonstra o aplecare către negru şi nuanţe de gri, la fel ca prezenţa lui generală. Unii îl numeau „Prinţul întunericului”. Până la sfârşit, avea să conducă

211 De vreme ce Mike lucrează şi astăzi ca ofiţer acoperit, în această carte el figurează numai cu prenumele.

212 Greg Miller, „ At CIA, a convert to Islam leads the terrorist hunt”, în The Washington Posty 24 martie 2012.

operaţiunea de lichidare cea mai extinsă de după Războiul din Vietnam.

Când Mike şi-a luat în primire postul, în 2006, primele lui misiuni au fost să pună în practică un plan de consolidare a rândurilor Agenţiei din Afghanistan şi Pakistan, să elimine certurile dintre centrele de la Islamabad şi Kabul şi să reorganizeze personalul de la cartierul-general. În faţa principalei braserii de la Langley, cum treci de cafeneaua Starbucks, au fost ridicate nişte construcţii uriaşe, asemănătoare unor adăposturi semicirculare Quonset, în care să fie aşezat personalul tot mai stufos dedicat vânării lui Osama bin Laden. În contextul acestui nou plan, botezat Operaţiunea Cannonball, zeci de analişti de informaţii au fost expediaţi la Kabul şi la Islamabad, să lucreze în tandem cu ofiţerii operativi, care alergau după frânturi de informaţii despre unde s-ar fi putut găsi şefii organizaţiei Al-Qaida.

Lucru important, însă, mai mulţi ofiţeri acoperiţi au fost trimişi de CIA pe teren – printre ei, şi Art Keller –, să încerce să găsească surse independente de pakistanezi. Cum Statele Unite purtau un război public în Afghanistan, era destul de uşor pentru CIA să trimită alţi şi alţi ofiţeri la Kabul. Mai dificilă era problema Pakistanului, unde ÎŞI monitoriza îndeaproape numărul de cereri de vize pentru oficialităţi americane, care sperau să pătrundă în ţara din Asia, şi-i menţinea sub o atentă supraveghere pe toţi ofiţerii trimişi de CIA la centrul de la Islamabad. Cei de la Langley trebuiau să vină cu modalităţi mai exotice de a le camufla identităţile celor pe care voiau să-i vadă ajunşi în Pakistan.

O asemenea oportunitate s-a ivit în dimineaţa zilei de 8 octombrie 2005, când un cutremur masiv1, survenit în munţii din Kaşmir, a pus la pământ oraşul Muzaffarabad şi

a produs alunecări de teren în toată partea de nord a Pakistanului. Iniţial, autorităţile pakistaneze au estimat pierderile de vieţi omeneşti la circa 90 de mii de persoane, dintre care 19 mii au fost copii, care au murit când şcolile s-au prăbuşit peste ei[213][214]. Ajutoare internaţionale de ordinul miliardelor de dolari s-au revărsat peste Kaşmirul pakistanez şi un şuvoi de elicoptere militare americane au trecut aproape imediat graniţa din Afghanistan, aducând ajutoare umanitare. Zborurile elicopterelor *Chinook* au devenit imagini regulate în Kaşmir şi pakistanezii au început să vorbească despre ele, în dialectul local, numindu-le „îngeri ai milostivirii” 1.

Dar americanii nu veniseră numai în misiuni umanitare. În lunile de după cutremur, CIA s-a folosit de eforturile de ajutorare din Kaşmir, pentru a strecura în ţară ofiţeri acoperiţi, fără ştiinţa celor de la îşi Spionii americani au adoptat identităţi false, sub acoperirea unei serii întregi de profesiuni civile. Şefii de la ÎŞI au bănuit că misiunile de ajutorare erau ca un fel de cal troian, cu ajutorul căruia o mulţime de ofiţeri de la CIA pătrundeau în Pakistan, dar, în condiţiile dezastrului din Kaşmir şi ale nevoii urgente de a menţine în funcţiune convoiul de ajutoare umanitare, militarii şi spionii pakistanezi nu se aflau în postura de a pune la îndoială identităţile tuturor americanilor care soseau în Pakistan.

Aveau să treacă mai mulţi ani, până când CIA să poată beneficia de avantajele prezenţei sale extinse în

213 Cutremurul a fost înregistrat cu o magnitudine de 7,6 grade pe scara Richter şi o intensitate de 8 grade pe scara Mercalli. Efectele foarte distructive s-au datorat mişcării pe verticală (n. tr.).

214 Institutul de Cercetări pentru Ingineria Cutremurelor, „Raport special întocmit de EERI [Earthquake Engineering Research Institute] despre cutremure”, februarie 2006.

Pakistan, care era oricum relativ modestă. Un fost înalt funcţionar de la Langley estima că numărul total de ofiţeri acoperiţi din tot Pakistanul a crescut cu numai 10 până la 20 la sută în decursul operaţiunii „Ghiuleaua de tun”. Şefii Agenţiei de la vremea respectivă se temeau că inundarea ţării cu prea mulţi spioni ar fi încurajat supravegherea lor şi mai atentă de către serviciul de spionaj pakistanez, ÎŞI.

Dar CIA reuşea cu greu să mascheze o slăbiciune. Exista un număr finit de ofiţeri experimentaţi, care să fie trimişi în Afghanistan şi Pakistan, iar şefii de la Langley erau atât de disperaţi să găsească mai mult element uman, încât au luat nişte ofiţeri operativi proaspăt ieşiţi pe piaţă – care abia absolviseră „Ferma” de la Câmp Peary – şi i-au trimis pe teren: „A trebuit să trimitem oameni pe teren, a căror experienţă era departe de a fi fost ideală – îşi amintea unul dintre cei care coordonaseră operaţiunea numai că nu prea aveam de unde alege”.

Un aspect al vânătorii după Osama bin Laden repuse pe tapet era tentativa de penetrare a reţelei de curieri de care acesta se folosea pentru a le transmite mesaje adepţilor săi. CIA colectase frânturi de informaţii despre curierii favoriţi ai lui Bin Laden, ceea ce-i înlesnise Agenţiei urmărirea multor agenţi la care Al-Qaida recurgea în Pakistan, astfel încât să-şi creeze o imagine mai complexă a felului cum funcţionau straturile al doilea şi al treilea din reţeaua teroristă. Când a preluat frâiele Agenţiei de la Porter Goss, în primăvara anului 2006, CIA „efectuase mult mai multe penetrări, adunase mult mai multe cunoştinţe despre Al-Qaida din 2006, decât avuseserăm vreodată în 2001 sau 2002”, spunea generalul Michael Hayden. „Chiar începuserăm să ne dezvoltăm o bună reţea de surse de informaţii”. 1

La scurtă vreme după o vizită a lui Hayden în

Pakistan, în august 2006, CIA şi ÎŞI au pus la cale o acţiune comună, pentru a-l aresta pe Rashid Rauf, pivotul unui complot terorist, care-şi propunea să arunce în aer câteva zboruri care ar fi traversat Atlanticul, cu decolare de la Londra, folosind un amestec letal de prafuri chimice şi băutura de mic-dejun Tang. Rauf orchestrase acest complot de acolo, din zonele tribale, comunicând cu echipe care se aflau deja în Marea Britanie şi care urmau să îndeplinească misiunea. Complotul acesta se afla în stare de concepţie deja de mai mulţi ani, iar complotiştii lăsaseră garda cam jos. Serviciul britanic de spionaj MI5 reuşise să pună sub supraveghere grupările [215]respective, iar spionii Majestăţii Sale, folosind sisteme de ascultare, interceptau răbdători fiecare pas din evoluţia complotului.

Când cei de la ÎŞI au primit informaţii că planul era în curs de punere în aplicare, spionul-şef din Pakistan, generalul Ashfaq Parvez Kayani, i-a spus lui Rodriguez că serviciul său era gata să pună mâna pe Rauf, când acesta s-ar fi deplasat cu autobuzul din zonele tribale către oraşul Bahawalpur, din regiunea Punjab. Rodriguez, aflat în vizită la Islamabad în acel moment, a ordonat ca ofiţerii de la CIA să monteze un post de supraveghere lângă acel oraş, de unde să poată intercepta comunicaţiile lui Rauf prin telefonul celular şi să paseze informaţiile obţinute militarilor pakistanezi, care au făcut o arestare ca la carte, fără niciun fel de probleme1.

Cei de la MI5 s-au înfuriat, ştiind că arestarea lui Rauf i-ar fi pus în gardă pe complotiştii din Marea Britanie. Spionii britanici nu aveau încredere în cei de la ÎŞI şi nici nu se bazau pe ei – animozitate care-şi avea rădăcinile în vremea dominaţiei britanice asupra Indiei, dinainte de

215 Dintr-un interviu luat de autor lui Michael Hayden.

separarea Pakistanului, britanicii suspectând că existau şi alte motive în spatele deciziei generalului Kayani de a-l aresta pe Rauf. Poliţiştii britanici s-au dat peste cap ca să-i adune pe toţi cei 25 de complotişti, înainte ca ei să se risipească, şi s-au întrebat care aveau să fie costurile arestării atâtor oameni, înainte să fi fost adunate mai multe informaţii care să-i incrimineze pe suspecţi.

Chiar şi aşa, zădărnicirea complotului din august 2006 a reprezentat un succes major, deşi ea nu a contribuit cu nimic la găsirea lui Osama bin Laden. Luarea în colimator a reţelei de curieri era ceva ce Hayden descria drept o „lovitură în orb”[216] pentru găsirea lui Bin Laden şi adeseori aducea cu o vânare de vânt – o misiune cu atât mai dificilă, cu cât informaţiile erau puţine, iar forţa umană, insuficientă.

De exemplu, în anii premergători momentului în care agenţi pakistanezi care lucrau pentru CIA l-au filat pe Abu Ahmed al-Kuwaiti până într-un vast complex de clădiri din oraşul Abbottabad, unde s-a dovedit că Osama bin Laden chiar se ascundea, anchetatorii de la CIA căpătaseră convingerea că Al-Kuwaiti nu avea decât o importanţă marginală. Khalid Sheikh Mohammed, principalul strateg al atacurilor de la 11 septembrie 2001, le spusese celor care-l interogaseră că Al-Kuwaiti se retrăsese din prima linie. Dar existau şi multiple suspiciuni în legătură cu ce declarase Khalid Sheikh Mohammed, unul dintre deţinuţii pe care CIA îi supusese celor mai brutale tehnici de interogare, inclusiv înecului simulat. Când anume spunea un lucru adevărat şi când spunea ceea ce doreau anchetatorii să-l audă spunând – iată o dilemă care a creat

216 Jose Rodriguez Jr. şi Bill Harlow, Hard Measures: How Aggressive CIA Actions after 9/11 Saved Lives, Threshold Editions, New York, 2012, p. 8.

dezbateri aprinse în interiorul guvernării americane. După un an, alt deţinut le-a dat asigurări anchetatorilor că Al-Kuwaiti era, într-adevăr, curierul numărul unu al lui Osama bin Laden, informaţie pe care CIA, într-un târziu, a reuşit s-o coroboreze cu altele, venite din alte surse1.

Chiar şi în condiţiile în care-şi sporea rândurile în Pakistan, CIA nu avea resurse, la nivelul întregii ţări, ca să urmărească fiecare fir; în plus, restricţiile impuse de îŞI asupra mijloacelor de supraveghere pe care le puteau folosi americanii complicau lucrurile şi mai mult. În timpul petrecut în Waziristanul de Sud, Art Keller a început să alcătuiască un dosar pe numele unui individ poreclit Haji Omar, suspectat c-ar fi fost mijlocitor pentru[217]

Al-Qaida şi care deţinea patru clădiri în zona pe care se spunea c-ar fi frecventat-o militanţii organizaţiei teroriste. Keller le-a trimis o telegramă şefilor săi de la Islamabad, în care solicita supraveghere aeriană, pentru a monitoriza venirile şi plecările în şi din clădirile lui Haji Omar. El însuşi nu avea nici pe departe suficienţi oameni pentru a menţine sub supraveghere atâtea obiective, iar monitorizarea umană era întotdeauna mai riscantă.

Esenţa telegramei consta, după Keller, în aceste observaţii: „Individul face parte din logistica pe care se bazează Al-Qaida, este evident un curier şi poate este chiar omul nostru. Cum altfel să aflăm, dacă nu începem să-l supraveghem?” Dar, cum acordul de pace din Waziristanul de Sud era în vigoare, cei de la ÎŞI au refuzat să-şi dea acordul pentru zboruri ale avioanelor-spion *Predator*.

Dinamica evenimentelor din Waziristanul de Sud îi oferea lui Keller o viziune asupra bizantinismului dominant de la ÎŞI unde rotiţele care se roteau în sensul acelor

217 Peter Bergen, Manhunt: The Ten-Year Searchfor Bin Laden - from 9/11 to Abbottabady Crown, New York, 2012, p. 100.

ceasornicului n-aveau nicio legătură cu cele care se roteau în cealaltă direcţie. Agenţii din cadrul Direcţiei C de la ÎŞI divizia responsabilă de operaţiunile de contraterorism, îi ajutau frecvent pe ofiţerii de la CIA să vâneze agenţi ai organizaţiei Al-Qaida. Asad Munir, fostul şef de centru ÎŞI de la Peshawar, fusese ofiţer al Direcţiei C. Dar aceste cadre erau în conflict, adesea, cu spionii pakistanezi ai Direcţiei S, care se ocupa de multă vreme să cultive grupări precum talibanii, reţeaua Haqqani şi Lashkar-e-Taiba, considerate intermediari esenţiali pentru apărarea Pakistanului în lupta împotriva Indiei1. Direcţia S era cea care pusese umărul la înarmarea mujahedinilor în timpul războiului cu sovieticii din Afghanistan, care sprijinise ascensiunea la putere a talibanilor în anii 1990 şi care începând cu anul 2001 făcuse tot posibilul pentru ca diversele grupări militante să-şi concentreze răbufnirile violente în Afghanistan, decât să-şi reverse furia în Pakistan.

Aproape nimic nu există scris despre Direcţia S, care să fie accesibil opiniei publice, şi, chiar dacă agenţii de la CIA şi cei ai Direcţiei s-au colaborat în perioada războiului cu sovieticii, spionii americani păstrează doar o imagine impresionistă despre operaţiunile colegilor lor pakistanezi. Au existat unii, la CIA, care şi-au dedicat ani din viaţă acumulării obsesive de frânturi de informaţii despre Direcţia S; punctul asupra căruia concordă, în general, analiştii americani este că, începând cu anul 2001, Direcţia S a reprezentat avangarda, în cadrul strategiei tăcute a celor de la ÎŞI de a menţine contactele cu grupările militante care ar fi putut servi, într-un viitor oarecare, interesele pakistaneze.

Dacă Direcţia S a ordonat în mod obişnuit atacuri ucigaşe împotriva trupelor americane şi ale Alianţei Nord-

Atlantice din Afghanistan, constituie încă un subiect de dezbatere, însă reţeaua de supraveghere electronică americană de deasupra Pakistanului – şi, mai exact, de deasupra cartierului-general al îşi a interceptat frecvent convorbiri telefonice dintre spionii pakistanezi şi agenţii reţelei Haqqani1. Oficialităţile pakistaneze, de obicei, fie neagă evidenţa, fie spun că de vină sunt elemente rebele din cadrul serviciului de spionaj, dar în particular susţin cu fermitate că acesta din urmă trebuie neapărat să lucreze în tandem cu grupări precum reţeaua Haqqani, pentru a menţine protejat flancul vestic al Pakistanului. Agenţiile de spionaj americane au interceptat chiar o convorbire telefonică din 2008, în care generalul Kayani se referea la reţeaua Haqqani, numind-o „un atu strategic” 1. Dacă „atâţia oameni de la CIA spun: «ÎŞI ne trage-n piept», alţii spun: «ÎŞI ne poate fi de folos»”, afirma Keller. „Adevărul este că şi unii, şi ceilalţi au dreptate, iar asta-i o mare problemă”.

În comparaţie cu ce se întâmpla în Waziristanul de Sud, dinamica relaţiilor dintre spionii americani şi cei pakistanezi, din vara anului 2006, diferea cu prea puţin de cea din Waziristanul de Nord, unde guvernarea centrală nu semnase încă un acord de pace cu militanţii jihadişti. Agenţii de la CIA şi ÎŞI lucrau mai strâns împreună şi împărţeau o bază într-o şcoală abandonată de la Miranshah, la un kilometru depărtare de principala *madrassa* din oraş, sediul reţelei Haqqani. De acolo, spionii americani şi pakistanezi adunau informaţii pentru a găsi o altă figură principală a organizaţiei Al-Qaida – pe Khalid Habib.

Când vânătoarea lui Habib a luat avânt, Keller a fost redistribuit de CIA în Waziristanul de Nord. Chiar şi mutat, el a rămas la conducerea operaţiunilor din Waziristanul de

Sud şi în contact cu propriile surse, prin intermediul mesajelor computerizate. Făcuse acelaşi lucru şi cât fusese consemnat în interiorul bazei de la Wana, drept care prea puţin conta dacă făcea, de fapt, un fel de telenavetă. Keller şi alţi ofiţeri ai Agenţiei ghidau avioane *Predator* care supravegheau convoaie de camioane şi construcţii din cărămizi de pământ, de la marginea oraşului Miranshah, în speranţa de a căpăta suficiente informaţii, încât să ceară efectuarea unui raid împotriva lui Khalid Habib. Cei de la îşi adunau propriile informaţii de la surse umane, coroborate apoi cu cele obţinute de avioanele-spion şi prin ascultare electronică.

Dar şi o asemenea cooperare avea limitele ei. Când a sosit la Miranshah, Keller a primit un sfat de la şeful bazei: „Nu le spune spionilor militari pakistanezi nimic din ce nu vrei să ajungă la urechile talibanilor”, l-a prevenit acesta.

Spionajul militar pakistanez, distinct faţă de ÎŞI era văzut ca o unitate care avea legături mai adânci cu talibanii şi reţeaua Haqqani, decât Direcţia S din cadrul îşi cu câteva săptămâni înaintea sosirii lui Keller la Miranshah, agenţi de la ÎŞI şi CIA luaseră cu asalt *madrassa* lui Haqqani, dar nu găsiseră nimic. Ofiţerii americani au aflat mai târziu, de la sursele lor, că spionii pakistanezi îi avertizaseră pe jihadiştii lui Haqqani că urma să aibă loc un raid împotriva fiefului lor.

Deşi măcinat de frustrări, Keller înţelegea perfect de ce Pakistanul se arăta într-atât de precaut, când venea vorba să fie dezmembrată reţeaua Haqqani. Statele Unite nu aveau să rămână în Afghanistan o veşnicie, iar transformarea adepţilor lui Haqqani în duşmani se putea lăsa cu două consecinţe pentru Islamabad, ambele sinistre. În cel mai bun caz, trupele pakistaneze s-ar fi trezit împotmolite într-un război fără sfârşit în munţi, împotriva

unei grupări care s-ar fi putut dovedi un aliat mult mai util în cadrul eforturilor de stăvilire a influenţei indiene în Afghanistan. În cel mai rău caz, războiul s-ar fi putut extinde către est, adepţii lui Haqqani desfăşurându-şi actele de violenţă în teritoriile aflate sub autoritatea guvernului stabil al Pakistanului.

Temându-se de ambele variante, militarii pakistanezi au început să discute, în taină, despre un acord de pace în Waziristanul de Nord, asemănător cu cel care funcţiona deja în Waziristanul de Sud. Keller şi colegii lui de la CIA şi-au avertizat omologii de la ÎŞI că un asemenea nou acord ar fi putut avea consecinţe catastrofale. Opiniile lor au avut, însă, un impact minim. Autorităţile pakistaneze au tocmit un acord de încetare a focului în Waziristanul de Nord, în septembrie 2006. Iar acest acord a survenit, datorită negocierilor secrete ale unei figuri pe care mulţi o cunoşteau la Washington, general-locotenentul Ali Jan Aurakzai, omul numit de preşedintele Musharraf comandant în zonele tribale, după atacurile de la 11 septembrie 2001, care de mult era de părere că vânătoarea de agenţi ai organizaţiei Al-Qaida în Pakistan şi Afghanistan era o fugă după himere.

Aurakzai plecase din armată, între timp, şi Musharraf îl numise guvernator al Provinciei de la Frontiera de Nord-Vest, ceea ce-i conferea autoritate asupra zonelor tribale. Aurakzai credea că împăciuirea grupărilor militante din zonele tribale era singura cale de a stopa extinderea jihadismului în zonele aflate sub autoritatea guvernului pakistanez şi şi-a folosit influenţa pe care o avea în faţa lui Musharraf, pentru a-l convinge pe preşedintele ţării despre avantajele unui acord de pace în Waziristanul de Nord.

Dar Washingtonul era tot neconvins. Preşedintele Musharraf a hotărât să-l ia pe Aurakzai cu el într-o

călătorie în America, pentru a convinge Casa Albă şi Administraţia Bush de necesitatea unei încetări a focului. Ambii s-au aşezat în Biroul Oval şi i-au ţinut preşedintelui Bush o pledoarie despre beneficiile unui acord de pace, iar Aurakzai a mers până acolo, încât i-a spus lui Bush că acordul de pace din Waziristanul de Nord ar fi trebuit reeditat în diferite zone ale Afghanistanului, ceea ce le-ar fi permis trupelor americane să se retragă din acea ţară mai devreme decât se anticipase1.

Oficialităţile Administraţiei Bush au fost împărţite, în această privinţă. Unii l-au considerat pe Aurakzai un împăciuitorist fără şira spinării – un fel de Neville Chamberlain[218] al zonelor tribale.

Puţini, însă, au văzut vreo speranţă în a încerca să stopeze acordul de pace din Waziristanul de Nord. Iar preşedintele Bush, al cărui stil de a face diplomaţie era unul profund personal, se mai temea, chiar şi în 2006, de acumularea prea multor pretenţii pe masa preşedintelui Musharraf. Bush, în schimb, încă îl mai admira pe Musharraf pentru hotărârea cu care se oferise, în primele zile de după atacurile de la 11 septembrie 2001, să ajute Statele Unite în vânătoarea pe care americanii o începeau, ca să distrugă Al-Qaida. Chiar şi după ce funcţionarii de la Casa Albă puseseră pe picioare un sistem de convorbiri telefonice regulate între preşedinţii Bush şi Musharraf, menite să exercite presiune pe liderul pakistanez, ca să menţină vii operaţiunile militare în zonele tribale, aceste discuţii se dovedeau, de obicei, dezamăgitoare prin rezultatele lor – rar se întâmpla ca Bush să-i ceară ceva precis lui Musharraf, în cursul acestor convorbiri. îi mulţumea omologului său pentru felul cum contribuia la

218 Mazzetti şi Rohde, „Amid US policy disputes, Qaeda grows in Pakistan”, în The New York Times, 30 iunie 2008.

războiul împotriva terorismului şi se angaja ca sprijinul financiar american îndreptat către Pakistan să continue1.

Viziunea prevalentă la sfârşitul anului 2006, în rândurile principalilor consilieri prezidenţiali, era că prea multă presiune americană asupra lui Musharraf risca să declanşeze un scenariu apocaliptic: o revoltă populară împotriva guvernării pakistaneze, care să aducă la putere o grupare islamistă radicală. Frustrările reieşite din a face afaceri cu Musharrai se comparau numai cu teama de a trăi fără el. Era o teamă pe care o întreţinea Musharraf însuşi, avertizând frecvent oficialităţile americane despre cât de fragilă era poziţia sa la putere şi evocând iar şi iar felul în care scăpase – în ultima clipă – din câteva tentative de asasinat. Aceste [219]comploturi erau absolut reale, dar şi strategia lui Musharrai se dovedea eficientă, când venea vorba să menţină un flux constant de ajutoare americane şi să ţină în frâu pretenţiile Washingtonului în materie de reforme democratice.

Acordul de pace din Waziristanul de Nord s-a transformat într-un dezastru atât pentru Bush, cât şi pentru Musharraf. De fapt, oraşul Miranshah a căzut în mâinile reţelei Haqqani, când aceasta şi-a consolidat puterea criminală de-a lungul părţii estice a frontierei afghane. În virtutea acordului, gruparea Haqqani şi alte facţiuni militante s-au angajat să înceteze atacurile în Afghanistan, dar, în lunile de după încheierea acordului, incursiunile dincolo de frontieră, din zonele tribale către Afghanistan, împotriva trupelor occidentale, s-au înmulţit cu 300%. Într-o conferinţă de presă din toamna lui 2006, preşedintele Bush a declarat că Al-Qaida era „pusă pe fugă”. În realitate, lucrurile stăteau tocmai pe dos.

219 Mazzetti şi Rohde, „Amid US policy disputes, Qaeda grows in Pakistan”, în The New York Times, 30 iunie 2008.

Gruparea teroristă beneficia de un refugiu sigur şi nu avea niciun motiv să fugă nicăieri altundeva.

*

Art Keller a părăsit Pakistanul chiar înainte să intre în vigoare acordul de pace din Waziristanul de Nord, fiindcă tura lui de cinci luni se încheiase. Înainte să plece, s-a ocupat de o ultimă acţiune, lăsată neterminată: să-i cumpere un cadou celui mai bun agent al său pakistanez din Waziristanul de Sud, un om cu care nu se întâlnise niciodată faţă-n faţă. Respectivul era un practicant fervent al sporturilor şi-i scrisese lui Keller, declarându-se convins că se putea găsi o metodă prin care CIA să-i cumpere nişte echipamente sportive americane uneia dintre puţinele surse umane ale Agenţiei din zonele tribale. După o rafală de telegrame schimbate între Wana, Islamabad şi Langley, pe tema dacă o asemenea cerere era una cuvenită, CIA s-a lăsat înduplecată, până la urmă, şi a încărcat echipamentul sportiv într-un avion cu destinaţia Pakistan, depozitat în cala de mărfuri, alături de alte materiale sensibile, care urmau să ajungă la ambasada americană de la Islamabad.

Doi ani mai târziu, după ce preşedintele Bush a semnat un ordin secret de escaladare a războiului acoperit purtat de CIA în Pakistan, Abu Khabab al-Masri a fost ucis, în cursul unui atac cu dronă trimisă de CIA, la doar 20 de kilometri de baza de la Wana. Trei luni mai târziu, o rachetă lansată de o dronă de la CIA l-a omorât pe Khalid Habib, într-o maşină Toyota parcată în satul Taparghai din Waziristanul de Sud1. Când aceste lovituri şi-au atins ţintele, Art Keller se întorsese în Statele Unite, se pensionase de la CIA şi trăia în Albuquerque. Auzind aceste veşti, n-ar fi putut spune dacă vreun detaliu al muncii sale din Pakistan, din 2006 – de la spionatul bazarului din Wana până la trecerea prin sită, în clădirea

unei foste şcoli din Miranshah, a fragmentelor de informaţii culese –, ajutase câtuşi de puţin, într-un fel sau altul, la lichidarea celor două personaje.

Cel mai sigur este că nu va şti niciodată.[220]

Capitolul 10

Jocuri fără frontiere

„Un ditamai Wurlitzer”. 1 Frank Wisner

Cu toată fascinaţia publicului în privinţa loviturilor de stat, a tentativelor de asasinat şi a traficului de arme, de care CIA s-a ocupat în primele ei patru decenii de existenţă, o parte mult mai mare a bugetului pentru programele de operaţiuni sub acoperire al agenţiei de spionaj din timpul Războiului Rece era dedicată unor instrumente mai subtile, utilizate într-un război. Propaganda falsă şi operaţiunile psihologice au fost, la un moment dat, pietre unghiulare ale activităţii secrete la care se deda CIA: de la împrăştiatul de bani prin toată Europa, după al Doilea Război Mondial, până la influenţarea alegerilor şi la deschiderea de posturi de radio finanţate de CIA în ţările Blocului Răsăritean şi în Asia de Sud-Est. Frank Wisner, un veteran al fostului OSS, care avansase în ierarhie până la funcţia de şef al operaţiunilor clandestine de la CIA, spunea că trebuia ca misiunile care priveau propaganda să fie derulate de o structură priceputǎ, matură, aptă[221]

---

220 Pir Zubair Shah, „US strike is said to kill al-Qaeda figure în Pakistan”, în The New York Times, 17 octombrie 2008.

221 Frank Wisner, citat în Shultz Jr., Richard H. Shultz Jr., The Secret War Against Hanoi: The Untold Story of Spies, Saboteursy and Covert War- riors in North Vietnam, HarperCollins, New York, 1999, p. 129. Iniţial, citatul cu „Wurlitzer”-ul a fost dat de John Ranelagh, în The Agency: The Rise and Decline ofthe CIAy Simon & Schuster, New York, 1986, p. 218.

să desfăşoare concomitent mai multe campanii de influenţare diferite – ceea ce el numea „un ditamai Wurlitzer” 1, care să interpreteze muzica marţială într-un război al ideilor. Când Războiul Rece s-a încheiat, CIA n-a mai considerat necesar să investească masiv în propaganda falsă ori să-şi pregătească ofiţerii pentru războiul psihologic, iar programele respective au căzut victime reducerilor bugetare drastice ale anilor 1990.

Dar aici nu era vorba numai de bani. Apariţia Internetului şi globalizarea informaţiei au făcut ca orice campanie propagandistică să devină riscantă din punct de vedere legal, pentru CIA. Legislaţia din Statele Unite împiedică agenţia de spionaj să desfăşoare operaţiuni de propagandă împotriva surselor mediatice americane şi să declanşeze campanii de influenţare a cetăţenilor americani. Înainte de apariţia Internetului, CIA putea să treacă jurnalişti străini pe statele ei de plată şi să planteze poveşti născocite în ziare, fără să se teamă de posibilitatea ca operaţiuni de felul acesta să afecteze mass-media americană. Dar iată că, la mijlocul anilor 1990, navigatorii pe Internet din Atlanta şi New York puteau deja să citească site-uri de ştiri din Pakistan şi Dubai. Agenţiile de ştiri americane au început să privească mai atent ştirile străine şi să citeze presa străină în relatările lor. Prin urmare, a devenit mai dificil pentru CIA să convingă membrii comisiilor de supraveghere din Congres, care dau aprobările finale pentru toate acţiunile sub acoperire ale Agenţiei, că o campanie de propagandă bine plănuită nu riscă să „ricoşeze” în Statele Unite.

Dar, în sectoarele în care CIA şi-a lăsat capacităţile propagandistice să se atrofieze, Pentagonul s-a gândit să umple golul rămas. Sectorul militar se confruntă cu aceleaşi restricţii, când vine vorba despre acţiuni de

propagandă întreprinse împotriva cetăţenilor americani, dar Congresul i-a lăsat, în general, Departamentului Apărării o marjă de manevră mai mare, în privinţa desfăşurării de misiuni care presupun operaţiuni psihologice, atât timp cât se poate dovedi că acestea sunt menite să sprijine – oricât de tangenţial – trupele americane aflate în stare de luptă. După atacurile de la 11 septembrie 2001, lesa Pentagonului a devenit încă şi mai lungă, de vreme ce Congresul Statelor Unite a definit lumea întreagă drept un câmp de luptă, iar liderii militari s-au confruntat cu o realitate care i-a dezorientat, şi anume că majoritatea duşmanilor Americii trăiau în ţări în care Armata americană şi Corpul Puşcaşilor Marini nu puteau pătrunde. Departamentul Apărării şi-a asumat controlul acelui „ditamai Wurlitzer”, cheltuind sute de milioane de dolari, pentru a influenţa opinia publică din lumea musulmană, departe de războaiele fierbinţi din Irak şi Afghanistan.

Aşa s-a putut ca, în primăvara lui 2005, un bărbat vânjos, cu un pachet de ţigări Marlboro îndesat în buzunarul de la piept, să se plimbe printre standurile firmelor care vindeau tehnologie la târgul organizat la Las Vegas, cu prilejul reuniunii Asociaţiei Naţionale a Radio-Emiţătorilor. Omul se dădea drept agent de vânzări pentru furnituri de birou, dar aceasta era doar o acoperire subţire a unui fost ofiţer al Armatei, specializat în operaţiuni psihologice, care petrecuse un deceniu întreg imaginând modalităţi de a inocula ideea de război în minţile oamenilor.

Era bine că Michael Furlong se axase pe lupta mentală, pentru că nu mai era omul potrivit pentru cea fizică. Arăta ca o păpuşă *matrioşka* rusească, având o constituţie lată în umeri, care abia dacă se îngusta puţin la

nivelul gâtului şi al capului. Era diabetic şi se mişca încet, deşi dădea pe dinafară de energie nervoasă şi avea tendinţa de a năduşi copios. Vorbea în răbufniri grăbite, făcând să fuzioneze şiruri întregi de propoziţii, aproape fără să respire. Când se întâlnea cu cineva, de multe ori îşi potopea interlocutorul cu termeni din jargonul militar, ceea ce funcţiona, în majoritatea cazurilor, în avantajul său. „Mike e sclipitor de inteligent”, spunea un ofiţer din armată, care lucra îndeaproape cu Furlong. „Dar vorbeşte într-o asemenea păsărească, de oricine renunţă să-i mai pună vreo întrebare, fiindcă nu vrea să pară nătărău şi să admită că n-a priceput o iotă din tot ce-a spus el”. De multe ori, la sfârşitul unei întâlniri, Furlong părăsea încăperea necontrazis de nimeni şi, deci, convins că primise aprobarea întregului auditoriu pentru indiferent ce schemă exotică prezentase el acolo1.

De fel din Miami, Furlong fusese recrutat în armată în 1972, cu numai câteva luni înainte ca preşedintele Richard Nixon să abolească recrutările, dar îşi suspendase îndeplinirea serviciului militar, pentru a-şi lua o diplomă în jurnalism şi economie de la Universitatea Loyola, din New Orleans. După absolvirea colegiului, îşi petrecuse primii patru ani de armată învăţând elementele de bază ale luptei de infanterie la Fort Bragg, în Carolina de Nord, după care fusese avansat la comanda unei unităţi de infanterie mecanizată, cu baza la Fort Irwin, în deşertul californian, unde excelase. Un povârniş din zonă se mai cheamă şi acum Creasta Furlong, datorită rezultatelor sale excepţionale în jocurile de război din deşert. Devenise instructor militar la mijlocul anilor 1980, mai întâi la academia de la West Point, mai târziu la Academia Militară Regală de la Sandhurst, din Anglia. După Războiul din Golf, din 1991, Furlong se întorsese la Fort Bragg, având

gradul de maior militar în Grupul Operativ Psihologic nr. 4.[222]

La fel ca mulţi ofiţeri, Furlong devenise paranoic în temerile sale de a nu fi ţinut în afara tuturor aventurilor de peste mări şi ţări, în care se implicau militarii americani, şi glumea uneori cu colegii, spunându-le că teama lui cea mai mare era ca Pentagonul să nu-l marginalizeze, punându-l să se ocupe de cine ştie ce, de pildă „să arunce în aer mingi de baschet în Dakota de Nord” Însă, de fapt, el reuşise să rămână aproape de miezul acţiunii. După ce facţiunile belicoase din Balcani semnaseră un tratat de pace la Dayton, în Ohio, Furlong fusese unul dintre cei dintâi americani desfăşuraţi în Bosnia, unde comandase un batalion de operaţiuni psihologice, cu misiunea de a păstra intactă o pace fragilă, aruncând fluturaşi din avion şi făcând emisiuni propagandistice la radio şi televiziune, prin care să convingă populaţia locală să coopereze cu trupele străine de menţinere a păcii.

În anii 1990, misiunile desfăşurate în cadrul operaţiunilor psihologice încă mai reprezentau un fel de spectacol ocazional pentru militarii americani. Erau privite cu condescendenţă, ca o componentă lăturalnică a războaielor fierbinţi, îndeplinită de nişte ciudaţi care probabil că dăduseră greş în alte specialităţi militare mai respectate, precum infanteria sau artileria. Nu mai era ca în etapa de maximă înflorire a operaţiunilor militare

222 Cea mai mare parte a materialului din acest capitol se bazează pe interviuri cu mai mult de zece foşti şefi de la firmele U-Turn/ IMV, pe sute de pagini de documente corporatiste şi pe discuţii cu foste şi actuale oficialităţi militare şi din lumea informaţiilor. Cei mai mulţi angajaţi de la U-Turn/ IMV nu au fost de acord să li se citeze numele, din cauza clauzelor de secretizare din contractele pe care le-au avut cu firma de-acum dispărută. Michael Furlong a fost şi el intervievat în privinţa proiectelor sale de strângere de informaţii pentru Pentagon.

psihologice, din timpul Războiului din Vietnam, în care comandourile de la Forţele Speciale lucrau mână-n mână cu echipe de la CIA, ca să poarte un război psihologic intens împotriva liderilor de la Hanoi şi populaţiei Vietnamului de Nord, în general. Robert Andrews, fosta Beretă Verde care a devenit consilierul civil şi ghidul prin lumea operaţiunilor speciale al lui Donald Rumsfeld, luase parte la misiuni de felul acesta, încercând să semene confuzie prin intermediul campaniilor de presă false şi documentelor măsluite.

Uneori, operaţiunile erau mult mai complexe: de exemplu, Andrews şi restul unităţii sale au creat o falsă mişcare de rezistenţă în Vietnamul de Nord – aşa-numita Sfântă Sabie a Ligii Patrioţilor –, răspândind povestea fictivă că exista o formă de opoziţie armată faţă de Partidul Comunist Vietnamez, la nord faţă de zona demilitarizată. Pe lângă scrisori şi lansări de manifeste, agenţii americani au răpit pescari nord-vietnamezi, folosindu-se de ambarcaţiuni de luptă fără însemne, i-au legat la ochi şi i-au adus pe insula Cu Lao Cham, în largul coastelor din dreptul oraşului Da Nang. Grupul-fantomă îşi construise acolo un cartier-general, unde li se povestea deţinuţilor despre operaţiuni de gherilă pe scară largă, menite să submineze guvernul de la Hanoi. Unora dintre pescari li se propunea chiar să se alăture „rezistenţei” 1. După câteva săptămâni, acestora li se dădeau pungi-cadou, cu aparate de radio fixate pe postul „Vocea Sfintei Săbii a Ligii Patrioţilor”, şi erau duşi înapoi în Vietnamul de Nord, ca să le poată povesti şi tuturor celorlalţi despre organizaţia din umbră. Între 1964 şi 1968 – aşa cum afirmă profesorul Richard H. Shultz Jr., de la Universitatea Tufts, în cartea *Războiul secret împotriva Hanoiului* –, peste o mie de oameni au fost ridicaţi, aduşi pe insula Cu Lao Cham şi

îndoctrinaţi cu teoriile „Sfintei Săbii a Ligii Patrioţilor”.

Andrews şi grupul său mai cochetau şi cu alte idei, cum ar fi fost să arunce la apă, în dreptul coastelor Vietnamului de Nord, un cadavru înecat, cu false mesaje codificate în buzunare. Analiştii spionajului nord-vietnamez ar fi descifrat mesajele şi ar fi transmis mai departe, către comandanţii lor, informaţiile false – cel puţin, aşa îşi imaginau cei care născociseră planul. Dar ideea le-a fost ucisă din faşă la Washington, fără ca Andrews să fi aflat vreodată de către cine. „Washingtonul era locul acela misterios, care zicea *da* sau *nu* la ideile noastre măreţe. Şi toţi îl blestemam”, zicea el[223][224].

La 11 septembrie 2001, însă, Michael Furlong se retrăsese din serviciul activ şi lucra pentru SAIC, un antreprenor de pe Şoseaua de Centură a Washingtonului, care avea să se scufunde în bani, la un moment dat, de la contractele clasificate primite din partea guvernului Statelor Unite. Furlong îşi petrecuse ani întregi studiind eventuale căi de răspândire a mesajelor proamericane în rândurile publicului ostil din străinătate şi se trezise, dintr-odată, în inima unui război pentru cucerirea inimilor şi a minţilor din lumea musulmană. În toamna anului 2001, lucra cu echipa lui Donald Rumsfeld la dezvoltarea unor strategii pentru operaţiunile de diseminare de informaţii – a şi fost răsplătit cu o medalie pentru civili a Departamentului Apărării, pentru eforturile sale – şi mai era invitat, uneori, în Camera de Criză de la Casa Albă, când oficialităţi ale Administraţiei Bush se dădeau de

223 Dintr-un interviu luat de autor lui Robert Andrews. Despre „Sfânta Sabie a Ligii Patrioţilor”, discută şi Robert Shultz Jr., în The Secret War Against Hanoi: The Untold Story ofSpieSy Saboteursf and Covert Warriors in North Vietnam, HarperCollins, New York, 1999, pp. 139-148.

224 Dintr-un interviu luat de autor lui Robert Andrews.

ceasul morţii să născocească modalităţi de a le comunica musulmanilor punctele de vedere ale Casei Albe1.

Corporaţia lui Furlong primise o infuzie de bani, după nici doi ani, când militarii au externalizat noi contracte, în încercarea de a reconstrui un Irak pulverizat. Furlong se deplasase la Bagdad, ca să conducă un proiect în valoare de 15 milioane de dolari, bani livraţi de Pentagon Corporaţiei, pentru a pune pe picioare un post de televiziune – Reţeaua Mediatică Irakiană. Aceasta era concepută ca o contrapondere la Al-Jazeera şi alte reţele arabe, pe care Washingtonul le percepea ca fiind părtinitoare şi anti-americane. Dar proiectul se împotmolise repede în dificultăţi. Angajaţii irakieni îşi dăduseră demisia, pentru că nu fuseseră plătiţi, şi reţeaua se lovise de probleme tehnice în a pătrunde în casele irakienilor. După câteva luni, Corporaţia risipise 80 de milioane de dolari din banii Pentagonului, iar întreprinderea era în pragul colapsului. Furlong fusese îndepărtat din acest proiect în iunie 2003, deşi foştii săi colegi spuseseră că nu numai el era de vină că reţeaua nu funcţiona. Dar el era capabil să fie un actor ambulant: insistase să se fâţâie prin Bagdad într-un vehicul Hummer alb, care mai purta încă numerele de înmatriculare ale vânzătorului de maşini din Maryland şi pe care şi-l adusese în Irak.

Şi totuşi, deşi comportamentul său îi înstrăina pe unii dintre colegi, ştiinţa lui Furlong în materie de sistemul bizantin de complicat al Pentagonului de a încheia contracte îl făceau nepreţuit pentru companiile care lucrau în domeniul apărării. Proiectele de operaţiuni de contra-informaţii costau numai o mică parte din cât costa producţia unui tanc sau a unui avion de luptă, iar Furlong ştia, mai bine decât foarte mulţi, că în interiorul unei

întreprinderi care jongla cu miliardele de dolari, cum era Pentagonul, oamenii deştepţi şi ambiţioşi pot accesa uneori milioane de dolari dacă identifică rezerve de bani în cine ştie ce cotlon obscur al imensei birocraţii. Şi, făcând acest lucru, îşi pot construi mici imperii numai ale lor.

Când a sosit la reuniunea de la Las Vegas, în primăvara lui 2005, Furlong era pe punctul de a-şi asuma un post de funcţionar superior civil, în cadrul diviziei de operaţiuni psihologice ale Comandamentului Operaţiunilor Speciale al Statelor Unite (SOCOM). Avea la el un teanc de cărţi de vizită, care-l identificau drept agent de vânzări pentru furnituri de birou, pentru a devia întrebările despre care era ocupaţia lui, de fapt – să găsească firme de mici dimensiuni, care deţineau tehnologia potrivită pentru a sprijini Pentagonul să desfăşoare campanii propagandistice şi de strângere de informaţii în Orientul Mijlociu.

Timp de două zile, Furlong a petrecut ore întregi la standul unei mici firme ceheşti, U-Turn1 Media, care dezvoltase modalităţi de redare a materialelor video pe telefoanele mobile. Echipa de la U-Turn a realizat aproape imediat că americanul nu vindea furnituri de birou, de fapt, fiindcă unii dintre cehi au recunoscut adresa din Tampa a SOCOM, trecută pe cărţile de vizită ale aşa-zisului agent de vânzări. Întâlnirea întâmplătoare cu Michael Furlong s-a dovedit a fi ca o gură de aer proaspăt pentru o firmă emergentă, care venise la Las Vegas ca să pună pe picioare afaceri noi.

Firma U-Turn era condusă de Jan Obrman, un ceh de origine, a cărui familie părăsise Praga în timpul invaziei sovietice din 1968. Experienţele din copilărie făcuseră din el un aprig proamerican şi un campion energic al răspândirii concepţiilor occidentale despre democraţie

peste tot în lume. Obrman lucrase pentru un grup de acţiune proamerican în anii 1980 şi ajunsese, mai târziu, într-un post de conducere la Radio „Europa Liberă”. Perspectiva de a câştiga bani de pe urma Internetului în plină dezvoltare şi a pieţei telefoanelor mobile, şi faptul că fusese sprijinit financiar de un investitor german bogat îl făcuseră să creeze firma U-Tum Media în 2001. Aceasta se impusese cu greu în primii ani, până când telefoanele inteligente transformaseră industria celularelor într-o monstruozitate.

Pe atunci, pentru a face bani firma U-Turn se baza pe o tehnologie destul de greoaie. Ea încheiase acorduri cu furnizorii de conţinut şi declanşase o campanie de marketing, prin care-şi propunea să îndrume traficul consumatorilor către site-urile de pe reţeaua globală, deţinute de propriii clienţi. De acolo, utilizatorii puteau descărca o iconiţă pe telefoanele lor mobile, care acţiona ca un portal către Internet. În această eră paleolitică a telefoanelor mobile, însă, firma U-Turn reuşea să găsească prea puţini clienţi, care să beneficieze de serviciile ei.

Îşi extinsese vânătoarea de clienţi, făcând echipă cu firme producătoare de pornografie, pentru a găsi modalităţi de redare a filmelor porno pe telefoanele celulare. Unul dintre parteneriatele în care intrase fusese cu o firmă realizatoare a unui program cu buget restrâns, intitulat *la uite ce ţâţe am*! *1*, în care un bărbat mergea pe străzile Pragăi şi le plătea cu câte cinci sute de coroane ceheşti pe femeile care-şi arătau sânii în faţa camerei de filmat. Compania U-Turn fusese angajată să sprijine rularea filmelor şi a sunetului pe telefoanele mobile. Bill Eldridge, un fost şef în ierarhia firmei, îşi amintea că treaba cu expunerea goliciunii păruse un fel de scurtătură către bogăţie: „În construirea unei asemenea afaceri, te

gândeşti să ţinteşti ori industria pornografiei, ori lumea spionajului", spunea el. „În astea două domenii, sunt singurii oameni cu destui bani, gata să investească în aşa ceva".

După ce-şi înmuiase vârfurile pantofilor în pornografie, Obrman s-a trezit faţă-n faţă cu posibilitatea de a încerca marea spionajului cu degetul, când l-a întâlnit pe Michael Furlong la Las Vegas. Cei doi se mai întâlniseră, de fapt, în zona Balcanilor, în anii 1990, şi petrecuseră ore întregi făcând schimb de poveşti despre Războiul Rece şi conflictele etnice sângeroase care izbucniseră după căderea Zidului Berlinului. îşi descoperiseră vederi identice în privinţa importanţei răspândirii idealurilor Americii în străinătate – mai ales în lumea musulmană. Numai că Furlong reprezenta şi o fantastică oportunitate de afaceri pentru firma U-Turn.[225]

Odată ce şi-a început activitatea la SOCOM, Furlong a discutat cu Obrman şi cu alţi şefi de la U-Tum despre dezvoltarea unor jocuri video, pe care lumea să şi le poată descărca pe telefoanele mobile peste tot în Orientul Mijlociu. Pentru SOCOM, jocurile puteau remedia două probleme odată: faptul că o mulţime de oameni din lumea musulmană nu priveau cu ochi buni Statele Unite şi faptul că Statele Unite nu ştiau mai nimic despre cine erau acei oameni. Pe Furlong îl interesa realizarea unor jocuri care ar fi putut influenţa percepţia utilizatorului despre Statele Unite şi, în plus, ar fi putut aduna informaţii despre cine era utilizatorul acela. Toată acţiunea prezenta un potenţial extraordinar din punctul de vedere al spionajului: mii de

225 în original, joc de cuvinte intraductibil: Czech My Tits s-ar traduce, literal, Ceheşte-mi ţâţele, cuvântul Czech pronunţându-se aproape la fel ca check, „verifică, priveşte"; aşadar, emisiunea cu pricina vrea să spună, de fapt, „Priveşte-mi ţâţele" (n. tr.).

oameni şi-ar fi trimis numerele de telefon şi alte informaţii de identificare către firma U-Turn, iar informaţiile respective ar fi putut ajunge în baze de date militare şi să fie folosite pentru operaţiuni complexe de prelucrare a datelor de către Agenţia Naţională de Securitate şi alte structuri de spionaj. În felul acesta, spionii n-ar mai fi mers la vânătoare de informaţii, ci datele ar fi venit singure la ei.

Acesta era doar un aspect al unei reţele de programe care s-a dezvoltat exponenţial în anii de după atacurile de la 11 septembrie 2001, alimentând cu informaţii baze de date computerizate complexe, în goana după tipare de activitate care ar fi putut constitui dovezi ale unor comploturi teroriste în pregătire. Dacă în asemenea baze de date puteau fi depozitate cantităţi mari de informaţii personale – astfel suna raţionamentul –, algoritmii computerizaţi puteau să sorteze datele şi să realizeze conexiuni pe care analiştii umani din domeniul spionajului nu le reuşeau.

Dar legislaţia în baza căreia funcţionau aceste activităţi era cel puţin confuză. O iniţiativă a Comandamentului Operaţiunilor Speciale, care avea să genereze controverse, în cele din urmă, presupunea colectarea de date despre cetăţenii americani care aveau legături cu grupările militante. Datele erau stocate în servere din

Virginia, şi unele înalte oficialităţi militare au început să se întrebe dacă nu cumva Departamentul Apărării încălca regulile privind colectarea de date despre cetăţeni. Căutând să mute bazele de date în afara graniţelor, ofiţerii de la SOCOM, care supervizau programul, au intervenit în ultimă instanţă pe lângă Michael Furlong, cerându-i să găzduiască bazele de date la sediul firmei U-Tum de la

Praga, în Republica Cehă, mutare ce avea să conducă la o confruntare dramatică între Furlong şi CIA.

Până la mijlociii anului 2006, U-Tum elaborase o prezentare de 27 de pagini, legată luxos, a unui program-pilot, pe care Pentagonul îl putea folosi peste tot în lumea musulmană. Paragrafele introductive ale propunerii subliniau forţa telefoanelor celulare, ca instrumente cu ajutorul cărora se putea ajunge la un public de masă: „Ce au în comun o mamă de băiat fotbalist din Atlanta, un comerciant beduin, un afacerist chinez, o familie de militari din Statele Unite, un funcţionar public din Kuweit, un şef dintr-o companie petrolieră cu multiple conexiuni, un martir care şi-a dat viaţa pentru Al-Qaida, un credincios musulman iranian plin de pioşenie şi un partizan sârb cu tinerii din Statele Unite, Asia, Europa şi Orientul Mijlociu? Fiecare dintre aceşti adulţi sau adolescenţi de pe tot globul are, probabil, în posesia lui un telefon mobil, în orice moment al zilei, în care nu doarme” 1.

În materialul de prezentare a propunerii, firma U-Turn le oferea militarilor un meniu de opţiuni pentru răspândirea clandestină de mesaje la nivel global. Proiectul oferea „un irezistibil conţinut informativ, politic şi religios, amestecat cu mesaje din partea Comandamentului Operaţiunilor Speciale al Statelor Unite”, al cărui public-ţintă erau „adolescenţi din zone de risc sau ostile”. Cu timpul, mesajul Pentagonului s-ar fi putut integra „în stilurile de viaţă ale acestor ţinte”. De asemenea, proiectul garanta că toate acestea îi puteau fi livrate publicului-ţintă fără eticheta de „produs în America” – aşadar, o campanie „marcă ascunsă”, care ar fi părut desfăşurată de o firmă europeană de divertisment.

Compania U-Turn a câştigat competiţia pentru acest program în august 2006, obţinând un contract în valoare

de numai 250.000 de dolari1. Valoarea lui simbolică, însă, era mult mai mare. O firmă pragheză obscură de telecomunicaţii, care până de curând vânduse din uşă-n uşă buletine de ştiri şi pornografie uşoară pentru telefoanele mobile, câştigase primul ei contract de la una dintre cele mai secretoase – şi aflate într-o creştere accelerată – ramuri ale birocraţiei militare. Dacă parteneriatul dintre Michael Furlong şi firma U-Turn Media tocmai înmugurise, divizia lui din cadrul SOCOM era în plin avânt de atribuire a unor contracte clasificate grase unor firme de comunicaţii, pentru desfăşurarea de campanii propagandistice în Orientul Mijlociu şi în Asia Centrală. SOCOM punea la bătaie sute de milioane de dolari în acest scop, drept care bătaia pe aceşti bani era în toi. Companii mici, cu experienţă puţină sau deloc în materie de propagandă, începuseră să se prezinte drept firme „de comunicaţii strategice", pentru a reuşi în această nouă afacere. Pentru U-Turn, avea să fie primul contract dintr-o serie lungă şi începutul unei noi ere în evoluţia companiei, care părea să fi dat din întâmplare peste un protector cu un buget parcă fără fund. Cei de la U-Turn descoperiseră găina care făcea ouă de aur.

Furnizorii de propagandă, care lucrau la SOCOM din Tampa, statul Florida, ştiau că, dacă doreau campanii eficiente menite să „influenţeze" opinia publică din lumea musulmană, America trebuia să joace un rol care să rămână ascuns. La scurt timp după ce cooptase firma U-Turn Media la realizarea unui program-pilot pentru jocuri video şi alte oferte digitale, Furlong i-a convins pe şefii acesteia să creeze o companie *off-shore*, care putea primi contracte de la Pentagon, dar nu putea fi legată nemijlocit de Statele Unite. Până la finele lui 2006, Jan Obrman înfiinţase firma JD Media Transmissions Systems LLC, cu

sediul în arhipelagul Seychelles, care urma să primească transferuri de bani din Statele Unite, prin intermediul unui cont dintr-o bancă străină.

Cum existau puţine restricţii în legătură cu felul în care Pentagonul cheltuia banii dedicaţi programelor clandestine, Furlong nu avea practic pe nimeni care să i se uite peste umăr. Se distra uneori, spunându-şi „regele zonelor cenuşii", şi se folosea de orice posibilitate, oricât de mică, în materie de jonglerie contractuală, pentru a le asigura firmelor de faţadă, în spatele cărora se afla U-Turn, afaceri prin care să desfăşoare operaţiunile propagandistice. Profitând de o lege care le permite întâietate firmelor deţinute de membrii naţiunilor indigene americane, când vine vorba să liciteze pentru contracte guvernamentale, Furlong a făcut în aşa fel, încât U-Tum să încheie un parteneriat cu firma Wyandotte Net Tel, cu sediul pe o limbă de pământ din teritoriile tribale ale Oklahomei de Est.

Primul proiect de anvergură pe care U-Tum l-a realizat pentru SOCOM a fost un joc pentru „puşcaşi", în stilul cunoscutei serii de jocuri *Caii of Duty* – „Chemarea datoriei". Acesta îl ducea pe utilizator într-o infinită odisee pe străzile Bagdadului, unde trebuia să împuşte insurgenţi care intenţionau să ucidă civili, într-o serie de atacuri teroriste. Scopul era să ajungi la o secţie de poliţie irakiană şi să livrezi acolo planurile secrete ale unui atac iminent al insurgenţilor, planuri care fuseseră furate din sediul unei grupări înarmate.

Jocul se intitula „Eroul irakian" şi era parte a unei campanii a Pentagonului din categoria operaţiunilor psihologice, denumite codificat „Ecoul indigen" şi sincronizat cu ceea ce s-a numit „revărsarea" de trupe americane în Irak, ordonată de preşedintele

Bush în 2007. Scopul numărul unu al „Ecoului indigen” era stăvilirea potopului de luptători străini care invadaseră Irakul dinspre Yemen, Siria, Arabia Saudită şi din unele părţi ale Africii de Nord. „Eroul irakian” era construit în aşa fel, încât putea fi modificat foarte uşor, ca să se potrivească oricărei alte ţări, practic, din lumea musulmană. O prezentare făcută de U-Tum în faţa cadrelor de la SOCOM enumera treisprezece ţări în care jocul putea fi distribuit, cu unele modificări simple – de exemplu, în Arabia Saudită, Maroc, Egipt şi Iordania. Grafica jocului, care înfăţişa străzi flancate de moschei, maşini vechi şi palmieri, nu trebuia să suporte modificări dramatice; numai dialogul se cerea schimbat. De exemplu, o versiune libaneză a jocului ar fi folosit dialoguri care să reflecte situaţia politică din Liban şi s-ar fi numit *Meghaweer*, după o unitate de comando din acea ţară1.

Cei de la U-Turn au mai conceput alte două jocuri pentru operaţiunea „Ecoul indigen”, unul intitulat „Magnatul petrolului”, care le prilejuia utilizatorilor să construiască reţele de conducte petroliere şi să protejeze infrastructura petrolieră guvernamentală de atacurile teroriste repetate, iar celălalt – „Primarul oraşului” –, care-i punea pe jucători în postura de planificatori edilitari, care hotărau cum să aloce resursele – destul de limitate – pe care le aveau la dispoziţie, ca să reconstruiască un oraş fictiv, distrus de terorişti.

O echipă de programatori cehi de la sediul praghez al firmei U-Tum au realizat jocurile, iar Furlong a obligat compania să respecte un program de lucru accelerat, ca să le definitiveze cât mai repede şi să le distribuie în Orientul

Mijlociu[226][227].

U-Tum a colaborat cu SOCOM la conceperea mai multor modalităţi prin care jocurile puteau fi livrate. Cea mai simplă era distribuirea lor manuală, înregistrându-le pe suporturi de memorie şi apoi vânzându-le sau distribuindu-le gratuit în pieţe şi bazaruri. Pentru a obţine, însă, o distribuţie mult mai vastă, jocurile au fost postate pe situri de pe Internet şi bloguri accesate frecvent de utilizatori din Orientul Mijlociu. Această modalitate le-a permis celor de la SOCOM să monitorizeze numărul persoanelor care descărcau jocurile şi – mult mai important – să afle cine anume făcea lucrul acesta.

dificil de estimat amploarea operaţiunilor desfăşurate de SOCOM, care implicau jocuri, sau de ştiut cu precizie câte companii precum U-Turn Media au fost cooptate de Pentagon în vederea creării de propagandă care viza tineretul din lumea musulmană. Furlong a împins de la spate compania cehă să avanseze cât mai multe iniţiative noi cu putinţă, iar U-Turn a venit chiar cu propuneri pentru o linie vestimentară, care să se folosească de cântăreţi iubiţi şi alte celebrităţi din Orientul Mijlociu, ca vectori de promovare. Au existat chiar discuţii despre cum ar fi putut fi paraşutate din avioane, în sate izolate din Asia Centrală şi Africa de Nord, televizoare mari cu ecranul plat, ambalate în cutii blindate, ca să nu fie distruse. Aceste aparate ar fi urmat să aibă câte o antenă de mari dimensiuni, ca să poată primi şi transmite mesaje proamericane, lansate de la depărtări de mii de kilometri.

Această idee fantezistă n-a fost aprobată. Însă, cum Pentagonul îşi extindea iniţiativele propagandistice peste

226 Firma JD Media, Propunere către SOCOM, 29 mai 2007.

227 Michael D. Furlong, mesaj pe e-mail către oficialităţile de la SOCOM, 22 iunie 2007.

tot în lume, la sfârşitul anului 2007, firma U-Turn a fost angajată să sprijine un alt program desfăşurat de SOCOM, de a găzdui site-uri pe Internet, care să fie dedicate Asiei Centrale, Africii de Nord, Chinei şi altor zone. Iniţiativa pentru o Reţea Trans-Regională a recurs la reporteri liber-profesionişti, care să scrie relatări şi să le posteze pe site-uri de pe Internet cu denumiri precum *Central Asia Online*, care promovau ştiri eminamente pozitive despre Statele Unite şi unii dintre aliaţii lor autoritari din Uzbekistan şi din alte părţi. S-a iscat o controversă când vestea despre acest program a scăpat în presă, iar SOCOM a renunţat la planurile iniţiale de a menţine ascuns rolul jucat de Statele Unite în dezvoltarea unor asemenea site-uri, preferând să adauge o mică etichetă la baza fiecărui ecran, care identifica situl respectiv ca fiind un produs al Departamentului Apărării. Dar unii membri ai Congresului şi oficiali de la Departamentul de Stat au considerat că Pentagonul depăşise o anumită limită cu aceste site-uri de pe Internet – linia care delimita operaţiunile de răspândire de informaţii în cadrul unei campanii militare şi cerinţa esenţială pe care trebuia s-o respecte Pentagonul, de a transmite informaţii de încredere publicului american1.

În realitate, însă, această limită devenise vagă de mai mulţi ani, şi firme precum U-Turn Media beneficiaseră de lipsa ei de claritate. Furlong făcuse frecvente călătorii la Praga, pentru a se întâlni cu Obrman şi cu programatorii companiei cehe, iar la începutul anului 2008 U-Turn câştigase mai mult de 55 de milioane de dolari din contracte cu SOCOM, de obicei lucrând ca subcontractant al unei companii mai mari sau ca firmă-parteneră a unei alte firme, deţinute de unul sau mai mulţi membri ai naţiunilor indigene americane. Obrman a creat şi o firmă cu sediul în Statele Unite, International Media Ventures,

ideea fiind că existenţa unei firme pe teritoriul Statelor Unite ar fi făcut mai uşoară câştigarea de contracte guvernamentale secrete. Sediul acestei firme, IMV, l-a plasat în vecinătatea altor antreprenori cu care lucrau CIA sau Pentagonul, într-un parc de blocuri de birouri din St. Petersburg, Florida, de cealaltă parte a golfului Tampa faţă de sediile centrale atât de întinse ale SOCOM şi Centrului de Comandă al Statelor Unite, de la baza McDill a Forţelor Aeriene.[228]

La CIA, însă, unii au început să formuleze suspiciuni în legătură cu felul în care firmele U-Tum/IMV reuşiseră să obţină atâtea contracte guvernamentale cu regim clasificat. Care anume era legătura dintre Michael Furlong, un birocrat civil, chiar dacă de rang înalt, şi o firmă cehă obscură, care pusese la lucru o mică armată de programatori de calculatoare, care să creeze jocuri şi site-uri pe Internet, pentru Pentagon? Centrul CIA de la Praga s-a sesizat şi a început să trimită acasă, la Langley, telegrame în care punea sub semnul întrebării întregul aranjament şi sublinia cât de uşor le-ar fi fost agenţilor spionajului rusesc să penetreze operaţiunile unei firme precum U-Tum Media1.

Mai exista o problemă, însă, şi mai complicată. În 2007, SOCOM strămutase în mare linişte serverele care găzduiau datele adunate despre cetăţenii americani, la sediul firmei U-Turn de la Praga. Deşi oficialităţile militare se gândiseră că, mutând serverele, ar fi adus Pentagonul în conformitate cu legislaţia americană în materie de interceptare a convorbirilor, acum rezulta că Statele Unite desfăşurau o întreagă operaţiune digitală clandestină pe

228 Joseph Heimann şi Daniel Silverberg, „An ever-expanding war: Legal aspects of online strategic Communications” în Parameters, vara anului 2009.

teritoriul Republicii Cehe, un aliat al americanilor, fără să fi notificat măcar acest lucru guvernului de la Praga. O asemenea operaţiune comporta riscuri, chiar şi în condiţii normale, pentru că oficialităţile americane se confruntau cu posibilitatea ca serviciul de spionaj al ţării aliate să descopere ce şi cum se întâmpla, s-o închidă şi să se răzbune, refuzând să mai colaboreze cu CIA la orice alte operaţiuni.

Dar nu era o perioadă normală a relaţiilor diplomatice dintre Statele Unite şi Republica Cehă. Administraţia Bush făcea o curte agresivă guvernului ceh, pentru permisiunea de a construi un centru de supraveghere radar la sud-vest de Praga – o componentă a programului Casei Albe pentru scutul anti-rachetă.[229]

Obţinerea unui acord al cehilor se dovedise dificilă, în primul rând pentru că Vladimir Putin şi guvernul său de la Moscova denunţaseră deja de mai mulţi ani planurile de apărare anti-rachetă ale Administraţiei Bush, exercitând presiuni asupra statelor est-europene să respingă solicitările Statelor Unite de construire a unor staţii radar pe teritoriile lor.

Tensiunile dintre CIA şi Michael Furlong s-au înteţit. Până la mijlocul anului 2008, acesta se mutase cu locul de muncă la baza Lackland a Forţelor Aeriene, de la San Antonio, Texas, unde se afla sediul unei celule de operaţiuni psihologice denumite Comandamentul Informaţiilor Comune pentru Operaţiuni de Război. Dar îşi păstrase şi capacitatea de supervizare a firmelor U-Turn/IMV, iar în iunie 2008 luase o decizie de ultim moment, de a face o escală la Praga pentru o întâlnire cu angajaţii companiei, pe drumul de întoarcere din

229 Informaţiile despre telegramele expediate de staţia CIA de la Praga provin de la doi agenţi de informaţii americani.

Afghanistan către Texas.

Şeful centrului CIA şi alţi oficiali ai ambasadei americane de la Praga fuseseră informaţi, nu cu mult timp înainte, că Pentagonul desfăşurase acea operaţiune secretă cu bazele de date din birourile firmei U-Turn. Operaţiunea în sine fusese lichidată din cauza îngrijorărilor ivite la Washington, în privinţa legalităţii bazelor de date, dar iată că Furlong stătea comod în sediul ambasadei americane – fără să fi primit aprobările corespunzătoare pentru a călători la Praga în interes de serviciu –, iar ofiţerii staţionaţi de CIA la Praga suspectau faptul că intenţiona să resusciteze programul de adunare de date. Se temeau că bărbatul acela cu pretenţii, care fuma ţigară după ţigară, plănuia să petreacă mai multe săptămâni în Cehia, pentru a-şi superviza programele clandestine, zădărnicind astfel negocieri diplomatice care duraseră luni întregi, pe marginea programului de apărare anti-rachetă.

A urmat o agitaţie frenetică, de convorbiri telefonice purtate între Praga, Washington şi San Antonio, toată lumea încercând să găsească o soluţie la situaţia creată de Furlong. Răspunsul părea să fie simplu: expediaţi-l din ţară cât mai rapid cu putinţă. General-locotenentul John Koziol, şeful lui Furlong de la San Antonio, l-a sunat la Praga şi i-a transmis un mesaj scurt şi cuprinzător: părăseşte hotelul, du-te la aeroport, urcă-te în primul avion care decolează în orice direcţie – Furlong era, pur şi simplu, scos pe uşă afară din Republica Cehă. „CIA s-a prăbuşit peste el ca o tonă de cărămizi”, a comentat un ofiţer din armată, care lucra cu Furlong la San Antonio.

Acesta din urmă şi-a văzut retezate ambiţiile şi pe el însuşi ajuns pe lista de indezirabili a celor de la CIA. Dar s-a gândit că protectorii săi de la vârful Departamentului

Apărării aveau să-i asigure spatele, aşa că şi-a redirecţionat energiile către o altă chestiune: recrudescenţa violenţei militante din Pakistan, care se revărsa peste frontieră, în Afghanistan. Furlong era hotărât să-i sprijine pe comandanţii militari americani în acest sens şi convins că nu s-ar mai fi lovit de CIA şi acolo. Plus că, de-acum, devenise o problemă personală. După episodul de la Praga, ori de câte ori pomenea de CIA, spunea: „Duşmanii mei”.

La doar câteva săptămâni după ce Furlong fusese gonit din Cehia, un avion cu care călătoreau Secretarul de Stat Condoleezza Rice şi o cohortă întreagă de diplomaţi americani a coborât pe pista aeroportului din Praga. În aceeaşi seară, la o cină festivă, doamna Rice ciocnea cupe de şampanie cu ministrul de Externe ceh, Karel Schwarzenberg, toastând pentru încheierea unui nou tratat de apărare anti-rachetă şi pentru deschiderea unei noi ere de relaţii strânse între Statele Unite şi Republica Cehă.

Întoarcerea Şefului cel mare

„Mai ţii minte prima regulă a retragerii, George?

Fără slu jbe paralele, fără prostii lăsate neterminate.

Şi fără iniţiative private – niciodată”.

John Le Carré, Oamenii lui Smiley

Generalul David McKieman se săturase. De câteva luni bune, comandantul-şef din Afghanistan fusese informat despre un plan conceput de doi oameni de afaceri, de a-i pune la dispoziţie în mod regulat rapoarte de la o reţea de surse răspândite peste tot în ţară – şi chiar dincolo de frontieră, în Pakistan. McKieman voia să ştie de ce un asemenea efort se blocase. îşi pusese mari speranţe că avea să primească informaţii despre Pakistan, pe care să se poată baza, spre deosebire de toate acele depeşe de

la CIA, despre care bănuia că erau născocite de spionii pakistanezi. Undeva, în marea birocraţie a Pentagonului, nişte gnomi fără chipuri întârziau lucrurile – el, unul, aşa îşi închipuia. „Care este comunistul pe care trebuie să-l omor, ca să obţin acest contract?”, se răstea McKieman la statul său major, aflând că finanţarea programului de livrare de informaţii încă nu fusese aprobată1.[230]

Lângă generalul McKieman, în acea zi de toamnă din anul 2008, se afla Michael Furlong, care făcuse de mai multe ori drumul de la San Antonio, Texas, la Kabul, sperând să demareze o serie de proiecte care vizau operaţiuni de culegere de informaţii pentru generalii din Afghanistan, de la cartografierea structurii tribale din sud până la organizarea unor sondaje de opinie cu privire la atitudinile afghanilor faţă de militarii americani. Războiul mergea tot mai rău, pe zi ce trecea. Talibanii ocupaseră suprafeţe mari din teritoriu, în regiunile de sud şi est ale ţării, asasinaseră oficialităţi guvernamentale afghane şi constituiseră guverne alternative în provinciile Kandahar şi Helmand. Acordurile de pace din 2006, din Waziristanul de Nord şi Waziristanul de Sud, le permiseseră talibanilor şi reţelei Haqqani să înflorească şi să-şi înmulţească atacurile pornite din satele pakistaneze asupra

---

230 a cest capitol provine, în mare parte, dintr-o investigaţie a Pentagonului, în legătură cu operaţiunea de spionaj privat iniţiată de Michael Furlong. Raportul final încheiat după investigaţie, intitulat „Cercetare în legătură cu anumite posibile activităţi suspecte de spionaj, întreprinse de angajaţi ai Departamentului Apărării şi de antreprenori privaţi”, întocmit de M. H. Decker, a fost definitivat şi predat Secretarului Apărării, Robert Gates, pe 25 iunie 2010. Denumit mai jos „Raportul Decker”, acesta rămâne clasificat, dar un exemplar al său a fost obţinut de autor.

1 Mark Mazzetti, „Coalition deaths in Afghanistan hit a record high”, în The New York Times, 2 iulie 2008.

avanposturilor americane din Afghanistan. Până la finele lui iunie 2008, lima în care generalul McKiernan a preluat comanda, muriseră mai mulţi soldaţi americani decât în orice altă lună de la începutul războiului, din 20011.

Când a sosit la Kabul, McKieman s-a convins de îndată că nu avea trupe suficiente. Războiul din Irak era în continuare prioritatea numărul unu pentru Administraţia Bush, care, însă, făcea tot posibilul ca înfruntarea neglijată din Afghanistan să rămână ceea ce Pentagonul numea eufemistic „operaţiune cu economie de forţe".

Predecesorul lui McKieman, generalul Dan McNeill, formulase o acuzaţie usturătoare în legătură cu strategia de război, când părăsise Afghanistanul, spunând ce le trebuia comandanţilor americani din teren: mai multe trupe la sol, mai multe elicoptere şi mai multe unităţi de culegere de informaţii. În timpul unei audieri într-o comisie a Congresului, amiralul Mike Mullen, preşedintele Comitetului Reunit al Şefilor de State-Majore, a spus: „În Afghanistan facem ce putem. În Irak facem ce trebuie".

Generalul McNeill dăduse vina şi pe guvernul pakistanez, că nu acţiona suficient pentru a stăvili afluxul de luptători care treceau frontiera în Afghanistan. Adevărul este că Pakistanul devenise ţinta preferată a generalilor americani, care se plângeau de recrudescenţa violenţei în acea ţară. Încă din septembrie 2006, general-locotenentul Karl Eikenberry – predecesorul lui McNeill – încercase să le capteze atenţia celor de la Casa Albă, alcătuind un dosar despre cum nu acţiona Pakistanul în zonele tribale. Se dusese chiar până la Washington cu o prezentare în aplicaţia Power Point, care demonstra, după afirmaţiile sale, complicitatea pakistanezilor în a-i încuraja pe militanţii de acolo, menţionând chiar faptul că Jalaluddin Haqqani acţiona fără oprelişti din *madrassa* lui

de la Miranshah – aceeaşi *madrassa* pe care Art Keller şi ofiţerii de la CIA îi îndemnaseră pe soldaţii pakistanezi s-o ia cu asalt în vara anului 2006 –, situată la un kilometru depărtare de o bază militară pakistaneză de anvergură.

Aşa încât, doi ani mai târziu, când doi oameni de afaceri l-au abordat pe McKieman şi i-au propus un plan de culegere de informaţii în Pakistan şi livrarea lor către comandamentul militar american de la Kabul, generalul a devenit interesat fără întârziere. Cei doi afacerişti mai lucraseră împreună şi înainte: se numeau Eason Jordan, un fost şef de la CNN, cu maniere agreabile, şi Robert Young Pelton, un scriitor canadian iconoclast, care publicase o serie de cărţi care să-i ajute pe călători să se descurce în locurile primejdioase din lume. În zilele cele mai sângeroase ale războiului din Irak, Jordan şi Pelton lansaseră un site pe Internet, denumit *Iraq Slogger*, unde jurnaliştii locali irakieni postau ştiri, zvonuri şi relatări de pe teren. Deşi a fost urmărit de utilizatori puţini, dar devotaţi, site-ul s-a lovit de dificultăţi financiare, iar Pelton şi Jordan n-au avut ce face şi l-au închis. Vrând să copieze proiectul în Afghanistan, alcătuiseră o reţea de jurnalişti independenţi locali din Afghanistan şi Pakistan, pentru un alt site, pe care-l denumiseră *AfPax Ittsider*. De astă dată, pentru noua lor iniţiativă, sperau să obţină în schimb finanţare de la Pentagon.

Generalul McKieman, însă, nu avea de gând să plătească pentru deschiderea unui serviciu de ştiri. Când s-a întâlnit cu Jordan la Kabul, în iulie 2008, i-a spus acestuia că voia rapoarte regulate din locuri în care trupele sale nu puteau pătrunde şi din care nu primea de la CIA niciun fel de informaţii viabile. McKiernan avea o relaţie mizerabilă cu şeful centrului CIA de la Kabul – cei doi practic nu comunicau între ei. La reuniunile de stat-

major, îi vorbea de rău pe cei de la CIA, şi în doar câteva săptămâni de la sosirea sa la Kabul ajunsese la concluzia că Agenţia avea prea puţine surse în zonele tribale din Pakistan, care i-ar fi putut avertiza pe comandanţii militari americani despre comploturile puse la cale în zonele respective. În ajunul zilei în care s-a întâlnit cu Jordan, talibani înarmaţi prinseseră într-o ambuscadă un avanpost militar american de la Wanat, din estul Afghanistanului, omorând nouă soldaţi şi rănind alţi 27.

Într-o întâlnire anterioară, McKiernan rămăsese impresionat de faptul că Jordan le dăduse oficialităţilor militare o foaie de hârtie cu numerele de telefon ale unor suspecţi de jihadism din Pakistan, care fuseseră adunate de echipa lui de liber-profesionişti. După cum declarase Jordan, le dăduse doar numerele unor „purtători de cuvânt" ai talibanilor, care le erau bine cunoscuţi jurnaliştilor. Aceste numere fuseseră introduse în baza de date secretă, pe care militarii o păstrau la baza aeriană din Bagram, iar câteva dintre ele erau numere pe care armata le ţinea deja sub observaţie. Acest lucru a dat naştere unor aşteptări în rândurile statului-major al generalului McKiernan, în sensul că echipa lui Jordan era capabilă să furnizeze informaţii concrete, în timp real. Până la urmă, McKiernan a aprobat ca 22 de milioane de dolari să fie plătiţi pentru *AfPax Insider* şi i-a dat ordin lui Michael Furlong să facă tot ce trebuia pentru ca banii să fie transferaţi.

Ca întotdeauna, Furlong îşi arătase capacitatea de a se insinua în centrul operaţiunilor de război americane, iar în a doua jumătate a anului 2008 a luat parte frecvent la reuniunile pe teme de propagandă şi despre operaţiunile de culegere de informaţii în Afghanistan. McKiernan îi uita numele mai-tot timpul şi vorbea despre el cu ceilalţi

membri ai statului-major ca despre „tipul ăla gras şi transpirat”.

Subestimându-l pe Furlong, însă, generalul McKiernan greşea. Poate că nu cântărise îndestul consecinţele faptului de a le aproba lui Jordan şi Pelton proiectul de strângere de informaţii, dar numirea lui Michael Furlong la conducerea operaţiunii a declanşat unul dintre cele mai stranii episoade ale tuturor războaielor secrete, cu începere din 2001. Multe dintre elementele care se dezvoltaseră în laborator – rivalitatea dintre militari şi spionii de la CIA, universul în continuă expansiune a spionajului guvernamental, privatizarea emergentă a războiului – s-au amestecat în acest caz, dând un compus volatil. Mai târziu, după împrăştierea de acuzaţii şi după cercetări, soarta lui Michael Furlong avea să fie mai rea decât în visele lui cele mai negre: nu a fost expediat în Dakota de Nord, „să arunce în aer mingi de baschet” – a fost eliminat cu totul din joc.

De cealaltă parte, McKiernan, furios, avea să descopere după ce aprobase proiectul sitului *AfPax Insider* că nici măcar cele patru stele de pe umăr nu-i garantau că avea să obţină ce-şi dorea.

Eforturile lui de a obţine finanţare pentru proiect se loviseră de obstacole ridicate – majoritatea – de cei de la CIA.

Pe 5 septembrie 2008, Furlong se dusese cu maşina la Langley, împreună cu mai multe oficialităţi de la Departamentul Apărării, ca să prezinte planul de strângere de informaţii în plenul CTC al Agenţiei1. Printre cei care-l însoţeau se numărau generalul de brigadă Robert Holmes, adjunctul şefului operaţiunilor de la Centrul de Comandă al Statelor Unite, şi Austin Branch, un funcţionar civil care lucra la oficiul de spionaj al Pentagonului, înfiinţat de

Donald Rumsfeld cu câţiva ani mai înainte.

Din cauza episodului de la Praga, din urmă cu doar câteva luni, şefii de la CIA erau deja suspicioşi la vederea lui Furlong, iar el ştia prea bine cât de băşicată putea fi Agenţia ori de câte ori simţea că Pentagonul îi încălca teritoriul. La întâlnire, în discuţia pe marginea operaţiunii propuse, şi-a ales cu grijă cuvintele: antreprenorii săi nu „spionau", nici măcar nu „adunau informaţii", ci doar culegeau „date ambientale", pentru a informa comandanţii de la Kabul şi a-i ajuta să protejeze trupele americane. Mai târziu, Furlong povestea că: „A trebuit să vorbesc în eufemisme despre ce făceam acolo"[231232].

La şapte ani după atacurile de la 11 septembrie 2001, Pentagonul avansase atât de mult în jocul spionajului, încât fusese creat un întreg limbaj nou. La fel cum Statele Unite îşi trimiseseră trupele în ţări cu care America nu se afla pe picior de război, pe motiv că „pregăteau câmpul de luptă", această culegere de „date ambientale" devenise noua formulă goală pe care militarii o foloseau ca să nu le sară ţandăra celor de la CIA. La întâlnirea din luna septembrie de la Langley, Furlong s-a dat peste cap să-i asigure pe ofiţerii Agenţiei că operaţiunile propuse de el aveau să fie coordonate cu cele ale centrelor CIA de la Islamabad şi Kabul, dar atmosfera s-a încărcat rapid. Zecile de ofiţeri ai Agenţiei care se înghesuiseră să-l asculte pe Furlong au devenit imediat bănuitori că operaţiunea respectivă era totuna cu o acţiune de spionaj camuflată.

A fost şi mai rău trei luni mai târziu, când Furlong a zburat iar cu avionul în Afghanistan, să-i pună în temă cu

231 Raportul Decker, secţiunea A-2.

232 Dintr-un interviu luat de autor lui Michael Furlong.

proiectul pe ofiţerii staţionaţi de CIA la Kabul, inclusiv pe şeful centrului. Întâlnirea de acolo a degenerat într-o hărmălaie de nedescris, şeful centrului acuzându-l pe Furlong că intenţiona să adune informaţii pentru misiuni ucigaşe pe teritoriul Pakistanului. „Unul dintre tipii de la CIA scuipa, efectiv, iar Furlong a început şi el să ţipe”, îşi amintea un ofiţer din armată, care asistase la discuţie. După câteva săptămâni, un jurist de la sediul Agenţiei a scris un memorandum adresat Pentagonului, prin care CIA protesta oficial împotriva unui program pe care-l considera nesupervizat şi potenţial periculos1.

Furlong se aşteptase la rezistenţă. Pentru el, CIA era lipsită de orizont, în ipostaza ei cea mai rea: îşi proteja atuurile cu orice preţ, ignorând faptul că fusese incapabilă să prevină atacurile din Pakistan, în care zilnic erau omorâţi soldaţi americani. Credea cu tărie că Agenţia făcuse un troc faustic în Pakistan: ca să i se permită să întreprindă atacuri cu drone pe teritoriul acelei ţări, Agenţia se uita în altă parte şi nu vedea că ÎŞI îi sprijinea discret pe talibani şi pe membrii reţelei Haqqani. Strângerea de informaţii pentru protecţia trupelor americane, a susţinut Furlong în faţa ofiţerilor de la CIA, se potrivea perfect cu autorizările de care beneficia Pentagonul în conformitate cu Titlul 10, indiferent unde ar fi avut loc.

În timp ce Agenţia căuta să blocheze cu orice preţ aprobarea proiectului *AfPax Irtsider* şi juriştii militari de la Centrul de

Comandă al Statelor Unite erau cufundaţi în detaliile operaţiunii propuse, Furlong a decis că n-avea de ce să aştepte ca Washingtonul să-şi dea acordul. La sfârşitul anului 2008, a făcut aranjamentele necesare, pentru ca proiectul să primească un milion de dolari ca bani de

pornire, dintr-un fond militar de urgenţă, şi a tras nişte sfori, pentru a ocoli o altă dificultate birocratică spinoasă – faptul că nici Eason Jordan, nici Robert Young Pelton nu erau furnizori guvernamentali acreditaţi. A născocit o soluţie simplă: să pună proiectul sub controlul unei companii pe care o cunoştea bine, International Media Ventures, firma lui Jan Obrman, din St. Petersburg, Florida1. Până în aprilie 2009, Furlong obţinuse alte 2, 9 milioane de dolari pentru proiectul său, şi aceşti bani trecuţi prin afacerea cu sediul în Florida. Ca un maestru al jongleriilor şi sforăriilor cu contractele guvernamentale ce era, Furlong profita de un sistem numai bun ca să fie exploatat. Congresul aprobase miliarde de dolari pentru războaiele din Irak şi Afghanistan, dar verifica prea puţin cum şi pentru ce erau cheltuiţi banii.

Dar lui Pelton şi Jordan prea puţin le păsa, plus că începuseră să suspecteze că Furlong avea intenţia să deturneze banii pe care-i ceruse generalul McKiernan pentru proiectul site-ului *AfPax Insider*. Oricum, cei doi au continuat să lucreze, iar Pelton era trimis în mod constant peste tot prin Afghanistan, să culeagă informaţii de la mai-marii triburilor, agenţii talibani şi căpeteniile războinice. Se deplasa însoţit de o echipă de ofiţeri din armată îmbrăcaţi în haine civile şi mergea cu maşina către est ore întregi, pe drumuri desfundate, ca să culeagă informaţii de la graniţa cu Pakistanul. S-a dus cu avionul şi în cealaltă direcţie, către frontiera dintre Afghanistan şi Iran, unde s-a întâlnit cu Ismail Khan, o căpetenie războinică din oraşul Herat, care voia să-şi afirme sprijinul pentru războiul dus de americani în ţara sa.

În tot acest timp, atenţia generalului McKieman era îndreptată în altă direcţie. Începuseră să circule zvonuri că preşedintele Barack Obama, care preluase funcţia în

ianuarie 2009, era nemulţumit de strategia din Afghanistan şi plănuia să revizuiască statul-major militar. În mai, Secretarul Apărării, Robert Gates, a zburat la Kabul, ca să-i dea personal vestea lui McKiernan. Era înlocuit la comandă, iar preşedintele Obama urma să-l numească, în locul său, pe general-locotenentul Stanley McChrystal, care era pe atunci şeful JSOC. Transferul de comandă s-a dovedit a fi o binefacere pentru Furlong: când s-a întâlnit cu membrii de frunte ai statului-major al noului comandant, le-a prezentat acestora proiectul de strângere de informaţii ca pe un fapt împlinit. La o întrevedere cu general-maiorul Michael Flynn, ofiţerul de spionaj cu gradul cel mai înalt din Afghanistan, i-a spus acestuia că avea echipe de furnizori de informaţii, care operau peste tot în Afghanistan şi Pakistan, şi că rapoartele lor informative erau „vârâte” în baze de date secrete ale spionajului militar1.

Dar bănuielile lui Jordan şi Pelton că erau daţi deoparte s-au dovedit corecte: ei îl băteau pe Furlong la cap să le dea bani, iar el a început să le trimită e-mă/Z-uri în care le spunea cum găsise alţi furnizori, cu surse de informaţii mai bune. În primele zile de iulie, Furlong s-a întors dintr-o deplasare în afara graniţelor Afghanistanului şi le-a trimis un *e-mail* celor doi, în care le spunea: „Tipii cu care m-am întâlnit în Dubai, la sfârşit de săptămână, sunt atât de aproape de versiunea comercială a lui Jason Bourne[233][234], cum n-am văzut pe nimeni până acum. Vorbesc amândoi fluent dări, paştu şi arabă şi-şi construiesc reţelele pe teren în fiecare zi”. Generalul

233 Raportul Decker, secţiunea A-7.

234 Personaj dintr-o serie de romane ale scriitorului Robert Ludlum, care au fost ecranizate într-o suită de filme, cu Matt Damon în rolul titular, de spion de mare clasă (n. tr.).

McKiernan plecase, zicea Furlong, iar noii comandanţi din Afghanistan nu se arătau deloc interesaţi să plătească pentru *AfPax Insider*. „Să fim cinstiţi, băieţi – continua el îi cereţi guvernului să vă plătească să puneţi pe picioare serviciul. Ceilalţi doi au investit deja în stabilirea propriei reţele, şi asta de vreo patru-cinci ani”. 1

Cine anume erau aceşti noi furnizori misterioşi, aceşti „Jason Bourne”, Furlong nu preciza în *e-mail-ui He* sale. Vorbea numai despre o reţea de foşti militari din trupele de operaţiuni speciale şi foşti ofiţeri de la CIA, care nu mai lucrau pentru Agenţie, fiindcă aceasta refuza să-şi asume riscuri şi era mult prea dependentă de serviciile de spionaj străine, de exemplu de îŞI pakistanez.

Aceştia formaseră ceea ce Furlong numea o „CIA din umbră” şi erau dispuşi să adune informaţii care puteau fi folosite pentru misiuni de tipul operaţiunilor speciale. În privinţa celui care conducea o asemenea „CIA din umbră”, Furlong îi spunea doar „Şeful cel mare”.

Duane „Dewey” Clarridge, pe atunci în vârstă de 77 de ani, nu se retrăsese niciodată pe de-a-ntregul şi în linişte la pensie. Plecase de la CIA în urma scandalului provocat de afacerea Iran-Contra, convins că şefii lui îl făcuseră ţap ispăşitor[235][236]. Condamnarea sa, după doi ani, pentru mărturie mincinoasă în faţa Congresului, legat de rolul pe care-l jucase în acea situaţie, o considerase absolut partizană, făcând parte dintr-o vânătoare de vrăjitoare.

Când preşedintele Bush-tatăl[237] îl graţia se – pe el şi

---

235 Pasaje din e-mail-vă trimis de Michael Furlong lui Jordan şi Pelton.

236 Originile acestei expresii se regăsesc în cartea Leviticul din Vechiul Testament (cap. 16): preotul punea toate păcatele comunităţii în seama unui ţap, căruia îi dădea drumul să plece în pustietate (n. tr.).

237(zis şi Bush-tatăl, al 41-lea preşedinte), şi George Walker Bush (n.

alte câteva figuri ale afacerii Iran-Contra, inclusiv pe fostul Secretar al

Apărării, Caspar Weinberger în Ajunul Crăciunului din 1992, în ultimele săptămâni ale mandatului său, Clarridge se simţise într-o oarecare măsură răzbunat. îşi înrămase graţierea prezidenţială şi o expusese în vestibulul casei. Era primul lucru pe care-l vedeau musafirii când intrau.

La sfârşitul anilor 1990, scrisese o carte de memorii, intitulată *Un spion bun la toate*, în care venea cu amănunte incitante despre multe dintre faptele lui de arme din perioada Războiului Rece. În plus, rămăsese fidel cauzelor Partidului Republican. În 1998, în calitate de consultant-persoană particulară, lucrase cu generalul în retragere Wayne Downing – fostul şef al JSOC – la un plan de inserţie a câtorva mii de exilaţi irakieni şi militari americani din trupe de comando în Irak, pentru a răsturna regimul lui Saddam Hussein. Ideea fusese îmbrăţişată şi era susţinută de Ahmed Chalabi, şeful Congresului Naţional Irakian şi preferatul republicanilor care pledau pentru un război în Irak, dar fusese respinsă de Centrul de Comandă al Statelor Unite, ca fiind o fantezie. Şeful acestui organ, generalul Anthony Zinni, vorbea despre planul Downing-Clarridge, numindu-l „Golful Caprelor” 1.

Când Statele Unite se mobilizaseră, în cele din urmă, şi-l răsturnaseră pe Saddam Hussein în 2003, Clarridge se apucase de strâns bani pentru diverse iniţiative private, care-şi propuneau să demonstreze, în ciuda evidenţelor, că dictatorul irakian avea într-adevăr dosite arme chimice şi biologice pe undeva prin ţară. Între timp, rămăsese un susţinător neînduplecat al intervenţionismului american în

1946), între anii 2001 şi 2009 (zis şi Bush-fiul, al 43-lea preşedinte) (n. tr.).

străinătate. Într-o discuţie din 2007, din timpul unuiinterviu, apărase cu mânie multe dintre operaţiunile de infamantă notorietate ale Agenţiei, afirmând că era de datoria Statelor Unite să-şi exercite voinţa oriunde în lume: „Vom interveni ori de câte ori hotărâm că este în interesul siguranţei noastre naţionale să intervenim”, îi spusese Clarridge unui reporter. „Iar dacă nu vă place, o să-nghiţiţi găluşca. Fă bine, lume, şi împacă-te cu gândul, fiindcă noi nu vom înghiţi orice prostie” 1.

În schimb, devenise şi înveninat faţă de tot ce ţinea de CIA. în acelaşi an, rostise un discurs în Arkansas, despre cât de mult se atrofiaseră în decursul anilor operaţiunile Agenţiei, care presupuneau spionajul uman. CIA nu mai reuşea să obţină informaţii viabile despre unele regimuri, precum cele din Iran şi Coreea de Nord, spunea el, pentru că devenise prea dependentă de sateliţii-spion şi de supravegherea electronică. Credea că de vină erau juriştii speriaţi, care luaseră prea mult avânt la Langley şi sabordau în mod curent orice propunere de misiune riscantă, pentru culegerea de informaţii. Începuse chiar să viseze la un model nou de agenţie de spionaj, mai mică şi mai flexibilă decât CIA, care să nu dea socoteală niciunui guvern străin. Ar fi trebuit să fie ceva de OSS, numai că actualizat la nivelul secolului al XXI-lea – pentru o lume dominată de corporaţii, de reţele internaţionale amorfe, criminale şi teroriste şi de instituţii multinaţionale.

Spionajul privat nu era o idee întru totul nouă. După al Doilea Război Mondial, William Donovan, care fondase OSS-ul, fusese atât de dezamăgit de faptul că preşedintele Truman nu-l desemnase pe el ca prim Director al Spionajului Central, încât luase hotărârea să-şi facă propria agenţie de spionaj. În timpul unor călătorii de afaceri în Europa, strânsese informaţii despre activităţile

sovieticilor, de la diverşi ambasadori şi jurnalişti americani, şi recrutase posibili agenţi sub acoperire. îi potopise pe oficialii de la CIA cu idei despre posibile operaţiuni secrete. Dar Truman s-a înfuriat când i-au fost aduse la cunoştinţă activităţile lui Donovan însuşi, pe care l-a numit „al dracului băgăcios” 1. În toţi anii trecuţi de atunci, Agenţia reuşise să miroasă în general şi alte iniţiative similare, de practicare a spionajului privat.

Cele mai multe relaţii pe care Clarridge le mai avea la Langley se stricaseră în anii care trecuseră de la pensionarea sa. În schimb, rămăsese apropiat de o frăţie a ofiţerilor de operaţiuni speciale aflaţi în retragere, care păstrau legături cu comandourile în serviciu activ de la Fort Bragg şi din bazele avansate din Irak şi Afghanistan. Criticile de bâlbâială şi amatorism aduse de el Agenţiei i-au creat o anumită popularitate printre toţi aceştia, drept care se orientase către un grup restrâns de foste cadre din operaţiunile speciale, acum pensionate, ca să-şi construiască o reţea de agenţi în vederea desfăşurării de operaţiuni în Afghanistan şi Pakistan[238][239].

Asociindu-se cu Mike Taylor, o fostă Beretă Verde şi, la un moment dat, partener de afaceri care deţinea o firmă privată de securitate cu sediul la Boston, denumită Corporaţia Americană de Securitate Internaţională, Clarridge alcătuise o reţea de occidentali, afghani şi pakistanezi, despre care credea că puteau să acţioneze în

238 Douglas Waller, Wild Bill Donovan: The Spymaster Who Created the OSS and Modem American Espionage, Free Press, New York, 2011, p. 353.

239 Unii dintre agenţii din reţeaua lui Clarridge lucrează şi acum sub acoperire în Pakistan şi Afganistan, uneori pentru guvernul Statelor Unite, iar autorul a fost de acord să nu divulge identităţile sau profesiunile asumate de aceştia.

regiune fără să trezească suspiciuni în privinţa lucrurilor de care se ocupau. Cea dintâi misiune o primiseră când Clarridge fusese angajat să ajute la eliberarea unui jurnalist de la *New York Times*, David Rohde, răpit de reţeaua Haqqani în estul Afghanistanului şi adus peste frontieră, la Miranshah, metropola din Waziristanul de Nord. În cele câteva luni cât durase această situaţie de criză, Clarridge le spusese membrilor familiei lui Rohde că agenţii săi din zonele tribale pakistaneze erau capabili să descopere locul unde era deţinut reporterul şi ori să le transmită informaţia militarilor, în vederea unei operaţiuni de salvare, ori să negocieze el însuşi pentru eliberarea ostaticului.

Într-o noapte din iunie 2009, Rohde şi translatorul său afghan săriseră peste zidul clădirii în care erau ţinuţi şi reuşiseră să ajungă la un avanpost militar pakistanez. Agenţii lui Clarridge nu-i ajutaseră nicicum să evadeze, dar circumstanţele exacte ale acestei întâmplări dramatice erau suficient de tulburi în vara anului 2009, iar Clarridge văzuse în asta ocazia de a-şi scoate pe piaţă rolul în lămurirea cazului Rohde, ţintind oportunităţi de noi afaceri. Rezolvarea cazurilor de răpiri individuale din Afghanistan nu constituia un model de afacere care să genereze o creştere explozivă, iar Clarridge ţintea mult mai sus. îşi imagina că dac-ar fi reuşit să determine guvernul să-i angajeze reţeaua, s-ar fi putut întoarce în jocul de-a spionii.

Această ocazie se ivise după numai câteva săptămâni, când soldaţii americani se aflau în căutarea unei alte persoane date dispărute în Afghanistan, de astă dată un tânăr militar din Idaho, pe nume Bowe Bergdahl. Soldatul Bergdahl dispăruse în condiţii misterioase în iunie 2009, în provincia afghană Paktika, iar o serie de rapoarte

contradictorii sugerau că ori fusese capturat, în timp ce patrula, ori lipsea nemotivat. Cum nu fusese prezent la apel într-o dimineaţă, la baza unde era încartiruit, comandanţii militari trimiseseră drone *Predator* şi avioane-spion să treacă toată zona prin ciur.

După câteva ore, avioanele interceptaseră o convorbire între doi luptători talibani, care discutau prin staţii radio de mână. Cei doi plănuiau o ambuscadă în care să prindă echipa care plecase în căutarea lui Bergdahl:

— Îi aşteptăm.

— Ştiu unde este şi, totuşi, merg şi acum în direcţia greşită.

— Bine, pregăteşte tot ce trebuie pentru ei.

— Da, e plin drumul de bombe improvizate.

— Cu voia lui Allah, o să reuşim1.

Numai că americanii nu ştiau, de fapt, unde era soldatul. Devenise prizonier de război şi căpătase apelativul militar DUSTWUN[240][241], ceea ce însemna că nu se ştia unde era deţinut. Michael Furlong sărise şi el să sprijine operaţiunea de localizare a lui Bergdahl şi ajunsese rapid la Dubai, la o întâlnire cu membrii echipei lui Clarridge, care luase legătura cu el, pretinzând că deţinea informaţii despre locul unde se afla soldatul dat dispărut. Furlong era fascinat de perspectiva de a lucra cu legendarul Dewey Clarridge, pe care-l numea, plin de afecţiune, „Şeful cel mare”.

Deşi încă se mai străduia să smulgă cele 22 de milioane de dolari solicitate iniţial de generalul McKiernan, Furlong nutrea ambiţii grandioase în privinţa

240 Convorbire interceptată, conţinută în rapoartele militare de situaţie din Afganistan, devoalate de Wikileaks.

241 Prescurtare de la formula: Duty status: Whereabouts unknown - „Statutul activ: Localizare necunoscută” (n. tr.).

operaţiunii lui de spionaj. îşi găsise acei *Jason Bourne* şi nu mai avea nevoie de ceea ce considera a fi de-acum serviciul pedestru propus iniţial de Eason Jordan şi Robert Young Pelton. Într-un *e-mail* colorat cu termeni din jargonul spionajului, le spunea celor doi că oamenii lui Clarridge, cu care se întâlnise în Dubai – dintre care unul se prezenta drept „Willi!" –, erau „cablaţi cum n-am văzut pe nimeni până acum" şi-şi „plasaseră un agent în apropierea coletului"[242], în Pakistan. „Coletul" era Bowe Bergdahl. Dar Furlong ştia că desfăşurarea unei reţele de spionaj acoperite pe teritoriul Pakistanului depăşea cu mult posibilităţile sale şi era convins că duşmanii lui de la CIA nu s-ar fi dat în lături şi ar fi încercat să-i lichideze operaţiunea încă din faşă, dacă ar fi aflat cu ce intenţii cocheta el. Lui Jordan şi Pelton le scria că avea „nevoie de cea mai bună acoperire, ca să nu-mi opărească tălpile duşmanii mei de moarte" 1 – vrând să spună CIA.

Până când Furlong ar fi reuşit să obţină banii pentru operaţiune, Clarridge şi echipa lui aveau să lucreze *pro bono* pentru militari. Neavând un sistem pus la punct, prin care să trimită rapoartele echipei lui Clarridge la eşaloanele spionajului militar, Furlong s-a folosit de canale dosnice, trimiţându-le depeşele unor prieteni ai lui de la Centrul de Comandă al Statelor Unite şi de la SOCOM, la Tampa. Dar acest aranjament *ad-hoc* a creat confuzie, şi n-a trecut mult până când adjunctul comandamentului de la unitatea lui Bergdahl a expediat un *e-mail* furios la Kabul, întrebând cine erau, mai exact, acei agenţi de informaţii care se fâţâiau prin zonele tribale pakistaneze? „Nu-mi convine deloc acest aranjament", a scris el. „Solicit să mi se furnizeze datele de contact direct ale acestor «surse»,

242 Pasaj din e-mail-ul trimis de Michael Furlong lui Jordan şi Pelton.

ca să pot implica un ofiţer experimentat în adunarea de informaţii şi o echipă de analişti. Altfel, există un imens potenţial de apariţie a unor greşeli şi ratări de oportunităţi.”[243][244]

În cursul verii anului 2009, Clarridge şi echipa lui şi-au extins treptat orizontul informaţiilor pe care le transmiteau mai departe ofiţerilor din armată. Un dosar amănunţit produs de Clarridge, despre locurile unde se aflau pe teritoriul Pakistanului liderii principali ai reţelei Haqqani, a fost introdus pe canalele spionajului militar şi folosit de trupele de operaţiuni speciale, pentru a monitoriza mişcările reţelei.

Clarridge conducea toate acestea de la mii de kilometri depărtare, din locuinţa sa modestă, situată în suburbiile oraşului San Diego. În acea casă din Escondido, California, îşi crease un centru nervos al operaţiunii şi ţinea legătura cu agenţii săi, folosindu-se doar de un calculator şi un telefon mobil. Unii ofiţeri din cadrul operaţiunilor speciale, aflaţi la Tampa şi la Kabul, au început să se refere în glumă la postul său de comandă, cu apelativul „Escondido 1”. Acolo, Clarridge mergea prin casă în papuci, la orice oră din noapte, şi răspundea la *e-mail-un* de la membri ai echipei sale, aflaţi la douăsprezece fuse orare distanţă de el. I se întâmpla să discute cu agenţii săi, în timp ce stătea tolănit pe un şezlong, la marginea piscinei.

La finele lui septembrie 2009, Furlong reuşise să-şi asigure în cele din urmă un contract pentru operaţiunea lui de spionaj privat – o înţelegere de 22 de milioane de dolari, mijlocită de compania Lockheed-Martin. Era

243 Ibidem.

244 Raportul Decker, secţiunea A-5.

valabilă şase luni, cu posibilitatea reînnoirii. Acest nou aranjament extraordinar stabilea proceduri pentru felul în care Clarridge îşi putea plasa rapoartele – un talmeş-balmeş de zvonuri despre unde s-ar fi putut afla şefii talibani şi ai organizaţiei Al-Qaida, de bârfe de prin bazarurile satelor, plus câteva informaţii foarte precise despre comploturi puse la cale împotriva trupelor americane din Afghanistan – în bazele de date pe care le utilizau comandanţii militari.

Clarridge acţiona ca un birou de clearing: prelua informaţiile din teren, le digera, după care alcătuia „rapoarte analitice" pentru fiecare situaţie. Rapoartele erau trimise apoi, prin sistemul *Hushmail* – un serviciu comercial de tip *e-mail*, doar că cifrat –, unei mici echipe de prestatori, pentru care Furlong aranjase lucrurile în aşa fel, încât îi plasase în interiorul unui post de comandă militar de la Kabul. Unii dintre aceştia lucrau pentru firma International Media Ventures, care trecuse recent printr-un cutremur managerial: Jan Obrman concediase cea mai mare parte a conducerii superioare şi adusese în loc un grup de ofiţeri de la operaţiuni speciale, acum în retragere şi cu părul încărunţit, care să conducă firma. Noul director-general, Richard Pack, fusese unul dintre planificatorii misiunii eşuate din 1980, de eliberare a ostaticilor de la Teheran. Robert Holmes, un alt membru al noii echipe manageriale, era un general în retragere al Forţelor Aeriene, care cu numai un an înainte fusese ofiţer de operaţiuni la Centrul de Comandă al Statelor Unite şi se deplasase la Langley împreună cu Michael Furlong, pentru a propune planul de culegere de informaţii în Afghanistan. Când recepţiona mesajele trimise prin *Hushmail* de Clarridge şi alte echipe de spionaj, pe care Furlong le păstorea la vremea respectivă, echipa de prestatori de la

Kabul introducea rapoartele respective în bazele de date secrete ale armatei1.

Odată aceste rapoarte intrate în fluxul de informaţii, devenea practic imposibil de a mai distinge informaţiile furnizate de spionii particulari de cele adunate de ofiţerii operativi de la CIA sau de agenţii spionajului militar. Unele rapoarte ale lui Clarridge conţineau, potrivit unei anchete întreprinse de Pentagon, coordonatele precise – latitudine şi longitudine – ale avanposturilor jihadiste din Pakistan şi ale deplasărilor efectuate de luptătorii talibani în regiunile cultivatoare de mac din sudul Afghanistanului[245][246]. Uneori, asemenea rapoarte generau acţiuni. Bazându-se, fie şi parţial, pe informaţii primite de la Clarridge, elicopterele de luptă *Apache* ale Armatei au tras cel puţin o dată asupra luptătorilor talibani care se adunaseră în apropierea unei baze americane de la est de Kandahar, şi JSOC a tras cu muniţie de artilerie de la mare altitudine asupra unui complex de clădiri din Pakistan, care era suspectat c-ar fi adăpostit militanţi. Furlong jubila şi s-a lăudat de multe ori în faţa colegilor săi că informaţiile adunate de reţeaua lui de furnizori îi pusese într-o situaţie stânjenitoare pe cei de la CIA.

Şi Dewey Clarridge a reuşit să pună Agenţia în încurcătură, iar reţeaua lui a fost atrasă în câteva rânduri în luptele intestine dintre militari şi CIA, care semănau cu o încrucişare între un roman de Graham Greene şi serialul *Spion contra spion* din revista *MadK* într-o situaţie, gruparea lui Clarridge a încercat să dezgroape mizerii care să-l discrediteze pe Ahmed Wali Karzai, fratele vitreg al preşedintelui afghan, cel mai important factor de putere

245 Raportul Decker, secţiunea A-6.

246 Raportul Decker, secţiunea A-9.

din sudul Afghanistanului şi unul dintre informatorii de vârf ai Agenţiei din acea ţară. De când izbucnise războiul, Karzai adunase milioane de dolari de la CIA. în 2009, recruta puşcaşi pentru o armată de afghani antrenată de oamenii Agenţiei, denumită Forţa de Intervenţie din Kandahar. Dar generali americani de frunte, printre care şi McKiernan şi McChrystal, considerau că fratele preşedintelui avea o influenţă corozivă în sudul Afghanistanului şi era omul-cheie al corupţiei generalizate, care-i împingea pe afghani în braţele talibanilor.

Clarridge a strâns un dosar plin cu afirmaţii defăimătoare la adresa lui Karzai, inclusiv c-ar fi avut legături cu traficul de heroină şi acapararea de terenuri, precum şi cu acuzaţii de crimă, dosar pe care l-a dat mai departe comandanţilor militari de la Kabul. Ofiţerii s-au folosit de documentul respectiv într-o campanie care urmărea înlăturarea de la putere lui Ahmed Wali Karzai la Kandahar, însă CIA s-a opus şi a câştigat bătălia – Karzai şi-a păstrat postul.

În cele din urmă, însă, Ahmed Wali Karzai nu a putut scăpa de mulţii săi duşmani. El a fost asasinat când ieşea din baie, în palatul său de la Kandahar. Asasinul a fost garda sa de corp, care-l păzise multă vreme, iar acum l-a ucis cu două gloanţe, unul în cap şi altul în piept1.

Construindu-şi reţeaua privată de spionaj, Michael Furlong încălcase o reglementare a Pentagonului care interzice ca Departamentul Apărării să angajeze prestatori pentru conducerea operaţiunilor de spionaj uman. Dar Furlong ştia că linia care separa munca soldaţilor de cea a spionilor devenise atât de vagă, încât îi venea relativ uşor să găsească justificări pentru ceea ce făcea. Când oficialităţile americane de la Kabul i-au cerut lui Furlong să le spună cine îi autorizase operaţiunea, şi când şefii lui

de la San Antonio au început să primească de la CIA telefoane furibunde, în care el era acuzat că desfăşura o activitate de spionaj pe cont propriu, Furlong a ripostat cu muniţia din dotare.

În acelaşi timp în care Departamentul Apărării aproba contractul cu compania Lockheed-Martin pentru operaţiunea de spionaj privat, Centrul de Comandă al Statelor Unite emitea o directivă secretă năucitoare, prin care activităţile de spionaj militar erau extinse la nivelul întregii lumi musulmane – din Arabia Saudită până în Yemen, Iran şi Pakistan. Semnată de şeful Centrului de Comandă, generalul David Petraeus, directiva dădea liber pentru noi misiuni de „pregătire a terenului", în vederea unor viitoare operaţiuni de luptă peste tot în Orientul Mijlociu şi de pregătire a militarilor pentru misiuni pe care CIA nu le putea îndeplini[247][248]. Ordinul permitea ca unităţi cu statut strict secret, precum Forţa de Intervenţie „Oranj" – echipele de culegere umană de informaţii pentru JSOC, cunoscute anterior sub denumirea de „Vulpea cenuşie" –, dar şi furnizori privaţi „să dezvolte o infrastructură operaţională clandestină, care să poată fi utilizată pentru a localiza, identifica, izola şi destructura" reţele extremiste şi lideri individuali ai grupărilor teroriste1.

Directiva – denumită oficial „Ordinul executiv de creare a Forţei de Intervenţie Comune pentru Războiul Neconvenţional" – făcea parte dintr-o iniţiativă mai vastă, din primul an al Administraţiei Obama, îndreptată spre

247 „Afghan president s brother, Ahmed Wali Karzai, killed", BBC Newsy 12 iulie 2011.

248 Centrul de Comandă al Statelor Unite, „Ordinul executiv de creare a Forţei de Intervenţie Comune pentru Războiul NeconvenţionaT, 30 septembrie 2009. Acest ordin a rămas clasificat, dar un exemplar al său a fost obţinut de autor.

definirea statutului militarilor americani în ţări din afara zonelor de război declarate. Noua Administraţie spera să aducă puţină ordine în lumea haotică a operaţiunilor militare secrete şi de spionaj, care cunoscuseră o extindere dramatică începând cu anul 2001, şi să lege laolaltă câteva dintre firele care se destrămaseră, din perioada în care Donald Rumsfeld îndemnase armata să se implice mai mult pentru prima oară în spionajul bazat pe factorul uman.

În orice caz, liniile directoare nou-apărute – inclusiv ordinul secret al generalului Petraeus – au avut efectul de consolidare a celei mai mari părţi din ceea ce se făcuse deja sub Administraţia Bush. Ofiţerii de la operaţiuni speciale aveau de-acum o autorizare mult mai cuprinzătoare pentru a desfăşura misiuni de spionaj oriunde în lume. Ordinele respective au devenit noua schemă a războaielor secrete pe care Administraţia Obama urma să le preia.

Directiva generalului Petraeus a venit într-un moment în care Administraţia Obama îşi intensifica războiul clandestin din Yemen, aşa încât ordinele erau îndreptate, în cea mai mare parte, în direcţia sporirii personalului dedicat operaţiunilor speciale şi aechipamentelor din jurul oraşului Sana'. Când însă Michael Furlong a citit directiva lui Petraeus a văzut în ea, nici mai mult, nici mai puţin, decât o confirmare a exact ceea ce el făcea deja în Pakistan şi Afghanistan. Iar confirmarea venea de la generalul David Petraeus, poate cel mai influent ofiţer superior din generaţia sa1. Era ca şi cum ar fi primit o binecuvântare de la însuşi Papa, şi-a imaginat Furlong.

Dar CIA nu-l considera pe Furlong chiar atât de sacrosanct şi a decis că era cazul să i se pună capac, o

dată pentru totdeauna. Pe 2 decembrie 2009, centrul CIA de la Kabul a expediat o telegramă nimicitoare la Washington, făcând un rechizitoriu amănunţit în privinţa lui. Lista de reproşuri conţinea o serie de alegaţii despre faptul că Furlong alcătuise un cerc de spioni despre care nu se ştia nimic şi că-şi minţea superiorii în legătură cu natura operaţiunii pe care o pusese pe picioare[249][250]. Se făcea trimitere chiar şi la episodul Praga din anul anterior, cu detalii despre motivele pentru care Furlong părăsise în grabă capitala Cehiei, în vara lui 2008.

În memorandum, şeful centrului argumenta faptul că simpla existenţă a unui grup de furnizori privaţi de informaţii, care se fâţâiau de colo-colo prin Pakistan, spionând în favoarea Pentagonului, fără o coordonare a operaţiunilor cu CIA, putea să genereze consecinţe dezastruoase. Ceea ce nu menţiona telegrama, dar unii funcţionari superiori credeau, era că informaţii provenite de la spionii particulari ai lui Furlong conduseseră nemijlocit la un atac de drone asupra unei presupuse case conspirative deţinute de Al-Qaida în Waziristanul de Nord, la sfârşitul anului 2009, în care fuseseră ucişi cel puţin zece bărbaţi arabi, inclusiv câţiva care erau agenţi dubli şi lucrau pentru serviciul de spionaj pakistanez îşi Cei de la ÎŞI fuseseră furioşi, aflând că le muriseră agenţii, şi se plânseseră la CIA. La rândul ei, Agenţia se plânsese armatei şi dăduse vina pe operaţiunea de spionaj a lui Michael Furlong.

De-acum, CIA se afla în război deschis cu Furlong şi nici măcar sprijinitorii lui nu-l mai puteau proteja. Telegrama şefului centrului a declanşat un val de cercetări

249 Raportul Decker, secţiunea A-6.

250 Trei foşti ofiţeri din armată şi doi furnizori particulari, care cunoşteau direct memorandumul, au descris conţinutul acestuia.

în legătură cu activităţile sale. În primăvara anului 2010, ofiţerii responsabili cu securitatea de la baza Lackland a Forţelor Aeriene, de la San Antonio, îi tăiaseră accesul la reţelele secrete de calculatoare şi nu-i mai dădeau voie să ajungă la propriu-i birou.

Furlong era ca într-un fel de purgatoriu – nu era învinuit de nicio crimă, dar nici capabil să se apere, pentru că nu mai putea să ajungă la dosarele sale clasificate. îşi petrecea aproape tot timpul în interiorul apartamentului său mobilat spartan, dintr-un complex anonim de apartamente din San Antonio, Texas, încercând să-şi pregătească apărarea şi ascunzându-se de reporterii televiziunilor, care se adunaseră dinaintea porţii complexului, când se aflase despre operaţiunea lui privată de spionaj.

Raportul final asupra chestiunii, întocmit la Pentagon, dădea vina pe Furlong aproape în întregime, calificând ca „neautorizată” operaţiunea de spionaj şi acuzându-l de inducerea în eroare a comandanţilor militari americani de vârf, în legătură cu legalitatea muncii furnizorilor săi. Totuşi, el a scăpat de inculparea penală şi s-a retras în linişte de la Departamentul Apărării.

Cu siguranţă că Michael Furlong mai tăiase din curbe, iar tentativele sale de a ocoli procedurile birocratice standard creaseră confuzie în susul şi-n josul ierarhiei militare de comandă. În viziunea lui despre lume, însă, acestea erau detalii mărunte, când soldaţii americani mureau, iar CIA nu-i ajuta pe militari să câştige războiul din Afghanistan. Operaţiunea lui de spionaj era esenţială, va spune el mai târziu, în condiţiile în care „miza erau vieţile oamenilor, iar CIA se baza pe serviciile străine, ca să-i furnizeze toate informaţiile de care dispunea”.

Dar el nu era, propriu-zis, un operator scăpat de sub

control, întregul episod se născuse din frustrările unui general american din Afghanistan, care nu avea încredere în CIA şi care-l asmuţise pe Michael Furlong. Nimeni – aşa cum concluziona investigaţia Pentagonului în această privinţă – „nu legase între ele punctele” a ceea ce făcea Furlong, dar asta, pentru că nimeni nu-şi dorea să lege între ele punctele respective. „Şefii mei şi-au dorit aceste lucruri”, comenta Furlong, fumând a cincea ţigară pe parcursul unui interviu prelungit. „Iar eu le-am făcut posibile”. 1

*

Contractul cu compania Lockheed-Martin obţinut de Furlong a expirat la finele lunii mai 2010, iar banii care finanţau reţeaua de agenţi a lui Dewey Clarridge din Pakistan şi Afghanistan au încetat să mai vină. Clarridge s-a înfuriat pe militari că optaseră să nu mai reînnoiască respectivul contract, şi încă şi mai mult pe CIA, că părea să fie motivul pentru care operaţiunea lui fusese oprită. Trimisese deja sute de rapoarte informative către comandanţii militari din Afghanistan, iar acum a trimis un mesaj la Kabul, pe 15 mai, potrivit căruia urma să stopeze trimiterea de rapoarte ca să-i „pregătească pe cei aproximativ două sute de angajaţi locali pentru încetarea lucrului”[251][252].

Dar Clarridge nici nu se gândea să-şi dezmembreze reţeaua. Chiar a doua zi, şi-a deschis un site protejat de parolă pe Internet, care le-ar fi permis ofiţerilor din armată să-i citească depeşele, şi a făcut apel la câţiva prieteni avuţi să-l ajute să-şi menţină reţeaua pe linia de plutire. A înfiinţat şi o firmă-paravan pentru operaţiunea sa,

251 Dintr-un interviu luat de autor lui Michael Furlong.

252 Raportul Decker, secţiunea A-9.

denumită Grupul „Eclipsa”, iar pe site-ul de pe

Internet posta rapoarte informative de acelaşi tip cu cele pe care le mai dăduse militarilor pe gratis. Era vorba de rapoarte specifice despre cum antrena serviciul pakistanez de spionaj ÎŞI trăgători, ca să lanseze atacuri pe teritoriul Afghanistanului, şi despre cum îl ţineau spionii pakistanezi în secret pe liderul talibanilor, mullahul Mohammed Omar, în stare de arest la domiciliu, pentru a-l putea instala mai târziu la conducere în sudul Afghanistanului pe post de marionetă, după ce trupele americane ar fi părăsit ţara. Un alt raport făcea speculaţii în legătură cu faptul că acelaşi mullah Omar suferise un atac de cord şi fusese luat pe sus şi dus la spital de agenţi de la ÎŞI.

Clarridge mai cocheta şi cu alte scheme trase de păr, pentru a-i distruge pe cei despre care el credea că subminau eforturile de război americane. De exemplu, era convins că preşedintele afghan, Hamid Karzai, negocia în secret cu Iranul, într-o încercare disperată de a-i trăda pe americani şi a rămâne la putere la Kabul, aşa încât a născocit un plan de scoatere la lumină a unor dovezi concrete care să confirme zvonurile care circulau de multă vreme, cum că Hamid Karzai ar fi fost dependent de heroină.

Planul acesta părea scos direct din vechiul cufăr cu matrapazlâcuri al celor de la CIA. Clarridge intenţiona să strecoare un agent în palatul prezidenţial de la Kabul, care să culeagă fire de păr tunse din barba preşedintelui, să treacă acele fire prin testele obişnuite pentru depistarea drogurilor, apoi să predea respectivele dovezi comandanţilor americani de la Kabul, care i-ar fi prezentat lui Karzai probele incriminatorii şi l-ar fi determinat să se poarte ca un aliat mai flexibil. A renunţat la un asemenea

plan, după ce Administraţia Obama s-a declarat doritoare să consolideze guvernarea lui Hamid Karzai, nu să-l răstoarne pe preşedintele afghan de la putere.

Chiar şi când operaţiunea de spionaj privat a fost deconspirată şi oficialităţile militare s-au arătat reticente în a mai accepta informaţii de la reţeaua lui, Dewey Clarridge a găsit alte modalităţi de a face ca informaţiile sale să ajungă la marele public. Prietenii lui şi-au trimis rapoartele către scriitori apropiaţi de cercurile militare, cum ar fi Brad Thor, autorul câtorva romane poliţiste de succes, care a transmis mai departe anumite informaţii primite de la Clarridge, în postările sale pe blog. Chiar şi Oliver North, vechiul său compatriot de pe vremea afacerii Iran-Contra, devenit personalitate radiofonică la postul Fox News, a primit informaţii de la Clarridge. Parc-ar fi fost în vremurile bune de altă dată, când Dewey şi Ollie făceau treaba despre care credeau că nimeni altcineva n-avea destulă vână în el s-o facă.

Capitolul 12 Tăişul bisturiului

„O să spunem şi în continuare că bombele sunt ale noastre, nu ale voastre”. 1

Ali Abdullah Saleh, preşedintele Yemenului întâlnirea fusese aranjată pentru o predare, un gest simbolic de pace, făcut să corespundă în timp cu sfânta lună de Ramadan. Ministrul saudit îşi trimisese chiar şi avionul personal pentru a-l aduce pe tânărul acela fragil la Jeddah, al doilea oraş ca mărime al Arabiei Saudite, construit pe ţărmul Mării Roşii. Acolo, prinţul Muhammad bin Nayef respecta obiceiul de Ramadan de a-i primi pe doritorii de bine în casa lui şi dăduse cohortei sale de consilieri ordin să-i permită lui Abdullah al-Asiri să ocolească procedurile uzuale de siguranţă, adică să nu fie percheziţionat când pătrundea în palat.

Al-Asiri luase legătura cu prinţul Bin Nayef, ministru-adjunct de Interne şi membru al familiei domnitoare saudite, cu câteva zile mai devreme, anunţându-şi intenţia de a se preda serviciului de spionaj saudit şi de a furniza informaţii despre gruparea în[253]

care se înscrisese în urmă cu doi ani, o ramificaţie a reţelei teroriste a lui Osama bin Laden, care se redenumise recent Al-Qaida în Peninsula Arabică (AQAP). Gruparea îl considera pe prinţul Bin Nayef oaia ei neagră, omul care jurase că avea să zdrobească extremismul sunit atât în Arabia Saudită, cât şi în Yemen, ţara-vecină pauperizată dinspre sud. În 2003, când militanţii din Yemen lansaseră o campanie de violenţe – care duraseră un an şi opt luni – pe teritoriul Arabiei Saudite, aruncând în aer clădiri guvernamentale şi instalaţii petroliere saudite, punând bombe în complexe rezidenţiale utilizate de străini şi decapitând cetăţeni occidentali, Bin Nayef ordonase o serie de represalii sângeroase, care presupuseseră arestarea şi torturarea câtorva mii de suspecţi adunaţi de peste tot din ţară. Introdusese informatori chiar şi în moscheile despre care credea că fuseseră infiltrate de extremişti1.

Agresiunea lui Bin Nayef împotriva organizaţiei Al-Qaida făcuse din el un prieten al Administraţiei Bush, iar în vara anului 2009 noul preşedinte american şi oamenii săi considerau deja că prinţul era un aliat indispensabil. Primea în mod regulat demnitari sosiţi de la Washington, printre care, în mai 2009, şi un veteran al diplomaţiei americane, pe care preşedintele Obama tocmai îl

253 Telegramă de la ambasada Statelor Unite din Sanaă către Departamentul de Stat, „întâlnirea dintre generalul Petraeus şi preşedintele Saleh, pe tema sprijinului pentru securitate şi a loviturilor date de AQAP”, 4 ianuarie 2010.

însărcinase cu misiunea de a încerca să administreze un sfârşit acceptabil pentru războiul din Afghanistan. Dar, când Richard Holbrooke se întâlnise la Riad cu prinţul, ca să solicite ajutorul regatului saudit într-un război pe care America îl pierdea, Bin Nayef îl prevenise pe diplomat că Statele Unite riscau să se lovească de o dificultate mult mai mare decât recrudescenţa violenţei în Afghanistan. „Avem o problemă: Yemenul”[254][255], îi spusese acesta lui Holbrooke.

Prinţul întocmise chiar şi o listă de probleme pentru mesagerul preşedintelui american. Triburile yemenite erau mai înţelegătoare decât afghanii faţă de Al-Qaida, iar Yemenul era mai apropiat de ţintele fixate de Al-Qaida în Arabia Saudită, decât Afghanistanul. Yemenul era un stat eşuat, zisese el, un stat al cărui preşedinte, Ali Abdullah Saleh, era un lider slab şi corupt, cu o viziune despre ţara sa care „se restrânsese la Sana’” – adică să-şi menţină în siguranţă capitala şi propria bază. Saleh reuşise întotdeauna să ţină în frâu triburile, zisese prinţul, dar acum preşedintele yemenit pierdea controlul puţin câte puţin, cedând tot mai multă putere fiului său, care nu avea legături la fel de strânse cu triburile. Plăţile în bani gheaţă către guvernul lui Saleh erau inutile, susţinuse prinţul saudit, pentru că preşedintele şi cei din jurul său transferau banii în afara ţării, de îndată ce-i primeau: „Banii ajung, până la urmă, în conturile din băncile elveţiene”, îl asigurase Bin Nayef pe Holbrooke.

---

254 Michael Slackman - „Would-be killer linked to al-Qaeda, Saudis say”, în The New York Times, 28 august 2009.

255 Telegramă de la ambasada Statelor Unite din Riad către Departamentul de Stat, „întâlnirea consilierului special Holbrooke cu adjunctul ministrului de Interne saudit, prinţul Mohammed bin Nayef ”, 17 mai 2009.

În schimb, guvernanţii saudiţi începuseră să aloce bani pentru proiecte de dezvoltare în zone ale Yemenului, în care militanţii din Al-Qaida prinseseră deja rădăcini, sperând că proiectele respective ar fi putut descuraja sprijinul acordat extremiştilor şi i-ar fi „convins pe yemeniţi să vadă în extremişti nişte criminali, şi nu nişte eroi”. La sfârşitul întâlnirii dintre cei doi, Holbrooke îl asigurase pe prinţul Bin Nayef că preşedintele Obama urma să conlucreze cu ţara sa, pentru ca împreună să dezmembreze reţelele tot mai vaste pe care Al-Qaida şi le construise în Yemen.

Lui Bin Nayef i se păruse că dăduse norocul peste el trei luni mai târziu, când Abdullah al-Asiri luase legătura cu autorităţile saudite şi le avansase propunerea de a se preda. Al-Asiri era unul dintre cei 85 de militanţi asociaţi cu „grupările deviante”, pe care saudiţii le vânau, la fel ca pe fratele său mai mare, Ibrahim. Acesta din urmă fusese arestat pentru tentativa de a se face membru al insurgenţei din Irak, în 2003, iar timpul pe care-l petrecuse la închisoare, în Arabia Saudită, sădise în el o ură neîmpăcată faţă de regatul saudit şi de alianţa dintre acesta şi Statele Unite, pe care o asemuia relaţiei dintre sclav şi stăpân. Dintre cei doi fraţi, pe Ibrahim saudiţii îl considerau mult mai periculos, pentru că fusese antrenat în meşteşugul confecţionării de bombe, cu un sinistru talent de a găsi modalităţi creatoare de ascundere a explozibililor. Conştient că saudiţii ar fi devenit bănuitori şi ar fi văzut în „predarea” plănuită de ei un subterfugiu complicat din partea fraţilor Al-Asiri de a se răzbuna pe prinţul Bin Nayef, Ibrahim născocise o bombă care era capabilă să ocolească precauţiile-standard în materie de securitate. Cu puţin timp înainte ca mai tânărul Al-Asiri să se urce în avionul rubedeniei regale saudite, pentru zborul

către Jeddah, Ibrahim îi introdusese lui Abdullah în rect o bombă făcută din pentaeritrol-tetranitrat – un soi de explozibil plastic.

Şi totuşi, în ciuda geniului pe care-l demonstra Ibrahim ca făcător de bombe, comploturile sale ucigaşe erau adesea irosite din cauza incompetenţei celor pe care-i trimitea să le detoneze. Fratele său, Abdullah, a călătorit din Yemen până la Jeddah cu explozibilul ascuns în fund şi a sosit fără incidente la palatul prinţului Bin Nayef. Când a intrat în camera în care prinţul saudit îşi primea vizitatorii, Abdullah al-Asiri, nervos, a vârât o mână sub veşminte, ca să apese pe buton, dar a detonat bomba prea devreme, înainte să fi ajuns destul de aproape de prinţ. Explozia l-a rupt în două pe Al-Asiri, lăsând un crater fumegând în podeaua acoperită cu gresie şi împroşcând totul în jur cu sânge1. Prinţul Bin Nayef a scăpat cu câteva răni mărunte, în urma detunăturii.

Atentatul a reprezentat un eşec. Dar Al-Qaida din Peninsula Arabică pusese la cale o primă operaţiune în afara Yemenului.[256]

Dacă organizaţia era stânjenită de prestaţia asasinului pe care-l trimisese, n-a dat niciun semn, ci a emis un comunicat lăudăros, imediat după atentat. Saudiţii s-ar fi cuvenit să fie stânjeniţi, afirma comunicatul, pentru că breşa din sistemul de securitate de care profitase Abdullah al-Asiri fusese prima de acest calibru din istoria regatului saudit, iar gruparea jihadistă era pe punctul de a spulbera o reţea de spionaj saudită, pe care familia regală o alcătuise în Yemen, în tentativa ei de a-şi infiltra oamenii în organizaţia Al-Qaida din Peninsula Arabică1.

Pentru cei de la Riad, care de-acum trăiau cu frică, şi

256 „Profile: Al Qaeda «Bomb maker» Ibrahim al-Asiri”, BBC, 9 mai 2012.

pentru cei de la Washington, care deveniseră atenţi, declaraţia promitea şi alte atacuri în viitor: „Vai vouă, tirani, fiţi convinşi că veţi suferi, pentru că fortăreaţa în care trăiţi nu va putea să vă apere. Vom ajunge în curând şi la voi”[257][258].

A doua zi după ce Barack Obama şi-a depus jurământul de cel de-al 44-lea preşedinte al Statelor Unite ale Americii, prinţul Bin Nayef a primit un telefon de la un vechi prieten de-al său de la Washington. Omul de la celălalt capăt la firului era John Brennan, un fost ofiţer de la vârful ierarhiei CIA, care-i fusese consilier senatorului Obama în perioada campaniei şi tocmai fusese numit consilier principal pentru ceea ce ţinea de contraterorism, la Casa Albă. Nu era postul pe care şi-l dorise Brennan. La finalul campaniei, dacă Obama era ales, se presupunea că era principalul candidat la preluarea funcţiei de şef al Agenţiei Centrale de Informaţii. Avea toate recomandările necesare. Fiu de imigranţi irlandezi, Brennan crescuse în New Jersey şi urmaşe cursurile Universităţii Fordham, decenii întregi, fusese analist la

CIA şi vorbea fluent arabă. Ba chiar, trecuse şi prin experienţa rară de a fi fost şeful centrului CIA de la Riad în anii 1990, cu toate că funcţia sa era de analist, nu de ofiţer operativ, sub acoperire. Bărbat solid, cu o faţă care părea să fi fost sculptată dintr-un singur bloc de calcar, Brennan avea aerul unui boxer din vremea Marii Crize Economice.

Dar visul de a prelua CIA se spulberase în timpul tranziţiei către preşedinţia lui Obama, când anumite remarci pe care le făcuse cândva – şi care păreau să

257 „Al Qaeda claims attempted assassination of Saudi Prince Nayef” („Al-Qaida revendică tentativa de asasinare a prinţului saudit Nayef”), NEFA Foundation, 28 august 2009.

258 Ibidem.

susţină metodele brutale de interogare, pe care CIA le folosise în închisorile ei secrete – ieşiseră înapoi la suprafaţă şi fuseseră criticate dur de activiştii pentru drepturile omului. Brennan se numărase printre consilierii de frunte ai lui Tenet, când fusese pus pe picioare programul închisorilor în 2002, drept care fusese îndeaproape legat de un program despre care Obama spusese de multe ori că reprezenta o pată sumbră pe registrul istoric al Americii de după atacurile de la 11 septembrie 2001. Temându-se de o bătălie prelungită şi distructivă pentru confirmare în Senat, Brennan se retrăsese el însuşi de pe lista de nume de avut în vedere pentru postul de şef la CIA1.

Funcţia de la Casa Albă va fi fost un premiu de consolare pentru el, dar n-a trecut mult şi Brennan şi-a transformat biroul fără ferestre de la subsolul Aripii de Vest într-un centru operaţional pentru războaiele clandestine pe care preşedintele Obama urma să le susţină în mandatele sale. Dorinţa lui Obama de a controla direct de la Casa Albă aspecte ale programului de lichidări cu adresă i-a conferit lui. Brennan un rol unic în istoria guvernării americane: pe cât călău, pe atât confesor-şef al preşedintelui, tot atât reprezentant al opiniei publice, trimis de Administraţie să justifice doctrina lui Obama de lichidare a duşmanilor Americii în locuri dintre cele mai îndepărtate din lume.

Când l-a sunat pe Bin Nayef, în acea zi de ianuarie 2009, Brennan l-a asigurat pe omul pe care-l cunoştea bine, din zilele pe care le trăise la Riad, că noul preşedinte Obama era la fel de hotărât să vâneze şi să omoare terorişti, cum fusese şi fostul preşedinte Bush1. În perioada de tranziţie de după alegerea lui Obama, Brennan şi ceilalţi membri cu greutate ai viitoarei echipe de

siguranţă naţională a preşedintelui fuseseră puşi în temă timp de două zile la cartierul-general de la Langley, unde oficialităţi de la vârful Agenţiei trecuseră în revistă, cu ei alături, lista de programe din portofoliu, care presupuneau acţiuni sub acoperire. Şeful CTC, ofiţerul acoperit al cărui prenume era Mike, le spusese că preşedintele Bush accelerase ritmul atacurilor cu drone în vara anului precedent şi că Agenţia se străduia să introducă mai mulţi spioni în Pakistan. În timpul campaniei pentru alegerile prezidenţiale, Obama se angajase în repetate rânduri să-şi concentreze atenţia pe Pakistan, Afghanistan şi vânarea lui Osama bin Laden – punând apăsat accentul pe aşa-numitul „război bun", pe care Bush îl ignorase, declanşând „războiul rău" din Irak. La întâlnirile respective, Brennan le spusese lui Mike şi lui Stephen Kappes, directorul-adjunct al Agenţiei, căruia Obama îi ceruse să rămână pe acelaşi post la Langley, că execuţiile cu drone aveau să continue, mai mult ca sigur, în timpul noii preşedinţii[259][260].

Mai exista un motiv pentru care Obama, Brennan şi alţi membri de frunte ai noii Administraţii urmau să se bazeze pe lichidările ţintite, ca fiind un instrument important al luptei contra terorismului. În campanie, Obama vorbise adeseori despre felul în care detenţiile secrete şi tehnicile de interogare din epoca Bush pătaseră imaginea Americii, iar în prima săptămână a mandatului său a şi anunţat un plan de închidere a închisorii de la golful Guantânamo şi a interzis toate metodele coercitive

259 Telegramă de la ambasada Statelor Unite din Riad către Departamentul de Stat, „întâlnirea consilierului special Holbrooke cu adjunctul ministrului de Interne saudit, prinţul Mohammed bin Nayef", 17 mai 2009.

260 Dintr-un interviu al autorului cu doi oficiali ai Administraţiei Obama, care au asistat la întâlnirile de la CIA.

de interogare folosite de CIA după atacurile de la 11 septembrie 2001. Decizia lui a fost imediat denunţată de fostul vicepreşedinte Dick Cheney, ca fiind o măsură cinică a unui preşedinte novice, care punea mai mare accent pe politică, în dauna siguranţei naţionale. Dacă era vorba de vreun atac terorist major în timpul preşedinţiei proaspăt începute, avertiza Cheney, acesta nu putea fi decât eroarea lui Obama însuşi de a le refuza celor de la CIA instrumentele de care aveau nevoie pentru a menţine ţara în siguranţă.

Comentariile defăimătoare ale lui Cheney, făcute imediat după ce plecase de la Casa Albă, au reprezentat o încălcare semnificativă a protocolului devenit standard, în sensul că Administraţia care iese din scenă n-o critică pe cea care intră – nu în primele luni, cel puţin. Dar acuzaţiile lui Cheney veneau ca un foc de avertisment, ca un semnal că orice dovadă de „slăbiciune” din partea lui Barack Obama în chestiunile care priveau securitatea naţională avea să devină muniţie pentru atacuri partizane împotriva noului preşedinte.

Asistând la întâlnirile cu noua echipă de siguranţă naţională, John Rizzo, un jurist de carieră de la CIA, care se alesese cu o reputaţie într-o oarecare măsură infamă, pentru rolul său în obţinerea de aprobări de la Departamentul Justiţiei pentru programul de interogare şi detenţie al Agenţiei, a fost surprins de tonul militant al consilierilor lui Obama: „Nicio clipă n-au spus clar şi răspicat că urmau să se apuce de omorât oameni, pentru că nu-i mai puteau interoga – dar implicaţia era de netăgăduit”, zicea Rizzo. „Dacă vremea interogatoriilor se dusese, ce mai rămânea? Omorul”. 1[261]

261 Dintr-un interviu luat de autor lui John Rizzo.

Opţiunile de interogare a prizonierilor nu „se duseseră”, însă, aşa cum zicea Rizzo. Numai că interogarea şi detenţia deveniseră, în mod evident, nişte spini în coasta noii Administraţii. Pe lângă decizia de închidere a închisorii de la golful Guantânamo în decurs de un an, existau şi preocupări printre consilierii lui Obama că luarea de prizonieri şi predarea lor în mâinile guvernelor străine ar fi putut stârni critici liberale, cum că Administraţia de la Washington externaliza tortura. În acelaşi timp, niciun membru proeminent al partidului din care provenea preşedintele Obama însuşi nu criticase atacurile cu drone, în timp ce republicanii chiar că nu-şi puteau permite să-l acuze pe noul preşedinte că ducea o campanie *prea* agresivă împotriva teroriştilor. Condiţiile politice erau numai bune pentru a fi înteţite războaiele secrete.

Întâlnirea de două zile de la Langley a fost primul semn că preşedintele Obama intenţiona să se bazeze pe CIA şi pe JSOC altfel decât George W. Bush şi Dick Cheney, ca instrumente principale cu care America urma să desfăşoare operaţiuni ucigaşe. La şapte ani după atacurile de la 11 septembrie 2001, războaiele din Irak şi Afghanistan epuizaseră opinia publică americană şi secătuiseră bugetul Americii. Mai important era, însă, că instrumentele războiului secret fuseseră calibrate şi rafinate în aceeaşi perioadă, iar echipei lui Obama i s-a părut că se ivise posibilitatea de a purta război fără costurile ameţitoare ale marilor campanii militare, care dau peste cap guverne, presupun ani întregi de ocupaţie şi prilejuiesc radicalizarea peste tot în lumea musulmană. După cum descria Brennan într-un discurs abordarea preferată de Administraţia Obama, Statele Unite urmau să folosească un „bisturiu”, mai degrabă decât un „baros”,

când ar fi purtat războiul dincolo de zonele de război declarate1.

Obama nu era primul preşedinte democrat şi liberal, care a îmbrăţişat ideea operaţiunilor ascunse opiniei publice. John F.[262]

Kennedy a dat aprobarea finală pentru operaţiunea de la Golful Porcilor şi le-a încurajat pe cele clandestine din Vietnam. Chiar şi Jimmy Carter, deşi a tunat şi fulgerat mult timp, când era candidat la preşedinţie, împotriva deraierilor de la CIA, în ultimii săi doi ani de mandat a sfârşit prin a da undă verde unui şir întreg de operaţiuni sub acoperire.

Dar Barack Obama era cel dintâi preşedinte ajuns la Casa Albă care atinsese vârsta majoratului după Războiul din Vietnam şi după evenimentele tulburătoare din anii 1960 şi 1970, care generaseră o reacţie cinică în rândurile unei generaţii mai tinere în legătură cu CIA şi, în sens mai larg, în legătură cu folosirea forţei de către America în străinătate. Într-un interviu din 2010, Obama i-a spus jurnalistului Bob Woodward1 că el era „probabil cel dintâi preşedinte destul de tânăr, pentru ca războiul din Vietnam să nu fi constituit miezul existenţei mele”, drept urmare, crescuse „fără toate poverile pe care le-a generat disputa pe marginea războiului din Vietnam”[263][264]. Acesta era un

262 Discurs ţinut de John Brennan la Centrul pentru Studii Strategice şi Internaţionale din Washington, pe 26 mai 2010.

263 Robert Upshur Woodward (n. 1943), jurnalist de investigaţie, care a lucrat, practic întreaga sa carieră, din 1971 până astăzi, în şi pentru redacţia ziarului The Washington Post. în anii 1970, Woodward şi colegul său, Cari Bernstein (n. 1944), au realizat investigaţia jurnalistică despre scandalul Watergate, care a condus, în cele din urmă, la demisia preşedintelui Richard Nixon, în 1974 (n. tr.).

264 Bob Woodward, Obamas Warsy Simon 8c Schuster, New York, 2010, p. 377.

răspuns la întrebarea despre tensiunile dintre militari şi civili în era conflictului din Vietnam, dar Obama, în mod clar, a avut în vedere şi o viziune diferită despre CIA, din punctul de vedere al generaţiei sale, faţă de cea a unor *baby boomers*[265], cum a fost Bill Clinton[266].

Revenirea în forţă pe care a înregistrat-o CIA în timpul Administraţiei Obama nu a avut legătură numai cu vârsta celui aflat în Biroul Oval, nici numai cu ameninţările despre care zilnic afla Obama, cu prilejul buletinului informativ. A avut de-a face şi cu faptul că primul director numit de Obama la CIA s-a dovedit a fi, din perspectiva capacităţii sale de a susţine interesele Agenţiei în interiorul executivului, cel mai influent dintre toţi cei pe care i-a avut CIA de la William Casey, din timpul Administraţiei Reagan.

Leon B. Panetta părea, la început, cea mai puţin probabilă alegere pentru postul de director al agenţiei de spionaj. Nu avea o experienţă profesională în domeniul informativ sau în sectorul militar, în afară de o scurtă angajare în Armată, în anii 1960. În perioada cât fusese membru democrat al Congresului, reprezentând o mică enclavă costieră din California de Nord, nu făcuse parte niciodată din comisiile care controlau activităţile fie ale Pentagonului, fie ale Agenţiei. Pe faţă, avea un comportament cald, ca de unchiaş, dar era şi un aprig negociator de culise şi un luptător care împrăştia cuvinte injurioase către toată lumea, la fel de des cum rostea prepoziţiile. Avusese contact cel mult vizual cu lumea

265 Membri ai generaţiei zise baby boom - v. mai sus, p. 89, nota 2 (n. tr.).

266 Preşedintele Bill Clinton s-a aflat în centrul unui scandal mediatic, fiind acuzat că a evitat să meargă să lupte în Vietnam, plecând la studii la Oxford, în Marea Britanie (n. tr.).

spionajului, câtă vreme fusese şef de cabinet la Casa Albă, sub preşedinţia lui Bill Clinton, dar aceea fusese o perioadă distinctă, cu o Agenţie foarte diferită.

Când a preluat postul de director la CIA, Panetta efectiv nu avea habar de faptul că Agenţia sa omora oameni prin diverse puncte ale lumii. La începutul anului 2009, despre campania de lichidare ghidată cu ajutorul dronelor, din Pakistan, apăreau în presă o mulţime de relatări. Şi totuşi, incredibil, Panetta s-a declarat şocat să afle, în cursul iniţierii sale în munca de la CIA, că urma să fie de fapt un comandant militar dintr-un război secret1. „Era ca o foaie albă de hârtie în tot ce ţinea de spionaj, când a intrat pe uşă la Langley”, povestea Rizzo, care contribuise la pregătirea unui set de materiale de punere în temă pentru Panetta, înaintea audierilor din Senat pentru confirmarea sa. Dar ceea ce-i lipsea în materie de experienţă tangibilă, când venea vorba de chestiuni de viaţă şi de moarte, se compensa cu faptul că era extrem de competent în tot ce ţinea de viaţa politică de la Washington. Panetta poseda două dintre calităţile pe care Agenţia veşnic paranoică le căuta la propriul director: influenţă şi respect în interiorul Casei Albe şi o disponibilitate fermă de a o proteja împotriva celor pe care ea însăşi îi percepea drept inamici la Washington.

Ambele calităţi i-au fost imediat testate, după ce oficialităţile de la Casa Albă s-au hotărât să pună capăt unei bătălii juridice îndelungate şi să desecretizeze memorandumurile interne prin care CIA fusese autorizată să recurgă la metodele dure de interogare, în primii ani ai Administraţiei Bush. Panetta îşi făcuse deja cunoscute vederile în privinţa metodelor de interogare, pe parcursul audierilor pentru confirmarea în funcţie, declarând fără echivoc că acestea erau totuna cu „tortura” – nici mai

mult, nici mai puţin. Afirmaţia le dăduse fiori unora dintre cei care lucrau în serviciul clandestin al Agenţiei şi dăduse naştere la suspiciuni că noul director avea să fie o reîntrupare a lui Stansfield Turner, un om din afara sistemului, pe care un preşedinte prea liberal îl trimisese la Langley să strunească o Agenţie de spionaj pe care Casa Albă o considera scăpată de sub orice control.

Şi totuşi, s-a întâmplat exact opusul. Panetta s-a transformat într-un susţinător al Agenţiei, pe care mulţi îl iubeau la Langley, în schimb alţii îl criticau, spunând că, la fel ca mulţi directori dinaintea lui, care conduseseră CIA, se lăsase cooptat şi el de ramura de clandestinitate a serviciului. În chiar prima lună a sosirii sale la post, reuşise, într-un fel sau altul, să amâne publicarea memorandumurilor privitoare la interogatorii şi să forţeze o dezbatere în cadrul echipei de la Casa Albă, despre cât de potrivit era să se arunce pe piaţă toate amănuntele programului cu închisorile secrete, de-acum defunct.

Panetta experimentase deja, pe propria-i piele, influenţa pe care o exercită Direcţia de Operaţiuni asupra şefului spionilor de la Langley. Atât Stephen Kappes, cât şi unii ofiţeri de la CTC îl avertizaseră că lansarea memorandumurilor în presă ar fi fost de natură să devasteze moralul celor care lucrau în cadrul Centrului1. Avertismentul a venit la pachet cu o ameninţare implicită: noul director se afla sub un risc permanent de a pierde sprijinul personalului clandestin al Agenţiei, până să apuce el măcar să înveţe drumul de la biroul său la braseria instituţiei. Panetta petrecuse destul de mult timp la Washington, ca să priceapă implicaţiile celor ce i se spuneau. Risca să devină un alt John Deutch sau Porter Goss, oameni care intraseră în coliziune cu Direcţia de Operaţiuni şi descoperiseră că trecerea lor prin funcţia de

şefi ai Agenţiei era neplăcută, duşmănoasă şi scurtă. Panetta, în schimb, fusese câştigat de partea cui trebuia.

Se afla în prima sa călătorie în străinătate ca director la CIA, când a aflat despre intenţia Casei Albe de a declasifica şi face publice memorandumurile cu privire la interogatorii – urmare a ordonanţei unui judecător federal, dată în contextul unui proces intentat de Uniunea Americană a Libertăţilor Civile, în baza Legii Accesului Liber la Informaţie. Îndată i-a telefonat şefului de cabinet al preşedintelui Obama, Rahm Emmanuel, şi i-a cerut să amâne publicarea documentelor. Cei doi se cunoşteau de pe vremea când la Casa Albă se afla Bill Clinton – Emmanuel fusese cel care propusese ca Panetta să fie numit la CIA. Şeful de cabinet a respectat propunerea directorului Agenţiei şi în săptămânile următoare Panetta s-a lansat într-o febrilă pledoarie la Casa Albă pentru ca memorandumurile să rămână secrete, reuşind să-l câştige de partea sa pe Emmanuel1. A fost un moment curios, aproape de neimaginat: aceeaşi persoană care acuzase public Agenţia de încălcare a legislaţiei americane, prin comiterea unor acte de tortură, acum susţinea cu toată convingerea că detaliile acelor acte se cuveneau păstrate secrete faţă de marele public.

În cele din urmă, totuşi, Panetta s-a văzut învins în această dezbatere, iar preşedintele Obama a ordonat ca memorandumurile să fie făcute publice. Dar asta nici nu conta, de fapt, pentru noul director de la CIA. Insistând ca problema să fie măcar supusă dezbaterii la Casa Albă, le demonstrase angajaţilor de rând ai Agenţiei că se bucura de influenţă în interiorul noii Administraţii. Şi, lucrul cel mai important, mersese până-n pânzele albe cu o chestiune foarte importantă pentru serviciul clandestin. Le arătase subordonaţilor săi că făcea parte din echipă – mulţi dintre

ei aşa l-au văzut.

Cu totul altfel stăteau lucrurile în cazul celui care, cel puţin pe hârtie, îi era şef lui Leon Panetta. Amiralul Dennis Blair, care fusese trimis la CIA, în timpul Administraţiei Clinton, pe post de ofiţer de legătură cu Pentagonul, urcase între timp până în vârful ierarhiei în Marina Militară şi ajunsese amiral cu patru stele, şef al Comandamentului Flotei Americane din Pacific. Postul acesta îi dădea control peste o treime din suprafaţa Pământului, [267]ordinele sale fiind îndeplinite de trupe răspândite peste sute de mii de kilometri pătraţi. Dar Blair, de-acum în retragere din forţele armate, prelua o slujbă rămasă prost definită chiar şi la patru ani după ce Administraţia Bush înfiinţase postul de Director al Informaţiilor Naţionale, în condiţiile presiunilor exercitate de Congres şi de Comisia pentru investigarea evenimentelor de la 11 septembrie 2001, ca să justifice toate eşecurile muncii de spionaj, care precedaseră atacurile de la New York şi Washington şi războiul din Irak. Unii îşi imaginaseră că această funcţie din munca informativă era o slujbă de forţă, fiindcă aduna ca într-o turmă o întreagă panoplie de agenţii de spionaj, răspândite prin mai multe departamente. Dar aliaţii din Congres ai lui Donald Rumsfeld reuşiseră să-l neutralizeze pe noul şef al spicinajului, iar Pentagonul îşi păstrase partea leului din bugetul comunităţii de informaţii. Aceste lupte birocratice la cuţite voiau să spună că, la începutul anului 2009, când

267 Discuţiile de la Casa Albă şi decizia lui Emmanuel de a trece de partea lui Panetta au fost relatate de doi participanţi la negocieri. Dezbaterile pe marginea publicării sau nu a memorandumurilor sunt descrise amănunţit în cartea lui Daniel Klaidman, Kill or Capture: The War on Terrorand the Soul ofthe Obama Presidency, Houghton Mifflin Harcourt, New York, 2012.

Blair a preluat funcţia, atât Pentagonul, cât şi CIA se asiguraseră că el avea să fie doar cu puţin mai mult decât un figurant.

Ca să înrăutăţească lucrurile şi mai mult, Blair şi-a dat seama, de la bun început, că nu făcea parte din nucleul compact de consilieri care fuseseră alături de preşedintele Obama de-a lungul celei mai mari părţi din campania electorală extenuantă, formând o grupare pe care Blair o caracteriza dispreţuitor ca „tovarăşii de marş” – făcând aluzie la ceea ce s-a numit „Marşul cel Lung”, retragerea militară de mii de kilometri a comuniştilor chinezi, din 1934, sub conducerea lui Mao Zedong. Bănuielile i-au fost confirmate la o primă ciocnire de Panetta. Blair a început prin a face presiuni să i se recunoască autoritatea de a numi spionul american numărul unu în fiecare ţară străină, desemnare care-i revenea în mod automat, prin tradiţie, şefului centrului CIA. Era o problemă relativ minoră, dar Panetta şi adjunctul său, Stephen Kappes, şi-au văzut ameninţată autoritatea de şefi ai Agenţiei şi au dus muncă de convingere la Casa Albă pentru respingerea planului lui Blair. Cum propunerea lui a lâncezit la Casa Albă toată vara lui 2009, Blair a decis că nu avea nevoie de o decizie a Casei Albe şi a emis un ordin prin care era efectuată schimbarea. L-a informat pe Panetta despre decizia sa, în timpul unei convorbiri telefonice scurte şi tensionate. Panetta i-a trântit telefonul, spunând unui grup de consilieri aflaţi în biroul său: „Individul ăsta e un dobitoc patentat!” Chiar a doua zi, o telegramă secretă a fost expediată din partea lui Panetta centrelor CIA de peste tot din lume, transmiţându-le un mesaj simplu: să ignore directiva lui Blair1.

Nefiind obişnuit ca ordinele să nu-i fie îndeplinite, Blair i s-a plâns lui James Jones, Consilierul pentru

Securitate Naţională al preşedintelui Obama, că Panetta era indisciplinat şi ar fi trebuit dat afară. Casa Albă s-a poziţionat de partea directorului Agenţiei.

Blair avea o părere proastă, şi încă de mult timp, despre istoria programelor de la CIA, care presupuneau acţiuni acoperite. Credea că prea mulţi preşedinţi, de prea multe ori, se foloseau de CIA ca de o cârjă, când consilierii lor nu se puteau pune de acord asupra modului în care se cuvenea să abordeze o chestiune spinoasă de politică externă. Şi, după socoteala lui, programele care presupuneau acţiuni acoperite se prelungeau cu mulţi ani peste intervalul în care aveau valoare pentru ţară[268][269].

Prin urmare, atunci când preşedintele Obama, în cursul primului său an de mandat, a ordonat o trecere în revistă a celor circa o duzină de programe cu acţiuni acoperite, pe care CIA le desfăşură concomitent, de la loviturile de drone din Pakistan până la o campanie de sabotare a programului nuclear iranian.

Blair a sperat că procesul respectiv era un prilej de a verifica mersul fiecărui program şi a hotărî dacă mai avea sens ca el să fie continuat. În loc de asta, întâlnirile din vara lui 2009 au ştampilat şi parafat absolut toate aventurile secrete ale Agenţiei. La întâlniri, Stephen Kappes argumenta în forţă de ce fiecare program reprezentase o reuşită şi trebuia continuat. Până la convocarea unei reuniuni a „consiliului profesoral”, în toamnă, când consilierii de vârf ai preşedintelui Obama pentru siguranţă naţională aveau să ia decizia finală în privinţa programelor care presupuneau acţiuni acoperite, niciunul dintre acestea nu fusese propus pentru anulare.

---

268 Relatarea discuţiei dintre Blair şi Panetta provine de la doi oficiali din echipa lui Panetta de la CIA.

269 Dintr-un interviu luat de autor lui Dennis Blair.

Blair a urmărit cu un sentiment de frustrare evoluţia procesului. S-a apropiat de Robert Gates, Secretarul Apărării, care-şi desfăşurase la CIA cea mai mare parte a carierei sale din politica de la Washington. Gates asistase la eşecul câtorva operaţiuni acoperite, iar Blair ştia despre el că avea influenţă asupra echipei de la Casa Albă. Gates a fost de acord cu Blair c-ar fi trebuit făcută o listă de principii de bază, după care să se ghideze deciziile cu privire la programele care presupuneau acţiuni acoperite. Cele şase principii pe care le-au conceput împreună erau destul de inofensive. Unul prevedea ca programele de acţiuni acoperite să fie constant evaluate, pentru o eventuală tranziţie la activităţi neacoperite, iar un altul, ca programe de felul acesta să nu submineze „dezvoltarea unor guverne stabile, necorupte şi reprezentative, care să garanteze respectarea drepturilor omului, pentru cetăţenii lor” 1.

Când consilierii de vârf ai preşedintelui Obama s-au reunit la Casa Albă, ca să discute programele care presupuneau acţiuniacoperite, Blair le-a distribuit lista întocmită de el şi de Gates. Cei doi speraseră să transforme reuniunea într-un forum de discuţii pe marginea înţelepciunii generale a tuturor acţiunilor secrete ale Agenţiei, aşa încât şedinţa s-a prelungit cu mai multe ore, Blair încercând să forţeze câte o dezbatere pe marginea fiecărui program secret. Mai târziu, el îşi amintea: „CIA nu dorea decât să-şi treacă programele [de acţiuni acoperite]” şi, cu fiecare întrebare punctuală pe care o punea Blair, atât Leon Panetta, cât şi Tom Donilon, adjunctul Consilierului prezidenţial pentru Securitate Naţională, deveneau şi mai nervoşi 1.

Nu era vorba doar de faptul că lui Panetta i s-ar fi părut că Blair se dădea mare; se gândea că acesta din

urmă voia să văduvească Agenţia de ceea ce-şi apăra ea cu străşnicie încă de la întemeiere, din 1947 – o linie directă de comunicare cu preşedintele, pentru a-şi vedea sancţionate acţiunile acoperite. În opinia lui Panetta, lista întocmită de Blair şi Gates punea câteva restricţii care nu erau necesare asupra capacităţii preşedintelui Obama de a-i autoriza lui operaţiunile secrete.

Eforturile lui Blair au eşuat şi Administraţia Obama şi-a dat acordul pentru fiecare dintre programele care presupuneau acţiuni acoperite, pe care le preluase de la fostul preşedinte Bush. CIA obţinuse încă o victorie, iar poziţia lui Blair fusese pentru totdeauna şubrezită în ochii echipei de la Casa Albă.

Chiar dacă Administraţia Obama discuta despre viitorul programelor Agenţiei de spionaj, care presupuneau acţiuni acoperite, nu se gândea nimeni să pună capăt eforturilor de lichidare ghidată – dimpotrivă. În primele luni ale noii preşedinţii, Consilierul pentru Securitate Naţională, James Jones, a iniţiat un proiect de alcătuire a unei „liste negre" centralizate, pentru operaţiunile ucigaşe din afara zonelor de război declarate. Ceea ce, până la urmă, s-a numit „Memorandumul Jones" a fost o încercare timpurie, făcută de Administraţia Obama, de a stabili proceduri pentru purtarea unui război secret, despre care mulţi credeau că avea să dureze ani buni, după ce Obama însuşi va fi părăsit Casa Albă1. Lista era păstrată la Consiliul pentru Securitate Naţională, şi, oricât de mult s-ar fi străduit unii funcţionari să păstreze stricte criteriile după care numele cuiva putea fi adăugat pe lista neagră, acele criterii mai erau şi ocolite uneori.

De exemplu, la începutul Administraţiei Obama, CIA nu era autorizată să-l ucidă pe Baitullah Mehsud, care avansase la statutul de lider necontestat al talibanilor

pakistanezi, de pe vremea când Art Keller auzise pentru prima dată numele lui, în timp ce-şi îndeplinea misiunea la una dintre bazele Agenţiei din zonele tribale. Talibanii pakistanezi, cunoscuţi în acea ţară sub denumirea de Tehrik-i-Taliban Pakistan (TTP), atacau instalaţiile militare şi sediile guvernamentale pakistaneze, într-o răbufnire sinistră a violenţei. Guvernul civil din Pakistan, care a preluat puterea după retragerea preşedintelui Pervez Musharraf, a început să exercite presiuni pe lângă Administraţia Obama să-l ucidă pe Mehsud cu o dronă înarmată, aşa cum îl omorâse CIA pe predecesorul acestuia, Nek Muhammad. Numai că răspunsul a venit sec: nu. În cursul unei întâlniri private de la începutul anului 2009, adjunctul directorului Agenţiei, Stephen Kappes i-a spus lui Husain Haqqani, ambasadorul pakistanez la Washington, că, de vreme ce Mehsud şi oamenii lui nu atacaseră Statele Unite, CIA nu putea obţine autorizaţia legală de a-l omorî[270][271].

Unii teoreticieni ai conspiraţiei din Pakistan au venit cu o viziune mai cinică asupra motivului pentru care Statele Unite refuzau să-l omoare pe Mehsud: acesta, spuneau ei, ar fi fost, de fapt, un agent secret al Indiei şi americanii le promiseseră autorităţilor de la New Delhi că omul nu avea să păţească nimic rău. Dar, cum pakistanezii făceau presiuni în continuare, juriştii de la CIA s-au apucat să răspândească memorandumuri cu iz legal. Ei argumentau că, de vreme ce talibanii pakistanezi adăposteau agenţi ai organizaţiei Al-Qaida, devenea din ce în ce mai dificil de făcut distincţie între grupările care

270 Detaliile despre memorandumul lui Jones provin de la doi foşti funcţionari de vârf ai Administraţiei Obama.

271 Dintr-un interviu luat de autor unui fost funcţionar guvernamental pakistanez.

lansau atacuri de tot felul pe teritoriul Pakistanului şi cele care se concentrau pe atacarea occidentalilor, liderii de vârf ai organizaţiei TTP putând fi în mod justificat adăugaţi pe lista neagră. Pe lângă raţionalizarea juridică, unii credeau c-ar fi putut exista beneficii diplomatice, dacă Agenţia s-ar fi lăsat înduplecată să-i lichideze pe duşmanii cei mai periculoşi ai Pakistanului.

Într-o seară fierbinte, la începutul lunii august 2009, o dronă de la CIA care plana pe deasupra satului Zanghara, din Waziristanul de Sud, şi-a fixat camera pe un acoperiş, unde ieşiseră Baitullah Mehsud şi câţiva dintre membrii familiei lui să respire aerul nopţii. Mehsud, care suferea de diabet, îşi făcea o injecţie intravenoasă cu insulină, în momentul în care drona şi-a lansat racheta, ucigându-i pe toţi cei de pe acoperiş. Oficialităţile pakistaneze au aplaudat acţiunea, iar la Washington s-au găsit unii să comenteze că atacul cu dronă fusese o „lichidare de bunăvoinţă”.

Leon Panetta îşi luase în serios rolul de comandant militar şi mandatul său la Langley avea să fie cunoscut pentru agresivitatea – unii i-ar fi spus nesăbuinţa – campaniei de lichidări bine ţintite, la care s-a dedat CIA. La finalul trecerii sale pe la CIA, Panetta, care era un catolic pios, glumea: „Am spus mai multe *Ave Maria* în ultimii doi ani, decât în tot restul vieţii” 1.[272]

La două luni după uciderea lui Baitullah Mehsud, Leon Panetta s-a prezentat la Casa Albă cu o lungă listă de propuneri pentru operaţiuni paramilitare, pe care să le ducă la îndeplinire CIA. Solicita mai multe drone înarmate şi aprobarea de a-i cere Pakistanului permisiunea ca dronele să survoleze suprafeţe mai mari din zonele tribale,

272 Dintr-un interviu acordat de Leon Panetta ziarului The New York Times, nepublicat.

pe care CIA le numea „cutii de zbor”. La îndemnul vicepreşedintelui Joe Biden, preşedintele Obama aprobase deja sporirea numărului de ofiţeri sub acoperire pe teritoriul Pakistanului, dintre care mulţi operau deja în acea ţară, fără ştiinţa serviciului pakistanez de spionaj, ÎŞI.

Pretenţia celor de la CIA de a-şi extinde flota de drone a făcut să se ridice din câteva sprâncene şi unii oficiali au întrebat pe faţă de ce o agenţie de spionaj se îndepărta chiar atât de mult de misiunea ei primară, de a colecta şi a interpreta informaţii. Generalul James Cartwright, vicepreşedintele Comitetului Reunit al Şefilor de State-Majore, a vrut să ştie de mai multe ori: „Puteţi să-mi spuneţi şi mie de ce construim o altă versiune a Forţelor Aeriene?” 1 Alţii s-au gândit că Agenţia devenise atât de înamorată de dronele ei ucigaşe, încât nu le mai punea o întrebare fundamentală analiştilor: „Nu cumva toate aceste atacuri cu drone creează mai mulţi terorişti, decât reuşesc să ucidă?” Dar, la finalul reuniunii din Camera de Criză, preşedintele Obama îi satisfăcuse lui Panetta fiecare cerere. „CIA primeşte ce doreşte”, a comentat preşedintele[273][274].

Totuşi, chiar şi cu noile resurse de care dispunea CIA, războiul dus în munţii din Pakistan tot consuma cea mai mare parte a dronelor, sateliţilor-spion şi ofiţerilor operativi ai Agenţiei. Mai rămâneau puţine mijloace pentru alt război, la cinci mii de kilometri înspre vest, pe care-l extindeau consilierii preşedintelui Obama, încetul cu încetul. Tentativa de asasinat îndreptată, în august 2009,

273 Dintr-un interviu luat de autor unui fost funcţionar superior al Administraţiei Obama.

274 Daniel Klaidman, Kill or Capture: The War on Terror and the Soul of the Obama Presidency, Houghton Mifflin Harcourt, New York, 2012, p. 121.

împotriva prinţului Bin Nayef a creat un nou sentiment al urgenţei, la Washington, de a lua în colimator gruparea din Yemen, afiliată organizaţiei Al-Qaida, care-şi anunţase intenţia de a lovi Occidentul.

Spre sfârşitul anului 2009, doar un mic nucleu de soldaţi şi spioni americani erau staţionaţi în interiorul ambasadei americane de la Sana'. În plus faţă de centrul CIA din acea ţară, Pentagonul păstra în Yemen, încă din 2002, o echipă de militari cu experienţă în operaţiunile speciale, numai că războaiele din Irak şi Afghanistan aveau deja, de mai mulţi ani, o prioritate mai mare decât misiunea yemenită. Cum, însă, războiul din Irak nu-şi mai tura motoarele chiar atât de tare, Comandamentul Operaţiunilor Speciale Comune dispunea de mai mulţi militari din trupele SEAL ale Marinei, pe care să-i dedice noilor misiuni.

Generalul David Petraeus, comandantul forţelor americane din Orientul Mijlociu, îşi făcuse griji în privinţa influenţei în creştere pe care o căpătase Al-Qaida din Peninsula Arabică, de când preluase el şefia Centrului de Comandă al Statelor Unite, în anul precedent1. La sfârşitul lui septembrie 2009, Petraeus şi-a pus iscălitura şi parafa pe ordinul clasificat de a extinde spionajul militar american în Yemen şi în alte părţi ale lumii, acelaşi ordin de care se folosise Michael Furlong pentru a justifica operaţiunea de strângere de informaţii, pusă de el pe picioare în Pakistan. Ordinul autoriza forţele armate să efectueze o suită întreagă de misiuni neconvenţionale în Yemen, de la o ascultare pe scară largă a tuturor activităţilor până la mituirea localnicilor, pentru a obţine informaţii.

Amiralul William McRaven, şeful JSOC, voia să utilizeze în Yemen acelaşi tipar pe care-l puseseră în

funcţiune comandourile în Irak, în lupta cu Al-Qaida din Mesopotamia: raiduri nocturne frecvente pentru prinderea de agenţi ai organizaţiei, interogarea lor pentru a obţine informaţii şi, apoi, utilizarea informaţiilor pentru alte operaţiuni de prindere şi aducere. Modelul acesta, bazat pe ceea ce comandanţii numeau „ciclu informativ”, era folosit deja în Afghanistan, iar McRaven era de părere că aducerea de mai multe trupe americane în Yemen ar fi putut îngenunchea organizaţia Al-Qaida din Peninsula Arabică, până să apuce ea să atace cu succes obiective ale Statelor Unite1.

Dar ideile ambiţioase ale lui McRaven în privinţa Yemenului au fost respinse la Washington, ca fiind nerealiste. Niciodată preşedintele yemenit Saleh nu le-ar fi permis trupelor terestre americane să instaleze un centru de interogare şi detenţie pe teritoriul Yemenului, iar de operaţiuni de capturare şi lichidare în ţara sa nici nu putea fi vorba. Casa Albă se lovise deja de o teribilă opoziţie politică faţă de planurile sale de a desfiinţa închisoarea de la golful Guantânamo, iar consilierii preşedintelui nu agreau deloc perspectiva ca un val de noi prizonieri să fie culeşi [275]din Yemen şi duşi acolo. I s-a spus lui McRaven să se gândească la o altă modalitate de a purta război în Yemen.

A urmat o campanie ciudată, parcă numai pe jumătate coaptă – un război cvasi-secret, subminat pe alocuri de tentative caraghioase de a masca implicarea americană în operaţiunile militare. Având prea puţine informaţii precise despre locurile unde se aflau liderii jihadiştilor şi dat fiind refuzul preşedintelui yemenit, încă din 2002, de a permite survolul unor drone înarmate în

275I bidem.

ţara sa, planificatorii războiului au fost nevoiţi să se bazeze pe rachete de croazieră trase de pe vase ale Marinei Militare americane, din largul coastelor yemenite, şi uneori pe raiduri de bombardament efectuate de avioane *Harrier* ale Marinei. Rezultatele au fost unele sinistre: în următoarele câteva luni, loviturile americane împotriva unor ţinte din Yemen au făcut mai multe victime civile decât au reuşit să nimerească agenţi afiliaţi organizaţiei AQAP.

Primul atac american de acest fel s-a desfăşurat pe 17 decembrie 2009. Statele Unite interceptaseră comunicaţiile dintr-o tabără teroristă situată în provincia Abyan, o zonă deşertică izolată, de sate costiere, care se întinde spre sud până la portul Aden. AQAP ajunsese în stadiile finale cu proiectul de a trimite un grup de atentatori sinucigaşi, care să arunce în aer ambasada americană de la Sana'. Într-o teleconferinţă video din ajun, amiralul McRaven făcuse o prezentare detaliată pentru oficialităţi de la Casa Albă, Pentagon şi Departamentul de Stat, în legătură cu planul său de a distruge tabăra. Dacă, în general, CIA deţinea o aprobare de principiu de a trimite drone înarmate, care să atace ţinte din Pakistan, fără vreo permisiune specială din partea Casei Albe, militarii aveau nevoie de acordul unei mici echipe de la Washington – al unui grup zis Comitetul de Directori pentru Contraterorism, prezidat de John Brenrfan1. Aceşti oameni luau decizia în legătură cu fiecare plan de acţiune, după care îşi înaintau recomandarea preşedintelui Obama, care semna personal pentru fiecare atac.

Obama şi-a dat acordul pentru operaţiune. A doua zi, un mesaj codificat a fost expediat către o mică flotilă de nave americane, care patrulau în Marea Arabiei, şi câteva ore mai târziu mai multe rachete de croazieră *Tomahawk*

au căzut peste acea tabără din deşertul Abyan. Până la sfârşitul zilei, guvernul yemenit emisese un comunicat de presă, în care saluta reuşita operaţiunii, afirmând că o lovitură precisă a forţelor aeriene yemenite ucisese „vreo 34” de luptători din Al-Qaida.

A doua zi, preşedintele Obama i-a telefonat lui Ali Abdullah Saleh să-i mulţumească pentru cooperare, chiar dacă trupele yemenite nu fuseseră decât paravanul după care aiiiericanii îşi desfăşuraseră operaţiunea. Filmări făcute de localnici în tabăra distrusă au scos la iveală fragmente de rachetă cu însemne americane şi au demonstrat că rachetele *Tomahawk* fuseseră dotate cu bombe cu dispersie – arme proiectate să provoace distrugeri pe o arie vastă, răspândind muniţii de dimensiuni mai mici, prin forţa exploziei. Majoritatea morţilor au fost civili, iar imaginile însângerate cu mame şi copii morţi au devenit virale pe YouTube. În timpul unui protest de stradă organizat după atac, transmis de postul de televiziune Al-Jazeera, un luptător din Al-Qaida, care ţinea pe umăr un pistol-mitralieră AK-47, a făcut *un* apel direct la trupele yemenite: „Soldaţi, trebuie să ştiţi că nu cu voi vrem să luptăm. Nu avem nimic de împărţit, voi şi noi. Problema este între America şi agenţii ei. Aveţi grijă să nu vă plasaţi de partea Americii!” 1

La trei săptămâni după atac, generalul Petraeus a sosit la Sana’, ca să discute cu preşedintele Saleh şi consilierii săi despre fazaurmătoare a războiului. Apăruse o nouă situaţie de urgenţă: în ziua de Crăciun 2009, un tânăr nigerian se urcase într-un avion la Amsterdam, cu destinaţia Detroit, având cusută de chiloţi ultima creaţie diabolică a lui Ibrahim al-Asiri, maestrul creator de bombe din Yemen. Când avionul se pregătea să aterizeze, Umăr Farouk Abdulmutallab a încercat să detoneze bomba –

făcută cu optzeci de grame de explozibil plastic –, folosind o seringă plină cu un lichid acid. O dată în plus, intenţia lui Al-Asiri a fost dejucată de incompetenţa purtătorului de bombă. Abdulmutallab n-a reuşit decât să-şi dea foc propriului picior, iar ceilalţi pasageri l-au pus de îndată la podea. Nefericitul terorist a fost arestat la Detroit, şi Statele Unite au evitat în ultimul moment primul incident de anvergură, în materie de terorism, din timpul Administraţiei Obama.

Dacă tentativa de asasinare a prinţului Bin Nayef reprezentase primul semn al ambiţiilor aşa-numitei Al-Qaida din Peninsula Arabică de a lovi dincolo de graniţele Yemenului, atacul dejucat din ziua de Crăciun a dovedit că această grupare era cu adevărat hotărâtă să continue opera începută de Osama bin Laden şi de Al-Qaida sa, de-acum redusă la statutul unei bande care se ascundea în Pakistan. Când avionul generalului Petraeus a aterizat pe aeroportul capitalei yemenite, la începutul lunii ianuarie 2010, Administraţia Obama decisese deja să intensifice loviturile aeriene americane în ţara din Peninsula Arabică.

Preşedintele Saleh era de multă vreme refractar la ideea ca Yemenul să devină locul predilect al operaţiunilor secrete americane, aşa încât discuţiile dintre şeful statului yemenit şi oficialităţile americane se transformau adesea în tocmeli de ultimă speţă. Petraeus şi-a început întâlnirea de nouăzeci de minute, încercând să-l îitmoaie pe preşedintele yemenit. L-a lăudat pentru operaţiunile sale militare încununate de succes, împotriva organizaţiei AQAP, şi i-a spus că solicitase personal ca plăţile directe către Yemen pentru operaţiunile de contraterorism să crească până aproape de dublu – de la 67 la 105 milioane de dolari anual1.

Dar autocratul viclean a pretins mai mult. Ridicând

problema recentelor atacuri aeriene americane, Saleh a spus că „s-au comis greşeli”, în sensul că fuseseră ucişi mai mulţi civili în regiunea Abyan. Rachetele de croazieră *Tomahawk* nu erau potrivite pentru lupta împotriva teroriştilor, pierderile de vieţi omeneşti din rândurile civililor putând fi evitate, numai dacă Statele Unite i-ar fi dat lui cel puţin zece, poate chiar douăsprezece elicoptere de asalt, cu care să atace frontal taberele teroriştilor. În felul acesta, s-a pronunţat Saleh, ar fi putut fi evitată uciderea unor nevinovaţi şi să fie lichidaţi numai vinovaţii. Dacă Washingtonul nu-i onora cererea, i-a mai spus preşedintele lui Petraeus, poate că generalul însuşi ar fi putut exercita presiuni asupra Emiratelor Arabe Unite şi Arabiei Saudite, să contribuie fiecare cu câte şase elicoptere. Petraeus i-a replicat, venind şi el cu o cerere: să permită apropierea de liniile de front din Yemen a militarilor din trupele de operaţiuni speciale şi a spionilor americani. În felul acesta, i-a spus Petraeus, americanii ar fi putut obţine informaţii cu ajutorul avioanelor-spion şi al sateliţilor şi să le folosească pentru a lovi ascunzătorile teroriştilor mai rapid şi mai precis.

Preşedintele Saleh a respins ferm această propunere şi i-a spus lui Petraeus că americanii trebuiau să rămână în interiorul unui centru de operaţiuni, pe care-l amenajaseră CIA şi JSOC de curând, chiar la periferia capitalei yemenite. În schimb, a zis el, războiul aerian putea să continue. Avea să le permită avioanelor de luptă şi bombardierelor americane să patruleze în largul coastelor ţării sale şi să pătrundă în spaţiul aerian yemenit pentru misiuni bine definite, dacă apăreau informaţii clare despre locurile unde se găseau liderii organizaţiei AQAP. De asemenea, s-a declarat de acord să rămână la vicleşugul potrivit căruia Statele Unite nu se dedau la acţiuni de

război pe teritoriul Yemenului: „O să spunem şi în continuare că bombele sunt ale noastre, nu ale voastre”, a zis Saleh.

Statele Unite se adânceau, încetul cu încetul, într-un război desfăşurat într-o ţară pe care Washingtonul o ignorase multă vreme şi o înţelegea prea puţin. Era vorba de un război împotriva unei adunături de fanatici religioşi, care luptau la o categorie cu mult superioară, împotriva singurei super-puteri care mai exista în lume, iar Administraţia Obama încă mai avea doar o foarte vagă idee despre cât şi ce fel de sprijin aveau jihadiştii şi unde se ascundeau. Era greu de făcut diferenţa între ce era informaţie reală şi ce era dezinformare, furnizată americanilor de surse yemenite care-şi urmăreau propriile agende.

La cinci luni după întâlnirea dintre Petraeus şi Saleh, rachetele americane au făcut praf şi pulbere din maşina lui Jaber al-Shabwani, vice-guvernatorul provinciei Ma rib, omul desemnat de preşedintele Saleh ca om de legătură între guvernul yemenit şi facţiunea zisă Al-Qaida din Peninsula Arabică. Când au fost ucişi, Al-Shabwani şi gărzile sale de corp mergeau la o întâlnire cu liderii din AQAP, ca să încheie un armistiţiu. Însă rivalii politici ai lui Al-Shabwani le spuseseră o altă poveste militarilor din trupele americane pentru operaţiuni speciale din Yemen: că politicianul era mână-n mână cu Al-Qaida. Americanii fuseseră folosiţi, pur şi simplu, ca să lanseze un atac de înaltă tehnologie, care avea să tranşeze o duşmănie tribală.

Lovitura din mai 2010 a provocat furie de-a lungul şi de-a latul Yemenului, drept care preşedintele Saleh a cerut stoparea loviturilor aeriene. Localnicii din provincia Ma rib au incendiat o conductă petrolieră şi focul a tot ars timp de

mai multe zile. Războiul american din Yemen era pus în aşteptare, pe termen nedefinit.

La Washington, cei mai mari preşedinţi ai Americii sunt celebraţi prin monumente grandioase, şi cele mai celebre vorbe rostite de ei sunt cioplite în marmură albă. Preşedinţilor mediocri le sunt dedicate săli de conferinţe în hoteluri din marile metropole. Pe 6 aprilie 2010, Dennis Blair a coborât scările la subsolul hotelului Willard, unde o panoplie întreagă de săli de conferinţe fuseseră denumite după Miliard Fillmore, Zachary Taylor, Franklin Pierce şi James Buchanan. Acolo a ţinut ultimul său discurs în calitate de Director al Informaţiilor Naţionale.

Frustrările acumulate de Blair în funcţia pe care o deţinea se acumulau şi el ştia foarte bine că sprijinul de care se bucura scăzuse, atât la Casa Albă, cât şi în rândurile factorilor importanţi din domeniul siguranţei naţionale. Blair sosise, în acea dimineaţă, hotărât să-şi facă publice îngrijorările în legătură cu CIA şi cu operaţiunile ei secrete, despre care el, unul, credea că o luaseră cu totul razna. Deşi vorbele i-au fost atenuate de limbajul diplomatic, mesajul lor era foarte clar1.

Statele Unite, a spus el, se bazau prea des pe acţiuni acoperite, într-o lume în care secretele deveniseră greu de păstrat şi în care implicarea guvernului american era greu de ascuns: „Există multe instrumente făţişe ale puterii naţionale, care pot fi folosite pentru a rezolva problemele dintr-o serie de părţi ale lumii, în care până acum numai acţiunile acoperite erau aplicabile”.

Niciodată, în tot acel discurs, nu a menţionat Agenţia în mod expres, dar era neîndoios că se referea la CIA, pe care o văzuse cu ochii lui acumulând o putere înfricoşătoare, numai de la începutul Administraţiei Obama. Făcându-şi publice îngrijorările, Blair încălcase o

regulă cardinală a guvernării Obama: să păstreze în familie certurile pe marginea chestiunilor de siguranţă naţională. Lucru şi mai semnificativ, el ataca unul dintre stâlpii politicii externe a preşedintelui Obama: faptul că Agenţia era utilizată ca instrument al războiului secret. Cum era şi de aşteptat, Leon Panetta şi alţi funcţionari superiori de la CIA s-au inflamat cu totul, când au aflat de pledoaria lui Blair. După numai o lună, preşedintele Obama l-a demis din funcţie pe Dennis Blair.

CIA primeşte ce doreşte.

Capitolul 13

Bătălia pentru Africa

„Asta-i mană cerească!” Amira

În septembrie 2008, vasul *Faina*, o navă comercială sub pavilion ucrainean, naviga de-a lungul coastelor somaleze, îndreptându-se către portul Mombasa din Kenya. Dar n-a mai ajuns la portul de destinaţie. În momentul în care naviga pe ape deosebit de periculoase, un grup de oameni înarmaţi au abordat nava cu nişte schifuri motorizate şi i-au luat ostatici pe cei 17 ucraineni, trei ruşi şi un leton, care formau echipajul.

Când au coborât în cala vasului, piraţilor nu le-a venit să creadă ce noroc dăduse peste ei. Vaporul transporta o încărcătură clandestină de 33 de tancuri T-72 de producţie rusească, zeci de cutii de grenade şi un arsenal întreg de tunuri antiaeriene. N-aveau cum să ştie, dar acest armament făcea parte dintr-un efort clandestin al guvernului kenyan de înarmare a miliţiilor din partea de sud a Sudanului, în lupta lor contra guvernului de la Khartoum – în tot cazul, o încălcare a embargoului asupra livrărilor de arme al Organizaţiei Naţiunilor Unite1. Piraţii somalezi deveniseră experţi în a stabili răscumpărările pe

baza valorii[276]

Încărcăturii, aşa încât, la scurtă vreme după capturarea navei, au început să pretindă nici mai mult, nici mai puţin decât 35 de milioane de dolari, pentru a preda în siguranţă echipajul, vaporul şi încărcătura sa mai degrabă delicată.

În câteva zile, nave ale Marinei Militare americane au înconjurat vaporul, iar elicoptere au survolat puntea *Fainei*, încercând să evalueze starea de sănătate a echipajului Dar negocierile pentru eliberarea ostaticilor au trenat mai multe săptămâni, proprietarii ucraineni ai vasului refuzând să cedeze în faţa pretenţiilor emise de piraţi. Devenind tot mai frustraţi de faptul că nu se ajungea nicăieri, piraţii au decis că voiau să vină altcineva pe post de mediator în acele negocieri. Au mâzgălit un mesaj pe un cearşaf alb şi l-au etalat peste balustrada *Fainei*. Mesajul conţinea un singur cuvânt: AMIRA.

După câteva zile, Michele „Amira” Ballarin se afla în mijlocul negocierilor tensionate în privinţa echipajului, cu câţiva piraţi care puseseră mâna pe un vas ticsit cu tancuri ruseşti. Până să-şi facă piraţii cunoscută dorinţa, Michele Ballarin lucrase deja cu mai mulţi şefi de clan somalezi, negociind răscumpărarea, pentru a pune capăt blocajului, deşi mai târziu avea să nege că ea însăşi ar fi avut vreun interes pecuniar în acele tocmeli. Interesul ei era unul strict umanitar, a zis ea, furnizând telefoane satelitare, pentru ca piraţii să poată să comunice cu şefii de clan somalezi de pe ţărm şi ca ostaticii de pe *Faina* să poată să comunice cu familiile lor. Dar proprietarii ucraineni ai vasului s-au înfuriat, văzând că se amesteca şi acea femeie ciudată din Virginia. Nu era nevoie de prezenţa ei, credeau

276O dată ajunse la Mombasa, erau trimise pe calea ferată către Uganda, iar apoi către sudul Sudanului.

aceştia – şi că nu făcea decât să împingă în sus preţul eliberării echipajului şi a încărcăturii. „Trebuie să priceapă că dacă le oferă unor criminali o sumă uriaşă de bani, pe care ea, de fapt, nu-i are, nu face decât să le dea nişte speranţe false” 1, a comentat un purtător de cuvânt al companiei armatoare.

Chiar şi guvernul Ucrainei a intervenit. La începutul lui februarie 2009, după numai câteva săptămâni de când Administraţia Obama îşi intrase în rol, ministrul de Externe ucrainean, Volodimir Ohrizko, i-a scris o scrisoare noului Secretar de Stat american, Hillary Clinton, despre acea femeie care, spunea el cu o înfloritură, „a devenit intermediară pentru nişte corsari ai mărilor”. Acţiunile Amirei Ballarin, adăuga ministrul ucrainean, „îi provoacă pe piraţi să mărească fără nicio noimă valoarea răscumpărării” şi o ruga pe doamna Clinton „să faciliteze excluderea [ei] din procesul de negocieri cu piraţii” 2.

Hillary Clinton nu avea niciun motiv să ştie cine era Michele Ballarin, până nu a primit scrisoarea ministrului ucrainean, dar o mulţime de alţi oficiali americani o cunoşteau. Până să-şi preia funcţia preşedintele Obama, „femeia din Virginia” obţinuse un contract cu Pentagonul pentru culegerea de informaţii de pe teritoriul Somaliei – şi acesta era doar unul dintr-o multitudine de proiecte pentru care încercase să obţină aprobare de la guvernul Statelor Unite, cu mai mult sau mai puţin succes.

Eforturile ei din 2006, de a organiza o rezistenţă sufită, care să combată gruparea Al-Shabaab, nu duseseră la cine ştie ce rezultat, dar nici ea nu se lăsase păgubaşă. Folosindu-se de o serie de companii de faţadă, cu denumiri vagi şi pretenţioase, de genul Black Star („Steaua

neagră”), Archangel („Arhanghel”) şi The[277]

Gulf Security Group („Grupul de Securitate din Golf”), clocise câteva noi întreprinderi menite să facă din ea însăşi un partener indispensabil pentru militarii şi serviciile de informaţii americane. Convertise un hotel istoric din Virginia rurală într-o instalaţie de securitate – cu pereţi blindaţi şi încuietori cu cifru pe care spera ca ori CIA, ori Pentagonul să-l utilizeze pentru stocarea informaţiilor clasificate. Nu reuşise, totuşi, să determine vreo agenţie guvernamentală să închirieze acel spaţiu.

Angajase mai mulţi ofiţeri din armată şi spioni în retragere, inclusiv pe fostul ofiţer de la CIA Ross Newland, care părăsise Agenţia şi se făcuse consultant, s-o ajute să obţină întâlniri cu membri de rang înalt ai structurilor siguranţei naţionale, de la Washington. Lucrând împreună cu un fost sergent-major din armată, pe nume Perry Davis, un tip scund şi vânjos, care fusese Beretă Verde şi avea în spate mulţi ani de serviciu militar în Asia de Sud-Est, Amira Ballarin cochetase o vreme cu ideea c-ar fi putut găsi foste baze pe insule izolate din Filipine şi Indonezia, despre care credea ea că puteau fi folosite la antrenarea de trupe indigene pentru misiuni clandestine de contraterorism, dar cele mai multe eforturi şi le-a concentrat pe Africa.

În august 2007, a scris o scrisoare către şefii de la CIA, în care se prezenta sub titulatura de preşedintă a firmei Gulf Security Group, cu sediul în Emiratele Arabe Unite şi cu „singurul obiectiv” de a vâna şi ucide „reţelele teroriste, infrastructura şi personalul din Cornul Africii ale organizaţiei Al-Qaida”.

277 Telegramă de la ambasada Statelor Unite d|n Ucraina către centrala Departamentului de Stat, „Faina. Scrisoare de la ministrul de Externe Ohrizko”, 5 februarie 2009.

Mai spunea, în scrisoare: „Firma Gulf Security Group este deţinută şi controlată de subsemnaţii, cetăţeni ai Statelor Unite, fără alte interese ori influenţe străine. Avem relaţii strânse cu clanurile indigene şi liderii politici din Somalia, Kenya, Uganda, peste tot în Cornul Africii, inclusiv în Uniunea Tribunalelor Islamice, şi cu cei care controlează activităţile militante şi jihadiste. Aceste relaţii vor face posibilă o ducere la capăt cu succes a misiunilor, fără amprente, urme de paşi ori steaguri la vedere, şi vor oferi posibilitatea unei totale negări a implicării” 1.

La o asemenea propunere care ar fi lăsat pe oricine fără replică, un jurist al Agenţiei a răspuns, totuşi, ferm: „CIA nu este interesată de propunerea dumneavoastră nesolicitată şi nu vă autorizează să întreprindeţi nimic în numele Agenţiei. Vă restitui propunerea”, a scris John L. McPherson, adjunctul consilierului juridic general de la CIA. Propunerea Michelei Ballarin de a strânge laolaltă echipe de şoc formate din localnici, considera McPherson, era de natură să încalce Legea Neutralităţii, care interzice unor cetăţeni cu statut de persoane particulare să constituie armate private peste hotare[278][279].

Oricât de nelalocul ei părea oferta, se prea poate.ca Michele Ballarin să fi nimerit un moment prost. Cu numai un an înainte, CIA încă îi mai plătea pe Erik Prince şi Enrique Prado pentru rolurile jucate de aceştia în programul de lichidări care fusese externalizat către firma Blackwater USA. Dar Agenţia decisese, la mijlocul anului 2006, că programul comun cu Blackwater USA trebuie să înceteze, tocmai din cauza îngrijorărilor subliniate de

278 Scrisoare de la firma Gulf Security Group către CIA, 17 august 2007. O copie a scrisorii a fost obţinută de autor.

279 Scrisoare de la John L. McPherson către Michele Ballarin, 27 august 2007. O copie a scrisorii a fost obţinută de autor.

McPherson în scrisoarea sa, dacă se cuvenea sau nu să fie angajaţi nişte simpli cetăţeni în operaţiuni de lichidare ghidată. CIA nici nu se gândea să bage în seamă o propunere similară, venită din partea unei femei fără niciun fel de calificare de a lua parte la operaţiuni clandestine.

Dacă i s-a refuzat posibilitatea de a ucide pentru CIA, ea s-a oferit în continuare să facă spionaj pentru armată. Aici a reuşit să obţină mai mult, ce-i drept. În primăvara anului 2008, Michele Ballarin şi Perry Davis au intrat într-o clădire anonimă de peste drum de Pentagon, unde aveau programată o întâlnire la sediul CTTS01. Acesta este o structură măruntă, cu un buget modest, care dă bani pentru pornirea propriu-zisă a unor programe militare de contraterorism, iar o legătură de la Pentagon o ajutase pe Michele Ballarin să stabilească o întâlnire. Dar puţini erau cei din cadrul Biroului, care să fi ştiut cât de cât cine era femeia bine îmbrăcată, care s-a înfăţişat înaintea lor. Prezentându-se drept şefa unei firme denumite Black Star, ea le-a spus, fără să ezite: „Am de gând să rezolv Somalia”.

Venise cu un plan conceput împreună cu Davis, de punere pe picioare a unui program de ajutorare umanitară cu hrană, care avea să asigure acoperirea pentru culegere de informaţii. Paleţii cu ajutoare alimentare urmau să fie aduşi cu vaporul într-un port somalez, descărcaţi în camioane şi duşi apoi pe şosele către staţiile de ajutorare pe care ea şi echipa ei plănuiau să le construiască peste tot în ţară. Planul prevedea ca somalezii care veneau la staţiile de ajutorare să-şi dea numele şi alte date de identificare, în schimbul cărora să primească nişte carduri de identitate. Informaţiile astfel adunate la staţiile alimentare, le-a spus Michele Ballarin oficialităţilor militare, urmau să fie introduse în bazele de date ale

Pentagonului şi folosite atât în cartografierea structurii tribale complexe a populaţiei, cât şi, eventual, în vânarea de către Statele Unite a liderilor grupării Al-Shabaab.

Ea a mai spus că avea să finanţeze o mare parte a programului din propriul buzunar, deşi, ce-i drept, venise acolo ca să primească şi binecuvântarea Pentagonului, cât şi o finanţare suplimentară. Cei doi au furnizat puţine date specifice despre cum anume intenţionau să facă să funcţioneze o asemenea operaţiune, dar au reuşit să-şi vândă planul. La scurt timp după aceea, Biroul din cadrul Pentagonului a făgăduit să-i aloce firmei Black Star o sumă iniţială de aproximativ 200.000 de dolari, pe care se angaja s-o suplimenteze, dacă programul începea să se arate promiţător. Era pentru prima oară când Michele Ballarin obţinea viza guvernului american pentru activităţile ei clandestine din Africa.

O serie de factori contribuiseră la netezirea drumului pentru Michele Ballarin, în operaţiunea ei de strângere de informaţii în Somalia. Primul, şi cel mai vizibil, era lipsa oricăror informaţii viabile dintr-o ţară despre care mulţi, la Washington, întreţineau unele vagi temeri că se transforma într-un stat al terorismului, cum era Afghanistanul înainte de atacurile de la 11 septembrie 2001. CIA se vedea sleită de războiul cu drone din Pakistan şi de sprijinirea operaţiunilor militare din Irak şi Afghanistan, care-i lăsau prea puţine resurse pentru a mai face spionaj şi pe teritoriul Somaliei. Şi-apoi, cum CIA încă se mai simţea buimăcită de campania secretă dezastruoasă din 2006, dusă împreună cu căpeteniile războinice de acolo, puţini mai erau la Langley care să mai fie interesaţi, în acel moment, să se bălăcească iar în mâzga somaleză. Plus că nici nu erau siguri că merita – de exemplu, la întrevederea sa cu jurnaliştii, de la încheierea mandatului

Administraţiei Bush, directorul Agenţiei, Michael Hayden, afirmase că mişcarea Al-Shabaab era nesemnificativă.

În acelaşi timp, însă, Pentagonul începea să acţioneze pentru extinderea tuturor activităţilor clandestine, peste tot în Africa – de la Cornul Africii, prin statele arabe din partea de nord a continentului până în ţări apusene, cum era Nigeria. Crearea Comandamentului Statelor Unite pentru Africa, în toamna lui 2008, primul cartier-general militar dedicat de Pentagon exclusiv operaţiunilor din Africa, s-a constituit într-un semn al atenţiei sporite faţă de al doilea continent ca mărime şi ca număr de locuitori, care fusese relativ neglijat mulţi ani. Pentagonul avea un post de comandă militară nou-nouţ la Stuttgart, în Germania, dar nu deţinea informaţiile necesare pentru a sprijini orice operaţiune.

După cum nu ştia prea. bine pe cine anume să sprijine pe teritoriul Somaliei. La doar câteva luni după ce preşedintele Obama şi-a preluat funcţia, noua Administraţie şi-a făcut cunoscută decizia de a trimite 40 de nave cu arme şi muniţie către Guvernul Federal de Tranziţie al Somaliei, atacat din toate părţile, guvernul sprijinit de Naţiunile Unite, care era considerat chiar de somalezii pe cât de slab, pe atât de corupt. În 2009, acesta controla doar o mică parte a teritoriului, dincolo de câţiva kilometri pătraţi din capitala Mogadishu, iar echipa preşedintelui Obama era de-a dreptul panicată la gândul că o eventuală ofensivă a celor din Al-Shabaab ar fi putut alunga respectivul guvern din centrul capitalei. Cum exista un embargo în vigoare, care interzicea fluxul de armament străin către Somalia, Administraţia americană trebuia să obţină acordul Naţiunilor Unite pentru acele transporturi de armament. Prima livrare de arme s-a făcut în iunie 2009, dar trupele guvernamentale somaleze nu au păstrat

prea mult acele arme. În schimb, au vândut armele procurate pentru ele de autorităţile de la Washington în bazarurile de armament din Mogadishu. Piaţa de arme s-a prăbuşit, aşa încât luptătorii grupării Al-Shabaab s-au trezit că le pica în mâini o nouă pleaşcă de arme ieftine. Până la finele acelei veri, puştile de asalt americane MI6 puteau fi cumpărate din bazar cu doar 95 de dolari, iar pistoalele-mitralieră AK-47, mult mai căutate, se cumpărau cu doar cinci dolari în plus faţă de preţurile celorlalte1.

Era clar: campania din Cornul Africii încă se mai desfăşură într-o manieră confuză şi aleatorie, Statele Unite purtând un război externalizat, folosindu-se de forţe intermediare şi de căpeteniile războinice. Somalia era considerată o ameninţare, dar nu şi o primejdie suficient de mare încât să merite o campanie militară adevărată, dusă de americani. Drept care, uşile s-au deschis pentru antreprenori precum Michele Ballarin, care s-a oferit să umple golul informaţional, la fel cum făcuse Dewey Clarridge în cazul Pakistanului.

Somalia se transforma treptat într-un loc de predilecţie pentru tot felul de operaţiuni clandestine: de la misiunile secrete de contraterorism ale guvernelor occidentale până la schemele trăsnite ale diverşilor antreprenori, pentru prinderea piraţilor. Un asemenea plan a fost pus la cale cu ajutorul lui Erik Prince, fostul şef al companiei Blackwater Worldwide („Global”), luată cu asalt din toate părţile, care părăsise Statele Unite cu intenţia de a porni într-o nouă etapă în Emiratele Arabe Unite. Acolo, pretindea el, „şacalilor” – adică avocaţilor şi anchetatorilor trimişi de Congres – le-ar fi venit mai greu să-l hăituiască şi să hămăie după banii lui1. Pe lângă un proiect secret de a sprijini Emiratele să-şi construiască o armată de mercenari, formată din soldaţi columbieni, armată pe care

oficialităţile din acea ţară arabă intenţionau s-o trimită să înăbuşe orice răzmeriţă internă şi chiar să descurajeze atacurile venite dinspre Iran, Prince trecuse la lucru, împreună cu o grupare de mercenari sud-africani, ca să pună umărul la construirea unei forţe anti-piraterie în partea de nord a Somaliei[280][281].

Emiratele Arabe Unite erau din ce în ce mai îngrijorate în legătură cu piraţii din largul Cornului Africii, care stopau vasele din drumul lor înspre şi dinspre Golful Persic, iar oficialităţile de acolo lucrau împreună cu Prince la dezvoltarea unei strategii noi de combatere a pirateriei: în loc să caute să se confrunte cu piraţii în largul mării, o nouă miliţie înarmată avea să lanseze raiduri asupra tuturor ascunzătorilor de piraţi de pe uscat1. Nefiind omul care să se eschiveze de la o controversă, Prince s-a întâlnit cu funcţionari ai unei companii sud-africane, denumite Saracen International („Sarazin International”), o firmă privată de securitate, condusă pe atunci de Lafras Luitingh, un fost ofiţer al aşa-numitului Birou de Cooperare Civilă de pe vremea politicii de *apartheid*[282] din Africa de Sud. BCC avea o reputaţie brutală, de a fi săvârşit asasinate şi de a fi practicat intimidarea populaţiei negre sud-africane, iar după desfiinţarea *apartheid-ului* mulţi dintre foştii săi membri ar fi devenit mercenari de

280 Robert Young Pelton, „Erik Prince, an American commando in exile”, în Meris Journal, noiembrie 2010.

281 Implicarea lui Prince în alcătuirea unei miliţii antipiraterie în Puntland este documentată în două rapoarte ale Grupului de Monitorizare al Naţiunilor Unite, pentru Somalia şi Eritreea.

282 Informaţiile despre miliţia din Puntland provin de la trei persoane implicate direct în operaţiune. Separat, Grupul de Monitorizare al Naţiunilor Unite a întreprins o investigaţie amănunţită cu privire la firmele Saracen şi Sterling, confirmând că amândouă aveau legături cu Erik Prince şi Emiratele Arabe Unite.

închiriat în puzderia de războaie civile de pe continentul african. Operaţiunea de combatere a pirateriei nu era decât cea mai recentă aventură la firul ierbii pentru Luitingh şi mercenarii săi, într-o parte a lumii încă ignorată în mare măsură.

Pe lângă eforturile companiilor private, militarii din JSOC au început să privească mai atent eventualitatea declanşării unui război ascuns împotriva militanţilor din Somalia. La fel cum propusese pentru Yemen, amiralul William McRaven, de la JSOC, a discutat cu oficialităţi de la Washington despre un plan de constituire a unei forţe de intervenţie dotate cu tot ce trebuia pentru desfăşurarea de operaţiuni speciale în Somalia, modelată după forţa de intervenţie care practic anihilase filiala din Irak a organizaţiei Al-Qaida: acţiuni de prindere şi aducere, întreprinse de militarii din unităţile SEAL ale Marinei Militare, plus interogarea prizonierilor în teritoriile controlate de Al-Shabaab, pentru dezmembrarea grupării.

În comparaţie cu Yemenul şi Pakistanul, Somalia putea fi un mediu fie mai accesibil, fie mai dificil pentru purtarea unui război clandestin. Spre deosebire de Pakistan şi Yemen, aici nu exista niciun guvern central, cu care să conlucreze americanii, niciun serviciu local de informaţii, care să penetreze gruparea Al-Shabaab. Pe de altă parte, Somalia nu provoca niciuna dintre bătăile de cap pentru a obţine permisiunea autorităţilor, înainte ca Statele Unite să-şi pună în practică operaţiunile de lichidare dirijată. Nu exista niciun Ali Abdullah Saleh sau Pervez Musharraf aici, care să trebuiască atent cultivaţi, nu trebuiau plătiţi bani lichizi, pentru dreptul de a purta război pe teritoriul unei alte ţări. După cum se exprima un ofiţer superior din cadrul forţelor armate, membru al echipei care plănuia operaţiunile din Cornul Africii,

Somalia era din acest punct de vedere o „zonă de foc de voie absolut”.

Dar propunerile avansate de JSOC n-au găsit prea mult sprijin. Povara pe care o reprezentase episodul „Elicopter la pământ” încă mai trăgea greu la cântar împotriva oricărei discuţii despre operaţiuni de contraterorism în Somalia. În ultimă instanţă, Casa Albă a respins planurile ambiţioase ale amiralului McRaven, insistând ca fiecare operaţiune militară de pe teritoriul Somaliei să fie aprobată personal de preşedinte1. Juriştii Administraţiei Obama şi-au pus chiar problema dacă Al-Shabaab, care nu săvârşise acte de terorism împotriva intereselor americane, putea fi considerată o ţintă. Reprezenta ea o ameninţare pentru Statele Unite, sau era doar o miliţie locală, pe care Washingtonul putea s-o ignore, pur şi simplu?

Uneori, era şi greu să fie luată în serios această grupare. În acelaşi timp în care căuta să impună la Mogadishu o *sharia* strictă, ordonând ca hoţilor să le fie tăiate mâinile şi vinovaţii de adulter să fie omorâţi cu pietre, Al-Shabaab se angaja în aventuri capricioase şi adeseori comice. Liderii grupării făceau afirmaţii stranii, în tentative disperate de a câştiga noi adepţi. Au organizat un spectacol de talente, inspirat de programul de televiziune *Idolul american*, şi un joc de întrebări şi răspunsuri pentru copii cu vârstele între zece şi şaptesprezece ani, în care concurenţilor li s-au pus întrebări de genul: „În ce război a fost omorât liderul nostru, şeicul Timajilic?”, premiul întâi fiind un pistol-mitralieră AK-471. După ce Departamentul de Stat a oferit recompense în bani pentru informaţii privind locurile unde se ascundeau liderii grupării Al-Shabaab, un agent de vârf al acesteia le-a spus miilor de somalezi adunaţi la rugăciunea de vineri seara că gruparea

militantă oferea propriile recompense pentru informaţii despre „ascunzătorile” principalelor oficialităţi americane. Cel ce avea să ajute organizaţia Al-Shabaab să ajungă la „idiotul de Obama” urma să fie recompensat cu zece cămile. Zece găini şi zece cocoşi urmau să ajungă la cel care oferea informaţii despre ascunzătoarea „băbătiei de Hillary Clinton”[283][284].

În condiţiile în care existau puţine opţiuni pentru deţinerea unor suspecţi de terorism şi prea puţin apetit pentru operaţiuni terestre pe scară largă în Somalia, lichidarea părea uneori o soluţie mult mai atrăgătoare decât capturarea lor. În septembrie 2009, JSOC a marcat un gol spectaculos în materie de spionaj: a obţinut informaţii precise despre locul unde se afla Saleh Ali Saleh Nabhan, un membru kenyan al celulei teroriste Al-Qaida din Africa de Est, care condusese atacurile din 1998 împotriva celor două ambasade americane şi era considerat omul de legătură între Al-Qaida şi Al-Shabaab. Informaţiile arătau că după luni întregi de mutat de colo-colo, între oraşe mai mari sau mai mici, care făceau imposibile atacurile aeriene americane, acum Nadhan urma să călătorească într-un convoi de camioane, de la Mogadishu la oraşul Barawa, de pe ţărmul mării. În cursul unei video-conferinţe care a legat între ele Casa Albă, Pentagonul, CIA şi cartierul-general JSOC de la Fort Bragg, amiralul McRaven le-a explicat participanţilor diversele opţiuni pentru atacul aerian. Cea mai puţin riscantă dintre ele era lansarea de rachete de croazieră *Tomahawk* de pe un vas din largul coastelor somaleze sau de alte rachete de

283 Vezi articolul „Copii recompensaţi cu arme într-un joc de recrutare somalez”, în Der Spiegel, 26 septembrie 2011.

284 Grupul Informativ SITE, „Shabaab official offers rewards for information on Obama, Clinton”, 9 iunie 2011.

pe un avion militar. Altă variantă era ca soldaţi din trupele SEAL ale Marinei să cadă în picaj peste convoi cu elicoptere AH-6, să-l ucidă pe Nabhan şi să adune suficiente probe de ADN de la faţa locului, pentru a-i confirma decesul. În final, McRaven a prezentat o variantă la opţiunea numărul doi: în loc să-l ucidă, militarii din trupele SEAL aveau să-l răpească pe Nabhan, să-l urce într-unul dintre elicoptere şi să-l ducă undeva unde-l puteau interoga1. Preşedintele Obama a optat pentru ceea ce părea să fie varianta cea mai puţin riscantă: un atac împotriva convoiului, folosind rachete lansate din avion.[285]

Dar lucrurile n-au mers chiar aşa cum fuseseră plănuite. În timp ce JSOC făcea preparativele finale pentru operaţiune, care fusese denumită „Echilibrul ceresc”, lansatorul de rachete de pe avionul desemnat să ducă la capăt misiunea s-a defectat. Cum timpul trecea şi Nabhan pornise deja la drum, McRaven a ordonat ca trupele de comando să pună în aplicare planul de rezervă: soldaţii din trupele SEAL, care aşteptau pe un vas al Marinei Militare în largul coastelor somaleze, s-au urcat în elicoptere şi au pornit spre vest, pătrunzând în spaţiul aerian somalez. Au distrus convoiul, ucigându-l pe Nabhan şi alţi trei luptători ai grupării Al-Shabaab.

În Somalia, operaţiunea a fost considerată un succes, dar, pentru anumiţi factori implicaţi în planificarea misiunii, întregul episod iscase câteva semne de întrebare incomode. Pentru că eşuase planul A, Statele Unite

285 Vezi Daniel Klaidman, Kill or Capture: The War on Terror and the Soul of the Obama Presidencyy Houghton Mifflin Harcourt, New York, 2012, pp. 123-124. Aici sunt detaliate primele discuţii despre diversele opţiuni prezentate de amiralul William McRaven. Videoconferinţa şi opţiunile discutate de McRaven au fost confirmate independent de oficialităţi guvernamentale americane.

fuseseră obligate să facă pasul extraordinar de a folosi trupe terestre într-una dintre cele mai ostile ţări de pe glob. Dar, dacă trupele tot ajunseseră acolo, de ce nu-l făcuseră prizonier pe Nabhan, în loc să-l ucidă, pur şi simplu? O parte a răspunsului era că o mişcare de prindere şi aducere era considerată prea riscantă. Dar nu era singurul motiv. Lichidarea era modul de acţiune preferat în Somalia. În plus, aşa cum s-a exprimat o persoană care participase la planificarea misiunii, „Nu l-am luat prizonier, pentru că ne-ar fi fost greu să găsim un loc unde să-l ducem”.

Pentagonul îi angajase iniţial pe Michele Ballarin şi Perry Davis pentru exact tipul de informaţii care duseseră la lichidarea lui Nabhan. Acest lucru i-a conferit Amirei Ballarin o mare influenţă în cursul vizitelor ei frecvente în estul Africii, ocazii cu care se lăuda cu legăturile ei în guvernul american, la întâlnirile private cu diferitele facţiuni. somaleze. Fiecare călătorie îi aducea noi oportunităţi de afaceri, iar când Somalia s-a dovedit a fi epicentrul pirateriei mondiale, ea şi-a dat seama de marele noroc de care s-ar fi putut bucura, dacă o făcea pe intermediarul în negocierile de răscumpărare. Contactul principal pe care-l avea Michele Ballarin la Oficiul din cadrul Pentagonului, care-i dăduse primul contract, o şi împinsese de la spate să-şi creeze relaţii cu clanurile din Somalia care aveau legături strânse în cadrul reţelelor de piraţi, aşa încât, atunci când piraţii de pe vasul *Faina* şi-au etalat cearşaful pe care scriseseră AMIRA, ea era deja pe punctul de a deveni principalul negociator în tot ce ţinea de răscumpărări. În public, ea s-a exprimat că interesele care o mânau să participe la negocieri erau strict umanitare, dar unora dintre angajaţii ei le spusese în particular că primirea unor cote-părţi din sumele plătite ca

răscumpărări s-ar fi putut dovedi în avantajul firmei lor, de vreme ce flagelul pirateriei se amplifica. „Cocheta cu acest vis, de a se ocupa de toate negocierile şi a se îmbogăţi”, povestea Bill Deininger, un fost coleg de-al ei. Într-un interviu, Amira Ballarin îi spusese unui jurnalist că scopul ei era „să obţină eliberarea tuturor celor şaptesprezece vase şi a celor patru sute cincizeci de oameni”, care se aflau în acel moment în mâinile piraţilor somalezi1.

Deininger se număra printre foştii angajaţi nemulţumiţi, care se deziluzionaseră văzând că Michele Ballarin făcuse atâtea promisiuni rămase neonorate şi refuzaseră să mai lucreze pentru ea2.

Unii ofiţeri în retragere din armată, pe care-i angajase ca să lucreze

1 Echipajul vasului *Faina* a fost eliberat la doar câteva zile după ce ministrul ucrainean i-a trimis acea scrisoare Secretarului de Stat Hillary Clinton, dar nu există dovezi că implicarea Michelei Ballarin în pertractări i-ar fi determinat pe piraţi să elibereze marinarii. Răpitorii au sfârşit prin a băga în buzunare mai mult de trei milioane de dolari sub formă de răscumpărare, de la proprietarii vasului. Interviul în care Michele Ballarin vorbea despre cum s-ar fi ocupat ea de toate luările de ostatici a fost publicat în cadrul unui articol pe situl military.com, pe 25 noiembrie 2008. E greu de specificat câţi bani a câştigat ea – presupunând c-ar fi câştigat ceva – din faptul că s-a implicat în asemenea negocieri.

2 Dintr-un interviu luat de autor unui număr de opt foşti angajaţi în firmele Michelei Ballarin.

pentru multele ei firme, contribuiseră cu propriii bani când se angajaseră în slujba Michelei Ballarin şi se simţiseră înşelaţi, văzând că nu-şi mai recuperau investiţiile. Cu toate că în 2008 Pentagonul îi dăduse bani

să-şi pună pe picioare proiectul de strângere de informaţii, ea se lupta în continuare să obţină un flux constant de bani din contracte guvernamentale şi a renunţat la legăturile cu mulţi dintre partenerii iniţiali.

Şi totuşi, păstra toate aparenţele unui stil de viaţă de bogătaşă în peisajul colinar al Virginiei, dincolo de şoseaua de centură a Washingtonului. Cultiva, în continuare, diverse oficialităţi de frunte din domeniile militar şi de spionaj, adesea la conacul cel mare de cărămidă pe care-l închiriase, care trecea şi drept un magazin de antichităţi. Clădirea se ridica în mijlocul unui teren de 110 acri, odinioară domeniile unor ferme de cai, dar devenite recent o parte a periferiei din ce în ce mai extinse a capitalei americane. Se întreţinea cu oficialităţi americane şi africane în sufrageria conacului, un spaţiu decorat cu vase vechi, gravuri cu scene de vânătoare şi o vastă galerie de fotografii înfăţişându-i pe Ronald Reagan şi Papa Ioan Paul al II-lea. Plină de bijuterii şi frământând în mâini, uneori, câte un şirag de mătănii de rugăciune, Amira Ballarin prezida întâlnirile de acest fel din capul unei mese mari de stil vechi. Din când în când, la intervale precise, Perry Davis se ridică şi le umplea din nou musafirilor ceştile cu un amestec uşor dulceag de ceai negru kenyan, condimentat cu nucşoară, cuişoare şi alte mirodenii.

Michele Ballarin a continuat să călătorească în Africa de Est, creându-şi legături cu facţiuni somaleze unite de aderenţa lor la sufism. În cele din urmă, a formulat o lozincă pentru ceea ce făcea ea pe teritoriul Somaliei – furniza „soluţii organice” la probleme care trenau de mai multe decenii, soluţii care nu puteau fi puse în practică de guvernele străine sau de organizaţii pe care ea le considera băgăreţe, cum ar fi fost Organizaţia Naţiunilor Unite. Într-un interviu pe care l-a dat postului de radio

Vocea Americii, a vorbit despre o abordare „cu mănuşi”, care ocolea violenţa: „Somalezii au cunoscut suficiente conflicte, au avut de-a face cu destule companii militare private, au suferit destulă vărsare de sânge, au mirosit suficient praf de puşcă, au numărat suficiente gloanţe”, a zis ea. „Toate lucrurile urâte, care au dus la formarea unei generaţii de tineri care nu cunosc nimic altceva. De ce şi-ar dori cineva care ţine mult la cultura lor să perpetueze aşa ceva? Nu acesta e mersul înainte – chiar nu este”. 1

Dar felul în care definea Michele Ballarin „soluţia organică” era unul evident elastic. În 2009, de exemplu, ea a încercat să ajute un grup de ucigaşi somalezi să lichideze cinci factori de decizie ai grupării Al-Shabaab, care se reuneau la Mogadishu pentru o discuţie. Nu le trebuia nimic altceva, era de părere, decât amortizoare pentru pistoale[286][287].

Când povestea lucrurile acestea, pe care un fost oficial guvernamental american le-a confirmat, se afla în apartamentul ei de la Palatul Kempiński din Djibouti, unicul hotel de cinci stele al acelei biete şi sărăcite naţiuni. Hotelul găzduia o conferinţă internaţională de alegere a următorilor şefi ai anemicului guvern de tranziţie somalez – efectiv, o adunare a clanurilor. După negocieri purtate în săli de conferinţe şi la malul piscinei, Sharif Sheikh Ahmed, un moderat, fost comandant al Uniunii Tribunalelor Islamice, a fost ales la conducerea ţării.

---

286 Dintr-un interviu cu Michele Ballarin, difuzat de postul de radio Vocea Americii.

287 Istoria care urmează provine dintr-un interviu luat de autor Michelei Ballarin. Povestea ei a fost coroborată de un fost oficial american, care era la curent cu eforturile acesteia de a convinge Pentagonul să accepte planul de a se folosi de asasini somalezi, pentru a-i omorî pe agenţii grupării Al-Shabaab.

În toiul unei nopţi, un grup de somalezi au bătut la uşa Michelei Ballarin şi au luat-o la o întâlnire cu un funcţionar important din noul guvern de tranziţie al Somaliei. Acolo, respectivul funcţionar i-a spus că fusese în legătură cu un agent de frunte al grupării Al-Shabaab, interesat să schimbe tabăra şi să treacă de partea guvernului. Informatorul ştia despre o adunare proximă a liderilor al-shabaab-işti şi se oferea – cu binecuvântarea americanilor – să-i omoare pe toţi.

Lista lui de necesităţi era scurtă: oamenii lui aveau nevoie de puţin antrenament în folosirea pistoalelor şi de amortizoare, pentru a fi siguri că operaţiunea se putea desfăşura cât mai discret cu putinţă. În plus, dezertorul mai voia ca Statele Unite să dea bani pentru ajutorarea văduvelor şi a copiilor celor ce urmau să fie lichidaţi.

Când s-a întors în Statele Unite, Michele Ballarin şi Perry Davis au luat legătura cu un grup restrâns de ofiţeri din armată, pe care-i cunoşteau la Pentagon. După ea, nu era o decizie greu de luat, iar mai târziu îşi amintea cu o doză anume de furie ce le spusese acelor militari cu care se întâlnise: „Asta-i mană cerească! Puneţi mâna pe ea!”

Dar americanii au lăsat să le scape ocazia. Dacă era nevoie de acordul JSOC pentru această operaţiune, atunci americanii urmau s-o ducă ei înşişi la îndeplinire. Amira Ballarin, în schimb, era de părere că a-i pune pe somalezi – şi nu vreun comando american sau vreun alt intermediar străin – să omoare tot eşalonul superior al grupării Al-Shabaab dintr-o singură lovitură ar fi fost cumplit de distrugător pentru orice organizaţie teroristă localnică. „*Asta* înseamnă o soluţie organică”, a zis ea. „Nu trimiţi echipe de la SEAL. E vorba de ceva în stil somalez, şi anume de ceva neplăcut – despre asta vorbim”.

Când şi-a reamintit episodul, după mai mulţi ani, a

vorbit cu un aer melancolic despre ce ar fi putut fi, dacă ar fi fost: „Nu voiau nimic altceva, decât amortizoare”.

Michele Ballarin nu se mulţumea să joace rolul unei culegătoare pasive de informaţii. Visul ei era să fie în centrul unei mari deşteptări a sufismului, supervizând unificarea diverselor grupări de sufiţi din Africa de Nord şi de Est, într-o mare campanie în forţă împotriva wahabismului. Când militanţii grupării Al-Shabaab au preluat controlul asupra unor posturi de radio din Mogadishu, interzicând muzica şi forţându-i pe producătorii radiofonici să introducă buletine de ştiri pe fonduri sonore de focuri de armă, behăit de capre şi cotcodăcit de găini, Amira Ballarin a scris un cântec de rezistenţă pentru sufiţii din Somalia. Scris în englezeşte şi cântat de un interpret brazilian de muzică pop, cântecul conţinea strigătul de luptă: „Suflarea sufistă, niciodată sugrumată!”

Ridicaţi-vă glasurile… luaţi atitudine!
Recâştigaţi onoarea şi pământurile noastre
De la puterile străine, din mâinile hrăpăreţe.
Fraţi şi surori, cu toţii luaţi atitudine!
Ridicaţi-vă glasurile… luaţi atitudine!
Din restricţii locale… şi-ncorsetări globale.
Frate, vino alături de mine… om lângă om.
Fraţi şi surori… luaţi atitudine!

Amira Ballarin credea că marea deşteptare trebuia să înceapă în Somalia, unde avea deja legături cu Ahlu Suna Waljamaa (ASWJ), o grupare sufistă care controla suprafeţe mari din teritoriul Somaliei centrale. Această ASWJ avea o istorie oarecum în alb şi negru. În timpul războiului civil somalez, care a răvăşit ţara în anii 1990, gruparea i-a fost aliată aceleiaşi căpetenii războinice aflate la comanda luptătorilor somalezi care trăgeau în rangeri şi

în membrii Delta Force trimişi de americani şi care au fost implicaţi în episodul „Elicopter la pământ”. Până la venirea în prim-plan a grupării Al-Shabaab, ASWJ nu exercitase cine ştie ce influenţă în războaiele interdanuri din Somalia. În schimb, când luptătorii din Al-Shabaab au început să captureze, unul după altul, oraşele din sudul şi centrul Somaliei, aceşti wahabiţi şi-au propus, fără echivoc, să distrugă mormintele şi moscheile sufiţilor, indiferent unde ar fi dat peste ele. Osemintele au fost dezgropate şi lăsate să se albească la soare, iar groparii din cimitire ori au fost arestaţi, ori li s-a spus să plece unde vedeau cu ochii şi să nu se mai întoarcă niciodată. Membrii grupării Al-Shabaab au spus că mormintele reprezentau locuri de memorie mult prea elaborate – adică semne ale idolatriei, pe care Islamul nu le accepta. Şeicul Hassan Yakub AU, purtătorul de cuvânt pentru Al-Shabaab din oraşul-port sudic Kismayo, le-a spus reporterilor de la BBC că „Este interzis să faci din morminte, altare” 1.

Profanarea mormintelor a stârnit un val de militantism în rândurile grupării ASWJ, care era mai curând pacifistă, membrii ei începând să se mobilizeze pentru a forma un braţ înarmat, cu scopul de a servi drept contrapondere grupării Al-Shabaab. Recunoscând potenţialul unei deşteptări armate a sufiţilor, Amira Ballarin a început să-i încurajeze pe liderii lor să conceapă o strategie de stopare a înaintării celor din Al-Shabaab. Ea şi Perry Davis au stat de vorbă în repetate rânduri cu şeicii sufiţi şi cu şefii luptătorilor din ASWJ, călătorind în Somalia centrală, pentru a discuta despre campania militară, şi purtându-se ca un stat-major de campanie, format din două persoane. Cei doi se lăudau în faţa oficialilor americani că ASWJ era ca un fel de miliţie personală pentru ei şi că-i învăţaseră pe luptătorii sufiţi cum să recupereze armele de

pe câmpul de luptă şi cum să depoziteze muniţia.

După câteva luni de impas, coloane haotice de luptători ai grupării ASWJ au pătruns în El Buur, o poziţie întărită a celor de la Al-Shabaab, din centrul Somaliei. Amira Ballarin exultă şi astăzi, amintindu-şi de un mesaj-text pe care l-ar fi primit, spune ea, în toiul nopţii de la comandanţii din ASWJ: „Am cucerit El Buur!”[288]

*

În 2011, stând în faţa televizorului din conacul ei de cărămidă situat în Virginia de Nord şi uitându-se la buletine de ştiri ale reţelei Fox News despre toate revoltele arabe din Africa de Nord, Michele Ballarin nu vedea, în acele imagini, o „primăvară arabă”, dătătoare de speranţe. Vedea cum se desfăşură un coşmar în faţa ochilor: Islamul wahabit radical punea stăpânire pe tot nordul Africii, până pe coasta de vest a continentului. În mintea ei, guvernele autoritare din ţări precum Egiptul sau Libia stătuseră ca nişte redute în calea răspândirii wahabismului, iar acum fortificaţiile lor se prăbuşeau. Era convinsă că patronii spirituali şi bogaţi ai wahabismului din Arabia Saudită aveau să pătrundă în regiune cu bani pentru construirea de moschei şi de şcoli religioase şi că Statele Unite îşi pierdeau singurii parteneri în lupta împotriva unui Islam radical. După ea, Muammar Gaddafi va fi fost o brută nemiloasă şi duşmanul eroului ei, Ronald Reagan, dar dictatorul libian se situase, totuşi, de partea celor virtuoşi în lupta definitorie a epocii, dintre bine şi rău1.

Precum o furtună de nisip din deşert, revoltele populare care se răspândeau în toate statele nord-africane erau pe punctul de a îngropa decenii întregi de conducere autoritară. În acelaşi timp, însă, prinseseră CIA cu nădragii

288 „Somali rage at grave destruction”, BBC World Service, 8 iunie 2009.

în vine, iar oficialităţile de la Casa Albă erau conştiente că deşi Statele Unite cheltuiesc miliarde de dolari anual, pentru a culege informaţii şi a previziona cataclismele din lume, agenţiile de spionaj americane rămăseseră, în acest caz anume, cu câţiva paşi buni în urma revoltelor populare: „CIA – spunea un membru de vârf al Administraţiei Obama – nu a fost pe fază în Tunisia. Nu a fost în Egipt. Nu a fost în Libia. Nu a fost pe fază în cazul niciuneia dintre aceste revolte, luată individual, şi nu a fost pe fază nici colectiv, în privinţa lor”, în săptămânile frenetice de după izbucnirea revoltelor arabe, sute de analişti de la CIA şi din alte agenţii de spionaj americane au fost redistribuiţi pentru crearea unui sens din toată debandada. Era ca într-un joc de-a prinsul din urmă1.

Era vorba de prima revoltă de mase din era mediatică a reţelelor de socializare, revoluţiile desfăşurându-se prin mesaje pe Twitter şi prin actualizări pe Facebook. Nu semăna cu nimic din ce mai văzuseră şefii de la Langley până atunci, iar evenimentele istorice care au precedat-o, de exemplu căderea comunismului, nu veneau deloc în ajutorul acestora, care se luptau să informeze Casa Albă şi Departamentul de Stat care dintre dictatorii arabi urma să fie răsturnat de la putere. La o întâlnire a conducerii Agenţiei, directorul Leon Panetta şi-a presat consilierii să pună puţină ordine în furtuna de mesaje digitale: „Chiar nu poate nimeni să colecteze toate mesajele astea într-un singur loc?”, a întrebat el, evident încurcat de manifestările tinerei generaţii.

Dar problema era mai profundă pentru CIA, o Agenţie de spionaj, care ajunsese foarte rapid să experimenteze aspectele negative ale propriei reorientări către contraterorism. CIA fusese întemeiată în 1947, premisa fiind că preşedinţii şi strategii politici trebuiau să

fie avertizaţi dinainte asupra dinamicii evenimentelor de natură să schimbe faţa lumii. Numai că atât preşedintele George W. Bush, cât şi preşedintele Obama hotărâseră că vânarea şi lichidarea teroriştilor ar fi trebuit să fie prioritatea numărul unu a spionilor Agenţiei. CIA nu avea destui spioni, care să se ocupe numai de spionaj, după cum nu avea destui ofiţeri operativi pe teren, în ţări precum Egiptul şi Tunisia, care să se concentreze pe strângerea de informaţii despre ce şi cum fermenta pe străzi sau despre temerile conducătorilor acelor ţări, cum că şi-ar fi putut pierde posturile privilegiate ale puterii.[289]

CIA se aliase cu servicii de informaţii care nu aveau niciun fel de scrupule, de peste tot din Orientul Mijlociu şi Africa de Nord, formând parteneriate cu servicii de spionaj străine aflate sub directa conducere a unor indivizi precum Hosni Mubarak şi Muammar Gaddafi. Asemenea parteneriate ajutaseră CIA să adune scalpuri pentru războiul împotriva terorismului. Directorii de la CIA şi Moussa Koussa, şeful serviciului de spionaj atât de brutal din Libia lui Gaddafi, îşi spuneau pe numele mici, iar spionii americani şi cei libieni lucraseră împreună la depistarea, prinderea şi încarcerarea în sinistra închisoare libiană Abu Salim a unor oameni suspectaţi de legături cu Al-Qaida. După ce Gaddafi a pierdut puterea şi rebelii au devastat sediul spionajului libian, au fost găsite mormane întregi de documente care prezentau în detaliu legăturile strânse dintre sistemele de informaţii americane şi libiene. Exista chiar o scrisoare adresată lui Moussa Koussa de Porter Goss, fostul director de la CIA, care-i mulţumea şefului spionilor din Libia pentru portocalele proaspete pe

289 Date oferite de un fost oficial de vârf al spionajului american, care a cunoscut nemijlocit mişcările de analişti în interiorul comunităţii de informaţii, după începutul „Primăverii arabe”.

care i le trimisese cadou de Crăciun1.

Aici rezidă cea mai mare parte a problemei: era prea puţin probabil ca spionii libieni sau egipteni să-i prevină cu candoare pe oficialii americani despre cât de fragilă era poziţia propriilor guverne. Plus că-i supravegheau pe liderii disidenţi îndeaproape, ceea ce făcea dificilă, pentru ofiţerii operativi pe care-i avea CIA în metropole precum Cairo, întâlnirea cu grupările de opoziţie şi culegerea de informaţii despre frământările civile din ţările Africii de Nord. Fostul director de la CIA, Mike Hayden, a recunoscut mai târziu că decizia luată de Agenţie, de a se lega de regimurile autoritare din lumea arabă, îi afectase capacitatea de a strânge informaţii politice şi sociale din ţările respective. După cum s-a exprimat el: „Cât de departe vrei să mergi cu acumularea de date despre Frăţia Musulmană din Egipt, dacă asta înseamnă să ţi-l înstrăinezi pe Omar Suleiman [şeful spionajului egiptean sub regimul Mubarak] şi dacă el încetează de a mai fi un bun partener al tău în lupta contrateroristă?”

Şefi de guverne din întreaga lume au salutat încheierea dictaturilor osificate din Africa de Nord. Pentru ofiţerii nedormiţi, adesea nevrotici, din CTC de la CIA, însă, evenimentele de la începutul anului 2011 nu reprezentau câtuşi de puţin motiv de optimism. Nu era vorba numai că asistau la izgonirea de la putere, absolut neceremonioasă, a unor aliaţi străini apropiaţi lor. Mai îngrijorător era că nişte grupări islamiste care de zeci de ani fuseseră ţinute sub călcâiele dictatorilor – de la Frăţia Musulmană din Egipt până la grupările radicale din Libia, în privinţa cărora CIA şi spionajul libian conlucraseră pentru a le înăbuşi –, acum câştigau putere politică. Vârtejul care se desfăşură în lumea arabă risca să genereze – de asta se temeau cei de la CTC – o revenire în

prim-plan a unor grupări precum Al-Qaida şi altele, afiliate ei.

Această perspectivă îl îmbărbăta pe liderul organizaţiei Al-Qaida, care se ascundea la primul etaj al unui complex rezidenţial din oraşul pakistanez Abbottabad. Scriindu-le fără încetare scrisori subordonaţilor săi, în acele săptămâni care aveau să fie şi ultimele ale vieţii sale, Osama bin Laden afirma sus şi tare, în primele luni din 2011, că revoltele arabe erau încununarea unei viziuni pe care el însuşi o formulase încă din anii 1990, când înfiinţase Al-Qaida. Fapt este că revoltele nu îndepliniseră nimic din ce prezisese el şi că regimurile din Egipt şi Tunisia fuseseră date jos de la putere nu de Al-Qaida sau de cei care urmăreau crearea unui califat panmusulman, ci de eforturile depuse de nişte tineri la firul ierbii, folosindu-se de tehnologia comunicaţională, pentru a duce revoluţia mai departe. Dar

Bin Laden tot mai găsea speranţă, chiar şi în haos. I-a scris unui adjunct al său, exultând, că Secretarul de Stat american, Hillary Clinton, îşi exprimase temerile că „regiunea va cădea în mâinile islamiştilor înarmaţi” Lumea, deci, asista, în „aceste zile de revoluţii consecutive, la un mare şi glorios eveniment”, scria el, care, cel mai probabil, „se va întinde, cu voia lui Allah, în cea mai mare parte a lumii islamice” 1.[290]

Capitolul 14 *Demascarea*

„Americanii au fost de vină!
Blackwater a fost!
Un alt Raymond Davis!”
Hafiz Muhammad Saeed

290 Scrisoare a lui Osama bin Laden, adresată lui Atiyah Abd al-Rahman, datată 26 aprilie 2011. Textul scrisorii a fost făcut public de Centrul pentru Combaterea Terorismului de la West Point.

Spionul american stătea de câteva săptămâni bune într-o celulă întunecoasă de la închisoarea Kot Lakhpat, la periferia industrială a metropolei Lahore, o puşcărie care nu avea o reputaţie prea bună, pentru felul cum cei încarceraţi acolo mureau în circumstanţe dubioase. Americanul fusese despărţit de restul prizonierilor şi ţinut într-o secţie a stabilimentului dărăpănat, în care gardienii nu purtau arme la ei, o concesie pentru siguranţa lui, pe care oficialităţile americane reuşiseră s-o smulgă de la personalul închisorii. Consulatul Statelor Unite din Lahore negociase o altă măsură de precauţie: câţiva câini gustau din mâncarea lui Raymond Davis, ca să verifice dacă nu i-o garnisise careva cu otravă1.

Pentru mulţi spioni pakistanezi cu experienţă, omul care stătea în celula respectivă părea să fie cea dintâi probă – şi ce solidă! – pentru suspiciunile lor că o mică armată fusese pusă pe picioare de CIA pe teritoriul Pakistanului, o grupare de *cowboy*[291]

oricând gata să apese pe trăgaci, care desfăşurau o serie întreagă de activităţi infame. Pentru CIA, dezvăluirea jocului pe care-l făcea Davis în cadrul Agenţiei arunca o lumină deloc flatantă asupra unui fenomen petrecut după atacurile de la 11 septembrie 2001: cum procedase Agenţia, lăsând unele dintre cele mai sensibile activităţi ale ei în seama unor prestatori din afară şi a unor indivizi, în general, fără să aibă nici experienţa, nici temperamentul necesare pentru a lucra în zonele de război din lumea islamică.

Fiind al treilea copil al unui zidar sărac şi al unei bucătărese, Raymond Allen Davis crescuse într-o căsuţă acoperită cu şindrilă din cătunul Strawberry Patch

2911 Matthew Teague, „Black ops and blood money”, în Metis Journal,

(„Stratul de căpşuni”) din Big Stone Gap („Marea gaură-n piatră”), un orăşel cu şase mii de locuitori din zonele miniere ale Virginiei, numit astfel după golul din munte, din care se prelingea râul Powell1. Timid şi rezervat, Davis era ieşit din comun de puternic şi devenise vedeta liceului din localitate la fotbal american şi wrestling. După absolvire, în 1993 se înrolase în armată, la Infanterie, şi dăduse o tură prin Macedonia în 1994, ca membru al trupelor de menţinere a păcii ale ONU. Când i-a expirat stagiul de cinci ani la Infanterie, în 1998, s-a înrolat din nou, de astă dată în Grupul nr. 3 de Forţe Speciale al Armatei, cu baza la Fort Bragg. A părăsit forţele armate în 2003 şi, ca sute de alţi foşti membri ai trupelor SEAL ale Marinei şi de Berete Verzi, a fost angajat de compania lui Erik Prince, Blackwater USA, de unde s-a trezit în scurtă vreme în Irak, pe post de gardian de securitate pentru CIA.

Se cunosc prea puţine despre ce şi cum a lucrat el pentru Blackwater USA, dar în 2006 plecase de la firmă şi, împreună cu soţia lui, înfiinţase o firmă privată de pază în Las Vegas. Curând, a fost angajat de CIA ca prestator particular, adică „Ecuson verde”, cum li se spune acestor oameni la Langley, după culoarea ecusoanelor de identificare pe care asemenea prestatori trebuie să le poarte, pentru a putea intra în sediul central. La fel ca Davis, mulţi dintre prestatori erau angajaţi ca să populeze aşa-numitul Global Response Staff – în esenţă, gărzi de corp care călătoreau în zonele de război ca să protejeze ofiţerii operativi, să evalueze gradul de siguranţă al unor eventuale locuri de întâlnire, chiar să stabilească primul contact cu sursele, pentru a se asigura că ofiţerii operativi nu riscau să fie prinşi în cine ştie ce ambuscadă. Asemenea ofiţeri din ramura de securitate a Agenţiei aveau să nimerească sub un potop de gloanţe în anul următor, pe

acoperişul bazei pe care Agenţia o avea la Benghazi, în Libia. Cerinţele războaielor din Irak şi Afghanistan sporiseră în aşa măsură personalul format din ofiţeri de securitate de la CIA, încât Agenţia se văzuse nevoită să plătească sume mari de bani unor prestatori privaţi, care să se ocupe de tot ceea ce ţinea de siguranţă. Când a fost pentru prima oară detaşat de CIA în Pakistan, în 2008, Raymond Davis a lucrat de la baza din Peshawar, câştigând până la două sute de mii de dolari pe an, plus beneficiile şi cheltuielile1.

La mijlocul lunii februarie 2011, Davis era deja la închisoare de câteva săptămâni şi părea puţin probabil să fie eliberat prea curând. Cazul de omucidere stârnise pasiuni anti-americane în Pakistan, cu proteste de stradă şi editoriale scrise cu purpuriu în ziare, prin care se cerea ca Pakistanul să nu cedeze în faţa pretenţiilor guvernului de la Washington, de eliberare a lui Davis, ci să-l condamne, în schimb, la moarte. Dovezile de la vremea respectivă arătau că oamenii pe care-i omorâse americanul se dedaseră la câteva furturi mărunte în aceazi, dar mai era o. problemă care venea să se [292]adauge: cea de-a treia victimă, individul omorât de SUV-ul american fără însemne, care fugise de la locul accidentului.

Ca să fie lucrurile şi mai proaste pentru el, Davis fusese închis în oraşul Lahore, în care cultura politică era dominată de familia lui Nawaz Sharif. Fostul preşedinte nu-şi ţinea deloc secrete intenţiile de a conduce Pakistanul încă o dată, aşadar, era principalul oponent al preşedintelui Asif Ali Zardari şi al maşinăriei sale politice de la Islamabad, capitala situată la 400 de kilometri

292 Informaţiile despre salariul lui Davis la CIA provin din documente făcute publice de Ministerul de Externe pakistanez, după arestarea lui în Lahore.

distanţă. Cum ambasada americană de la Islamabad se baza pe guvernul condus de Zardari pentru a obţine eliberarea din închisoare a lui Davis, diplomaţii şi-au dat seama curând că preşedintele avea prea puţină influenţă asupra ofiţerilor de poliţie şi judecătorilor din oraşul care era şi fieful rivalului său de moarte.

Dar cel mai important factor care făcea practic sigură o şedere îndelungată a lui Davis. la beci era următorul: Administraţia Obama trebuia să comunice guvernului pakistanez ceea ce se bănuia deja şi actul de pistolar al lui Raymond Davis din mijlocul traficului de la Lahore demonstra fără echivoc – nu era doar un diplomat care plimba hârtiile de colo-colo. Munca lui Davis din Pakistan era una de nemărturisit, presupunând zgândărirea unui nerv expus în relaţia şi aşa foarte sensibilă dintre CIA şi serviciul de spionaj pakistanez ÎŞI.

De când gruparea militantă pakistaneză Lashkar-e-Taiba – sau „Armata celor Curaţi" – trimisese comandouri de asasini să ia cu asalt hoteluri de lux de la Mumbai, India, în noiembrie 2008, omorând sau rănind peste 500 de oameni în răstimpul a patru zile de măcel, analiştii de la CIA tot avertizaseră că respectiva grupare căuta să-şi amplifice profilul la nivel global, efectuând atacuri spectaculoase şi dincolo de Asia de Sud. Acest lucru a stimulat Agenţia să trimită mai mulţi agenţi operativi în Pakistan, din fondul de cadre aflat şi aşa în expansiune, care să adune informaţii despre operaţiunile puse la cale de Lashkar-e-Taiba – decizie care a stârnit un conflict nemijlocit între interesele Agenţiei americane şi cele ale omologilor pakistanezi de la îşi Una era ca spionii americani să bântuie zonele tribale, în căutare de figuri importante din Al-Qaida, şi cu totul altceva era ca spionii de la CIA să penetreze metropolele pakistaneze în misiuni

informative, care ţinteau o grupare considerată de îŞI o forţă intermediară valoroasă.

Lashkar-e-Taiba a fost creată în anii 1990 ca o alianţă a diverselor grupări pe care spionajul pakistanez le cultivase, pentru a lupta împotriva sovieticilor în Afghanistan. Atenţia grupării s-a întors aproape imediat de la războiul din Afghanistan către India. Preşedintele pakistanez Muhammad Zia-ul-Haq a început să trimită luptători din Lashkar-e-Taiba în Kaşmir, ca să acţioneze acolo ca o contra-greutate la grupările care susţineau independenţa Kaşmirului şi despre care se temea c-ar fi putut determina crearea unui stat separat în acea regiune muntoasă disputată, la care atât India, cât şi Pakistanul emiteau pretenţii. Serviciul ÎŞI cultivase cu atenţie gruparea Lashkar-e-Taiba, ca pe un atu important împotriva Indiei, iar faptul că liderii ei operau la vedere ducea în derizoriu „scoaterea în afara legii” în 2002 de către preşedintele Pervez Musharraf a celor vinovaţi de atacul ticălos împotriva clădirii Parlamentului indian de la New Delhi. Cartierul-general uriaş al grupării, de la Muridke, o suburbie a oraşului Lahore, situată de-a lungul celebrului Mare Drum Principal1, găzduia o şcoală islamică radicală *madrassa*, o piaţă comercială, un spital şi chiar o crescătorie de peşte. Complexul fusese construit din donaţiile unor finanţatori bogaţi din Arabia Saudită şi alte ţări din zona Golfului Persic, dar gruparea Lashkar-e-Taiba se ocupa şi cu campanii de colectări de fonduri, care aveau mare succes, şi le furniza o panoplie întreagă de servicii sociale săracilor, folosindu-se ca paravan de un aliat – organizaţia Jamaat-ud-Dawah („Partidul adevărului”) 1.

Hafiz Muhammad Saeed, liderul carismatic al grupării Lashkar-e-Taiba, care avea 59 de ani la vremea

respectivă, stătuse în arest la domiciliu de-a lungul anilor, dar în 2009 înalta Curte din Lahore a invalidat orice acuzaţie de terorism împotriva lui, punându-l în libertate. Saeed, care era îndesat şi avea o barbă ce-i creştea sălbatic, predica la scenă deschisă în multe zile de vineri, flancat de gărzi de corp, lansând mereu către adepţii săi diatribe despre imperialismul Statelor Unite, al Indiei şi al Israelului. Chiar şi după ce Statele Unite au promis o recompensă de 10 milioane de dolari pentru orice informaţie care l-ar fi putut lega fără echivoc pe Saeed de atentatul de la Mumbai, el a continuat să se mişte liber în spaţiul public, consolidându-şi pe mai departe reputaţia unui soi de Robin Hood în variantă pakistaneză.

Până când se mutase Raymond Davis într-o casă conspirativă, cu alţi câţiva ofiţeri şi prestatori ai Agenţiei, la sfârşitul lui 2010, grosul cadrelor acesteia din urmă, staţionaţi în Lahore, erau implicaţi în colectarea de informaţii despre felul în care creştea gruparea Lashkar-e-Taiba. Cum cei mai mulţi dintre agenţii care lucrau pentru CIA fuseseră aduşi în ţară sub nume false şi cu acoperiri care să le camufleze mişcările, funcţionarii spionajului pakistanez nu puteau decât bănui cu ce se ocupau americanii.

Ca să-şi introducă în Pakistan şi mai mulţi dintre spioni, CIA s-a folosit de regulile prea puţin cunoscute, care funcţionau când era vorba să obţii vize pentru americani. Departamentul de Stat, CIA şi Pentagonul aveau, fiecare, canalul său prin care solicitau vize pentru personalul propriu – şi toate cererile aterizau pe masa lui[293]

293 Fundalul operaţiunilor grupării Lashkar-e-Taiba provine dintr-un interviu cu C. Christine Fair, de la Universitatea din Georgetown, o expertă în tot ce ţine de această organizaţie.

Husain Haqqani, ambasador proamerican al Pakistanului la Washington1. Fost politician şi profesor la Universitatea din Boston, Haqqani primise ordine de la Islamabad să fie indulgent în acordarea de vize, pentru că mulţi dintre americanii care mergeau în Pakistan urmau – cel puţin oficial – să administreze milioane de dolari sub formă de ajutoare străine în bani, pentru ţara sa. Când au avut loc omorurile din Lahore, la începutul lui 2011, erau atât de mulţi americani care operau în Pakistan* sub identităţi şi legitime, şi false, încât nici măcar ambasada Statelor Unite de la Islamabad nu avea nişte evidenţe clare, cu ajutorul cărora să ţină socoteala tuturor acestor identităţi şi a locurilor pe unde umblau acei oameni.

Ambasada Statelor Unite de la Islamabad reprezintă, în esenţă, o fortăreaţă în interiorul altei fortăreţe, un amalgam de clădiri închise între ziduri înalte, coafate cu suluri de sârmă ghimpată şi camere de supraveghere, înconjurate, la rându-le, de un rând exterior de ziduri, cele două inele fiind separate printr-o zonă cu verdeaţă, denumită Enclava Diplomatică, de restul oraşului. Deşi păreau să fie nişte măsuri de siguranţă excesive – şi oarecum nediplomatice –, pentru ca reprezentanţa guvernului Statelor Unite să fie sihăstrită în spatele atât de multor betoane şi oţeluri, din punctul de vedere al americanilor, toată situaţia era motivată: fosta clădire în care era găzduită ambasada fusese incendiată, în 1979, de nişte studenţi înrăiţi care protestau pe motivul dat de nişte rapoarte false, cum că Statele Unite ar fi orchestrat ocuparea Marii Moschei de la Meca[294][295]. În realitate, o

294 Sistemul de vize de călătorie în Pakistan pentru americani a fost descris de un funcţionar american de la Islamabad, care cunoaşte procesul în mod nemijlocit.

295 Cea mai bună relatare a incendierii ambasadei, din 1979, este

grupare islamică radicală, desprinsă din alta, pusese stăpânire pe moschee şi luase ostatici dintre sutele de mii de musulmani care veniseră la Meca în hagialâc1. În interiorul ambasadei, treaba diplomaţilor şi treaba spionilor sunt, în mare parte, ţinute separate: centrul CIA ocupă un labirint de birouri în propria-i latură a complexului de clădiri, unde accesul se face pe uşi cu încuietori cifrate.

Dar, după ce Raymond Davis a fost reţinut de poliţia din Lahore, ambasada s-a transformat într-o clădire despărţită nu numai de geografie. Cu numai două zile înainte să aibă loc omorurile din Lahore, CIA îşi trimisese un nou şef de centru la Islamabad, cel mai recent dintr-o serie care semăna cu nişte mingi de tenis lansate dintr-un tun de servire, la principalul avanpost al Agenţiei din Pakistan. Postul său anterior în străinătate fusese la Moscova, unde CIA îşi trimisese cei mai vicleni şi mai capabili ofiţeri pe vremea Războiului Rece, iar mai recent desemnase oameni destul de duri, încât să se izbească-n capete cu cei de la serviciul SVR[296][297], întruchipare post-sovietică a KGB-ului. Încăpăţânat şi provenit din şcoala veche, noul şef de centru nu venise în Pakistan ca să fie

---

oferită de Steve Coli, Ghost Wars: The Secret History of the CIA, Afghanistan, and Bin Laden, from the Soviet Invasion to September 10, 2001, Penguin Press, New York, 2005.

296 Fiecare musulman care-şi permite acest lucru trebuie neapărat să facă, măcar o dată în viaţă, un pelerinaj la Mecca, devenind astfel hagi. Este unul dintre cei cinci stâlpi ai credinţei islamice. Marile pelerinaje se fac, de obicei, în ultima lună a anului islamic, iar atunci se adună la Mecca milioane de oameni (n. tr.).

297 Iniţialele cuvintelor ruseşti Slujba vneşnîi razvedkiy adică Serviciul de Informaţii Externe al Federaţiei Ruse, axat pe spionajul civil extern (n. tr.).

prietenos cu ÎŞI[298]. Dimpotrivă, intenţiona să recruteze şi mai mulţi agenţi pakistanezi, care să lucreze pentru CIA chiar sub nasul celor de la şi să extindă supravegherea cu mijloace electronice a birourilor serviciului pakistanez şi, mai degrabă, să nu împartă informaţiile cu ofiţerii din spionajul ţării-gazdă. O asemenea abordare agresivă în materie de spionaj era denumită în interiorul CIA – Regulile Moscovei. De-acum, strategia urma să fie aplicată şi în Pakistan, aşa încât noul şei se simţea ca la el acasă în centrul CIA de la Islamabad.

Pentru această atitudine inflexibilă, aproape imediat a intrat în conflict cu ambasadorul american de la Islamabad, Cameron Munter, un diplomat de carieră pedant, originar din California şi care-şi luase doctoratul în istorie la Universitatea John’s Hopkins din Baltimore, Maryland. Munter avansase în ierarhia birocratică a Departamentului de Stat, în principal în Europa, după care acceptase câteva posturi în Irak, cel mai recent preluând şefia misiunii americane de la Islamabad, la finele lui 2010. Aceasta era considerată una dintre cele mai importante şi mai dificile numiri din cadrul Departamentului de Stat, iar Munter se mai confrunta şi cu povara faptului că-i succedase, la postul pakistanez, Annei Patterson, o diplomată agresivă care cultivase în cei trei ani dinaintea sosirii lui legături strânse cu oficialităţi din ambele Administraţii, Bush, apoi Obama. Mai mult, obţinuse preţuirea din partea şefilor de la CIA, pentru sprijinul neclintit pe care-l acordase loviturilor cu drone înarmate, în zonele tribale.

Munter, însă, vedea lucrurile diferit, fiind sceptic în privinţa beneficiilor pe termen lung ale operaţiunilor de

298 Şeful centrului CIA de la Islamabad este în continuare sub acoperire.

contraterorism desfăşurate în Pakistan1. Sosind la Islamabad într-un moment în care se vedea clar cum şi cât de repede se deteriorau relaţiile dintre Statele Unite şi Pakistan, Munter şi-a pus întrebarea dacă nu cumva ritmul în care avansa războiul cu dronele submina relaţiile cu un aliat important, doar de dragul rezolvării grăbite a comandamentului de a lichida nişte terorişti de mâna a doua. Dar Munter avea să constate curând că vederile sale în privinţa programului dronelor nu aveau, în ultimă instanţă, prea mare importanţă. Sub Administraţia Obama, când venea vorba despre tot ce ţinea de război şi de pace în Pakistan, numai ce credea CIA conta cu adevărat.

Cum Raymond Davis lâncezea la închisoare, Munter a susţinut că era esenţial să meargă imediat la şeful cel mare de la ÎŞI general-locotenentul Ahmad Shuja Pasha, cu care să cadă la o înţelegere. Statele Unite ar fi recunoscut că Davis lucra pentru CIA, familiile victimelor din Lahore ar fi fost despăgubite în secret, iar Davis ar fi fost scos în linişte din ţară, urmând să nu se mai întoarcă niciodată în Pakistan. Dar CIA s-a opus. Davis adunase informaţii despre o grupare militantă care avea legături strânse cu ÎŞI iar Agenţia nu voia să recunoască deschis acest lucru. Oficialităţile de la CIA se temeau că Davis ar fi fost pierdut, dacă li se cerea milă celor de la îşi Ar fi putut fi ucis în închisoare, înainte să apuce Administraţia Obama să exercite destulă presiune asupra autorităţilor de la Islamabad, să-l elibereze pe motivul c-ar fi fost un diplomat străin, care se bucura de imunitate diplomatică în faţa legislaţiei locale – chiar şi faţă de legile care interziceau omorul. În ziua în care Davis fusese arestat, şeful centrului CIA intrase în biroul lui Munter şi anunţase că fusese luată decizia de a-i ţine la respect pe pakistanezi. Nu face nicio înţelegere, îl avertizase el pe ambasador – Pakistanul este

inamicul.

O asemenea strategie însemna că oficialităţile americane, de sus până jos, trebuiau să bată câmpii, în public şi în particular deopotrivă, despre ce anume făcea Raymond Davis în Pakistan. Pe 15 februarie, la peste două săptămâni de la focurile de armă, preşedintele Obama s-a hotărât să comenteze, pentru prima oară, cazul Davis, într-o conferinţă de presă. Chestiunea era simplă, a spus Obama: „Diplomatul nostru din Pakistan", Davis, trebuia să fie pus imediat în libertate, pe baza „principiului foarte simplu" al imunităţii diplomatice. „Dacă diplomaţii noştri se află în altă ţară", a zis preşedintele, „înseamnă că ei nu pot fi supuşi cercetării penale în sistemul juridic al acelei ţări" 1.

A-l numit „diplomat" pe Davis era corect din punct de vedere tehnic. El fusese introdus în Pakistan cu ajutorul unui paşaport diplomatic, ceea ce l-ar fi protejat, în condiţii normale, de cercetarea penală într-o ţară străină. Dar, după ce omorâse acei oameni în Lahore, pakistanezii nu mai erau deloc receptivi la dezbaterea unor puncte rafinate din legislaţia internaţională. Din punctul lor de vedere, Davis era un spion american, care nu fusese declarat serviciului de spionaj pakistanez ÎŞI şi despre care CIA încă nu recunoscu se că-l avea sub control. Cu puţin timp înaintea conferinţei de presă a preşedintelui Obama, şeful de la ÎŞI generalul Pasha, se deplasase la Washington pentru a discuta cu Leon Panetta şi a afla mai multe în această privinţă. Era cvasi-convins că Davis lucra pentru CIA şi i-a sugerat lui Panetta ca respectivele două agenţii de spionaj să rezolve problema în linişte. Stând în biroul lui Panetta, generalul i-a spus acestuia o întrebare directă: Era Davis angajatul Agenţiei americane?

Nu, i-a răspuns Panetta, nu-i de-al nostru – după care

i-a spus că problema nu mai depindea de el şi că de-acum era procesată pe canalele Departamentului de Stat. Când a părăsit cartierul-general al Agenţiei, generalul Pasha era furios şi a plecat hotărât să lase soarta lui Raymond Davis pe mâinile judecătorilor din Lahore. Statele Unite au îngăduit să le scape şansa de a încheia disputa rapid, le-a spus el celor care-l însoţeau[299][300].

*

Faptul că directorul Agenţiei superviza o vastă reţea clandestină de spioni americani în Pakistan, după care se prefăcea că nu ştia nimic în faţa directorului de la ÎŞI despre amploarea războiului secret purtat de Statele Unite în ţara lui, arăta cât de mult degenerase relaţia dintre cele două servicii de spionaj de pe vremea când Asad Munir făcea echipă cu CIA la Peshawar, în 2002, ca să-l vâneze împreună pe Osama bin Laden în vestul Pakistanului. Lucrurile stăteau mult mai rău şi faţă de anul 2006, când ÎŞI le permisese lui Art Keller şi altor agenţi de la CIA să acţioneze, din baze militare pakistaneze, în zonele tribale. Unde şi când se stricaseră atât de tare?

Deşi cele două agenţii de spionaj avuseseră o relaţie încordată încă de la începutul războiului afghan, adevărata ruptură s-a produs în iulie 2008, când ofiţerii postaţi de CIA la Islamabad i-au făcut o vizită generalului Ashfaq Parvez Kayani, comandantul forţelor armate pakistaneze, ca să-l informeze că preşedintele Bush tocmai semnase

299 Din conferinţa de presă a preşedintelui Barack Obama, 15 februarie 2011.

300 Detaliile întâlnirii dintre Panetta şi Pasha provin de la doi oficiali pakistanezi şi din conţinutul unui memorandum intern al firmei private de spionaj Stratfor, făcut public de Wikileaks. Textul memorandumului e disponibil la adresa: http://wikileaks.org/gifiles/docs/1664671_ re-alpha-insight-afghanistan-pakistan-isi-chief-not-for.html.

mai multe ordine secrete care autorizau o nouă strategie în războiul dronelor. CIA nu-i mai dădea Pentagonului avertismente prealabile, înaintea lansării de rachete de pe drone *Predator* sau *Reaper* asupra zonelor tribale. Din acel moment, i-au spus ofiţerii spionajului american generalului Kayani, campaniile de lichidare duse de CIA în Pakistan aveau să constituie un război unilateral.

Decizia fusese luată la Washington, după luni întregi de controverse aprige pe marginea proliferării militantismului în zonele tribale din Pakistan; o evaluare internă a celor de la CIA o declarase comparabilă cu ceea ce se întâmplase când Al-Qaida îşi găsise refugiu în Afghanistan, în perioada premergătoare atacurilor de la 11 septembrie 2001. Documentul strict secret al Agenţiei, datat 1 mai 2007, conchidea că Al-Qaida se dovedea mai periculoasă ca oricând, începând cu 2001, din cauza bazei de operaţiuni pe care islamiştii şi-o stabiliseră în Waziristanul de Nord, Waziristanul de Sud, Bajaur şi alte zone tribale1.

Evaluarea a devenit piatra unghiulară a unei discuţii despre chestiunea pakistaneză, care s-a întins pe un an. Unii experţi în Pakistan de la Departamentul de Stat au avertizat că amplificarea războiului dus de CIA în Pakistan avea să alimenteze furia anti-americană de pe străzi şi că risca să împingă ţara peste marginea hăului. Dar oficialităţile din cadrul CTC de la CIA susţineau escaladarea campaniei de atacuri cu drone, fără încuviinţarea celor de la îşi De la uciderea lui Nek Muhammad, în 2004, spuneau aceştia, avuseseră loc mai puţin de 25 de atacuri cu drone în Pakistan, şi numai trei dintre ele uciseseră militanţi aflaţi pe lista „ţintelor de top” de la CIA. Alte potenţiale atacuri fuseseră oprite în ultima clipă, din cauza întârzierilor în obţinerea de aprobări

pentru ele din partea pakistanezilor sau pentru că ţintele păruseră să fi fost avertizate şi o luaseră din loc. Cei care stabileau ţintele, în cadrul Centrului de Contraterorism, încercaseră să adune probe în sprijinul alegaţiilor că membri ai Direcţiei S de la îşi ramura despre care se ştia că avea legături istorice cu grupările militante – îi avertizaseră pe islamişti, dar o dovadă clară nu se găsise.

Spre deosebire de anii anteriori, când anumiţi ofiţeri operativi de la CIA îi luaseră în derâdere pe agenţii CTC, numindu-i filistini şi „băieţei cu jucărele”, în 2008, diversele facţiuni din interiorul Agenţiei de spionaj se uniseră în jurul ideii că trebuia intensificată campania de utilizare a dronelor. De la finele lui 2005, se reuşise obţinerea mai multor surse în zonele tribale, care puteau furniza informaţii mai precise despre locurile unde se găseau liderii organizaţiei Al-Qaida. Mai mult, furnizorul din domeniul apărării, General Atomics, îşi mărise producţia de drone *Predator* şi[301]

Reapery permiţându-le celor de la CIA să propună o supraveghere cvasiconstantă, cu aparate de zbor fără pilot uman, a complexelor de clădiri în care se suspecta că s-ar fi ascuns membrii grupării teroriste şi a bazelor în care aceştia se antrenau. În cadrul diviziei analitice de la CIA, zisă Direcţia de Informaţii, analiştii deciseseră că lansarea de operaţiuni unilaterale în Pakistan, spre deosebire de ceea ce-i îngrijorase pe funcţionarii Administraţiei Bush ani de zile, nu era de natură să ducă la răsturnarea guvernului secular şi la emergenţa unei puteri islamiste în Pakistan. Analiştii ajunseseră la concluzia că guvernarea civilă de la Islamabad, condusă de Asif Ali Zardari, care fusese ales după ce fostul preşedinte, generalul Musharraf,

301 Dintr-un document clasificat de la CIA, descris de doi funcţionari superiori din spionajul american.

cedase în faţa celor care-i cereau demisia, era suficient de puternică pentru a rezista în faţa oricărei recrudescenţe a nemulţumirii publice, care ar fi putut rezulta în urma intensificării atacurilor cu drone.

Schimbarea de conducere de la Pentagon contribuise şi ea la schimbarea de atitudine şi adoptarea unei poziţii mai agresive de către Administraţia Bush, în Pakistan. Cu toate eforturile sale de a-şi extinde propria capacitate de autorizare, atunci când venea vorba să desfăşoare trupe destinate operaţiunilor speciale în afara zonelor de război declarate, Donald Rumsfeld fusese, de fapt, precaut şi nu lansase chiar aşa de multe operaţiuni de tipul „bocanci pe teren" pe teritoriul Pakistanului, de teama unei reacţii negative a populaţiei, care i-ar fi putut slăbi poziţia preşedintelui Musharraf. Dar, odată Musharraf plecat de la putere, succesorul lui Rumsfeld, Robert Gates, a fost de părere că Statele Unite puteau să-şi asume mai multe riscuri în Pakistan. Gates, care fusese director la CIA, ajutase la ducerea campaniei acoperite împotriva sovieticilor de către Agenţie în Afghanistan, în anii 1980, şi înţelesese care erau beneficiile unui parteneriat cu Pakistanul. Dar avea şi o viziune plină de pizmă asupra felului în care concepea Pakistanul propria-i siguranţă şi era convins că Islamabadul n-ar fi acţionat niciodată agresiv împotriva grupărilor militante din zonele tribale, dacă nu avea nici interesul, nici capacitatea de a face lucrul acesta. În timpul primei sale călătorii în Afghanistan ca Secretar al Apărării, Gates a participat, într-o cameră sigură de instructaj de la baza aeriană Bagram, la o reuniune în care contraamiralul Robert Harward, şef-adjunct al JSOC, a prezentat o trecere în revistă clasificată a tuturor complexelor de clădiri din zonele tribale, unde credeau militarii că s-ar fi ascuns agenţii organizaţiei Al-

Qaida. „Păi… şi de ce nu vă duceţi peste ei să-i prindeţi?” 1, a întrebat Gates.

Aşa că, în iulie 2008, când directorul Agenţiei, Michael Hayden, şi adjunctul său, Stephen Kappes, au sosit la Casa Albă, pentru a prezenta preşedintelui Bush şi cabinetului său de război planul Agenţiei de a purta un război unilateral în munţii Pakistanului, nu a fost o tocmeală prea dificilă să-i vândă unui preşedinte frustrat ceea ce oricum îşi dorea. „O să încetăm de a mai juca jocul ăsta”, le-a spus Bush. „Nenorociţii ăştia omoară americani. M-am săturat.”[302] în acest fel a început ceea ce avea să devină asaltul nimicitor, prelungit pe ani întregi, al dronelor asupra zonelor tribale, pe care preşedintele Obama l-a continuat când şi-a preluat funcţia. Şi, pe măsură ce relaţia dintre CIA şi ÎŞI se deteriora, de la Langley au fost trimişi la Islamabad şefi de centre, care-şi cheltuiau mult mai puţin timpul şi energia pentru a construi relaţii bazate pe bunăvoinţă cu spionii pakistanezi, decât predecesorii lor. Richard Blee, fostul şef al unităţii de vânare a lui

Osama bin Laden de la CIA şi fost şef de centru la Islamabad, se plângea că la CIA „şcoala «să v-o trag» a preluat frâiele”. Începând cu anul 2008, CIA şi-a rotit o serie întreagă de ofiţeri operativi experimentaţi pe la Islamabad şi fiecare dintre ei a părăsit Pakistanul şi mai înrăit decât cel dinaintea lui.

Unul dintre acei şefi de centru, John Bennett, era un ofiţer cu stagii vechi în clandestinitate, care condusese operaţiuni ale Agenţiei în Somalia de la centrul CIA din Nairobi, şi mai recent de la centrul CIA din Africa de Sud. Ofiţer din generaţia de după Comisia Church, Bennett a

302 Dintr-un interviu luat de autor unui cadru militar superior, care a fost de faţă la prezentare.

sosit în Pakistan cu câteva dintre preocupările despre operaţiunile de lichidare dirijată ale Agenţiei, pe care le împărtăşeau mulţi alţii ca el, dar experienţa pe care a trăit-o în Pakistan l-a făcut să-şi schimbe treptat punctul de vedere. A început să vadă în drone singurul mijloc eficient, capabil să distrugă Al-Qaida din Pakistan, mai ales că aproape tot ce ţinea de împărţirea informaţiilor între CIA şi ÎŞI ţinea şi de domeniul trecutului. Relaţia dintre el şi cei de la ÎŞI a devenit glacială, atunci când Bennett şi-a pus mintea să cerceteze ce rol jucase agenţia de spionaj pakistaneză în alimentarea opoziţiei interne faţă de campania loviturilor cu drone, iar când a părăsit Pakistanul în 2010 Bennett căpătase deja o viziune cinică asupra celor de la îşi Colegilor săi, le descria mai târziu timpul pe care-l petrecuse în Pakistan şi relaţia cu ÎŞI va fiind „nişte ani din viaţă la care nu m-aş mai întoarce niciodată”. Succesorul lui Bennett în funcţia de şef de centru, care a săpat şi mai adânc în ceea ce era, după el, o campanie propagandistică a celor de la ÎŞI de aţâţare a mâniei în privinţa loviturilor de drone, a trebuit să părăsească ţara în mare grabă, când identitatea sa a fost dezvăluită presei pakistaneze. La CIA, s-a bănuit că indiscreţia provenea de la ÎŞI ca represalii pentru că generalul Pasha fusese inculpat într-un proces ţinut la New York, pe care-l intentaseră victimele atacurilor de la Mumbai, din 2008.

Până şi multe dintre operaţiunile care, la o primă vedere, păruseră de natură a semnala o nouă eră de bunăvoinţă în relaţiile dintre CIA şi ÎŞI au sfârşit într-o atmosferă de reciproce învinuiri şi arătări cu degetul. În ianuarie 2010, în timpul mandatului de şef de centru al lui Bennett, o echipă secretă americană de ofiţeri de la CIA şi militari de la operaţiuni speciale, care lucrau la Karachi, au localizat un telefon mobil într-o casă din Baldia Town, o

mahala din partea de vest a metropolei atât de întinse. Cum CIA nu desfăşura operaţiuni unilaterale în interiorul oraşelor mari pakistaneze, americanii i-au anunţat pe cei de la ÎŞI despre informaţiile pe care le obţinuseră. Soldaţii şi poliţiştii pakistanezi au pornit imediat într-un raid-surpriză asupra casei respective1.

Cu toate că Agenţia nu ştia dinainte, ascuns în acea casă era mullahul Abdul Ghani Baradar, omul considerat a fi comandantul militar al talibanilor afghani şi al doilea în conducerea organizaţiei, după mullahul Mohammed Omar. Numai după ce suspecţii din casă au fost arestaţi şi supuşi interogatoriilor, s-a aflat şi la CIA că Baradar se număra printre deţinuţi. Cei de la ÎŞI l-au dus în arest într-o zonă industrială a Islamabadului şi le-au refuzat omologilor de la CIA orice acces la el. „În momentul acela, chiar că s-au complicat lucrurile”, explica un fost ofiţer al Agenţiei.

Fusese întregul episod o cursă? în Pakistan circulaseră zvonuri, ce-i drept, că Baradar intenţiona să încheie o înţelegere cu americanii şi să-i aducă pe talibani la masa negocierilor, în Afghanistan. Manevraseră cumva cei de la ÎŞI toată arestarea, furnizându-le informaţii omologilor de la CIA, pentru ca Baradar să poată fi luat de pe străzi, iar discuţiile de pace avute în vedere să fie zădărnicite? Jucase ÎŞI pe degete agenţia de spionaj americană? Nici după câteva luni, oficialităţile de vârf de la Langley nu au putut răspunde la aceste întrebări.[303]

*

Bănuiala puternică a celor de la CIA, că ÎŞI făcea în continuare un joc dublu în privinţa talibanilor afghani, atârna greu în balanţa relaţiilor dintre cele două agenţii de spionaj, dar au existat, cu toate acestea, câteva operaţiuni

303 Relatarea felului în care a fost capturat mullahul Baradar provine de la cinci funcţionari diferiţi din spionajul american şi cel pakistanez.

comune care au produs reuşite informaţionale de calibru. În iunie 2010, la opt luni după ce lumea întreagă auzise de numele Raymond Davis, ele au pus la cale în tandem o acţiune de monitorizare, interceptând telefoanele mobile ale unui grup de arabi suspectaţi că le furnizau suport logistic liderilor din Al-Qaida, care se ascundeau în Pakistan. Şi totuşi, operaţiunea lor n-a fost „comună" decât până la un punct. CIA nu le-a spus pakistanezilor că unul dintre numerele de telefon îi aparţinea lui Abu Ahmed al-Kuwaiti, pseudonimul unui bărbat pe care agenţii deja prinşi ai organizaţiei Al-Qaida îl identificaseră de mai mulţi ani pentru Agenţie ca fiind un curier personal de care se folosea Osama bin Laden1. De când se aflase prima dată despre Al-Kuwaiti, calea către acest curier îi condusese pe ofiţerii Agenţiei într-o sumedenie de fundături şi abia în 2007 CIA primise un pont de la un serviciu de informaţii străin, că numele lui real era Ibrahim Saeed Ahmed. Era un nume mai mult decât frecvent în lumea musulmană, dar noua informaţie le permisese celor de la Agenţia pentru Securitate Naţională să localizeze, încetul cu încetul, un număr de telefon celular utilizat de curier şi să-l paseze celor de la CIA, pentru operaţiunea de monitorizare a telefonului.

În vara anului 2010, telefonul supravegheat al lui Al-Kuwaiti a primit un apel. Era un prieten de-al curierului, care lua legătura cu el dintr-o ţară din regiunea Golfului Persic, iar americanii au ciulit urechile: „Ne-ai lipsit. Unde ai fost?", a întrebat celălalt bărbat.[304]

Al-Kuwaiti a dat un răspuns vag, dar interesant pentru cei care ascultau: „M-am întors lângă oamenii cu

304 Dintr-un interviu al autorului cu doi oficiali din spionajul american şi din cartea lui Peter Bergen, Manhunt: The Ten-Year Searchfor Bin Laden - front 9/11 to Abbottabady Crown, New York, 2012, pp. 122-124.

care eram şi înainte” 1, a zis el.

Mesajul codificat a părut important. Al-Kuwaiti sugera că lucra iarăşi cu şi pentru Al-Qaida, poate chiar având o legătură directă cu Osama bin Laden. Folosind o tehnologie de geo-localizare, pentru a descoperi locul din care Al-Kuwaiti îşi folosea telefonul celular, agenţii de la NSA şi-au restrâns aria de căutări la o zonă din jurul oraşului Peshawar. Acest lucru avea sens, dacă Al-Kuwaiti făcea naveta înspre şi dinspre zonele tribale, unde se considera că se ascundeau cei mai mulţi dintre liderii de la vârful organizaţiei Al-Qaida – cu toate că exista, pe atunci, un grup de analişti de la CIA care suspectau că Bin Laden se ascundea în altă parte, poate chiar în zonele de locuire sedentară ale Pakistanului. Era doar o bănuială, bazată, într-o oarecare măsură, doar pe un proces de eliminare: CIA se concentrase ani întregi pe zonele tribale, fără să fi obţinut nici cea mai mică dovadă că liderul organizaţiei teroriste s-ar fi ascuns acolo. De la un punct încolo era logic să începi să mai cauţi şi în alte părţi.

Bănuiala s-a dovedit a fi corectă. La două luni după apelul pe telefonul celular, un bărbat pakistanez care lucra pentru CIA l-a zărit pe Al-Kuwaiti la Peshawar, la volanul unei maşini de teren Suzuki Potohar albe, care avea roata de rezervă ataşată de portiera de la spate. L-a urmărit pe Al-Kuwaiti, care a ieşit din oraş – dar nu înspre vest, către zonele tribale şi munţii înzăpeziţi. Maşina de teren a parcurs în jur de două sute de kilometri spre est, până la un sat liniştit, situat la nord faţă de Islamabad, unde-şi are sediul principala academie de pregătire militară a Pakistanului şi unde se refugiază mulţi ofiţeri pakistanezi în retragere, care-şi omoară timpul trosnind mingile de golf pe unul dintre cele mai bune terenuri de golf din Pakistan. Acolo, în satul Abbottabad, maşina Suzuki albă a

intrat într-un complex de clădiri, înconjurat de ziduri de beton înalte de aproape patru metri. Pe deasupra zidurilor, se vedeau etajele superioare ale unei reşedinţe mari, al cărei ultim etaj se distingea de celelalte prin faptul că avea doar nişte fante înguste, opace, pe post de ferestre1. Clădirea nu avea nici linie telefonică, nici conexiune la Internet. Cine locuia înăuntru căuta să stea detaşat de lumea exterioară.

În lunile următoare, Leon Panetta i-a îndemnat pe subalternii săi de la CTC al Agenţiei să se gândească la câteva scheme de-a dreptul exotice de a stabili cine anume se ascundea în acea casă – unii dintre ei amintindu-şi de perioada în care CIA nu deţinea o flotilă de avioane *Predator* şi nu se dădea înapoi de la utilizarea de baloane cu aer cald, pentru a spiona taberele de pregătire ale lui Bin Laden din Afghanistan. Ofiţerii Centrului au adus un teleobiectiv cu o lentilă uriaşă, cel mai mare din câte existau, şi au propus amplasarea lui în munţii situaţi la o depărtare de câţiva kilometri. O casă conspirativă, pe care CIA şi-o amenajase discret nu departe de complexul de clădiri vizate, nu oferea o linie de vedere clară înspre casa principală, aşa încât nu se putea folosi teleobiectivul din acel punct de observaţie[305][306]. Săptămâni întregi, sateliţii-spioni au făcut mii de fotografii ale casei, în timp ce survolau Pakistanul, dar ochii din cer nu au reuşit să producă nicio dovadă fermă că Osama bin Laden s-ar fi ascuns acolo.

Agenţia s-a tot uitat, aşteptând o fărâmă de dovadă concretă, care ar fi putut aduce la bun sfârşit o vânătoare

305 Peter Bergen, Manhunt: The Ten-Year Searchfor Bin Laden - from 9/11 to Abbottabady Crown, New York, 2012, p. 4.

306 Dintr-un interviu al autorului cu doi ofiţeri superiori din spionajul american.

de aproape zece ani, pentru prinderea unui om.

Cum CIA se concentra pe cel mai promiţător pont privitor la Bin Laden, de când liderul terorist scăpase din bârlogul de la

Tora Bora, din Afghanistan, şi fugise peste frontieră în Pakistan, în 2001, era mai mult decât nepotrivit faptul că unul dintre ofiţerii săi acoperiţi zăcea într-o puşcărie din Lahore, cu perspectiva de a fi acuzat de o dublă crimă. Partidele islamiste de la Islamabad organizau proteste de stradă şi ameninţau să treacă la răzmeriţe violente, dacă Raymond Davis nu era judecat şi spânzurat pentru cele două crime. Diplomaţii americani din Lahore îl vizitau pe Davis în mod regulat, dar Administraţia Obama continua să obstrucţioneze guvernul pakistanez, în legătură cu natura muncii pentru care venise Davis în acea ţară. Iar episodul a mai făcut o victimă.

Pe 6 februarie, văduva îndurerată a unuia dintre cei ucişi de american a înghiţit o cantitate fatală de otravă de şobolani şi a fost dusă în mare grabă la spitalul din Faisâlabad, unde medicii i-au făcut spălătură stomacală. Femeia, care se numea Shumaila Faheem, era convinsă că Statele Unite şi Pakistanul aveau să cadă la o înţelegere secretă, pentru eliberarea din închisoare a ucigaşului soţului ei, idee pe care le-a explicat-o medicilor, de pe patul de spital. „Deja îl tratează pe ucigaşul soţului meu ca pe o mare figură în arestul poliţiei şi sunt sigură că-i vor da drumul, din cauza presiunii internaţionale”, a zis ea. „Individul mi-a omorât bărbatul şi eu cer să se facă dreptate. Nu-mi pasă că-i american. Nu trebuie lăsat să scape nepedepsit”. 1 A murit, la scurt timp după aceea, şi a devenit pe loc o martiră pentru grupările din Pakistan, care transformaseră afacerea Davis într-o *cause célèbre*.

Furia pricinuită de tot scandalul din jurul spionului

american devoalat a escaladat rapid, ameninţând să pună capac majorităţii operaţiunilor desfăşurate de CIA în Pakistan şi, eventual, să arunce de pe şine chiar şi operaţiunea de strângere de informaţii de la Abbottabad. Însă CIA s-a ţinut ferm pe poziţiile sale şi a trimis funcţionari de vârf la Islamabad, care i-au spus ambasadorului Munter să se ţină şi el ferm de strategia stabilită: să-i forţeze pe pakistanezi să-l elibereze pe Davis şi să-i ameninţe cu cele mai sumbre consecinţe, dacă nu se supuneau. Să zgândăre acest subiect dureros, că precis reveneau ei la sentimente mai bune.

Dar Munter hotărâse deja că strategia celor de la CIA nu funcţionase, aşa încât el şi alte oficialităţi americane începuseră să pună la punct un alt plan. După discuţii între Casa Albă, Departamentul de Stat şi conducerea de la Washington a Agenţiei, Munter l-a abordat pe şeful de la ÎŞI generalul Pasha, mărturisindu-i deschis: Davis era de la CIA şi Statele Unite cereau ca el să fie scos din ţară cât mai repede cu putinţă.

Pasha, însă, n-avea de gând să-i lase pe americani să scape chiar atât de uşor. Încă mai spumega de furie că Leon Panetta îl minţise, aşa că domnii americani puteau foarte bine să se zvârcolească, pentru că Davis rămânea la închisoare, până când stabilea el – în ritmul lui personal – care ar fi fost cea mai bună soluţie de rezolvare a chestiunii.

După mai bine de o săptămână, Pasha a luat legătura cu Munter, pentru a-i comunica răspunsul său. Era vorba de o soluţionare pur pakistaneză, bazată pe o tradiţie străveche, care permitea ca problema să fie tranşată în afara sistemului judiciar, altminteri imprevizibil. Generalul Pasha pusese la punct planul împreună cu mai multe oficialităţi pakistaneze, inclusiv cu ambasadorul Haqqani

de la Washington. Plata pentru acţiunile lui Davis urma să vină sub forma „banilor de sânge” – sau *dyiat* –, o tradiţie în consonanţă cu legea *sharia*, care prevedea ca familiile victimelor să fie recompensate pentru membrii lor care fuseseră ucişi. Totul se desfăşura în linişte, CIA făcea plăţile secrete, şi Davis era eliberat din închisoare1.[307]

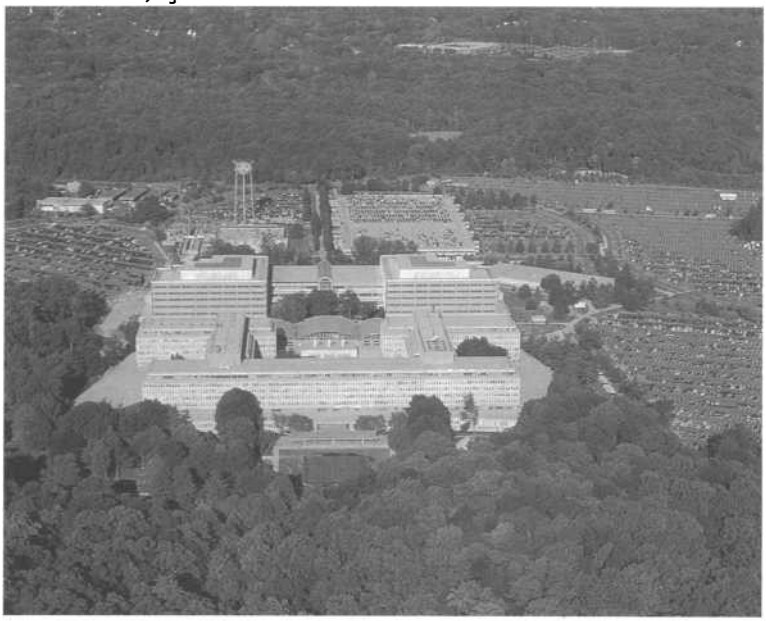

Vedere aeriană cu sediul CIA, Langley, Virginia.

307 Detaliile discuţiilor dintre Munter şi Pasha şi relatarea ulterioară a evenimentelor care au condus la eliberarea lui Raymond Davis provin din interviuri luate de autor unor oficialităţi atât americane, cât şi pakistaneze.

Donald Rumsfeld (n. 1932), secretar al Apărării între anii 1975–1977, respectiv 2001–2006. Fotografie din anul 2001.

Hamid Karzai, președintele Afganistanului (2004–2014), împreună cu membri ai trupelor speciale din CIA și din armata americană, 2001.

Vedere aeriană a clădirii Pentagonului, Arlington, Virginia. Imagine din care reies pagubele produse de avionul pilotat de teroriști care a lovit aripa de sud-vest a clădirii în timpul atacului din 9–11 septembrie 2001.

Emblema Joint Special Operations Command.

Emblema National Counterterrorism Center.

Secretarul de stat Collin Powell (în prim-plan) și Cofer Black, în calitatea de Coordinator for Counterterrorism, anunță publicarea raportului *Patterns of Global Terrorism*, 22 iunie 2004.

Richard A. Clarke (n. 1950), instalat de președintele american George W. Bush la conducerea Counterterrorism Security Group (1992). În 1998, președintele Bill Clinton l-a numit consilier principal al National Security Council în probleme de contraterorism.

Președintele George W. Bush adresându-se mass-media la sediul National Counterterrorism Center (NCTC), McLean, 15 august 2006.

Președintele Barack Obama și generalul David Petraeus, comandantul trupelor Alianței Nord-Atlantice staționate în Afganistan, cu ocazia Summit-ului NATO de la Lisabona, 20 noiembrie 2010. David Petraeus a fost și director al CIA între 2011 și 2012.

Teleconferință la care participă Barack Obama și directorul NCTC Michael Leiter (în dreapta președintelui american), precum și alți specialiști în problema contraterorismului, sediul National Counterterrorism Center, McLean, 2009.

Ashfaq Parvez Kayani (n. 1952), general în rezervă în armata pakistaneză care a deținut funcția de Șef al Statului-Major (2007–2013).
Fotografie din anul 2010.

Secretarul de stat Condoleezza Rice și președintele Yemenului Ali Abdullah Saleh, Blair House, 2 mai 2007.

Drona MQ-1 Predator, realizată de General Atomics, folosită în operațiuni militare de armata americană și de CIA.

Președintele Barack Obama și vicepreședintele Joe Biden urmăresc în direct Operațiunea Neptune's Spear, în urma căreia a fost ucis Osama bin Laden. De la stânga la dreapta, așezați pe scaune: Joe Biden, Barack Obama, generalul de brigadă Marshall Webb, Denis McDonough, secretarul de stat Hilary Clinton și secretarul Apărării Robert Gates, Camera de Criză de la Casa Albă, 1 mai 2011.

© Giuliver / Agence France Presse

Polițiști pakistanezi îl escortează pe americanul Raymond Davis, colaborator al CIA implicat în asasinate pe teritoriul Pakistanului, spre tribunalul din Lahore, 28 ianuarie 2011.

© Guliver / Agence France Presse

Protestatari pakistanezi care ard un steag american și strigă sloganuri împotriva SUA. Imagini din timpul protestului organizat împotriva atacurilor americane cu drone militare în regiunea populată de triburi pakistaneze, Multan, 9 februarie 2012. În urma acestor atacuri a fost ucis Badar Mansoor, liderul pakistanez al Al-Qaida, care coordona activitatea unei tabere de antrenament în Waziristanul de Nord.

ÎŞI a preluat chestiunea. Generalul Pasha a ordonat că ÎŞI prin agenţii săi din Lahore, să viziteze familiile celor trei bărbaţi ucişi în ianuarie şi să negocieze câte un aranjament pentru fiecare. Unele rude au opus rezistenţă iniţial, dar negociatorii de la ÎŞI nici nu se gândeau să lase discuţiile neterminate. După săptămâni de pertractări, părţile s-au pus de acord asupra sumei totale de două sute de milioane de rupii – adică 2, 34 de milioane de dolari –, pentru a-i oferi „iertarea" ofiţerului agenţiei de spionaj americane, aflat în puşcărie1.

Numai un grup restrâns de oficiali ai Administraţiei Obama au fost la curent cu discuţiile care, tot prelungindu-se, lăsau timpul să curgă în direcţia unei decizii a înaltei Curţi din Lahore în chestiunea recunoaşterii sau nu a imunităţii diplomatice a lui Davis – iar CIA se temea foarte

tare că decizia respectivă ar fi fost împotriva Statelor Unite şi c-ar fi stabilit un precedent pentru viitoare cazuri similare în Pakistan.

Raymond Davis n-a ştiut nimic despre toate aceste evoluţii. Când a fost adus la tribunal, pentru înfăţişarea de pe 16 martie, se aştepta să audă că procesul avea să continue şi ca judecătorul să hotărască o nouă zi de înfăţişare pentru el. A fost condus în sala de judecată sub escortă, cu mâinile încătuşate în faţă, şi închis într-o cuşcă de fier aşezată lângă fotoliul judecătorului[308][309]. În spatele sălii se afla generalul Pasha, şeful spionilor pakistanezi, care şi-a scos telefonul celular şi a început să-i trimită ambasadorului Munter un şuvoi de mesaje-text nervoase, ţinându-l la curent cu desfăşurarea procedurilor judiciare. Pasha era, pe atunci, unul dintre oamenii cei mai puternici din Pakistan şi, totuşi, ÎŞI avea prea puţin control asupra tribunalelor imprevizibile din Lahore, aşa încât şeful cel mare nu era întru totul sigur că lucrurile aveau să evolueze conform planului.

În prima parte, audierea s-a desfăşurat aşa cum se aşteptau toţi cei de faţă. Spunând că procesul îşi urma cursul, judecătorul a cerut să se consemneze că decizia sa în privinţa imunităţii diplomatice a inculpatului urma să fie luată în câteva zile. Reporterii pakistanezi au început să-şi scrie frenetic articolele despre cum părea să fie acest anunţ o lovitură pentru american şi cum se părea că nu

308 Cum discuţiile trenau, partea americană şi-a făcut şi un plan de rezervă: să supună chestiunea unei comisii de arbitraj internaţional din Elveţia. Oficialităţile americane de la Geneva s-au apucat să consulte avocaţi elveţieni, cu toate că-şi imaginau că era puţin probabil ca o comisie oarecare din Elveţia să-l poată scoate pe Davis din puşcărie.

309 Carlotta Gali şi Mark Mazzetti, „Hushed deal ffees CIA contractor in Pakistan”, în The New York Times, 16 martie 2011.

avea să fie eliberat din închisoare prea curând. Numai că judecătorul, imediat după aceea, le-a cerut tuturor reporterilor să părăsească sala de judecată, iar generalul Pasha, din fundul sălii, a stat şi a privit cum se desfăşura planul său secret.

Pe o uşă laterală, au fost introduse în sala de judecată 18 persoane, rude ale celor trei victime. Judecătorul a făcut cunoscut că tribunalul civil se transformase într-o curte care judeca după *sharia*. Fiecare dintre membrii familiilor s-a apropiat de Raymond Davis, unii cu lacrimi în ochi sau de-a dreptul plângând, şi l-a anunţat că-l iarta. Generalul Pasha i-a mai trimis un mesaj-text ambasadorului Munter: chestiunea era în curs de rezolvare. Davis era un om liber. Într-o sală de judecată din Lahore, legea lui Dumnezeu surclasase legile omului.

Toată această dramoletă se jucase în întregime în limba urdu, iar acuzatul, Raymond Davis, rămăsese tăcut în cuşca lui de oţel pe toată durata procedurii. Şi mai strigător la cer a fost când agenţii de la ÎŞI l-au scos pe Davis în grabă din clădirea tribunalului pe o ieşire din dos şi i-au dat brânci într-o maşină care-l aştepta şi care a pornit în trombă către aeroportul din Lahore.

Întreaga mişcare a fost în aşa fel coregrafiată, încât spionul american să fie scos din ţară cât mai repede cu putinţă. Dar oficialităţile americane, inclusiv Munter, care-l aşteptau pe Davis la aeroport, au început să-şi facă griji. La urma urmei, Davis omorâse deja doi oameni despre care i se păruse că-l ameninţau. Dacă i se părea cumva că era dus undeva ca să fie lichidat, putea încerca să rişte o evadare, ba chiar să-i ucidă pe agenţii de la ÎŞI aflaţi în maşină cu el. Cu siguranţă că, atunci când maşina s-a ivit pe pista aeroportului şi a tras lângă avionul pregătit să-l scoată pe Davis din Pakistan, spionul Agenţiei americane

era năucit. Americanilor care-l aşteptau li s-a părut că Davis abia atunci realiza că era în siguranţă1.

Raymond Davis a urcat în avion, care a decolat înspre vest, peste munţi, şi s-a îndreptat spre Afghanistan, unde şi-a predat pasagerul special în mâinile ofiţerilor de la Kabul ai Agenţiei. Pentru prima oară de la finele lunii ianuarie, a putut şi el să spună propria variantă despre omorurile din Lahore, despre arestarea şi încarcerarea sa – fără teama că l-ar fi ascultat vreun spion pakistanez.

A încercat să-şi reia viaţa din Statele Unite, dar, până la urmă, Davis tot n-a reuşit să stea prea mult în libertate. Pe 1 octombrie 2011, la doar şapte luni de la plecarea intempestivă din Pakistan, ochise un loc de parcare în faţa unui centru de covrigei din Highland Ranch, Colorado, o suburbie a Denverului. La fel şi Jeff Maes, un preot de cincizeci de ani, care se afla în maşină împreună cu soţia şi cele două fiice ale sale[310][311]. Maes i-a luat-o înainte lui Davis şi a parcat pe locul respectiv, iar Davis şi-a oprit maşina în spatele maşinii lui Maes şi i-a urlat preotului obscenităţi prin fereastra deschisă. Pe urmă, s-a dat jos din maşină brusc şi s-a repezit la Maes, ţipând că el aşteptase locul de parcare disputat. „Calmează-te – i-a spus Maes – şi nu mai fi prost.”[312][313]

Davis l-a lovit cu pumnul în faţă pe Maes şi l-a trântit la pământ. Ulterior, Maes a depus mărturie că, după ce se ridicase de jos, Davis îl mai lovise o dată. Fostul spion a

---

310 Dintr-un interviu al autorului cu doi oficiali americani.

311 Sara Burnett, „Charges upgraded against ex-CIA contractor in parking-spot dispute”, în The Denver Posty 4 octombrie 2011.

312 „CIA contractor in court over felony assault charges” („Prestator de la CIA judecat sub acuzaţia de tentativă de omor”), CBS Denver,

313 octombrie 2011. Până la publicarea cărţii de faţă, procedurile juridice încă nu se terminaseră.

fost arestat, în cele din urmă, sub acuzaţiile de violenţe de gradul trei şi comportament necorespunzător, dar acuzaţiile au fost reformulate la un nivel superior, de tentativă de omor, când s-a dovedit că leziunile suferite de preot erau mai grave decât se crezuse iniţial. Soţia victimei, amintindu-şi acest episod mai târziu, a spus că ea, una, în viaţa ei nu mai văzuse un om atât de plin de ură.

Cazul Davis îi determinase pe şefii de la Langley să ordone ca zeci de ofiţeri acoperiţi să părăsească Pakistanul, în speranţa de a mai risipi din fierbinţeala relaţiilor dintre ÎŞI şi CIA. Ambasadorul Munter a făcut o declaraţie publică, la scurt timp după acea procedură juridică bizară din sala de judecată, exprimându-şi „gratitudinea faţă de generozitatea familiilor victimelor" şi regretul pentru tot acel incident şi pentru „suferinţele pe care le-a provocat".

Dar înţelegerea secretă n-a făcut decât să amplifice mânia din Pakistan, iar proteste anti-americane au izbucnit în marile oraşe, inclusiv la Islamabad, Karachi şi Lahore. Demonstranţii au aprins cauciucuri de maşini, s-au ciocnit cu poliţia de ordine publică pakistaneză şi au fluturat pancarte pe care scria, de exemplu: SUNT RAYMOND DAVIS, PUNEŢI-MĂ ÎN LIBERTATE, NU SUNT DECÂT UN ASASIN DE LA CIA.

Davis a devenit un fel de bau-bau în Pakistan, un asasin american care pândea, undeva în subconştientul unei naţiuni profund nesigure pe ea. A devenit subiectul unor teorii ale conspiraţiei absolut nebune, iar numele său a început să fie auzit în mod regulat la mitingurile anti-americane. După ce Agenţia şi-a redus ca dimensiuni operaţiunile din Pakistan, un ziar pakistanez a mers până acolo, încât să vadă în retragerea armatei secrete americane din ţară motivul pentru care se înregistrase o

reducere a violenţei de natură teroristă în Pakistan, în ultimele luni.

Într-o seară de vară fierbinte din anul următor, Hafiz Muhammad Saeed – şeful grupării Lashkar-e-Taiba şi motivul pentru care fuseseră trimişi Raymond Davis şi echipa lui la centrul CIA din Lahore iniţial – s-a urcat pe remorca unei platforme de camion şi le-a vorbit miilor de sprijinitori care-l ovaţionau, la o distanţă de cel mult un kilometru de clădirea parlamentului de la Islamabad. Recompensa de 10 milioane de dolari pusă de americani pe capul său încă mai era valabilă şi punea presiune pe finanţele grupării sale. Dar iată că el se afla în public, ziua în amiaza mare, şi biciuia mulţimea cu vorbele sale, aţâţându-i furia cu o lozincă: „Scăpaţi Pakistanul din sclavia Statelor Unite!” Mitingul era punctul culminant al unui marş între Lahore şi Islamabad, convocat de Saeed însuşi, ca o formă de protest împotriva imixtiunii americane în Pakistan. Cu o noapte înainte ca mărşăluitorii să ajungă în capitală, şase soldaţi pakistanezi fuseseră omorâţi de nişte pistolari care călăreau motociclete, nu departe de locul în care-şi petreceau noaptea participanţii la marş, ceea ce condusese la speculaţii potrivit cărora Saeed ordonase omorurile.

Dar acesta s-a jurat, în acea noapte, că nu el era vinovat de moartea soldaţilor1. Ucigaşii fuseseră străini, a zis el către mulţime, o grupare de asasini care veniseră cu misiunea secretă de a destabiliza Pakistanul şi de a-i subtiliza toate armele nucleare. Cu o înfloritură dramatică, a precizat că ştia perfect cine-i omorâse pe cei şase:

„Americanii au fost de vină!”, a urlat el, fiind întâmpinat cu aprobări zgomotoase.

„Blackwater a fost!” – şi ovaţiile s-au făcut şi mai sonore.

Alegaţia pentru care a fost aplaudat cel mai tare şi-a păstrat-o pentru la urmă:

„A fost un alt Raymond Davis!”

Capitolul 15 Doctorul şi şeicul

„Nu vreau să fiu eu ambasadorul”. Şeful centrului CIA de la Islamabad

Doctorul Shakil Afridi lucra deja pentru CIA de mai bine de un an, când intermediarul său american i-a dat o serie nouă de instrucţiuni. Se întâmpla în ianuarie 2011, luna în care a fost arestat Raymond Davis, iar medicul pakistanez tocmai parcursese protocolul complicat, pe care-l pregătise Agenţia pentru el, ca să-şi întâlnească personal contactul american. Doi bărbaţi aveau să-l ia dintr-un loc anume desemnat – uneori, de la o benzinărie Shell, alteori dintr-o piaţă exterioară aglomerată –, să-i facă percheziţie corporală şi să-l pună să se întindă pe bancheta din spate a maşinii cu care veniseră, acoperit cu o pătură. În acea zi, maşina se învârtise în zigzag pe străzile Islamabadului, apoi se oprise şi Afridi coborâse. Acolo îl aştepta o americancă, pe care n-o cunoştea decât sub numele Sue1, la volanul unui vehicul Toyota Land Cruiser.[314]

Sue i-a spus doctorului să se pregătească de lansarea unei campanii de vaccinare împotriva hepatitei-B a femeilor cu vârste cuprinse între 15 şi 45 de ani. L-a instruit să înceapă din două oraşe din Kaşmir – Bagh şi

314 Cele mai multe amănunte despre întâlnirile doctorului Afridi cu intermediarii săi de la CIA provin din răspunsurile date de el însuşi unui grup de investigaţii pakistanez, care a cercetat rolul jucat de el în operaţiunea de prindere şi lichidare a lui Osama bin Laden. Alte amănunte au fost suplinite cu ajutorul unor oficialităţi americane, care au avut cunoştinţă despre munca doctorului pentru CIA, din 2008 până în 2011.

Muzaffarabad – şi din regiunea Khyber Pakhtunkhwa, cu accent pe oraşul-garnizoană pastoral Abbottabad. Campania trebuia să dureze şase luni, i-a spus ea, şi să cuprindă trei faze. Doctorul Afridi a făcut nişte calcule rapide privind costurile unei asemenea campanii „punând la socoteală şi comisionul gras pe care-l includea întotdeauna, când îşi comunica preţul pentru câte o acţiune de-a celor de la CIA. Ar fi avut nevoie de 5, 3 milioane de rupii, adică în jur de 55 de mii de dolari americani, a informat-o el pe Sue.

La vremea respectivă, doctorul Afridi ajunsese deja la relaţii cordiale cu americanii şi era convins că Agenţia nu s-ar fi tocmit la bani. Era exact ce căutau cu disperare americanii – un agent care se putea mişca prin oraşele şi satele din Pakistan cu mare uşurinţă, fără să le trezească bănuieli nici militanţilor islamişti, nici agenţilor spionajului pakistanez. Era spionul perfect, iar americani îi plăteau bani frumoşi unuia ca el.

Sue era doar cea mai recentă dintr-o lungă serie de ofiţeri de la CIA, care fuseseră desemnaţi să lucreze cu doctorul Afridi, începând cu anul 2009, când acesta, cu istoria lui controversată, fusese abordat pentru prima oară de americani. Pe atunci în vârstă de aproape 50 de ani, se ridicase de la o condiţie umilă până la statutul de doctor principal în Teritoriul Khyber, din zonele tribale, chiar dacă era urmărit întruna de acuzaţii c-ar fi acceptat în mod curent atenţii de la furnizorii de materiale medicale, c-ar fi comandat proceduri chirurgicale care nu erau necesare şi c-ar fi vândut medicamentele de spital pe piaţa neagră1.[315]

Puţini erau cei care se îndoiau că doctorul Afridi ar fi fost dedicat ameliorării condiţiilor sanitare dintr-o regiune

315 Aryn Baker, „The murky past of the Pakistani doctor who helped the CIA”, în Time, 13 iunie 2012.

a lumii aflate printre cele mai sărace, dar era şi o gură spartă, căruia îi plăcea să spună glume deocheate colegelor medici şi cam prea grăbit să forţeze limitele eticii medicale, ca să câştige el nişte bani în plus. Acuzaţiile la adresa lui ajunseseră, până la urmă, la urechile lui Mangal Bagh, un fost şofer de autobuz devenit căpetenie războinică şi traficant de droguri în Teritoriul Khyber, care conducea o grupare obscură, denumită Lashkar-e-Islam. Tartorul îl convocase pe doctor la el acasă şi-i ceruse să-i plătească

O amendă de un milion de rupii – aproximativ zece mii de de lari – pentru infracţiunile care i se puneau în seamă. Afridi refuzase, iar Bagh îl răpise şi-l ţinuse ostatic o săptămână, până când

I se plătise.

Afridi lua parte la un simpozion medical în oraşul Peshawar, în noiembrie 2009, când potrivit unei relatări pe care a făcut-o ulterior anchetatorilor pakistanezi, fusese abordat de un bărbat care i se prezentase drept directorul de ţară pentru Pakistan al instituţiei caritabile internaţionale *Save the Children*. Pe numele său Michael McGrath, acesta se arătase pe loc interesat de activitatea doctorului Afridi, pe care-l invitase la Islamabad, ca să discute împreună la cină. Nu e clar dacă Afridi bănuise chiar de atunci c-ar fi existat şi vreo motivaţie suplimentară a interesului declarat pentru munca sa, dar, odată ajuns în capitala Pakistanului, în ziua planificată, fusese invitat la cină acasă la McGrath, într-un cartier select al Islamabadului. Acolo, spunea el, întâlnise o femeie înaltă şi blondă, în vârstă de aproape patruzeci de ani, pe care avea s-o descrie mai târziu având „un aer britanic”. Femeia se prezentase cu numele Kate şi devenise primul intermediar dintre doctorul Shakil Afridi şi

CIA.

„Salvaţi copiii” a negat că McGrath – sau vreunul dintre angajaţii lui – ar fi lucrat vreodată pentru CIA. Oficialităţile americane încă mai dezbat dacă organizaţia „Salvaţi copiii” a fost vreodată utilizată pentru spionaj, afirmând că, dacă Agenţia s-ar folosi de marile instituţii caritabile internaţionale pentru a-şi recruta viitorii agenţi, i-ar supune riscului de represalii pe toţi lucrătorii din domeniul ajutorării. Şi totuşi, când un raport de investigaţie pakistanez asupra colaborării doctorului Afridi cu CIA şi întâlnirii lui cu McGrath a fost făcut public în Pakistan, oficialităţile de la Islamabad au interzis imediat orice activitate a grupului caritabil pe teritoriul pakistanez1.

Americanii, însă, nu au negat niciodată faptul că, pe la mijlocul deceniului trecut, din ce în ce mai mulţi ofiţeri au fost introduşi de CIA în Pakistan sub acoperire, într-o serie de profesiuni care le-ar fi permis unor spioni să se mişte liber prin ţară. În timpul „şuvoiului” de ofiţeri ai Agenţiei care au pătruns în ţară în anii ’2005 şi 2006, când şi Art Keller fusese staţionat în zonele tribale, spionii americani se înghesuiau să intre în Pakistan, într-o căutare disperată de indicii despre locul unde se afla Osama bin Laden, exploatând la maximum regulile activităţii de spionaj internaţional, acceptate în mod curent.

După dezvăluirile Comisiei Church din anii 1970, CIA şi-a impus o politică de a nu recruta jurnalişti, clerici sau voluntari ai Corpului Păcii care să spioneze pentru ea, ceea ce până atunci se practicase în mod curent. Dar şefii cei mari ai Agenţiei au spus că regulile acestea inspirate de Church nu erau bătute-n cuie. Când a depus mărturie în faţa Comisiei de control asupra activităţii informative a Senatului, în 1996, directorul Agenţiei, John Deutch, a

spus că puteau exista cazuri de „ameninţare extremă la adresa naţiunii”, în care CIA s-ar fi putut vedea obligată să renunţe la politica respectivă. În anumite condiţii, a zis Deutch, „cred că este rezonabil să avem în vedere utilizarea în cunoştinţă de cauză a[316] oricărei posibile surse de informare” 1. CIA nu s-a sfiit niciodată să recruteze jurnalişti străini sau lucrători din domeniul ajutorării din alte ţări, dar oficialităţile americane au înţeles de mult pericolele pe care le presupunea utilizarea de lucrători umanitari ca spioni. Chiar şi aşa, CIA s-a dedat la tot felul de activităţi în perioada ce a urmat atacurilor din 11 septembrie 2001 – de la torturarea unor deţinuţi cu înecuri simulate până la uciderea militanţilor suspecţi, cu ajutorul dronelor înarmate –, folosindu-se de justificarea că operaţiunile respective erau necesare pentru menţinerea siguranţei naţiunii. Înmulţirea categoriilor de persoane care puteau fi recrutate pentru spionaj a fost o simplă tactică la care a recurs CIA în toiul unui război de lungă durată.

În cursul celor doi ani trecuţi de la prima întâlnire dintre doctorul Afridi şi femeia-ofiţer de la CIA, înaltă şi blondă, medicul pakistanez pusese pe picioare câteva campanii de sănătate publică – tot atâtea pretexte pentru colectarea de informaţii despre activităţile militante din zonele tribale. Campaniile de vaccinare erau considerate o bună activitate de faţadă pentru spionaj: informaţia legată de ADN putea fi culeasă de pe acele folosite pe copii şi analizată pentru găsirea de indicii despre unde se aflau agenţii organizaţiei Al-Qaida, pentru care CIA deţinea deja informaţia legată de ADN. în acea perioadă, doctorul Afridi a organizat şase campanii de vaccinare în Teritoriul

316 Declan Walsh, „Pakistan may be expelling aid groups foreign staff ”, în The New York Timesy 6 septembrie 2012.

Khyber, pentru care CIA îi plătise opt milioane de rupii[317][318]. Potrivit declaraţiei sale, era trecut la fiecare câteva luni de la un intermediar la altul, de la „Kate” la „Toni”, la „Sara” şi, în cele din urmă, la „Sue”, care primise cazul său în decembrie 2010.1 se dăduseră un laptop şi un transmiţător securizat, prin care să comunice cu CIA, şi era prevenit asupra americanilor care încercau să ia legătura cu el, când transmiţătorul scotea un piuit1.

La o lună după ce se declanşase campania de vaccinare la Abbottabad, Sue i-a spus doctorului Afridi să-şi concentreze activităţile pe cartierul protipendadei, Bilal Town, care era destul de aproape de sediul academiei militare numărul unu din Pakistan, echivalentă celei americane de la West Point. Programul de combatere a hepatitei-B se desfăşura deja de o manieră neglijentă, ignorând protocoalele stabilite, care impun o strategie atentă, cartier cu cartier, pentru campaniile de vaccinare. Doctorul Afridi nici măcar nu achiziţionase destule injecţii, pentru a fi sigur că toată lumea din populaţia-ţintă de femei cu vârste cuprinse între 15 şi 45 de ani primeau injecţiile multiple cerute de procesul de vaccinare. Câteva oficialităţi locale refuzaseră chiar să coopereze cu el, invocând faptul că nu avea permisiunea să desfăşoare activitatea de inoculare a vaccinului. Shaheena Mamraiz, o funcţionară care lucra în domeniul sănătăţii publice la Abbottabad, a spus că fusese uimită de agresivitatea cu care dăduse Afridi buzna în biroul ei, în martie 2011, purtând un costum negru de om de afaceri şi furnizându-i detaliile campaniei de vaccinare pe care o plănuia. Numai

317 Declaraţia lui John Deutch este disponibilă la adresa: http://intellit.muskingum.edu/cia_folder/ciarelations_folder/ciareldcistmt.html.

318 Din declaraţia doctorului Afridi, dată în faţa grupului de investigaţii pakistanez.

după ce fusese îndemnată de şeful ei acceptase să coopereze cu Afridi[319][320].

Bineînţeles, cine anume din zona oraşului Abbottabad şi împrejurimile sale urma să fie vaccinat nu conta pentru intermediarii de la CIA, care ţineau legătura cu doctorul Afridi. În primăvara anului 2011, un grup restrâns de ofiţeri din cadrul CTC de la Langley şi din centrul CIA de la Islamabad erau interesaţi doar de cartierul Bilâl Town, mai exact de complexul rezidenţial cu ziduri înalte de pe strada Pathan, pe care sateliţii-spion americani îl supravegheau deja de luni întregi. Intermediarii de la CIA nu i-au spus doctorului Afiridi nicio vorbă despre cine era persoana bănuită că s-ar fi ascuns în acea casă. Încă se mai specula intens dacă Osama bin Laden şi anturajul său locuiau chiar acolo, iar oficialităţile americane sperau să poată rezolva dilema, pătrunzând în casă. Luându-şi drept acoperire campania de vaccinare, CIA voia ca doctorul Afiidi să-şi introducă în acel complex de clădiri un om de-al său, care să obţină ceea ce nu reuşiseră soldaţii şi spionii americani după aproape un deceniu de căutări frenetice: dovada palpabilă a faptului că acolo se ascundea Osama bin Laden.

Dar nici Afridi, nici vreun membru al echipei sale nu a fost capabil să producă o asemenea dovadă. În ziua în care doctoral a vaccinat femeile care locuiau pe strada Pathan, singurele persoane care au refuzat vaccinările împotriva hepatitei-B au fost cele care locuiau în misterioasa reşedinţă, cele care foarte rar se aventurau în afara zidurilor înalte şi care-şi ardeau gunoiul, fără să-l trimită la centrul de colectare. I s-a spus lui Afridi că doi

319 Ibidem.

320 Sami Yousafzai, „The Doctor s grim reward”, Newsweek, 11 iunie 2012.

fraţi din Waziristan, cărora le plăcea să trăiască retraşi, numai ei şi familiile lor, locuiau în casă şi că pe bărbaţi nu-i interesa câtuşi de puţin să-şi cunoască vecinii. După alte investigaţii, o asistentă medicală din echipa lui Africii a reuşit să afle numărul de telefon celular al unuia dintre „fraţii" care locuiau în casă. A sunat la numărul acela de pe telefonul doctorului Afridi şi a vorbit cu un bărbat care i-a spus că era plecat de acasă – să sune din nou mai pe seară1.

Echipa de vaccinare nu a reuşit să pătrundă în complex, iar doctorul Afridi a hotărât că, dacă insista, le-ar fi stârnit suspiciuni celor dinăuntru şi i-ar fi determinat să-şi modifice obiceiurile[321]

sau chiar să fugă. Cum îşi terminase lucrul în Bilal Town, s-a dus cu seturile de vaccinare golite la Islamabad, unde-l aştepta Sue, cu maşina ei Toyota Land Cruiser, într-un loc dinainte stabilit. Doctorul i-a spus tot ce ştia despre oamenii care locuiau în complexul de clădiri. El i-a înmânat seturile de vaccinare golite, iar ea – 5, 3 milioane de rupii în bani-gheaţă.

De la o bază improvizată din estul Afghanistanului, patru elicoptere americane şi-au luat zborul, s-au îndreptat către est pe un cer fără lună şi au adus câteva zeci de tineri înarmaţi până-n dinţi să lupte într-o ţară în care Statele Unite nu declaraseră niciun război. Grupul de soldaţi din trupele SEAL ale Marinei se pregătiseră pentru un schimb de focuri sângeros cu nişte oameni de o loialitate feroce, care l-ar fi apărat pe Osama bin Laden – sau chiar cu militari pakistanezi. Un deceniu de operaţiuni secrete americane pe teritoriul Pakistanului dereglaseră în aşa hal relaţiile dintre doi prezumtivi aliaţi, încât o bătălie

321 Din declaraţia doctorului Afiridi, dată în faţa grupului de investigaţii pakistanez.

înverşunată între soldaţi americani şi pakistanezi în orăşelul de protipendadă care era Abbottabad devenise un risc pe care militarii din trupele SEAL nu-l excludeau în momentul în care au coborât la sol, în interiorul complexului de clădiri în care se ascundea Osama bin Laden.

Existaseră semne rău-prevestitoare ale dezastrului, când elicopterele ajunseseră la destinaţie. Unul dintre ele fusese prins într-un vârtej de vânt şi obligat să aterizeze forţat, după ce coada i se izbise de zidul complexului, un ghinion care amintea de misiunea eşuată din 1980, de salvare a ostaticilor americani din Iran. Dar, odată ce militarii din trupele SEAL au pătruns în casa de pe strada Pathan cu explozibili C-4 şi s-au repezit pe scări în sus, Bin Laden şi-a găsit sfârşitul rapid. Americanii l-au văzut pe şeful organizaţiei Al-Qaida în capul scărilor de la etajul al doilea, trăgând cu ochiul din camera lui, iar unul dintre membrii comandoului a tras şi l-a nimerit în partea dreaptă a feţei. A căzut pe spate în dormitor şi a rămas acolo, zvârcolindu-se pe podea, într-o baltă de sânge. Militarii din trupele SEAL au făcut fotografii cu cadavrul lui Osama bin Laden, apoi l-au introdus într-un sac de plastic pentru cadavre şi l-au coborât pe scări, iar de acolo, afară, în curte1.

La nici patruzeci de minute după ce sosiseră elicopterele la Abbottabad, cea mai costisitoare şi mai exasperantă vânătoare a unui singur om din toată istoria s-a sfârşit. Militarii din trupele SEAL au distrus elicopterul doborât la pământ, ca să-i împiedice pe pakistanezi să ajungă la echipamentul de navigaţie strict secret dinăuntru, singură coada retezată a elicopterului supravieţuind distrugerii planificate. Apoi s-au îngrămădit în elicopterul *Blackhawk* funcţional şi într-unul marca

Chinook, pe care-l aduseseră ca rezervă. Aparatele şi-au luat zborul înspre vest, s-au întors în Afghanistan, ducându-l pe Bin Laden mort şi zeci de *hard diskuri*, telefoane celulare şi *sti*ckuri de memorie, pe care le găsiseră prin tot complexul de clădiri.

Detaliile raidului întreprins după Bin Laden s-au scurs în Pakistan abia mai târziu în acea zi. Când s-a aflat, Asad Munir stătea şi se uita fascinat la televizorul din camera sa de zi. Era convins că povestea era mai complicată de-atât. Fostul şef al centrului ÎŞI de la Peshawar, omul care vorbea reverenţios despre vremurile în care lucra cu CIA, la câteva luni după atacurile de la 11 septembrie 2001, era convins că Agenţia n-ar desfăşură niciodată o acţiune militară în mijlocul ţării sale, fără ajutorul soldaţilor sau al spionilor pakistanezi. „Cum ar putea?”, îşi amintea el că se gândise atunci. „CIA nu are soldaţii ei”.

Dar iată că, în acea noapte, CIA chiar avusese soldaţii ei.[322]

În lunile dinainte ca misiunea să fie lansată, în timp ce sateliţii-spion care-şi aţintiseră obiectivul de sus, din spaţiu, şi făceau fotografii ale casei de pe strada Pathan, iar doctorul Afridi şi echipa sa încercau să pătrundă în complexul de clădiri, oficialităţi ale armatei şi spionajului americane au prezentat la Casa Albă câteva opţiuni de atac. Opţiunea considerată cea mai puţin riscantă, de a folosi un bombardier invizibil B-2, care să se strecoare pe lângă radarele pakistaneze şi să facă una cu pământul tot complexul de clădiri, a fost eliminată, fiindcă nu i-ar fi adus Administraţiei Obama nicio dovadă concretă a faptului că

322 Mark Bisonnette (zis şi Mark Owen), No Easy Day: The Firsthand Account ofthe Mission That Killed Osama Bin Laden, Dutton, New York, 2012, p. 254.

Osama bin Laden fusese omorât în cursul operaţiunii. Autorităţile pakistaneze ar fi delimitat zona cu cordoane şi ar fi trecut molozul prin sită, iar Statele Unite n-ar fi aflat decât acele detalii pe care ar fi binevoit să le dezvăluie cei de la ÎŞI.

Preşedintele Obama, în schimb, a optat pentru varianta mai riscantă, trimiţându-i pe militarii din trupele SEAL în adâncime, pe teritoriul pakistanez, ca să-l ucidă pe Osama bin Laden. Pe lângă pericolele evidente ale unei asemenea operaţiuni, oficialii se temeau să trimită trupe de sol americane atât de departe în Pakistan. Până atunci, singurele misiuni de luptă pe care militarii americani le desfăşuraseră pe teritoriul Pakistanului fuseseră în zonele tribale. Avuseseră loc la câţiva kilometri de frontiera cu Afghanistanul, permiţând o retragere la fel de rapidă pe teritoriul afghan, dacă s-ar fi întâmplat să meargă ceva prost.

Mai era şi întrebarea cu care se luptau liderii americani de ani de zile: ce autoritate ar fi putut invoca Statele Unite pentru a-şi trimite trupele într-o ţară cu care America nu se afla în război? Aceeaşi întrebare şi-o pusese Donald Rumsfeld în zilele de după atacurile de la 11 septembrie 2001, uitându-se cu invidie la capacitatea agenţiei de spionaj de a purta război oriunde pe glob. În anii care trecuseră de atunci, juriştii şi strategii smulseseră uşor-uşor câte o fărâmă din peretele despărţitor, care separa munca soldaţilor de a spionilor. Rivalităţile dintre Pentagon şi CIA, din prima parte a deceniului, provocaseră o destindere şi o nouă calibrare a lucrurilor, în care militarii de la operaţiuni speciale, aflaţi în misiuni de luptă sau de spionaj, erau transformaţi temporar în cadre ale Agenţiei.

Aşa că, atunci când preşedintele Obama s-a

pronunţat definitiv în legătură cu operaţiunea de lichidare a lui Osama bin Laden, un deceniu întreg de evoluţie a modului în care America îşi purta războaiele i-a oferit mai multe opţiuni decât avuseseră la dispoziţie predecesorii săi în funcţia de preşedinte al Statelor Unite. Urma să fie o misiune militară americană, desfăşurată de echipe din trupele SEAL ale Marinei Militare. Dar întreaga echipă trebuia să fie transfigurată pentru acea misiune – pusă sub autoritatea Titlului 50, prin care revenea CIA autoritatea de a lansa operaţiuni sub acoperire. Preşedintele Barack Obama l-a numit pe directorul Agenţiei, Leon Panetta, la conducerea întregii operaţiuni.

Din momentul în care au decolat ehcopterele *Blackhawk* de la baza din Jalalabad, din Afghanistan, până în minutele tensionate în care militarii din trupele SEAL şi-au croit drum pe scările întunecate ale casei de pe strada Pathan şi apoi până în momentele finale, când ehcopterele s-au ridicat de la pământ, ducând cu ele trupul neînsufleţit al lui Osama bin Laden, Panetta le-a retransmis date ale misiunii, actualizate continuu, oficialităţilor Administraţiei Obama, care se înghesuiau în Camera de Criză de la Casa Albă, privindu-le pe monitor. Membru democrat al Congresului – şi liberal – din partea statului California, om care aflase doar cu puţin timp înaintea sosirii sale la Langley că o mare parte din treaba lui de şef al Agenţiei urma să fie împărţitul de sentinţe de condamnare la moarte pentru duşmana Americii de oriunde în lume, Leon Panetta deţinea mecanismul de control al maşinii de ucis. Pe măsură ce operaţiunea se desfăşură, el îşi ţinea o mână în buzunar, pipăind cu degetele un şirag de mătănii1.

Tensiunea sufocantă din Camera de Criză de la Casa Albă s-a mai risipit numai după ce toţi militarii din trupele SEAL se urcaseră în elicoptere şi părăsiseră spaţiul aerian

al Pakistanului, fără să se angajeze în vreo confruntare cu forţele aeriene pakistaneze. Dar de unde plecaseră ei, la Abbottabad, carcasa unuia dintre elicopterele *Blackhawk* încă mai ardea şi mai multe cadavre zăceau pe podeaua casei în care soldaţii îşi făcuseră treaba lor violentă.

Cineva trebuia să le explice pakistanezilor ceea ce tocmai se văzuse pe monitor desfăşurându-se.

Povara i-a revenit amiralului Mike Mullen, preşedintele Comitetului Reunit al Şefilor de State-Majore, care fusese un fel de „repară-tot" al relaţiilor dintre Statele Unite şi Pakistan, pe măsură ce acestea se împotmoliseră criză după criză. Fiul unui agent de presă de la Hollywood, care de tânăr cunoscuse valoarea cultivării de relaţii personale, Mullen îşi crease nişte raporturi apropiate cu generalul Kayani – fostul şef al spionajului pakistanez de la ÎŞI devenit şef al armatei –, în timpul unor cine fără număr şi fără capăt la reşedinţa lui Kayani de la Islamabad. Cei doi discutau până târziu în noapte despre securitatea precară a Pakistanului într-o regiune dominată de India, China şi Rusia, gazda fumând ţigară după ţigară, chiar şi în timp ce avea în faţă câte un fel de mâncare. Mullen îşi omorâse timpul, în zborurile către Islamabad, citind *Freedom at Midnight*[323] [324]*y* o carte clasică, din 1975, despre independenţa Indiei faţă de Imperiul Britanic şi separarea dintre India şi Pakistan. După cum a observat un membru al echipei care-l însoţea pe Mullen în călătorie, cei doi generali chiar şi arătau la fel, văzuţi din spate – cam aceeaşi înălţime, aceeaşi culoare a părului, aceeaşi uniformă kaki uşor şifonată,

323 Dintr-un interviu acordat de Leon Panetta ziarului The New York Times, nepublicat.

324 Larry Collins, Dominique Lapierre, Freedom at Midnighty Harper-Collins Publishers, 1975 (n. tr.).

acelaşi pas greoi –, singurul lucru care-i deosebea fiind fumul de ţigară care-i învăluia capul generalului pakistanez.

De la un telefon din afara Camerei de Criză de la Casa Albă, Mullen l-a sunat pe Kayani şi l-a informat de ceea ce se întâmplase cu puţin timp înainte.

Kayani ştia deja elementele de bază. Cu câteva ore mai devreme, primise un telefon de la unul dintre aghiotanţii săi, care-i spusese că un elicopter se prăbuşise în Abbottabad. Primul lui gând fusese că Pakistanul fusese atacat de India şi le ordonase imediat comandanţilor săi din forţele aeriene să arunce în luptă avioane F-16, ca să respingă invazia1. Dar grijile iniţiale faţă de un atac indian s-au risipit curând şi, până să fie sunat de Mullen, Kayani ştia deja că americanii lansaseră un raid în ţara sa.

În acea convorbire telefonică tensionată, Mullen a zis că soldaţii americani intraseră în complexul de clădiri din Abbottabad şi-l uciseseră pe Osama bin Laden. Rămăsese la faţa locului un elicopter american, care fusese doborât la pământ[325][326]. Apoi, Mullen a ridicat o chestiune pe care oficialităţile americane o tot dezbătuseră, de când fusese confirmată moartea lui Bin Laden: preşedintele Obama trebuia să facă o declaraţie publică în acea noapte sau să aştepte ziua următoare? La Islamabad, însă, era deja zi, iar generalul Kayani i-a spus lui Mullen că preşedintele ar fi trebuit să facă un anunţ cât de curând posibil – fie şi numai ca să explice de ce ardea un elicopter american în centrul Pakistanului.

---

325 Peter Bergen, Manhunt: The Ten-Year Searchfor Bin Laden - from 9/11 to Abbottabady Crown, New York, 2012, p. 235.

326 Detaliile convorbirii telefonice dintre Mullen şi Kayani provin de la doi oficiali americani, care aveau cunoştinţă direct despre ce se aflase din acea discuţie.

După alte câteva minute, discuţia s-a încheiat şi ambii generali au pus receptoarele înapoi în furcă.

Kayani, a cărui funcţie de şef al forţelor armate pakistaneze îl făcea să fie cea mai puternică figură politică din ţară, se confrunta cu cea mai gravă criză a carierei sale îndelungate. În câteva zile, generalii de vârf ai Pakistanului aveau să-l jupoaie de viu, pentru că permisese ca Statele Unite să încalce suveranitatea Pakistanului, dar, pe durata convorbirii telefonice, păstrase un ton conciliant, fiindcă Osama bin Laden tocmai fusese omorât, la niciun kilometru depărtare de prima academie militară a ţării sale. Dacă s-ar fi răstit la Mullen chiar în acea noapte, se gândise Kayani, probabil că le-ar fi alimentat americanilor bănuielile că autorităţile pakistaneze într-adevăr găzduiau terorişti, ceea ce ar fi condus la o ruptură permanentă a relaţiilor dintre Statele Unite şi Pakistan. Ca ofiţer mândru, care atinsese apogeul carierei sale militare, Kayani se confrunta cu o alegere deloc plăcută. Risca să pară fie complice la ascunderea lui Osama bin Laden, fie incompetent, fiindcă nu fusese capabil să-l împiedice pe omul cel mai vânat de pe suprafaţa planetei să se refugieze în interiorul ţării sale. Generalul Kayani a optat pentru a doua variantă.

Adevărul este că până şi ultimele zvâcniri ale relaţiilor productive dintre Statele Unite şi Pakistan se stinseseră, în cea mai mare parte, în momentul în care Osama bin Laden a fost ucis. Episodul Raymond Davis înveninase relaţia dintre Leon Panetta şi şeful de la ÎŞI generalul Pasha, iar oficialităţile şi aşa puţine din Administraţia Obama care mai ţineau ridicat steagul bunelor oficii dintre Washington şi Islamabad se răreau din ce în ce mai mult. Ambasadorul Cajneron Munter trimitea rapoarte zilnice la Washington despre imptactul negativ al

campaniei de atacuri cu drone înarmate, iar amiralul Mullen era, în linii mari, de acord cu Munter: CIA părea să ducă un război într-un vid, nepăsătoare la ramificaţiile pe care le puteau avea, în relaţiile Americii cu autorităţile pakistaneze, atacurile cu drone.

CIA căpătase aprobare de la Casa Albă să desfăşoare atacuri cu rachete în Pakistan, chiar şi atunci când strategii Agenţiei nu erau siguri pe cine anume omorau. În baza regulilor pentru aşa-numitele lovituri cu semnătură termică, deciziile de a lansa rachetele de pe drone puteau fi luate chiar dacă numai în funcţie de unele tipare de activităţi considerate suspecte. O dată în plus, ştacheta fusese coborâtă, când venea vorba de activităţi cu impact fatal.

De exemplu, dacă se observa că un grup de tineri „bărbaţi de vârsta serviciului militar" intrau şi ieşeau dintr-o tabără suspectată de a pregăti militanţi şi dacă se considera că ei purtau arme, aceştia puteau trece drept ţinte legitime. Oficialităţile americane admit că e destul de dificil să evaluezi vârsta unei persoane de la câteva sute de metri înălţime, plus că, în zonele tribale pakistaneze, un „bărbat de vârsta serviciului militar" poate avea şi numai 15 sau 16 ani1. Folosindu-se de asemenea definiţii vagi, pentru a determina cine era „combatant" şi, prin urmare, o ţintă legitimă, oficialii Administraţiei Obama şi-au îngăduit să pretindă că loviturile de drone din Pakistan nu omorâseră civili. Era un fel de jonglerie logică: într-o zonă recunoscută pentru activităţile militante, orice bărbat de vârsta serviciului militar era considerat a face parte din categoria luptătorilor inamici. De aceea, oricine era omorât în cursul unui atac cu drone, în acea zonă, era categorisit drept combatant, cu excepţia cazului în care apăreau informaţii explicite, post-mortem, care dovedeau

că persoana fusese nevinovată.

Primejdiile unei asemenea abordări au fost scoase la iveală pe 17 martie 2011, la doar două zile după eliberarea din închisoare a lui Raymond Davis, după tot aranjamentul cu „banii de sânge”, şi[327]

scoaterea lui urgentă din Pakistan. Dronele de la CIA s-au năpustit asupra unei reuniuni a consiliului tribal din satul Datta Khel, din Waziristanul de Nord, omorând zeci de bărbaţi. Ambasadorul Munter şi unii funcţionari de la Pentagon au considerat că momentul planificării atacului fusese unul dezastruos, iar unii oficiali americani au bănuit că lovitura masivă fusese o răbufnire de mânie din partea celor de la CIA pentru episodul Davis. Munter s-a gândit că şeful de la ÎŞI generalul Pasha, îşi pusese reputaţia în pericol, ca să ajute la rezolvarea cazului Raymond Davis şi că lovitura din satul Datta Khel putea fi văzută ca un şut în boaşe deliberat. Lucru şi mai important, însă, mulţi oficiali americani au considerat că atacul dronelor fusese unul organizat de mântuială şi că muriseră zeci de oameni, care n-ar fi trebuit să moară.

Alte oficialităţi americane au luat apărarea Agenţiei, spunând că reuniunea tribală era, de fapt, o întâlnire a militanţilor cu stagii vechi şi, prin urmare, o ţintă legitimă. Dar atacul cu drone a dezlănţuit o reacţie furioasă în Pakistan. Generalul Kayani a făcut o declaraţie publică rară, spunând că operaţiunea fusese dusă la îndeplinire „cu un total dispreţ faţă de viaţa omului”, iar protestele de stradă din Lahore, Karachi şi Peshawar au forţat închiderea temporară a consulatelor americane din oraşele respective.

---

327 Regulile care guvernau „loviturile cu semnătură termică” ale Agenţiei i-au fost descrise autorului de patru oficiali guvernamentali americani

Munter nu era împotriva programului de atacuri cu dronele, dar credea că Agenţia se comporta fără discernământ şi că poziţia lui de ambasador devenise nesustenabilă. Relaţiile dintre el şi şeful centrului CIA de la Islamabad, şi aşa încordate din cauza neînţelegerilor pe care le avuseseră în rezolvarea cazului Raymond Davis, au degenerat şi mai tare, când Munter a cerut să fie înştiinţat de CIA înaintea fiecărei lansări de rachete şi să i se dea şansa de a contramanda orice asemenea operaţiune1. În timpul unei înfruntări cu strigăte între cei doi, Munter a încercat să[328]

se asigure că şeful de centru ştia cine era şeful acolo şi tot ce-a obţinut a fost că i s-a reamintit cine deţinea cu adevărat puterea în Pakistan: „Nu dumneata eşti ambasadorul!” s-a răstit Munter. „Aveţi dreptate, şi nici nu vreau să fiu eu ambasadorul!” i-a replicat şeful centrului CIA.

Această luptă pentru teritoriu s-a răspândit până la Washington, iar la o lună după lichidarea lui Bin Laden, consilierii de rang înalt ai preşedintelui Obama au pornit o bătălie pe faţă, într-o reuniune a Consiliului pentru Securitate Naţională, legată de cine era cu adevărat şeful în Pakistan. Munter, care a luat parte la respectiva reuniune, din iunie 2011, prin intermediul unei videoconferinţe securizate prin satelit, a început să argumenteze că el însuşi ar fi trebuit să aibă drept de veto în cazurile specifice de atacuri cu drone. Utilizând o terminologie din fotbalul european, el a spus că trebuie să i se dea un „cartonaş roşu”, cu care să anuleze loviturile preconizate.

Leon Panetta l-a întrerupt pe ambasador la jumătatea

328 Dintr-un interviu al autorului cu doi oficiali guvernamentali americani.

frazei, spunându-i că Agenţia fusese autorizată să facă exact ce dorea în Pakistan. Nu avea nevoie de acordul lui pentru absolut nimic. „Nu lucrez pentru dumneavoastră”, i-ar fi spus Panetta lui Munter, după cum relatau mai multe persoane care au luat parte la reuniune.

Dar Secretarul de Stat Hillary Clinton i-a luat apărarea lui Munter. S-a întors către Panetta şi i-a spus că nu avea dreptate să pornească de la premisa că putea să-l dea la o parte pe ambasador şi să lanseze atacuri în contra voinţei lui. „Ba nu, Hillary – i-a întors-o Panetta –, dimpotrivă, tu eşti cea care greşeşte, şi încă rău de tot”. 1

S-a lăsat o linişte uimită şi consilierul pentru securitate naţională Tom Donilon a încercat să reia frâiele reuniunii, reducând la tăcere[329]

sfada celorlalţi consilieri. În săptămânile de după această întâlnire, Donilon a reuşit să obţină un fel de compromis: lui Munter i se recunoştea dreptul de a ridica obiecţii faţă de fiecare atac de dronă luat individual, în schimb CIA putea să-şi susţină poziţia la Casa Albă şi să obţină aprobare pentru atacuri chiar şi în ciuda obiecţiilor ambasadorului. Lui Munter i s-a acordat, în cel mai bun caz, un „cartonaş galben”. CIA lui Obama câştigase încă o bătălie.

În lunile următoare, Munter şi-a dat seama că era tot mai marginalizat. Chiar şi amiralul Mullen, care din toată Administraţia fusese pe vremuri unul dintre cei mai remarcabili susţinători ai menţinerii unor relaţii cât de cât funcţionale cu Islamabadul, căpătase o viziune mai sumbră despre Pakistan, după raidul de lichidare a lui Osama bin Laden. Nu numai că Mullen avea bănuielile lui că era cineva, la nivel foarte înalt, din armata sau din spionajul

329 Detaliile certei de la reuniunea Consiliului pentru Securitate Naţională provin de la doi participanţi la întâlnire.

pakistanez, care-l ţinuse ascuns pe Bin Laden, dar i se adusese la cunoştinţă şi o informaţie uimitoare: spionii americani deţineau interceptări de convorbiri telefonice, care păreau să demonstreze că asasinarea lui Syed Saleem Shahzad, un jurnalist pakistanez care făcuse o investigaţie despre legăturile dintre ÎŞI şi grupările militante pakistaneze, fusese dusă la îndeplinire de spionii propriei sale ţări. Shahzad fusese omorât în bătaie şi aruncat într-un canal de irigaţii, undeva la o sută treizeci de kilometri sud de Islamabad. Potrivit unor declaraţii clasificate ale agenţiilor de spionaj americane, lichidarea fusese ordonată de la cel mai înalt nivel al ÎŞI pakistanez, de către însuşi generalul Ahmad Shuja Pasha.

Nu mult după aceea, un pont primit separat avertiza că două camioane suspecte cu îngrăşăminte călătoreau pe rutele de aprovizionare folosite de NATO, ca să ajungă din Pakistan în Afghanistan. Pontul era vag şi vorbea numai despre faptul c-ar fi putut fi folosite cele două camioane ca bombe şi transferate în Afghanistan pentru un eventual atac împotriva unei baze militare americane1. Oficialităţi militare din Afghanistan ale Statelor Unite i-au telefonat generalului Kayani în Pakistan şi l-au alertat, iar acesta a promis că respectivele camioane aveau să fie oprite înainte să ajungă la graniţa pakistanezo-afgană.

Dar pakistanezii n-au acţionat în niciun fel. Camioanele au staţionat în Waziristanul de Nord timp de două luni, timp în care agenţii reţelei Haqqani le-au transformat în maşini-capcană cu bombe suficient de puternice pentru a ucide sute de oameni. Informaţiile americanilor despre locul unde erau ţinute camioanele s-au dovedit confuze, dar amiralul Mullen era convins că, dată fiind istoria contactelor dintre cei de la ÎŞI şi membrii reţelei Haqqani, spionii pakistanezi erau capabili să pună

capăt oricărui atac. La data de 9 septembrie 2011, camioanele se îndreptau deja spre Afghanistan, iar comandantul-şef al trupelor americane din regiune, generalul John Allen, aflat într-o deplasare la Islamabad, l-a îndemnat pe generalul Kayani să le oprească. Kayani i-a spus lui Allen că urma „să dea un telefon”, ca să prevină un atac iminent, ceea ce era de natură să provoace unele ridicări din sprâncene, pentru că părea să indice o relaţie deosebit de strânsă dintre membrii reţelei Haqqani şi structurile de securitate ale Pakistanului[330][331].

Ulterior, în ajunul celei de-a zecea comemorări a raidurilor împotriva turnurilor gemene de la World Trade Center şi Pentagonului, unul dintre camioane a parcat lângă zidul exterior al unei baze militare a Statelor Unite din provincia Wardak, din estul Afghanistanului. Şoferul a detonat bombele dinăuntrul vehiculului şi explozia a făcut o breşă în zidul bazei. Peste şaptezeci de puşcaşi marini americani din interiorul bazei au fost răniţi, iar şrapnelul a ucis o fetiţă afghană de opt ani, care stătea şi privea de la o depărtare de aproape un kilometru1.

Atentatul l-a înfuriat pe Mullen şi l-a convins că generalul Kayani nu era sincer interesat să pună capăt legăturilor dintre militarii săi şi grupările islamiste, precum reţeaua Haqqani. Alte oficialităţi americane erau deja convinse de acest lucru de mai mulţi ani, dar Mullen crezuse despre Kayani că era un general pakistanez dintr-un alt aluat, un om care vedea în legăturile dintre ÎŞI şi talibani sau reţeaua Haqqani, sau gruparea Lashkar-e-Taiba, nimic altceva decât un pact sinucigaş. Atacul cu bombă din provincia Wardak a fost o dovadă, pentru

330 Dintr-un interviu al autorului cu doi oficiali americani.

331 Declan Walsh, „US bomb warning to Pakistan ignored”, în The Guardian, 22 septembrie 2011.

Mullen, că Pakistanul se deda unui joc ticălos şi ucigaş.

La câteva zile după explozia de la baza militară – şi îndată după ce reţeaua Haqqani a lansat un alt atac neruşinat, acum împotriva complexului de clădiri al ambasadei americane de la Kabul –, amiralul Mullen a urcat Colina Capitoliului, pentru a face ultima sa declaraţie în faţa Congresului Statelor Unite, ca preşedinte al Comitetului Reunit al Şefilor de State-Majore. Până la urmă, a transmis un mesaj fără menajamente, pe care funcţionarii de la Departamentul de Stat au încercat – n-au reuşit – să-l mai înmoaie, în cele câteva ore înainte ca Mullen să apară în faţa Comisiei Senatului pentru Forţele Armate.

Spionii pakistanezi ţineau frâiele insurgenţei de pe teritoriul Afghanistanului, le-a spus Mullen membrilor comisiei din Congres, şi se murdăriseră pe mâini cu sângele militarilor americani şi al civililor afghani omorâţi: „Reţeaua Haqqani – a zis el – acţionează ca un veritabil braţ înarmat al ÎŞI pakistanez”.

Chiar şi după un deceniu tumultuos de relaţii dintre Statele Unite şi Pakistan, nicia oficialitate americană de la vârf nu lansase vreodată o acuzaţie atât de directă în public. Afirmaţia cântărea cu[332]

atât mai greu, cu cât fusese făcută de amiralul Michael Mullen, pe care oficialităţile pakistaneze îl considerau unul dintre puţinii aliaţi care le mai rămăseseră la Washington. Generalii din Pakistan au rămas uimiţi de comentariile lui Mullen şi niciunul dintre ei mai tare decât vechiul său prieten, generalul Ashfaq Parvez Kayani.

Relaţia dintre ei era de domeniul trecutului. Cei doi nu şi-au mai vorbit după declaraţia lui Mullen – fiecare se

332 Ray Rivera şi Sangar Rahimi, „Deadly truck bomb hits NATO outpost in Afghanistan”, în The New York Times, 11 septembrie 2011.

simţea trădat de celălalt.

La câteva zile după lichidarea lui Osama bin Laden, doctorul Shakil Afridi a primit un apel urgent de la Sue, intermediara din relaţia sa cu CIA1. Consecinţele operaţiunii americanilor încă mai tulburau apele în Pakistan, iar Afridi nu mai auzise de nimeni de la CIA, de când militarii din trupele SEAL ale Marinei Militare luaseră cu asalt casa din Abbottabad. Pe măsură ce detaliile operaţiunii erau făcute publice, Afridi a înţeles, în fine, de ce fusese la Abbottabad, de ce i se ceruse de la CIA să-şi concentreze activitatea pe cartierul Bilal Town şi de ce stârnise atât de mult interes acea casă de pe strada Pathan. Sue i-a spus doctorului Afridi să vină de îndată la Islamabad – într-unul din locurile lor obişnuite de întâlnire.

Nu mai e sigur pentru tine să stai în Pakistan, l-a informat Sue pe doctor, când s-au întâlnit. Cei de la ÎŞI porniseră deja la vânătoare, să găsească pe oricine i-ar fi putut ajuta pe americani să-l depisteze pe Osama bin Laden, şi era numai o chestiune de timp ca lucrurile făcute de el pentru CIA să iasă la iveală. I-a spus că trebuie să se urce într-un autobuz şi să se îndrepte spre vest, să treacă frontiera în Afghanistan. I-a dat un număr de telefon şi l-a[333]

Instruit să sune la numărul respectiv, după ce ajungea la staţia de autobuze din Kabul. Odată ajuns acolo, avea să primească instrucţiuni suplimentare.

Africii, însă, nu s-a dus. Doctorul a presupus că, de vreme ce Agenţia nu-i spusese nicio vorbă despre faptul c-ar fi fost implicat în vânătoarea lui Osama bin Laden, era

333 Din declaraţia doctorului Afridi, dată în faţa grupului de investigaţii pakistanez. Afirmaţiile sale au fost confirmate independent de un oficial american, care avea cunoştinţă directă despre contactele lui Afridi cu CIA, după raidul de la Abbottabad.

în siguranţă în propria-i ţară şi nu avea cum să fie prins în plasa pe care o întinseseră serviciile de spionaj pakistaneze, după raidul de la Abbottabad. A fost o teribilă eroare de calcul din partea lui. Până la finele lui mai, doctorul Affidi fusese arestat de îŞI şi băgat la închisoare.

După ani întregi de relaţii tumultuoase între CIA şi Direcţia ÎŞI a Pakistanului, după cazurile de ipocrizie a fiecărei părţi faţă de cealaltă şi după învinuirile reciproce ivite după ce un prestator de la CIA ucisese doi oameni în Lahore şi astfel trăsese larg draperiile după care se ascundea noul front al războiului secret al Americii în Pakistan, cazul doctorului Shakil Aff idi a demonstrat cât de mult se degradaseră lucrurile pentru Statele Unite şi Pakistan. ÎŞI arestase o sursă-cheie a celor de la CIA, un om care jucase un rol important în efortul de depistare a celui mai căutat dintre toţi teroriştii lumii, şi-l aruncase într-o temniţă din Peshawar.

Desigur, nicio ţară nu-şi priveşte cu ochi buni cetăţeanul pe care-l prinde lucrând pentru un serviciu de spionaj străin. Dar, lucru de-a dreptul bizar, doctorul Afridi nu a fost acuzat de trădare sau de spionaj, nici măcar n-a fost condamnat după legea pakistaneză. În loc de asta, s-a trezit în faţa unui tribunal din Peshawar, pentru încălcarea unei legislaţii obscure din epoca dominaţiei britanice – Reglementarea Infracţiunilor de Frontieră –, după care sunt guvernate zonele tribale din Pakistan. Afridi se alăturase unei „conspiraţii menite să poarte război împotriva statului”, a stabilit curtea, din cauza legăturilor sale cu Lashkar-e-Islam, gruparea militantă condusă de şoferul de autobuz transformat în traficant de droguri, care-l răpise în anul 2008.

Pentru că le oferise tratamente medicale luptătorilor lui Bagh şi fiindcă arătase ceea ce tribunalul a descris

drept „iubirea lui pentru Mangal Bagh”, doctorul Afridi a fost condamnat la 33 de ani de închisoare1.

Când a fost pronunţată sentinţa, gruparea Lashkar-e-Islam a emis un comunicat public, în care nega vehement orice legături cu „omul acesta neruşinat” Afridi nu era câtuşi de puţin vreun apropiat al grupării, din cauza obiceiului său de a-şi taxa exagerat de mult pacienţii[334][335].

Capitolul 16 *Foc din cer*

„Totul e de-a-ndoaselea”. W. George Jameson într-o dimineaţă de la sfârşitul verii anului 2012, cu câteva zile înainte să preia conducerea Agenţiei Centrale de Informaţii, generalul David Petraeus i-a făcut o vizită lui Michael Hayden, al treilea şi ultimul director al CIA din timpul Administraţiei Bush. Cei doi urcaseră treptele ierarhiei militare în aceeaşi perioadă, însă fiecare alesese un alt drum, şi nu fuseseră deloc apropiaţi. Hayden fusese un expert în spionajul militar şi condusese Agenţia ultrasecretă de Securitate Naţională, timp de câţiva ani, înainte să preia postul de la Langley. Petraeus îşi construise cariera în unităţi combatante, conducând războaiele din Irak şi Afghanistan şi devenind şeful Centrului de Comandă al Statelor Unite. Ajunsese unul dintre cei mai lăudaţi şi lăudabili generali americani.

Cei doi generali au luat împreună un mic-dejun cordial acasă la Hayden, care i-a dat sfaturi lui Petraeus despre cum se cerea tratată dinamica tribală de la Langley. După cum ştia deja Hayden, ofiţerii operativi şi analiştii

---

334 Din documentele tribunalului, incluse într-un memorandum întocmit de un agent politic adjunct din Teritoriul Khyber, pentru comisarul-şef al poliţiei, JIT, Ramura specială, Peshawar. Documentele au fost obţinute de autor.

335 Agenţia France Press, „Lashkar-i-Islami denies links with Shakil Afridi”, 31 mai 2012.

puteau fi foarte devotaţi, dar ţâfnoşi, nu salutau corespunzător şi dovedeau, câteodată, prea puţină toleranţă pentru superiorii ierarhici. Când micul-dejun era în toi, discuţia a devenit serioasă şi Hayden i-a lansat un avertisment lui Petraeus.

CIA se schimbase, poate chiar definitiv, a spus el, şi exista pericolul real să se transforme într-o variantă mai mică şi mai secretoasă a Pentagonului.

„Niciodată nu a semănat CIA mai mult cu OSS”, a zis Hayden, referindu-se la clica de asasini din umbră a lui William Donovan. După un deceniu de război secret, vânătoarea de oameni şi operaţiunile de lichidare dirijată mistuiau Agenţia şi, dacă lucrurile o ţineau tot aşa, se putea foarte bine ca într-o bună zi ea să nu mai fie capabilă să-şi îndeplinească misiunea considerată a fi primară – aceea de a spiona. „CIA nu este OSS”, a continuat Hayden. „Este serviciul de colectare de informaţii al naţiunii, la nivel global. Şi trebuie să-ţi impui, ca pe o disciplină, să-ţi organizezi timpul în aşa fel, încât să mai faci şi altceva decât contraterorism”. 1

De bună seamă că Hayden însuşi făcuse mai mult decât îi cerea funcţia pentru accelerarea unei asemenea transformări. O agenţie de spionaj care, de la 11 septembrie 2001, fusese deplânsă ca fiind plină de ifose şi temătoare să-şi asume riscuri, trecuse, sub privirile atente a patru directori succesivi, la o frenezie a omorurilor, în acea lungă vară fierbinte din Pakistan, din lunile ce au urmat lichidării lui Osama bin Laden, CIA omorâse un şir de agenţi ai organizaţiei Al-Qaida, printre care şi pe Atiyah Abd al-Rahman, care fusese omul de legătură al lui Bin Laden cu lumea exterioară, câtă vreme se ascunsese în Abbottabad. La Washington, unii îl comparau pe preşedintele Obama cu Michael Corleone în minutele

finale din seria *Naşuly* când le ordona locotenenţilor săi, cu sânge rece, să-i elimine duşmanii, într-o răbufnire de violenţă bine calculată.

Cu 35 de ani mai devreme, după ce detaliile toxice ale eforturilor depuse de CIA pentru a ucide lideri străini au scăpat în[336]

opinia publică, preşedintele Gerald Ford a ordonat interzicerea asasinatelor, despre care a sperat că avea să-i împiedice pe viitorii preşedinţi ai Statelor Unite să se lase prea devreme seduşi de operaţiunile secrete. Dar în deceniul scurs de la teribilele atacuri de la 11 septembrie 2001, legiuni de jurişti din aparatul guvernamental american concepuseră memorandumuri cu opinii detaliate care susţineau că operaţiunile de lichidare cu adresă, desfăşurate de CIA şi de JSOC cu mult în afara zonelor de război declarate, de fapt, nu încălcau interdicţia stabilită de preşedintele Ford pentru asasinări. La fel cum juriştii din Administraţia preşedintelui Bush redefiniseră tortura în aşa fel, încât interogatoriile în care CIA şi militarii foloseau metode extreme să fie permise, tot aşa şi cei din Administraţia preşedintelui Obama le dăduseră agenţiilor de spionaj americane libertate de acţiune în privinţa operaţiunilor de lichidare extinse.

Unul dintre aceştia era Harold Koh, care venise la Washington de la Yale Law School, unde fusese decan. Fusese şi un critic aspru al Administraţiei Bush, de pe poziţii de stânga, pentru războiul dus de aceasta împotriva terorii, şi descrisese metodele de interogare de la CIA – inclusiv mimarea înecului – ca fiind o tortură ilegală. Dar, când a intrat în aparatul guvernamental ca prim-jurist al Departamentului de Stat, şi-a petrecut ore întregi periind

336 Dintr-un interviu luat de autor unei foste înalte oficialităţi americane.

volume de informaţii secrete, pentru a putea emite judecăţi despre cine şi de ce trebuia să trăiască sau să moară. În discursuri, a venit cu o apărare tenace a operaţiunilor de lichidare dirijată ale Administraţiei Obama, afirmând că la vreme de război guvernul american nu avea nicio obligaţie să le ofere suspecţilor un tratament legal normal, înainte de a-i trece pe o listă a morţii.

Totuşi, în momentele de reflecţie publică, a vorbit despre povara psihologică pe care o presupunea să-ţi petreci atâta timp citind biografiile unor tineri despre care Statele Unite îşi puneau problema dacă să-i omoare sau nu. „Ca decan al Yale Law School, am stat multe ore să parcurg CV-urile unor tineri de douăzeci de ani, studenţi abia trecuţi de această vârstă, încercând să-mi imaginez care dintre ei se cuvenea să fie declaraţi admişi”, spunea el în timpul unui asemenea discurs. „Acum, stau cam tot atâta timp să studiez CV-urile unor terorişti cam de aceeaşi vârstă. Să citesc despre cum au fost recrutaţi. Care le-a fost prima misiune. A doua misiune. De multe ori, le cunosc originile tot atât de profund, cum îmi cunoşteam studenţii”. 1

În toiul valului de atacuri cu drone, preşedintele Obama a ordonat o remaniere a echipei sale de siguranţă naţională. Rezultatul a fost un fel de notă de coloratură la finalul unui deceniu pe parcursul căruia munca soldaţilor şi cea a spionilor deveniseră în mare măsură imposibil de deosebit între ele. Leon Panetta, care, în calitate de director, făcuse agenţia de spionaj să semene îndeaproape cu sectorul militar, a preluat conducerea Pentagonului. Generalul cu patru stele Petraeus, care semnase în 2009 ordine secrete de extindere a operaţiunilor de spionaj militar peste tot în Orientul Mijlociu, avea să conducă Agenţia.

În răstimpul de un şi două luni, cât a stat la Langley, înainte să-şi dea o demisie umilitoare din cauza unei aventuri extraconjugale cu biografa sa, Petraeus a impus un ritm accelerat pentru tendinţele despre care-l avertizase Hayden. A făcut presiuni asupra Casei Albe, ca să obţină bani cu care să extindă flotila de drone de la CIA, şi le-a spus membrilor Congresului că, în mandatul său, CIA desfăşura mai multe operaţiuni sub acoperire decât în oricare alt moment al istoriei sale. După numai câteva săptămâni de la sosirea sa la Langley, generalul ordonase chiar ceva ce, până atunci, niciun alt director al Agenţiei nu mai făcuse: lichidarea dirijată a unui cetăţean american.[337]

*

La vremea când Petraeus a preluat conducerea la CIA, un predicator cu nişte ochelari care-i făceau o mutră de bufniţă, cu o barbă neagră stufoasă şi un mesaj plin de ură ajunsese în vârful listei negre americane – lista coordonată din biroul de la subsol al lui John Brennan, consilierul pentru contraterorism de la Casa Albă. După moartea lui Osama bin Laden şi în timp ce campania de represalii dusă cu ajutorul loviturilor de drone subţia rândurile organizaţiei Al-Qaida din Pakistan, oficialităţile din contraterorism de la Washington au început să-şi îndrepte atenţia mai mult către ameninţările care veneau din Yemen şi dinspre Al-Qaida din Peninsula Arabică. Asta presupunea vânarea şi lichidarea lui Anwar al-Awlaki.

Al-Awlaki urmaşe o cale neobişnuită, până când fusese desemnat inamic al Statelor Unite. Născut în statul american New Mexico în 1971, îşi petrecuse primii ani din

337 Harold Koh, alocuţiune în faţa Comisiei Permanente a Asociaţiei Barourilor Americane pentru Legislaţie şi Siguranţă Naţională, decembrie 2011.

viaţă în Statele Unite, în timp ce tatăl său, Nasser al-Awlaki, un yemenit de frunte, care avea să devină ministrul Agriculturii în guvernarea preşedintelui Saleh, studia economia agrară la New Mexico State University. Nasser îşi mutase familia înapoi în Yemen după şapte ani, iar Anwar trăise acolo până când se întorsese în Statele Unite, la începutul anilor 1990, ca să urmeze colegiul.

La Colorado State University, Anwar fusese ales preşedinte al Asociaţiei Studenţilor Musulmani, dar era nemulţumit de varianta rigid-conservatoare de Islam – cu interdicţii legate de practicarea sexului şi de consumul de alcool –, pe care o practicau o parte dintre studenţii cu care era coleg. Rămăsese în Colorado după absolvire şi, spre marea nefericire a tatălui său, începuse să predice la o moschee din Fort Collins. Nasser şi-ar fi dorit ca fiul să-şi aleagă o profesiune mai profitabilă, dar, după câţiva ani, Anwar se mutase la San Diego, în calitate de imam al unei moschei de la periferia oraşului.

Vederile sale deveniseră din ce în ce mai conservatoare, Anwar ajungând să predice despre nevoia de a duce o viaţă de puritate. În schimb, în viaţa personală, i se mai întâmpla să-şi încalce propriile învăţăminte, fiind ridicat în repetate rânduri de poliţia din San Diego pentru acostare de prostituate1. Mai semnificativ, însă, este că FBI trecuse în 1999 la investigarea legăturilor dintre Al-Awlaki şi suspecţii de islamism din zona metropolei San Diego, bănuielile agenţilor izvorând, fie şi parţial, din munca pe care el o presta pentru o mică firmă caritabilă islamistă. Avea contacte chiar şi cu doi dintre cei care aveau să deturneze avioanele folosite în atacurile de la 11 septembrie 2001, Khalid al-Mihdhar şi Nawaf al-Hazmi – ambii se rugau la moscheea lui Anwar şi participau la

conferinţele ţinute de cleric[338][339].

Dar cercetările întreprinse de FBI în privinţa tuturor activităţilor sale nu descoperiseră nimic de natură penală, şi, până să se ajungă la escaladarea teroristă din 2001, Al-Awlaki se mutase în Virginia de Nord, unde predica la o mare moschee din suburbiile capitalei americane, Washington, D.C. Predicile sale erau pline de trimiteri la cultura pop şi la istoria americană, aşa că nu trecuse mult până ca el să ajungă să guste celebritatea mediatică, mai mulţi reporteri apelând la el să explice noţiunile de bază ale Islamului pentru cititorii ziarelor americane. Anwar al-Awlaki era considerat chiar o voce a moderaţiei şi participase la o conversaţie *Online* despre Ramadan, organizată de ziarul *The Washington Posty* şi la un mic-dejun de rugăciune, desfăşurat la Pentagon. „Am venit aici să construim, nu să distrugem”, spusese el într-o predică, numindu-se pe sine şi pe alţi imami din America „puntea de legătură între americani şi cei un miliard de musulmani din toată lumea”[340].

Dar mesajul său avea să devină mai sumbru, în scurtă vreme. După descinderile poliţiei în 2002 la mai multe instituţii caritabile musulmane şi la o serie de instituţii deţinute de musulmani, Al-Awlaki s-a dezlănţuit în public, afirmând că războiul Administraţiei Bush împotriva terorismului se transformase într-un război împotriva musulmanilor. Nu mult după aceea, se mutase la Londra, unde-i fascinase pe tinerii musulmani care asistau la predicile sale pline de patimă şi pe cei care-i ascultau conferinţele înregistrate pe CD-uri, vândute la set,

338 Scott Shane şi Souad Mekhennet, „From condemning terror to preaching jihad”, în The New York Timesy 8 mai 2010.

339 Ibidem.

340 Ibidem.

ambalate într-o cutie. Totuşi, chiar dacă reputaţia îi sporea, nu reuşise până la urmă să se întreţină în Marea Britanie şi în 2004 se întorsese în Yemen, unde se folosea de *chat rooms* de pe internet şi chiar de YouTube, pentru a-şi transmite predicile peste tot în lume1.

Faptul că şi le ţinea în limba engleză îi limita influenţa în lumea musulmană, însă retorica sa virulent anti-americană îi îndemna să acţioneze pe câţiva dintre cei ce-l susţineau. Unul dintre aceştia era Umăr Farouk Abdulmutallab, tânărul student nigerian care avea să încerce în ziua de Crăciun 2009 să detoneze, într-un avion care se pregătea să aterizeze la Detroit, o bombă pe care şi-o ascunsese în chiloţi. Cu câteva luni înainte, Abdulmutallab scrisese o lucrare despre motivele pentru care voia să contribuie la jihad şi i-o trimisese lui Anwar al-Awlaki[341][342]. Pe măsură ce puneau cap la cap detaliile atentatului eşuat din ziua de Crăciun, anchetatorii americani începuseră să înţeleagă mai bine rolul jucat de Al-Awlaki în Al-Qaida din Peninsula Arabică. Americanul în vârstă de 38 de ani, care nu de mult vorbea despre cum era el însuşi o „punte" între America şi lumea musulmană, ajunsese nu doar un profet al erei digitale pentru cei care căutau inspiraţie, era şi un traficant de ură pe Internet: îşi dublase vorbele cu fapte şi începuse să ajute gruparea jihadistă să pună la cale un val de teroare împotriva Statelor Unite.

John Brennan, care păstra legături strânse cu oficialii din spionajul saudit şi trecuse deja la orchestrarea unei

341 Scott Shane şi Souad Mekhennet, „From condemning terror to preaching jihad", în The New York Times, 8 mai 2010.

342 Gregory D. Johnsen, The Last Refuge: Yemen, Al-Qaeda, andAmericas War in Arabia, W.W. Norton & Company, New York, 2012, p. 257.

mari părţi a războiului clandestin al Americii din biroul său de la Casa Albă, credea că Al-Awlaki era principalul responsabil de mutaţia ivită în strategia organizaţiei afiliate, desprinse din Al-Qaida. Chiar dacă trecuse la o gândire globală, acţionase doar local, concentrându-şi atacurile pe ţinte de pe teritoriul Arabiei Saudite. Dar, când Osama bin Laden şi adepţii săi din Pakistan ajunseseră sub asediu, Al-Qaida din Peninsula Arabică realizase că avea ocazia să-şi asume rolul de torţionar al Americii. Brennan credea că Al-Awlaki era cel care împingea gruparea din ce în ce mai mult în această direcţie1.

Poate că era, poate că nu era cazul, dar oficialităţile Consiliului pentru Securitate Naţională au introdus în dezbatere o chestiune ieşită din comun: dacă să autorizeze lichidarea în secret a lui Anwar al-Awlaki, un cetăţean american, fără să-l mai captureze şi să-l aducă în faţa justiţiei. Harold Koh şi alţi jurişti guvernamentali s-au pus pe studiat informaţia primară despre rolul jucat de Al-Awlaki în gruparea militantă yemenită, iar după câteva luni de la tentativa eşuată a lui Abdulmutallab de a distruge avionul de linie, Oficiul de Consultanţă Juridică al Departamentului de Stat produsese un memorandum cu statut clasificat, prin care aproba, spre uzul Administraţiei Obama, uciderea clericului american renegat. De vreme ce Al-Awlaki deţinea un post de conducere în organizaţia Al-Qaida din Peninsula Arabică (AQAP) şi declarase război Statelor Unite, el nu se mai bucura de dreptul constituţional de a i se intenta un proces drept.

Chiar şi aşa, Statele Unite habar nu aveau de nici cea mai vagă informaţie despre locul în care se ascundeau Al-Awlaki şi alţi agenţi de frunte ai grupării AQAP. JSOC începuse abia de curând să-şi înteţească eforturile de a

culege informaţii din Yemen, iar Administraţia Obama depindea cvasitotal de spionii pe care-i plantaseră peste tot prin ţară preşedintele yemenit Ali Abdullah Saleh şi serviciul de spionaj din Arabia Saudită. Iar după atacul american eşuat, din mai 2010, care a ucis din greşeală un viceguvernator din Yemen, Saleh impusese restricţii şi mai dure asupra tuturor activităţilor americane din ţara sa, obligând războiul clandestin să se oprească, fie şi cu scrâşnet de frâne.

Puţin câte puţin, însă, omul-forte din Yemen începuse să piardă teren. Preşedintele Saleh se menţinuse la putere câteva decenii, manipulând cu mână de maestru diferitele facţiuni din ţara sa şi asmuţindu-le adeseori pe unele împotriva celorlalte, într-o manieră pe care un oficial al Administraţiei Bush o descrisese ca fiind „un dans în groapa cu şerpi” 1. Dar, la începutul lui 2011, şi Yemenul fusese cuprins de revoltele de stradă, care se întindeau de-a lungul şi de-a latul întregii lumi arabe, iar un guvern care înainte abia putuse controla teritorial propria capitală de-acum nu mai reuşea să menţină ordinea nici măcar acolo. Apoi, în timpul unui atac asupra palatului prezidenţial, din iunie, un snop de rachete lovise încăperile unde se ascundea preşedintele Saleh şi-l trântiseră la podea. Suferise sângerări intracraniene, iar focurile declanşate de proiectile îi provocaseră arsuri pe 40% din suprafaţa corpului. Gărzile de corp ale lui Saleh îşi urcaseră şeful rănit într-un zbor de urgenţă către Arabia Saudită, unde petrecuse ore[343]

Întregi în operaţie1. Supravieţuise, dar zilele lui de preşedinţie se sfârşiseră. Ali Abdullah Saleh nu mai era prin preajmă ca să dicteze ce puteau şi ce nu puteau face

343 februarie 2011.

Statele Unite în ţara lui.

CIA şi JSOC utilizaseră anul de pauză în războiul purtat de Statele Unite în Yemen, după moartea viceguvernatorului Jaber al-Shabwani, ca să dezvolte o reţea de spionaj uman şi una de ascultare electronică de jur-împrejurul Yemenului. La sediul Agenţiei pentru Securitate Naţională, de la Fort Meade, Maryland, fusese suplimentat numărul analiştilor desemnaţi să monitorizeze telefoanele celulare din Yemen şi să penetreze reţelele de calculatoare, în speranţa de a intercepta poşta electronică[344][345]. În plus, în cea mai mare linişte, CIA începuse să construiască o bază de drone în deşertul sudic al Arabiei Saudite, care să servească drept nucleu al vânătorii împotriva oricui ţinea de Al-Qaida în Yemen. Arabia Saudită dăduse CIA permisiunea de a construi baza, cu condiţia ca rolul jucat de regatul saudit să fie ţinut ascuns. După cum spunea un oficial american implicat în luarea deciziei de a construi o bază acolo: „Saudiţii nu voiau să li se vadă faţa în această operaţiune”.

Până când fusese gata baza pregătită de CIA, JSOC îşi continuase războiul în Yemen. În mai 2011, Pentagonul trimitea deja drone înarmate peste această ţară, lansate din Etiopia şi de la Câmp Lemonnier, din Djibouti, fosta bază a Legiunii Străine Franceze, care văzuse multe la viaţa ei şi din care un grup restrâns de puşcaşi marini americani şi militari din trupele de operaţiuni speciale operau încă din 2002. Bâzâitul dronelor devenise un zgomot obişnuit în anumite porţiuni deşertice îndepărtate ale Yemenului şi un joc de-a şoarecele şi pisica fusese pus

344 „Yemen: Saleh «gravely wounded» in rocket attack” („Yemen. Saleh «grav rănit» într-un atac cu rachetă”), BBC News, 7 iunie 2011.

345 Dintr-un interviu luat de autor unei oficialităţi de vârf de la Pentagon şi unui funcţionar pensionat din contraterorismul american.

pe picioare între jihadişti şi maşinăriile zburătoare ucigaşe.

După ce petrecuse două săptămâni în compania liderilor grupării AQAP, un jurnalist yemenit descrisese procedurile de securitate pe care aceştia le utilizau pentru a evita să fie loviţi din aer. Dacă se apropia un avion de luptă yemenit, stăteau la locurile lor, pentru că, după cum îi spuseseră militanţii reporterului, „avioanele yemenite nu-şi nimeresc niciodată ţintele” în schimb, dacă o dronă americană începea să bâzâie pe deasupra capetelor tuturor, făceau exact opusul – îşi închideau telefoanele mobile, se urcau în camioane şi se puneau în mişcare, pentru că dronele „nu pot să bombardeze ţintele în mişcare” 1. Jihadiştii înţeleseseră care era una dintre slăbiciunile dronelor, problemă care apărea în cazul avioanelor ghidate prin satelit. De vreme ce piloţii dronelor erau despărţiţi de avioanele lor de distanţe care ajungeau şi la câteva mii de kilometri, ceea ce vedeau ei pe monitoare, în Statele Unite, era decalat uneori cu câteva secunde faţă de ce privea ochiul electronic al dronei. Această problemă, denumită latenţă, îi punea deja de mai mulţi ani în dificultate pe ofiţerii de la CIA şi Pentagon, care trebuiau să găsească ţintele şi să-şi dea seama încotro să trimită rachetele de pe drone, ceea ce explică unele dintre victimele civile şi ţintele ratate din războaiele cu drone.

Faptul că se găsea într-un camion aflat în mişcare i-a permis lui Anwar al-Awlaki să evite moartea, în mai 2011, la doar câteva zile după raidul executat în Pakistan de comandoul care-l ucisese pe Osama bin Laden. O sursă umană care spiona pentru americani a furnizat informaţia că Al-Awlaki se afla într-un camion care circula în provincia Shabwa, iar echipa JSOC a trimis drone şi

avioane de luptă *Harrier* ale Marinei în zonă. Dar prima rachetă americană a ratat camionul lui Al-Awlaki, iar apoi, cum norii s-au înmulţit şi le-au blocat avioanelor perspectiva, fugarul a reuşit să[346]

sară într-un alt camion şi s-o ia în direcţia opusă. Avioanele americane au continuat urmărirea primului camion şi o nouă lovitură de rachetă a ucis doi agenţi locali ai grupării Al-Qaida, care se aflau, totuşi, în vehicul. Al-Awlaki s-a refugiat într-o peşteră. Potrivit istoricului Gregory Johnsen, expert în Yemen, acesta le-a povestit prietenilor săi mai târziu că incidentul „mi-a întărit convingerea că nicio fiinţă omenească nu moare, până când nu şi-a consumat existenţa şi timpul care i-a fost dat” 1.

La Casa Albă, preşedintele Obama şi John Brennan se simţeau din ce în ce mai frustraţi de faptul că JSOC îi rata întruna pe Al-Awlaki şi pe alţi lideri de frunte ai jihadiştilor. De când Obama extinsese activităţile clandestine americane din Yemen, în urmă cu un an şi jumătate, nici un singur lider important al organizaţiei AQAP nu fusese ucis şi mai multe atacuri fuseseră desfăşurate pe baza unei informaţii deficitare. Fuseseră ucişi mai mulţi civili, decât şefi de-ai militanţilor. Trimiterea dronelor înarmate până deasupra Yemenului reprezenta o îmbunătăţire faţă de rachetele de croazieră, dar guvernul de la Djibouti refuza să le permită Statelor Unite să lanseze misiuni ucigaşe de la Câmp Lemonnier, fără acordul său prealabil. Şefii de la JSOC tunau şi fulgerau împotriva restricţiilor.

CIA, în schimb, opera fără asemenea restricţii, iar în luna septembrie 2011 baza de drone pe care şi-o

346 Grupul Informativ SITE, „Yemeni journalist documents experiences with the AQAP in Abyan” („Jurnalist yemenit îşi documentează experienţele trăite alături de AQAP în Abyan”), 21 octombrie 2011.

construise în deşertul saudit era finalizată şi gata de folosire. David Petraeus, care între timp devenise directorul Agenţiei, a ordonat ca o parte a flotilelor de avioane *Predator* şi *Reaper* pe care CIA le avea în Pakistan să fie transferate în Arabia Saudită. Toate agenţiile de spionaj şi-au repoziţionat sateliţii şi reconfigurat bazele de date astfel încât să le permită dronelor să comunice cu piloţii lor, aflaţi acasă, în Statele Unite, şi au întreprins şi alte lucrări tehnologice necesare deschiderii unui nou front în războiul cu drone.

Iar CIA mai avea ceva, în afară de avioanele-spion parcate în apropiere de graniţa cu Yemenul: în interiorul grupării AQAP avea o sursă care începuse să-i furnizeze în mod regulat informaţii despre mişcările organizaţiei. Agenţia deţinea deja informaţii despre cum era structurată aceasta şi reuşise să primească avertismente prealabile despre publicaţia pe care o deţinea pe Internet – *Inspire* –, de fiecare dată înaintea publicării. AQAP se folosea de această revistă, scrisă în englezeşte, ca să se facă mai bine cunoscută şi să-i incite pe viitorii jihadişti din Statele Unite sau Marea Britanie să declanşeze războiul sfânt aproape de casele lor. Maiorul Nidal Hassan – un psihiatru militar care omorâse 13 oameni într-o bază militară aglomerată de la Fort Hood, Texas, în noiembrie 2009 – citea în mod curent revista *Inspire*. La fel şi Faisal Shahzad, un tânăr analist financiar, care locuia în Connecticut şi care, şapte luni mai târziu, avea să detoneze o furgonetă plină cu explozibili în plină piaţă Times din New York. Un articol publicat de *Inspire*, scris de editorul americano-pakistanez al publicaţiei, Samir Khan, se intitula „Cum să faci o bombă în bucătăria mamei tale”.

De fiecare dată când aflau că se pregătea publicarea unui număr nou din *Inspire*, oficialii din jurul lui Obama

dezbăteau dacă să saboteze revista, înainte să ajungă pe Internet, sau dacă să însereze în ea mesaje care i-ar fi putut pune în poziţii stânjenitoare pe cei de la AQAP şi care ar fi tras alarma în interiorul grupării că în rândurile ei va fi pătruns vreo cârtiţă saudită sau americană. Dar tot ei au decis că nu era cazul, în parte fiindcă se temeau că oricine ar fi fost suspectat de colaborare cu inamicul risca să fie executat1. Şi mai exista un motiv. De vreme ce *Inspire* se citea *on-line* în Statele Unite, orice tentativă făcută de CIA de[347]

a-i manipula conţinutul putea fi considerată o încălcare a legilor care împiedicau Agenţia să desfăşoare operaţiuni de propagandă împotriva cetăţenilor americani. Aceleaşi temeri împinseseră Agenţia să renunţe la misiunile sale propagandistice încă de la apariţia Internetului, americanii putând să stea cu laptopurile pe genunchi şi să citească informaţii care fuseseră scrise la mii de kilometri depărtare. Vidul creat astfel permisese ca Pentagonul – şi oameni precum Michael Furlong – să umple golul, folosind un tip nou de război informaţional, croit special pentru era digitală.

Impresionaţi de recordul de lichidări dirijate, pe care CIA le obţinuse în Pakistan, oficialii de la Casa Albă au mutat vânarea lui Anwar al-Awlaki de la Pentagon la CIA. Pe 30 septembrie, o flotilă de drone americane şi-a luat zborul de la baza din Arabia Saudită, a trecut frontiera în Yemen şi a început să urmărească un grup de bărbaţi care se deplasau într-un convoi prin provincia Al-Jawf, o întindere deşertică din apropierea frontierei cu Arabia Saudită, renumită pe vremuri pentru creşterea de cai

347 Dintr-un interviu al autorului cu un oficial din prezent şi cu doi foşti oficiali americani care au cunoştinţă despre cum a procedat CIA cu informaţiile primite în avans despre publicaţia Inspire.

arabi. Bărbaţii se opriseră să-şi ia micul-dejun, când, potrivit martorilor, au zărit dronele şi s-au repezit înapoi în maşini. Dar dronele îşi fixaseră deja ţintele, aşa încât a urmat o simfonie a distrugerii, atent orchestrată. Două avioane-spion *Predator* şi-au aţintit laserele asupra vehiculelor – o tactică de îmbunătăţire a preciziei loviturilor de rachete –, iar o dronă *Reaper* a lansat rachete care şi-au nimerit în plin ţintele. Toţi cei care călătoreau în convoi au fost ucişi, inclusiv cetăţenii americani Anwar al-Awlaki şi Samir Khan, un propagandist de-a dreptul diabolic, forţa motrice din spatele publicaţiei *Inspire*.

Cu două săptămâni mai devreme, Abdulrahman al-Awlaki – fiul slăbănog de 16 ani al imamului, născut la Denver – se strecurase afară din locuinţa familiei de la Sana' pe fereastra bucătăriei. Era singura casă pe care o cunoştea, de când se mutase în Yemen, copil fiind – asta, după ce tatăl său devenise celebru în Statele Unite şi Marea Britanie, graţie predicilor sale înflăcărate. În anii care trecuseră de atunci, tatăl, Anwar al-Awlaki, devenise omul cel mai vânat de Administraţia Obama şi fugise din Sana' către o relativă siguranţă în provinciile îndepărtate ale Yemenului, dar Abdulrahman dusese – în linii mari – în continuare viaţa unui adolescent obişnuit. Intrase la liceu, dovedindu-se interesat de sporturi şi muzică, şi îşi accesa regulat pagina de Facebook.

La mijlocul lui septembrie 2011, decisese că trebuia neapărat să-şi găsească tatăl, indiferent unde s-ar fi ascuns acesta. Înainte să fugă de-acasă, le lăsase rudelor un bilet în care scrisese: „Îmi pare rău că plec. Mă duc să-mi găsesc tatăl" 1.

Ajunsese în provincia Shabwa, într-o regiune a Yemenului unde se credea să s-ar fi ascuns Anwar al-

Awlaki şi unde avioanele şi dronele americane îl rataseră foarte puţin cu o lună înainte. Abdulrahman, însă, nu ştia că tatăl său fugise deja din Shabwa în provincia Al-Jawf. Băiatul hoinărise de colo-colo, fără să prea ştie ce avea de făcut în continuare. Pe urmă, auzise veştile despre atacul cu rachetă care-i ucisese tatăl şi-şi sunase familia de la Sana'. Le spusese că venea înapoi acasă.

Dar nu se întorsese imediat la Sana'. Pe 14 octombrie, la două săptămâni după ce dronele trimise de CIA îi omorâseră tatăl, Abdulrahman. al-Awlaki stătea cu nişte prieteni la un restaurant în aer liber de lângă Azzan, un oraş din provincia Shabwa[348][349]. De la distanţă, mai întâi foarte încet, se auzise zgomotul acela devenit deja familiar, ca un bâzâit. Apoi, rachetele sfâşiaseră aerul şi loviseră direct acel restaurant. În câteva secunde, vreo zece trupuri zăceau împrăştiate în praful drumului. Unul dintre ele era şi Abdulrahman al-Awlaki. La câteva ore după ce se anunţase moartea lui, pagina de Facebook a băiatului fusese deja transformată în obiect comemorativ.

De atunci şi până acum, oficialităţile americane s-au ferit să discute în public despre acea operaţiune, dar în particular se recunoaşte că adolescentul Al-Awlaki a fost omorât din greşeală. Numele lui nu figura pe nicio listă a morţii. Atacul dronelor îl avea drept ţintă pe Ibrahim al-Banna, un lider egiptean al grupării AQAP. Oficialităţile americane fuseseră informate că Al-Banna mânca pe terasa restaurantului, în momentul în care fuseseră lansate rachetele, dar informaţia s-a dovedit a fi greşită. Al-Banna

348 Dintr-un interviu, al autorului cu Jameel Jaffer şi Hinei Shamsi, avocaţii familiei Al-Awlaki.

349 Spicuiri din dosarul Tribunalului Districtual al Statelor Unite pentru Districtul Columbia, în cazul Nasser al-Awlaki et al. vs. Leon C. Pa- netta et al., p. 13.

nu era nici măcar în apropiere de locul distrus de rachete. Abdulrahman al-Awlaki se aflase în locul nepotrivit la ora nepotrivită.

Deşi acest atac rămâne clasificat, mai multe oficialităţi americane au declarat că dronele care-l omorâseră pe băiat nu fuseseră acţionate, precum cele care-l omorâseră pe tatăl lui, de către CIA. în schimb, Abdulrahman al-Awlaki căzuse victimă unui program paralel de exploatare a dronelor, desfăşurat de JSOC şi care continuase chiar şi după ce CIA se alăturase vânătorii de oameni din Yemen. CIA şi Pentagonul se întâlniseră pe câmpurile de luptă ale uneia dintre cele mai sărace şi mai pustii ţări din lume, desfăşurând concomitent două programe distincte de utilizare a dronelor de luptă. Agenţia avea propria listă de ţinte, iar JSOC pe a sa. Ambele erau prezente în Yemen şi-şi îndeplineau misiunile aproape identice. La zece ani după ce Donald Rumsfeld încercase pentru prima oară să le smulgă spionilor americani controlul asupra noului tip de război, Pentagonul şi CIA lansau acelaşi tip de misiuni secrete, în aceeaşi ţară de la capătul pământului.

La două luni după ce fiul şi nepotul său fuseseră ucişi, doctorul Nasser al-Awlaki le-a deplâns moartea, într-un elogiu pe care l-a postat pe YouTube. Timp de aproape şapte minute, doctorul Al-Awlaki a vorbit într-o engleză clară, apăsată. Musulmanii loiali trebuiau să menţină viu mesajul fiului său Anwar, a spus el, şi să-l răspândească la toţi cei care nu fuseseră încă marcaţi de vorbele fostului predicator. A cerut, pe un ton sumbru şi fără să ofere alte amănunte, ca „sângele lui Anwar să nu fi fost vărsat în zadar” 1.

Doctorul Al-Awlaki a descris America drept „un stat care a înnebunit”, obsedat de o strategie a omorurilor în

cele mai ascunse cotloane ale lumii. Atacurile deveniseră în aşa măsură o rutină, a spus el, încât loviturile care-i omorâseră fiul şi nepotul trecuseră aproape neobservate în Statele Unite. Acest lucru era oarecum adevărat. În ziua în care fusese omorât Anwar al-Awlaki, preşedintele Obama pomenise pe scurt, într-un discurs, despre moartea lui, numind-o „încă un jalon semnificativ în efortul mai amplu de a înfrânge Al-Qaida şi organizaţiile ei afiliate”. Dar, până a doua zi, uciderea predicatorului instigator – un cetăţean american a cărui moarte fusese autorizată printr-un memorandum secret de la Departamentul de Justiţie – nu a mai fost nici măcar menţionată în jurnalele de ştiri nocturne ale agenţiilor mediatice. După două săptămâni, practic, nimeni n-a mai luat în seamă uciderea lui Abdulrahman al-Awlaki, slăbănogul adolescent american.

Atacurile dronelor au rămas cu statut secret, cel puţin la nivel oficial. Administraţia Obama s-a îndreptat către justiţie, pentru a bloca pretenţiile de publicare a documentelor legate de dronele pe care le lansau CIA şi JSOC şi a memorandumurilor legale secrete pe care se bazau operaţiunile. La sfârşitul lunii septembrie 2012, un complet de trei judecători s-a instalat în faţa[350]

unui perete de marmură verde, dintr-o sală de tribunal din Washington, şi a dat ascultare pledoariilor, într-un caz adus în faţa justiţiei de Uniunea Libertăţilor Civile Americane, care cerea să-i fie predate documentele de la CIA care lămureau programul de lichidări dirijate. Un jurist, reprezentant al Agenţiei, a refuzat să recunoască faptul că aceasta din urmă ar fi avut orice legătură cu dronele, chiar şi sub interogatoriul în contradictoriu al judecătorilor sceptici, care l-au chestionat despre

350 Mesajul video al lui Nasser al-Awlaki poate fi văzut la adresa: www.youtube.com/watch?v=9GHP5Rf7dbE.

declaraţiile publice ale fostului director de la CIA, Leon Panetta. La un moment dat, Panetta făcuse o glumă, într-o discuţie cu câţiva militari americani staţionaţi la Napoli, în Italia, şi spusese că, deşi avusese, ca Secretar al Apărării, „al naibii de mult mai multe arme la îndemână… decât la CLA… avioanele *Predator* [nu fuseseră] chiar atât de rele”.

La un moment dat, în timpul procedurilor judiciare, judecătorul Merrick Garland, exasperat, a subliniat absurditatea poziţiei pe care o adopta CIA, de vreme ce atât preşedintele Obama, cât şi consilierul pentru contraterorism al Casei Albe, John Brennan, vorbiseră deschis, în public, despre drone. „Dacă Agenţia este împăratul – i-a spus el juristului de la CIA –, dumneavoastră cereţi să spună că împăratul are haine pe el, deşi mai-marii împăratului spun că nu are”. 1

Dar, cu toată secretoşenia, războiul purtat cu drone a devenit o instituţie în sine, ceea ce face ca misiunile pe care le organizează CIA şi Pentagonul să se întreacă mai departe între ele, pe măsură[351]

ce respectivele două agenţii se luptă să primească şi mai multe resurse pentru ducerea războiului secret. Uneori, precum în Yemen, ele organizează operaţiuni cu drone, operaţiuni care sunt paralele şi în competiţie unele cu altele. Alteori, îşi împart lumea largă şi fiecare preia controlul asupra unei părţi a războiului dus prin telecomandă – CIA în Pakistan, de exemplu, şi Pentagonul

351 Trimitere la un basm de Hans-Christian Andersen (1805-1875), publicat pentru prima oară în 1837, sub titlul Hainele cele noi ale împăratuluiy în care doi ţesători îi promit împăratului un set nou de haine, pe care nu le va putea vedea nimeni, dintre cei proşti, incompetenţi sau nepotriviţi pentru posturile pe care le ocupă. Niciun supus nu îndrăzneşte să-i spună împăratului că e gol, ca să nu pară prost, incompetent sau nepotrivit postului pe care-1 ocupă. Numai un copil inocent cutează să strige: „Bine, dar împăratul e gol-puşcă!” (n. tr.).

în Libia, dar amândouă ducând acelaşi tip de război cu drone.

În iulie 2004, Comisia Congresului pentru cercetarea evenimentelor de la 11 septembrie 2001 a decis că era cazul ca funcţiunile paramilitare pe care şi le asuma CIA să înceteze. Nu avea sens, a conchis Comisia, ca Pentagonul şi CIA deopotrivă să se ocupe cu purtatul de războaie clandestine. „Indiferent dacă preţul plătit se măsoară în bani sau în oameni – afirma raportul final făcut public de Comisie –, Statele Unite nu-şi pot permite să întreţină două instituţii diferite pentru a desfăşură operaţiuni militare secrete, pentru a manevra în secret şi de la distanţă rachete şi pentru a pregăti în secret forţe militare sau paramilitare străine”.

Administraţia Bush a respins această recomandare, iar în perioada care a trecut de atunci, Statele Unite au evoluat în direcţia diametral opusă. CIA şi Pentagonul îşi dispută cu gelozie diferitele părţi care compun războiul din umbră – o bază de drone în Arabia Saudită, o fostă bază a Legiunii Străine Franceze în Djibouti şi alte avanposturi îndepărtate – şi nu sunt dispuse câtuşi de puţin să lase din mână frâiele, de vreme ce politicienii văd în operaţiunile de lichidare dirijată viitorul războiului purtat de americani. Între timp, Pentagonul îşi continuă implicarea în spionajul bazat pe factorul uman. Agenţia de Informaţii a Departamentului Apărării speră să poată alcătui o nouă reţea de spioni sub acoperire, formată din sute de oameni, pentru misiuni de spionaj în Africa, Orientul Mijlociu şi Asia. „Totul e de-a-ndoaselea”, spunea W. George Jameson, un jurist care şi-a petrecut 33 de ani din viaţă lucrând pentru CIA. „Avem o agenţie de spionaj, care întreţine un război, şi o structură militară care încearcă să adune informaţii de pe teren”. 1

De-a lungul întregului sezon extenuant al alegerilor prezidenţiale din 2012, preşedintele Obama a făcut frecvent aluzie la lichidările dirijate, ca fiind un semn al durităţii sale, vorbind cu o lăudăroşenie care amintea de preşedintele Bush în primele zile de după atacurile de la 11 septembrie 2001. Odată, un reporter i-a cerut să comenteze acuzaţiile contracandidaţilor republicani, care afirmau că politica sa externă se limita la o strategie împăciuitoare. „Întrebaţi-i pe Osama bin Laden şi pe 22 din cei 30 de lideri ai organizaţiei Al-Qaida, care au fost eliminaţi de pe câmpul de luptă, dacă mă interesează o politică de împăciuire sau nu”, a replicat Obama. „Sau cui o mai fi rămas pe-acolo, puneţi-i această întrebare.”[352][353]

Cu toate diferendele politice dintre ei, din timpul campaniei prezidenţiale din 2012, Obama şi guvernatorul Mitt Romney au depăşit orice dezacord când s-a pus problema omorurilor dirijate, Romney spunând că, dacă avea să fie ales preşedinte, ar fi dus mai departe campania loviturilor lansate de pe drone, pe care Obama o amplificase atât de tare. Temându-se de o asemenea perspectivă, oficialităţile Administraţiei Obama s-au grăbit, în ultimele săptămâni dinainte de alegeri, să introducă reguli clare, pentru eventualitatea că nu s-ar mai fi aflat la butoanele războaielor cu drone, după vot. Strădania de a codifica procedurile omorurilor dirijate a scos la iveală faptul că operaţiunile secrete erau şi rămâneau rezultatul unui efort *ad-hoc*. La întrebările fundamentale – cine putea fi omorât, unde anume putea fi omorât şi când putea fi omorât –, încă nu se răspunsese. Presiunea de a le găsi

352 Comentariile lui Jameson au fost făcute într-o sesiune deschisă în cadrul unei conferinţe a Asociaţiei Barourilor Americane.

353 Din conferinţa de presă a preşedintelui Barack Obama, 8 decembrie 2011.

răspunsuri s-a mai atenuat pe 6 noiembrie 2012, când un vot decisiv i-a asigurat preşedintelui Obama rămânerea în funcţie pentru încă patru ani. Eforturile de a veni cu clarificări în cazul războaielor secrete au trecut pe planul al doilea1.

O naţiune sleită de războaiele lungi, sângeroase şi costisitoare din Irak şi Afghanistan părea să fie prea puţin preocupată, la finalul primului mandat al preşedintelui Obama, de faptul că Administraţia intensificase războiul clandestin. Ba chiar din contră. Potrivit unui sondaj de opinie organizat de Amy Zegart de la Universitatea Stanford, ţara devenise, cu asupra de măsură, din ce în ce mai militantă în tot ce ţinea de contraterorism. O majoritate comodă – 69% din respondenţi – au declarat că sprijineau acţiunea guvernului american de a-i asasina în secret pe terorişti[354][355].

Lichidările dirijate făcuseră din CIA o agenţie indispensabilă Administraţiei Obama şi chiar îmbunătăţiseră imaginea pe care aceasta o avea în ochii publicului, în alte chestiuni. Potrivit aceluiaşi sondaj de opinie, tot 69% din respondenţi s-au declarat încrezători că agenţiile de spionaj americane deţineau informaţii precise despre ce se întâmpla în ţări precum Iranul şi Coreea de Nord. Asta însemna cu peste douăzeci de puncte procentuale în plus faţă de constatările unui sondaj de opinie similar din 2005, când CIA fusese taxată pentru evaluările greşite cu privire la programele de înarmare ale Irakului. Un lucru interesant: sondajul de opinie din 2012 a

354 Scott Shane, „Election spurred a move to codify US drone policy”, în The New York Timesy 24 noiembrie 2012.

355 Sondajul de opinie comandat de Amy Zegart a fost efectuat de organizaţia YouGov. Autorul îi rămâne recunoscător profesoarei Zegart, pentru că i-a înlesnit accesul la datele sondajului.

fost făcut la doar câteva luni după decesul dictatorului nord-coreean Kim Jong-il – iar agenţii de la CIA nu aflaseră de moartea lui decât după ce fusese anunţată, cu câteva zile întârziere, la televiziunea din Coreea de Nord[356].

Totuşi, încetul cu încetul, riscurile şi costurile de oportunitate ale unei agenţii de spionaj cu muşchii încordaţi devin evidente. După ce a fost luată pe nepregătite în primele săptămâni ale Primăverii Arabe, CIA şi-a redistribuit zeci de ofiţeri operativi şi analişti, pentru a studia ce se întâmpla în Orientul Mijlociu şi în Africa de Nord. Şi, o dată în plus, Administraţia Obama şi-a pus nădejdea în ofiţerii Agenţiei, care să joace rol de soldaţi, mai degrabă decât de spioni. Când revoluţia din Libia s-a transformat într-un război civil în toată regula, CIA şi-a trimis agenţii paramilitari şi prestatorii privaţi în acea ţară africană să stabilească legături cu grupările rebele şi să facă în aşa fel încât tonele de mitraliere şi piese de artilerie antiaeriană care ajungeau în Libia să fie canalizate către liderii potriviţi ai unor asemenea grupări. Preşedintele Obama a insistat ca niciun militar din trupele terestre americane să nu fie implicat în războiul de răsturnare de la putere a lui Gaddafi, bazându-se, în schimb, pe formula în care Administraţia sa căpătase încredere: drone, ofiţeri clandestini şi o mulţime de prestatori, care fuseseră împuterniciţi să se folosească de rebelii din Libia ca de o armată intermediară.

Dar CIA nu deţinea decât foarte puţine informaţii reale despre grupările rebele şi unii dintre aceşti rebeli, pe care Statele Unite îi cultivau în Libia, s-au întors împotriva celor care-i finanţau.

---

356 Mark Landler şi Choe Sang-Hun, „In Kim Jong-Il death, an extensive intelligence failure”, în The New York Times, 19 decembrie 2011.

Imediat după ora 10 seara, în ziua de 11 septembrie 2012, la o mică bază pe care CIA o avea în Libia, s-a primit un apel telefonic disperat din partea complexului de clădiri diplomatice americane, situat la mai puţin de doi kilometri depărtare, într-o altă secţiune a oraşului-port Benghazi, de la ţărmul Mării Mediterane, din estul Libiei, unde-şi stabilise un cap de pod guvernul american, după căderea lui Muammar Gaddafi de la putere. Complexul diplomatic se afla sub tiruri de arme, a zis funcţionarul de la Departamentul de Stat, care vorbea de la celălalt capăt al firului, iar atacanţii, înarmaţi cu pistoale-mitraheră AK-47, începuseră deja să se strecoare înăuntru, pe poarta principală1. Aceştia aduseseră cu ei bidoane cu benzină şi dăduseră foc uneia dintre clădirile complexului.

Agenţii de la baza deţinută de CIA, care veniseră la Benghazi ca să încerce să prevină ca tot arsenalul de aruncătoare de grenade al lui Gaddafi să ajungă în mâinile grupărilor militante, care se desprinseseră de rebelii aflaţi acum la conducerea Libiei, şi-au luat armele şi s-au îndreptat, cu două maşini, către complexul de clădiri diplomatice. Nu reuşiseră să convingă o grupare de luptători libieni înarmaţi să li se alăture în efortul de salvare, iar când au sosit la destinaţie focul făcea deja ravagii. J. Christopher Stevens, ambasadorul american în Libia, era prins ca într-o capcană, într-una dintre clădiri. Plafonul se prăbuşise, iar echipa de la CIA nu a reuşit să ajungă până la Stevens, care s-a sufocat de la fumul gros. Rotindu-se pe deasupra capetelor tuturor, o dronă militară, care fusese desprinsă dintr-o altă misiune, transmitea imagini cu lupta de stingere a incendiului la cartierul-general din Germania al Comandamentului Statelor Unite pentru Africa. Dar avionul-spion *Predator* nu era înarmat şi, deci, nu avea cu ce să-i ajute pe americanii dinăuntru,

depăşiţi numeric rău de tot.

Nemaiputând să-şi menţină poziţiile, agenţii de la CIA şi ofiţerii răspunzători cu securitatea de la Departamentul de Stat au evacuat complexul de clădiri diplomatice şi au plecat cu maşinile către baza deţinută de CIA în apropiere. Dar nici nu ajunseseră bine acolo, că baza însăşi a devenit ţinta unui baraj de foc tras cu pistoale-mitralieră AK-47 şi cu aruncătoare de grenade antitanc. Abia la ora 5 dimineaţa, o echipă de întăriri americane a sosit de[357]

la Tripoli şi s-a alăturat forţelor Agenţiei, pe acoperişul bazei. La momentul respectiv, atacatorii se pregăteau să lanseze un alt atac şi obuze de mortiere au început să explodeze chiar pe acoperiş. Agenţii de la CIA, Tyrone Woods şi Glen Doherty, amândoi foşti luptători în trupele SEAL ale Marinei, au fost ucişi. Până în zori, americanii evacuaseră şi baza şi se îndreptau cu maşinile către aeroport, avionul-spion *Predator* stând cu ochiul său electronic aţintit spre convoi din cer. Tot personalul american, împreună cu trupurile celor patru victime ucise în timpul asaltului, au ajuns cu avionul la Tripoli. Operaţiunile de la Benghazi ale Statelor Unite, unde CIA îşi stabilise principala bază de culegere de informaţii din Libia, au fost oprite.

Atacul fusese de natură să orbească, efectiv, CIA pe întregul teritoriu al Libiei. Dat fiind felul în care timp de un deceniu Agenţia pivotase către operaţiunile paramilitare, există o preocupare în rândurile spionilor, atât din prezent,

357 Descrierea atacului de la Benghazi provine mai ales dintr-o cronologie detaliată conţinută în raportul de investigaţie al Comisiei de Revizuire a Responsabilităţilor din cadrul Departamentului de Stat. Alte amănunte provin din interviurile luate de autor mai multor oficialităţi americane.

cât şi din trecut, că Agenţia riscă să fie la fel de oarbă şi în alte locuri, chiar dacă din alte motive. Societatea închisă care este CIA s-a schimbat fundamental şi generaţia nouă de ofiţeri este acum pregătită pentru război. La fel cum, în urmă cu o generaţie, Ross Newland şi colegii săi din clasa de pregătire fuseseră învăţaţi că agenţia de spionaj trebuie să se ferească de omoruri cu orice preţ, mulţi ofiţeri de la CIA, care au devenit membri ai Agenţiei după 11 septembrie 2001, nu au cunoscut nimic altceva, decât vânătoarea şi uciderea de oameni. Această nouă generaţie a simţit în mai mare măsură fiorul adrenalinei scurgându-i-se prin vene în primele linii ale fronturilor, decât munca răbdătoare, „blândă”, pe care o presupun strângerea de informaţii şi spionajul. Aceasta din urmă poate fi anostă, chiar plictisitoare, după cum s-a exprimat un fost ofiţer din vârful ierarhiei CIA: „Cum să-i mai ţii pe oamenii ăştia la fermă, după ce-au zărit luminile strălucitoare ale oraşului?”

Unii oficiali cu experienţă de la CIA vorbesc plini de mândrie despre cum a decimat organizaţia Al-Qaida loviturile de drone din Pakistan, forţându-i pe tot mai puţinii adepţi ai lui Osama bin Laden să-şi găsească noi ascunzători – în Yemen, sau Africa de Nord, sau Somalia, sau în cine ştie ce alt loc neguvernat de pe pământ. Mulţi cred că programul dronelor constituie cea mai eficientă operaţiune acoperită din istoria Agenţiei.

Dar în anii de omoruri de după 2001, unii dintre cei care erau de faţă la crearea programului de drone al Agenţiei – şi care s-au bucurat când acesteia i s-au dat puteri de viaţă şi de moarte, după atacurile de la 11 septembrie 2001 – deveniseră profund ambivalenţi. Ross Newland preţuieşte şi acum o armă care le permite Statelor Unite să poarte război, fără să arunce un covor de

bombe peste teritoriile inamice sau să expedieze fără discernământ obuze de artilerie către sate izolate din Pakistan, dar crede că Agenţia trebuia să renunţe cu ani în urmă la flotilele sale de avioane-spion *Predator* şi *Reaper*. Atracţia pe care o presupune uciderea oamenilor prin telecomandă, spunea el, este asemănătoare cu atracţia produsă de aşa-numita iarbă a mâţelor asupra felinelor, însă dronele au făcut din CIA personajul negativ în ţări precum Pakistanul, unde Agenţia ar fi trebuit să cultive relaţii optime, scopul ei fiind acela de strângere a informaţiilor. Programul avioanelor *Predatory* spunea Ross Newland, „sfârşeşte prin a fi o povară pentru CIA. Pur şi simplu, nu poate fi vorba de o misiune de spionaj” 1.

Richard Blee a jucat un rol încă şi mai important în zorii erei dronelor. Ca şef al centrului „Alee” al CIA, adică unitatea din interiorul CTC, care avea misiunea specifică de a-l găsi pe Osama bin Laden, Blee se număra printre cei câţiva fanatici ai contraterorismului, enervaţi de restricţiile impuse Agenţiei de spionaj în anii premergători atacurilor de la 11 septembrie 2001. împreună[358]

cu şeful său, J. Cofer Black, Blee făcea presiuni să obţină pentru CIA permisiunea letală de a-i ucide pe Osama bin Laden şi locotenenţii săi. În vara lui 2001, stătuse în mijlocul deşertului Mojave şi urmărise cum rachetele lansate de pe un avion *Predator* distrugeau o copie fidelă a taberei de antrenament a lui Bin Laden de la Fermele Tarnak. După doar câteva săptămâni, pe 11 septembrie, urmărea îndurerat moartea mai multor mii de oameni, întrebându-se dacă el şi colegii săi ar fi putut insista mai tare pentru a preveni acele atacuri. Ţine şi acum pe biroul său o bucată de zidărie din copia distrusă a

358 Dintr-un interviu luat de autor lui Ross Newland.

Fermelor Tarnak.

Blee a plecat de la CIA şi, în anii care au trecut de când s-a pensionat, a fost împovărat de dubii în privinţa oportunităţii programului de lichidări dirijate. Pe măsură ce ştacheta desfăşurării de acţiuni mortale a scăzut, iar Agenţiei i s-a dat permisiunea să lanseze rachete în Pakistan, când spionii americani habar n-aveau măcar pe cine ucideau – aşa-numitele lovituri cu semnătură termică –, el devenea din ce în ce mai consternat. Ceea ce fusese iniţial conceput ca un instrument pe care Statele Unite să-l poată folosi selectiv, ajunsese de-acum folosit abuziv. Blee se gândea: „La început, de dragul conştiinţelor noastre, ne doream să ştim pe cine omoram, înainte ca oricine să apese pe trăgaci. Acum îi transformăm pe oameni în torţe unde vrei şi unde nu vrei”.

Pistoanele maşinăriei de ucis, adăuga el, operează fără absolut nicio fricţiune. „Fiecare lovitură de dronă este o execuţie”, spunea Blee. „Şi, dacă tot e vorba să fie pronunţate sentinţe de condamnare la moarte, ar trebui să existe o anumită responsabilitate publică şi o anumită dezbatere publică despre toată povestea”. Apoi, după o scurtă pauză, a mai zis: „Şi ar trebui să fie o dezbatere pe care americanii s-o înţeleagă”.

La o depărtare de aproape un ceas de mers cu maşina dinspre Las Vegas, după ce au dispărut casele de stuc din suburbiile oraşului şi peisajul nu mai oferă nimic altceva în afară de tufe joase de creozot şi arbori ai lui Joshua ţepoşi (yucca), autostrada coteşte spre vest şi coboară într-o vale. Un grup de clădiri scunde, vopsite bej, se iveşte la orizont şi, deasupra lor, un avion de mici dimensiuni, cu aer de insectă, zboară la joasă înălţime, descriind cercuri pe cer. Se ridică peste mai multe coline, pe partea dreaptă a autostrăzii, coteşte spre stânga şi

aterizează pe o pistă desenată pe nisipul deşertului.

Oraşul Indian Springs, din statul Nevada, altitudine 952 de metri, poate fi văzut în trei minute, dacă-l traversezi cu maşina. Este mai degrabă o înşiruire de parcări de rulote şi locuinţe mobile, deservite de două benzinării, un motel şi un centru comercial „Mătuşa Moe”. Un panou înălţat deasupra oficiului poştal anunţă cele mai apropiate facilităţi înşirate pe drum: DENNY S, SUBWAY, MOTEL 6-O ORĂ DE MERS. Micul cazinou în care Curt Hawes şi echipa lui au luat acel mic-dejun de celebrare, în februarie 2001, după ce făcuseră istorie, lansând cea dintâi rachetă de pe un avion *Predator*, se mai află şi acum la marginea oraşului. Dar, la fel ca mai tot oraşul Indian Springs, şi el e mai mult gol: graţie unei şosele de centură noi, nu mai constituie un loc de oprire pentru turiştii care se îndreaptă spre Valea Morţii dinspre Las Vegas1.

Oraşul singuratic nu s-a bucurat de niciunul dintre beneficiile progresului robust care se desfăşoară dincolo de autostradă, în spatele kilometrilor de garduri metalice şi turnuri de pază, din care soldaţi înarmaţi îi împiedică pe curioşi să intre. La mijlocul deceniului trecut, Aerodromul Auxiliar al Forţelor Aeriene de la Indian Springs a fost redenumit Baza Creech a Forţelor Aeriene şi baza dărăpănată, bătută de vânturi, în care au bâjbâit cei dintâi piloţi ai testelor cu avioane-spion *Predator*, făcând paşii[359]

de început pe drumul unui nou tip de război, şi-a început marea transformare în zona zero a operaţiunilor americane de răspândit moartea peste mări şi ţări. Întinzându-se pe 930 de hectare de deşert, Baza Creech este acum atât de aglomerată, încât Forţele Aeriene speră să-i extindă suprafaţa, cumpărând terenuri de la firmele

359 Autorul îşi exprimă recunoştinţa faţă de Timothy Pratt, pentru relatările sale de la Indian Springs, Nevada.

locale, inițiativă care ar putea transforma orașul Indian Springs m și mai mare măsură într-o comunitate-fantomă.

Atât Pentagonul, cât și CIA desfășoară misiuni cu drone dirijate de la Baza Creech, iar personalul militar și prestatorii civili implicați în programul atacurilor cu drone încă mai fac naveta între bază și suburbiile orașului Las Vegas, achitându-se de schimburile zilnice din containere lungi, de culoarea nisipului, aliniate în șiruri și rânduri perfecte. Uneori, îndeplinesc misiuni de antrenament, pilotându-și avioanele *Predator* și *Reaper* în apropierea bazei, șlefuindu-și abilitățile ucigașe prin urmărirea mașinilor și a camioanelor civile care trec pe drumurile lăturalnice. În cea mai mare parte a timpului, însă, piloții participă la câte un război purtat la mii de kilometri depărtare, în Afghanistan, Pakistan, Yemen și pe marile întinderi pustii ale Africii de Nord. În săptămânile de după atacul din septembrie 2012 asupra complexului de clădiri diplomatice americane din Libia, cerurile de deasupra orașului Benghazi s-au umplut de bâzâiturile dronelor americane, trimise în regiune să-i urmărească pe cei vinovați de atac.

La marginea bazei din Nevada, barierele de ciment roșu spălăcit poartă un mesaj mândru:

B.F.A. CREECH – CASA VÂNĂTORILOR.

Epilog

Un spion în Lumea Tihnită1

„Încoace vin toate afacerile”. Dewey Clarridge

Dewey Clarridge a căzut. La un an după ce Pentagonul i-a închis operațiunea de spionaj privat, Clarridge s-a împiedicat în casa lui de lângă San Diego și și-a rupt mai multe oase. Accidentul l-a băgat în spital, unde a fost și mai țâfnos ca de obicei, și l-a forțat să se mute pe Coasta de Est, ca să fie mai aproape de familie.

Fostul ofiţer de la CIA, în vârstă de 79 de ani – întemeietorul CTC al Agenţiei, una dintre principalele oi negre ale scandalului Iran-Contra şi omul care se lăudase că venise cu ideea minării porturilor din Nicaragua în timp ce bea nişte gin –, s-a mutat în Lumea Tihnită.

Şi-a închiriat un apartament într-unul din blocurile-turn care dominau campusul înverzit al Lumii Tihnite, un sat pentru pensionari situat la 40 de kilometri de Washington, D.C., care încerca să recruteze membri ai generaţiei *baby-boom* şi îşi făcea reclamă auto-intitulându-se „Destinaţia generaţiei fără vârstă”. Ca yankeu republican care se născuse în timpul Marii Crize Economice, Clarridge nu era nici pe departe un membru al generaţiei[360]

respective şi dispreţuia, în general, o mare parte din ceea ce ajunsese ea să reprezinte.

M-am dus cu maşina să-l întâlnesc în iunie 2012, nefiind sigur la ce fel de primire ar fi trebuit să mă aştept. Scrisesem o mulţime de lucruri despre Clarridge şi despre multe dintre ele ştiam că nu-i plăcuseră. Dar m-a întâmpinat călduros, când am tras în faţa restaurantului italian al complexului rezidenţial rezervat pensionarilor ca el, unde Clarridge părea să fie singurul client şi-şi alesese o masă de la care să se bucure de soarele după-amiezii târzii. Era îmbrăcat cu o cămaşă de culoarea somonului, cu nasturele de sus desfăcut, ca să-i permită lanţului de aur pe care-l purta la gât să arunce şi el o privire afară. Purta încălţări de sport şi şosete albe şi, cum-necum, era mai bronzat decât fusese pe vremea când locuia la San Diego. Mi-a spus că se adaptase noilor împrejurimi, dar mi s-a şi plâns că pisicile lui nu erau deloc mulţumite. „Toată lumea

360 Leisure World, denumire dată mai multor comunităţi pentru vârstnici. Aici, este vorba de cea din statul Maryland (n. tr.).

de-aici are câini. Câini de-ăia mici”.

Era oarecum ironic să-l vezi pe Clarridge locuind la doar câţiva kilometri depărtare de CIA, o agenţie pe care o dispreţuia, în linii mari, dar nu părea să simtă lipsa Californiei, nici nu se plângea de faptul că se mutase înapoi pe Coasta de Est. „Încoace vin toate afacerile”, mi-a spus.

Prin „afaceri”, se referea la tot ce ţinea de afacerile din domeniul spionajului privat. Şi avea dreptate. Ieşind cu maşina din Washington, către satul de pensionari din suburbiile exterioare, trecusem printre turnurile sclipitoare de beton şi sticlă şi parcurile din ce în ce mai întinse de clădiri de birouri din Virginia de Nord, care în ultimul deceniu răsăriseră aproape din nimic. Industriile de apărare şi de strângere de informaţii ale Americii, cândva răspândite peste tot prin ţară, inclusiv în California de Sud şi în Vestul Mijlociu, se consolidaseră încetul cu încetul şi se mutaseră în zona mai largă a Washingtonului. Companiile optaseră pentru apropierea de ceea ce ele numeau „clientul” – CIA.

Pentagonul, Agenţia de Securitate Naţională şi alte servicii care se ocupă cu spionajul. Furnizorii guvernamentali, mai mari sau mai mici, formează acum un inel în jurul capitalei federale, ca o armată care ar ţine sub asediu o cetate medievală.

Afacerile private din domeniul militar şi din cel al spionajului se aflau într-o creştere explozivă. La nivelul anului 2012, terenul de luptă global întinsese armata secretă americană până dincolo de capacităţile ei fireşti. CIA şi alte servicii de strângere de informaţii îşi externalizaseră unele dintre cele mai importante misiuni către prestatori particulari, care erau angajaţi pentru misiuni de spionaj şi pentru analizarea datelor culese. Erau

angajaţi să sprijine operaţiunile cu drone desfăşurate de CIA – de la statul în centre de control subterane din Nevada până la încărcarea bombelor şi rachetelor pe drone, la diverse baze clandestine din Afghanistan şi Pakistan.

Jeffrey Smith, fost consilier general în cadrul Agenţiei, devenit acum partener la o prestigioasă firmă de avocatură din Washington, reprezintă unele dintre companiile care au câştigat contracte secrete pentru activităţi militare sau de spionaj. Este uimitor, mi-a spus el, să vezi în ce măsură a externalizat guvernul american funcţiile de bază ale muncii de spionaj, către prestatori particulari – mulţi dintre aceştia fiind companii conduse de foşti ofiţeri de la CIA sau din trupele de operaţiuni speciale –, care promit să se descurce mai bine decât angajaţii guvernamentali. Erik Prince a vândut firma Blackwater USA şi s-a mutat în Emiratele Arabe Unite, dar alte firme i-au luat locul acesteia, care, iată, reuşesc să se descurce mult mai bine decât ea, când vine vorba să nu apară pe paginile întâi ale ziarelor, aşa cum apărea Blackwater USA. Pe măsură ce modul american de a purta război a renunţat la încleştările dintre coloanele de taftcuri, la zonele de război declarate, şi s-a mutat mai degrabă înjumbră, o întreagă industrie artizanală s-a materializat dintr-odată, devenind o parte indispensabilă a unui nou complex militaro-informaţional.

Uneori, Smith se zbârleşte în faţa prezentării obsesiv-negative a prestatorilor particulari, deşi vede şi potenţialul de risc, dacă necesităţile misiunii ajung într-o situaţie conflictuală cu imperativul companiei de a obţine profit: „Există o inevitabilă tensiune în legătură cu loialitatea prestatorului – către cine se îndreaptă ea. Către drapel? Sau, cumva, către termenul-limită?”, spunea el.

Pe la mijlocul anului 2012, Michele Ballarin încă se mai străduia din greu să câştige un alt contract guvernamental pe termen lung, pentru ceea ce făcea ea în Africa, şi văzuse anumite oportunităţi în haosul care se răspândea prin toată partea de nord a continentului. După ce islamiştii radicali puseseră stăpânire pe o vastă întindere de deşert în Maliul de nord şi după ce devenise clar că Washingtonul depunea iarăşi eforturi de a obţine informaţii despre o ţară pe care o ignorase multă vreme, Ballarin mi-a spus că stabilise contacte cu grupări de tuaregi rebeli din partea de est a statului Mali şi punea la cale un plan de alungare a islamiştilor din acea ţară africană. În mai multe amănunte, n-a intrat.

Planurile ei, însă, nu se limitau la continentul african. Ballarin căuta persoane interesate să investească într-un proiect nou, de a construi o flotă de avioane amfibie, construite după modelul original Grumman G-21 „Gâscă”, despre care ea credea că militarii americani le-ar fi putut folosi pentru debarcarea de trupe în locuri izolate şi care nu aveau aerodromuri funcţionale. Ba chiar, prospecta după oportunităţi de afaceri în Cuba, din care s-ar fi putut îmbogăţi după moartea lui Fidel Castro şi după ce comunismul din ţara insulară ar fi devenit de domeniul trecutului.

În acea zi de vară din 2012, părea foarte puţin probabil ca Dewey Clarridge să-şi mai fi cufunde vreodată cana în izvorul de bani guvernamentali, care se scurgeau către furnizorii particulari de informaţii. Operaţiunea lui comună cu Michael Furlong se sfârşise lamentabil, iar Furlong fusese trimis mai degrabă forţat la pensie. Clarridge era şi atunci furios pe felul în care se terminase întregul episod. În opinia lui, fusese încă un exemplu de cum îşi apărau birocraţii de la Washington mica lor

parcelă, pe seama soldaţilor de pe câmpul de luptă, care aveau nevoie cu disperare de informaţiile pe care le-ar fi putut furniza el, fie şi numai ca să nu se mai bazeze pe CIA. Dar mi-a spus că era hotărât să nu se retragă de tot din joc. A zis că mai avea încă reţeaua lui de informatori din Afghanistan şi Pakistan, dintre care unii puteau fi păstraţi activi chiar şi cu un buget ridicol de mic. Dacă Washingtonul n-avea destulă minte să se folosească de oamenii lui, mi-a spus, poate că vreun alt guvern prieten, mai luminat, era şi mai interesat.

Apoi şi-a aprins o ţigară de foi şi a devenit filosofic: „Cred că s-a terminat cu Tratatul din Westfalia”. Vorbea despre acordurile de pace din secolul al XVII-lea, din Europa, care puseseră capăt Războiului de Treizeci de Ani, adică unor lupte sângeroase care duraseră trei decenii, între împăraţi şi regi care se folosiseră uneori de mercenari în bătăliile majore, pe post de carne de tun. Tratatul din Westfalia, după cum au căzut de acord mulţi istorici, a condus la naşterea naţiunilor moderne, a unor armate permanente şi a unor identităţi naţionale. „Statele-naţiuni nu mai deţin monopolul asupra forţei militare”, a zis Clarridge. Corporaţiile şi interesele particulare reprezentau viitorul, în războaiele duse de America. „Uitaţi-vă doar la propriul nostru sistem. Singurul lucru care n-a fost încă externalizat este amărâtul ăla care apasă pe trăgaci”.

Era un moment rar acela în care Dewey Clarridge subestima cu adevărat o situaţie de fapt. De mai multe ori, după atacurile de la 11 septembrie 2001, Statele Unite merseseră până acolo, încât externalizaseră chiar şi apăsatul pe trăgaci. Indiferent că era vorba despre Erik Prince, Enrique Prado şi firma Blackwater USA, angajaţi de CIA să vâneze terorişti, sau de vreo gorilă precum

Raymond Davis, care se fâţâia cu maşina pe străzile din Lahore, având un pistol semiautomat Glock în torpedou, sau de soldaţii particulari care se fereau de obuzele de mortiere în timpul unei încrucişări de focuri de o noapte întreagă, pe acoperişul unei baze pe care CIA şi-o făcuse la Benghazi, primii ani haotici ai războiului din umbră al Americii demonstraseră că Statele Unite erau dispuse la subîntinderea către firme private a funcţiei de bază a guvernului – protejarea statului.

Se făcuse târziu, însă, şi m-am ridicat să plec. Dewey Clarridge a preferat să rămână şi să-şi termine ţigara de foi. Ne-am strâns mâinile, iar eu m-am îndreptat spre maşină. Pornind de pe loc, am aruncat o ultimă privire către Clarridge, care stătea singur la o masă din restaurantul pustiu al unui cămin de bătrâni. Un fuior subţire de fum de ţigară se ridica în bucle către cerul deja întunecat.

Mulţumiri

Scrierea unei cărţi presupune să iei sute de decizii, iar în cazul unei prime cărţi, e greu de ştiut câte sunt bune. Sunt extraordinar de norocos, fiindcă una din primele decizii pe care le-am luat a fost dintre cele mai bune – l-am angajat pe Adam Ahmad să-mi fie asistent de cercetare. De la prima noastră întâlnire, la o cafea la Chicago, unde el tocmai îşi termina un masterat, mi-a fost clar că Adam era strălucit, curios şi dedicat. Mi-a dovedit apoi că era în toate aceste feluri şi încă în multe altele. A fost o parte absolut integrantă a cărţii, în toate fazele ei de elaborare. Adam a studiat documente, a scris fişe, a organizat notele explicative şi, în mai multe cazuri, a reuşit să dea de urma unui vorbitor de limbă urdu, care să ne traducă documente şi înregistrări pe care nici eu, nici el nu le înţelegeam. Când am ajuns la Woodrow Wilson

International Center for Scholars, Jessica Schulberg s-a implicat în proiect şi ne-a oferit un ajutor în cercetare la fel de valoros precum cel oferit de Adam. Jessica este interesată în mod deosebit de Africa, iar capacitatea ei de a dezgropa informaţii despre Somalia şi Africa de Nord a fost de-a dreptul de admirat. Este o gânditoare profundă şi posedă o înţelepciune cu mult mai presus de vârsta ei. În cursul scrierii acestei cărţi, am putut să pun preţ nu numai pe îndrumările pe care mi le-au dat Adam. şi Jessica, dar şi pe prietenia lor. Amândoi au înaintea lor cariere îndelungate şi strălucite, indiferent de ce căi vor alege.

A fost un mare noroc pentru mine că am putut petrece un an şi trei luni la Centrul Wilson, cea mai bună instituţie de cercetare din Washington. Centrul mi-a oferit un cămin profesional, nişte colegi fascinanţi şi încurajatori, plus acces la o vastă bibliotecă de care se ocupă un colectiv de primă mână. Le sunt recunoscător lui Jane Harman şi Michael van Dusen, pentru că m-au acceptat pe post de Cercetător de Politici Publice şi pentru că *se* află la conducerea unei instituţii atât de minunate. Mulţumiri cu totul speciale îi adresez lui Robert Litvak, pentru faptul că mi-a fost o sursă constantă de inspiraţie şi umor, cât am trecut prin procesul chinuitor al scrierii primei variante a cărţii.

Este o mare onoare pentru mine să fiu reporter al ziarului *The New York Times* şi le sunt recunoscător lui Jill Abramson, Dean Baquet şi David Leonhardt, pentru că mi-au îngăduit să-mi iau concediu de la ziar, pentru a putea lucra la proiectul de faţă. Când îmi era şef la Washington, Dean m-a încurajat să cercetez aspectele până atunci neexplorate ale războaielor secrete – să scriu poveştile pe care alţi autori nu le scriau. Câteva dintre chestiunile despre care am scris în ziar în acea perioadă sunt abordate

mai profund în această carte. Prietenii şi colegii mei Hélène Cooper, Scott Shane şi Eric Schmitt m-au încurajat şi ghidat de-a lungul întregului proces al elaborării, iar Scott şi Eric şi-au asumat o bună parte a muncii suplimentare, câtă vreme eu am fost în concediu pentru scrierea cărţii. Nici n-am cuvinte să le mulţumesc îndeajuns. Pe lângă aceştia trei, echipa de siguranţă naţională de la birourile din Washington ale ziarului este o sumă de reporteri dintre cei mai buni – şi oameni dintre cei mai simpatici –, pe care-i poţi găsi în orice colţişor din lumea jurnalistică. Mulţumirile mele speciale se îndreaptă către Peter Baker, Elisabeth Bumiller, Michael Gordon, Bill Hamilton, Mark Landler, Eric Lichtblau, Eric Lipton, Steve Myers, Jim Risen, Davis Singer.

Charlie Savage şi Thom Shanker. Sunt mai mult decât norocos pentru faptul că lucrez cu ei şi cu tot restul biroului de la Washington. Le mulţumesc şi lui Phil Taubman şi Douglas Jehl, doi foşti şefi de la ziar, cu multă experienţă în munca de reporter din domeniul spionajului, care m-au ajutat din plin, când am început să mă ocup de acest domeniu nou pentru mine.

Cartea de faţă n-ar fi apărut niciodată fără Scott Moyers care, în ipostaza sa anterioară, de agent literar, m-a îndemnat să dezvolt subiectele despre care scriam în articolele mele din *The New York Times*. Pe urmă, după ce Scott a devenit redactor al editurii The Penguin Press, am avut norocul ca el să-mi fie redactor de carte. Văzând tabloul de ansamblu, el m-a îndemnat să scriu cât mai cuprinzător cu putinţă despre natura în schimbare a războiului dus de americani şi a impactului acestuia. Apreciez timpul pe care mi l-a dedicat, pentru a fi sigur că activitatea reportericească înglobată în cartea mea era cea corectă, mai ales că a contribuit şi el cu o mână sigură în

procesul de corectare. Mi-a dovedit că este posibilă corectura desăvârşită a unei cărţi, chiar şi sub presiunea strânsă a termenelor. îi mulţumesc şi Annei Godoff, preşedinta consiliului de administraţie şi redactoarea-şefă de la The Penguin Press, pentru c-a îmboldit acest proiect şi a luat toate măsurile pentru publicarea cărţii într-un ritm rapid, într-o vreme în care chestiunile acestea necesită infinit mai multă discuţie publică. Mally Anderson, de la The Penguin Press, a făcut posibil ca diversele porţiuni ale cărţii să fie definitivate la termene, şi-i sunt foarte recunoscător pentru că m-a ghidat, răbdătoare, prin tot acel proces atât de misterios de pregătire a cărţii. A fost plăcut să-i aud vocea calmă de la celălalt capăt al firului.

Rebecca Corbett, o prietenă şi redactoare de la *The New York Time Sy* probabil că nici nu ştie cu cât este mai bună această carte, ca rezultat al îndemnurilor, răbdării şi cunoştinţelor ei. Rebecca s-a aplecat peste mai multe variante ale cărţii, împingându-mă de la spate să insist mai mult pe partea de relatare şi să mă explic mai bine în scriitură. Are un ochi priceput pentru detalii şi pentru a face ca personajele să capete viaţă. Prânzurile pe care le-am luat împreună la restaurantul The Bottom Line nu numai că m-au ajutat să-mi organizez partea de relatare, dar m-au ajutat enorm în construirea naraţiunii din carte. Discuţiile au fost mult mai bune decât mâncarea.

Agentul meu literar, Andrew Wylie, a fost un confident pentru mine încă de la primele faze, când am scris propunerea pentru această carte, şi-i sunt recunoscător că m-a primit să-i fiu client. Este un profesionist adevărat şi mi-a dat sfaturi deosebit de înţelepte într-o zi exasperantă petrecută la New York, în care a trebuit să mă decid în favoarea unui editor. Mi-a

spus că trebuie să merg pe mâna instinctului meu: „Nu-ţi mai face atâtea griji. Viaţa-i prea scurtă”. Avea dreptate.

Colegul meu de la *The New York Times*, Declan Walsh, corespondentul ziarului la Islamabad, a fost atât de amabil încât să mă găzduiască la el, în perioada în care am stat în Pakistan. Pe lângă faptul că este un reporter fantastic şi o sursă de uriaşă înţelepciune în materie de ceea ce ar putea fi cea mai complicată ţară din lume, Declan are indubitabil cea mai bună casă de oaspeţi din Pakistan. Le mulţumesc tuturor de la biroul din Islamabad al ziarului, pentru că au avut grijă ca voiajul meu de gazetar în Pakistan să fie atât de productiv.

Le sunt foarte îndatorat colegilor mei care se ocupă de problemele de siguranţă naţională pentru alte organizaţii mediatice. Munca pe care o fac ei, de a scoate la lumină cotloanele întunecate ale domeniului, a fost de un imens folos cărţii de faţă. Le adresez mulţumiri speciale următorilor: Greg Miliar, Joby Warrick, Peter Finn, Julie

Tate şi Dana Priest – de la *The Washington Post*, Adam Goldman, Matt Apuzzo şi Kimberly Dozier – de la *Associated Press*; şi Siobhan Gorman, Julian Barnes şi Adam Entous – de la *The Wall Street Journal*. Cu toţii ne aflăm într-o competiţie feroce între noi şi ne înjurăm unii pe alţii, când suntem forţaţi să ne măsurăm cu articolul unui concurent la ora 10 seara. Dar, în ultimă instanţă, suntem cu toţii de aceeaşi parte a baricadei.

Cât de îndatorat sunt familiei mele nici măcar nu pot să socotesc. Părinţii mei, Joseph şi Jeanne Mazzetti, m-au învăţat să fiu curios şi umil. Dar, înainte de toate, m-au învăţat să fiu onest, şi sper că ei simt la fel de mândri de mine, pe cât sunt eu de ei. Surorile mele, Elise şi Kate, sunt cele mai bune două prietene pe care le poate avea cineva, iar ele, împreună cu soţii lor, Sudeep şi Chris,

constituie pentru mine modele de urmat, prin felul în care-şi trăiesc vieţile şi se îngrijesc de familiile lor.

O singură persoană a contribuit cel mai mult la cartea de faţă, în afară de mine, şi anume Lindsay, minunata mea soţie. De la prima noastră discuţie despre posibilitatea ca eu să scriu o carte, pe care am purtat-o în timp ce ne plimbam în parcul newyorkez Riverside, Lindsay m-a sprijinit fără ezitare. A citit şi corectat variante ale cărţii, mi-a oferit sugestii, mi-a suportat insomniile şi mi-a furnizat încurajări în momentele în care aveam impresia că-mi asumam prea mult, faţă de cât puteam duce. Nicidecum n-aş fi putut realiza proiectul fără ea, aşa c-o iubesc foarte mult.

Şi lui Max îi mulţumesc – fiului meu. Max a venit pe lume când eu mă aflam în stagiile incipiente ale proiectului şi mi-a schimbat viaţa în moduri pe care abia încep să le înţeleg. Aştept cu nerăbdare să fie suficient de mare, cât să poată citi cartea mea. Păstrez amintiri minunate despre dimineţile pe care ni le-am petrecut împreună în primele luni şi zâmbetele cu care mă întâmpina, când mă-ntorceam acasă, după câte o zi mai mult decât frustrantă, în care scrisesem la carte. M-au ajutat să văd lucrurile din perspectiva corectă. Există o mulţime de durere şi suferinţă în lume, dar aceeaşi lume este un loc mult mai bun, de când are şi Max un loc în ea.

Notă despre surse

Este o mare provocare să scrii o relatare despre un război în plină desfăşurare, care, cel puţin oficial, rămâne secret. Cartea de faţă este rezultatul a sute de interviuri luate în Statele Unite şi în alte părţi, atât în anii cât am fost reporter de securitate naţională, cât şi în perioada cât mi-am luat concediu de scriere a cărţii de la ziarul *The New York Times*. Am încercat, cât de mult cu putinţă, să-i

conving pe oamenii cărora le-am luat interviu să vorbească oficial, iar cei care au fost de acord sunt citaţi cu numele lor, atât în corpul cărţii, cât şi în notele explicative. Am luat şi o mulţime de interviuri despre „fundamentele” chestiunii, în care le-am îngăduit surselor mele să vorbească anonim, în schimbul relatărilor personale despre operaţiunile militare şi de spionaj americane, dintre care de departe cele mai multe rămân clasificate. Deşi acest lucru este departe de a fi unul ideal, cred că este un rău necesar şi acceptabil, pentru a garanta că surse de încredere se simt libere să vorbească pe şleau.

Folosirea de surse anonime este întotdeauna riscantă, iar ca reporter de securitate naţională am învăţat că unele surse sunt de mult mai mare încredere decât altele. Pentru această carte, m-am bazat din greu pe oameni pe ale căror informaţii am ajuns, de-a lungul anilor, să pun bază. În măsura în care am putut, am utilizat notele explicative pentru a da mai multe explicaţii despre cine a furnizat cutare informaţie, chiar dacă nu le-am citat numele respectivelor persoane. În câteva situaţii, de obicei fiindcă materialul era deosebit de sensibil, am prezentat informaţii la care nu am ataşat note explicative. În asemenea cazuri, m-am asigurat că puteam să verific din surse multiple informaţia primită. Când am relatat discuţii dintre două sau mai multe persoane, am încadrat dialogurile în ghilimele, numai atunci când am fost încredinţat că sursele mi-au furnizat o aducere-aminte precisă a conversaţiilor purtate.

Am încercat, pe cât de mult am putut, să folosesc material din surse puse la dispoziţia publicului şi documente guvernamentale dedasificate. În acest sens, am fost ajutat de mai multe organizaţii. Arhiva Siguranţei Naţionale de la George Washington University lucrează

neobosită pentru a determina guvernul să dedasifice documente, în baza Legii Accesului Liber la Informaţie, şi le sunt enorm de recunoscător arhivarilor de acolo pentru eforturile lor. Grupul Informativ SITE este cea mai bună resursă pentru monitorizarea scrierilor şi a declaraţiilor publice ale grupărilor militante din Pakistan, Somalia, Yemen şi din alte ţări, drept care am preluat intens din rezultatele muncii grupului SITE. O mare parte din documentele guvernului Statelor Unite, citate în această carte, au fost făcute publice pentru prima oară de organizaţia Wikileaks, în lupta ei împotriva secretomaniei. Baza de date creată de Wikileaks a devenit o resursă importantă pentru jurnaliştii şi istoricii care caută să înţeleagă mai bine funcţionarea internă a structurilor guvernamentale americane.

Le sunt profund îndatorat multor oameni din mai multe ţări, care şi-au făcut timp – în total, ore fără număr – să-mi acorde mie interviuri. Mi-au încredinţat poveştile lor, aşa încât această carte este şi a lor, în aceeaşi măsură în care este a mea.

Mark Mazzetti Washington, D.C.
Decembrie 2012

Bibliografie

CĂRŢI

Bergen, Peter L., Manhunt: The Ten-Year Search for Bin Laden – from 9/11 to Abbottabad, Crown, New York, 2012.

Bergen, Peter L, The Longest War: The enduring Conflict Between America and Al-Qaeda, Free Press, New York, 2011.

Bisonnette, Mark (Mark Owen), No Easy Day: The Firsthand Account of the Mission That Killed Osama Bin Laden, Dutton, New York, 2012.

Boucek, Christopher, Ottaway, Marina, *Yemen on the Brink*, Fundaţia Carnegie pentru Pace Internaţională, Washington, D.C., 2010.

Bowden, Mark, Guests of the Ayatollah: The Iran Hostage Crisis: The First Battle în America's War with Militant Islam, Grove Press, New York, 2006.

Churchill, Winston, The Story of the Malakand Field Force: An Episode of Frontier War, W.W. Norton, New York, 1989.

Clarke, Richard, Against All Enemies: Inside America's War on Terror, Simon & Schuster, New York, 2004.

Clarridge, Duane R., Diehl, Digby, *A Spy for AU Seasons*: *My Life in the CIA*, Scribner, New York, 1997.

Coll, Steve, Ghost Wars: The Secret History of the CIA, Afghanistan, and Bin Laden, from the Soviet Invasion to September 10, 2001, Penguin Books, New York, 2004.

Crumpton, Henry A., The Art of Intelligence: Lessons from a Life in the CIAis Clandestine Service, Penguin Press, New York, 2012.

Emerson, Steven, Secret Warriors: Inside the Covert Military Operations of the Reagan Era, Putnam, New York, 1988.

Gardner, Richard N., *Mission Italy*: *On the Front Lines of the Cold War*, Rowman & Littlefield Publishers, New York.

2005.

Graham, Bradley, By His Own Rules: The Ambitions, Successes, and Ultimate Failures of Donald Rumsfeld, Public Affairs, New York, 2009.

Gunaratna, Rohan, Iqbal, Khuram, *Pakistan*: *Terrorism Ground Zero*, Reaktion Books, London, 2011.

Hull, Edmund J., *High Value Target*: *Countering Al-*

Qaeda in Yemen, Potomac Books, Washington, D.C., 2011.

Hussain, Zahid, *Frontline Pakistan*: *The Struggle with Militant Islam*, Columbia University Press, New York, 2008.

Hussain, Zahid, The Scorpion's Tail: The Relentless râse of Islamic Militants în Pakistan and How It Threatens America, Free Press, New York, 2010.

Johnsen, Gregory D., The Last Refuge: Yemen, Al-Qaeda, and America's War în Arabia, W.W. Norton & Company, New York, 2012.

Jones, Seth, Hunting in the Shadows: The Pursuit of Al-Qaida since 9/11, W.W. Norton & Company, New York, 2012.

Kean, Thomas *et al.*, *The 9/11 Commission Report*, Tipografia Guvernului Statelor Unite ale Americii, Washington, D.C., 2004.

Klaidman, Daniel, Kill or Capture: The War on Terror and the Soul of the Obama Presidency, Houghton Mifflin Harcourt, New York, 2012.

Martin, Matt J., Sasser, Charles W., Predator: The Remote-Control Air War over Iraq and Afghanistan: A Pilots Story, Zenith Press, Minneapolis, 2010.

Mayer, Jane, The Dark Side: The Inside Story of How the War on Terror Turned into a War on American Ideals, Doubleday, New York, 2008.

Musharraf, Pervez, *In the Line of Fire*: *A Memoir*, Simon & Schuster, New York, 2006.

Naftali, Timothy, Blind Spot: The Secret History of American Counterterrorism, Basic Books, New York, 2005.

Nawaz, Shuja, Crossed Swords: Pakistan, Its Army, and the Wars Within, Oxford University Press, 2008.

New York, *Obama's Wars* (*Războaiele lui Obama*), Simon 8 c Schuster, New York, 2010.

Norris, Pat, Watching Earth from Space: How Surveillance Helps Us and Harms Us, Praxis, New York, 2010.

Persico, Joseph, Casey: The Lives and Secrets of William J. Casey: From the OSS to the CIA, Penguin, New York, 1995.

Pillar, Paul R., Intelligence and U.S. Foreign Policy: Iraq, 9/11, and Misguided Reform, Columbia University Press, New York, 2011.

Priest, Dana, Arkin, William M., *Top Secret America*: *The rise of the New American Security State*, Little, Brown and Company, New York, 2011.

Ranelagh, John, *The Agency*: *The rise and Decline of the CIA*, Simon 8 c Schuster, New York, 1986.

Rashid, Ahmed, Descent into Chaos: The U.S. and the Disaster în Pakistan, Afghanistan, and Central Asia, Viking, New York.

2008.

Rashid, Ahmed, Taliban: Militant Islam, Oil and Fundamentalism în Central Asia, Yale University Press, Londra, 2001.

Riedel, Bruce, Deadly Embrace: Pakistan, America, and the Future of the Global Jihad, Brookings, Washington, D.C., 2011.

Rodriquez Jr., José A., Harlow, Bill, Hard Measures: How Aggressive CIA Actions After 9/11 Saved American Lives, Threshold Editions, New York, 2012.

Rohde, David, Mulvihill, Kristen, A Rope and a Prayer: A Kidnapping from Two Sides (O funie şi o rugăciune. O răpire văzută din două perspective), Viking, New York, 2010.

Rumsfeld, Donald, *Known and Unknown*: *A Memoir*, Sentinel, New York, 2011.

Singer, David E., Confront and Conceal: Obama's Secret Wars and Surprising Use of American Power, Crown, New York, 2012.

Singer, David E., The Inheritance: The World Obama Confronts and the Challenges to American Power, Crown, New York.

2009.

Scarborough, Rowan, Rumsfeld's War: The Untold Story of America's Anti-Terrorist Commander, Regnery, New York, 2004.

Schmidt, John R., *The Unraveling*; *Pakistan in the Age of Jihad*, Farrar, Straus and Giroux, New York, 2011.

Schmitt, Eric, Shanker, Thom, Counterstrike: The Untold Story of America's Secret Campaign Against Al-Qaeda, Times Books, New York, 2011.

Shultz, Richard, The Secret War Against Hanoi: The Untold Story of Spies, Saboteurs, and Covert Warriors în North Vietnam, HarperCollins, New York, 1999.

Singer, Peter W., Wired for War: The Robotics Revolution and Conflict in the 21st Century, Penguin Books, New York, 2009.

Smith, Michael, Killer Elite: The Inside Story of America's Most Secret Special Operations Te-am, St. Martins Press, New York, 2007.

Snider, L. Britt, *The Agency and the Hill*: *CIAS Relationship with Congress*, *1946 – 2004*, Central pentru Studierea Spionajului/ Create Space, Washington, D.C., 2008.

Tenet, George, At the Center of the Storm: My Years at the CIA, HarperCollins, New York, 2007.

Waller, Douglas, Wild Bill Donovan: The Spymaster Who Created the OSS and Modern American Espionage, Free Press, New York, 2011.

Warner, Tim, Legacy of Ashes: The History of the CIA, Anchor, Maine, 2008.

Warrick, Joby, The Triple Agent: The Al-Qaeda Mole Who Infiltrated the CIA, Vintage Books, New York, 2011.

Weiner, Tim, *Legacy of Ashes*: *The History of the CIA*, Anchor Books, New York, 2007.

Woodward, Bob, *Bush at War* (*Bush în război*), Simon 8 r Schuster, New York, 2002.

Woodward, Bob, *Veil*: *The Secret Wars of the CIA*, *1981 – 1987*, Simon & Schuster, New York, 1987.

Wright, Lawrence, The Looming Tower: Al-Qaeda and the Road to 9/11, Random House, New York, 2006.

ARTICOLE DIN ZIARE ŞI REVISTE

Ahtishamul, Haq, „Raymond Davis case: Wife of man killed commits suicide", *in The express Tribune*, 7 febraarie 2011.

Baker, Aryn, „The murky past of the Pakistani doctor who helped the CIA", în *Time*, 13 iunie 2012.

Bamford, James, „He's in the backseat!", *in The Atlantic*, aprilie

2006.

Best Jr., Richard A., „Covert action: Legislative background and possible policy questions", în *Congressional Research Service*, *111* decembrie 2011.

Bruton, Bronwyn, „Somalia: A new approach", în *Council on Foreign Relations*, Raportul Special nr. 52 al Consiliului, martie

2010, p. 7.

Burnett, Sara, „Charges upgraded against ex-CIA contractor în parking-spot dispute", *in The Denver Post*, 4 octombrie

2011.

Burns, John R, „Adding demands: Afghan leaders

show little willingness to give up Bin Laden", *in The New York Times*, 19 septembrie 2001.

Chesney, Robert, „Military-intelligence convergence and the Law of the Title 10/Title 50 debate", în *Journal of National Security Law and Policy*, 2012.

Ciralsky, Adam, „Tycoon, contractor, soldier, spy", în *Vanity Fair*, ianuarie 2010.

Fair, Christine C., Jones, Seth, „Pakistan's war within", în *Survival*, 51, nr. 6 (decembrie 2009 – ianuarie 2010).

Gall, Carlotta, Mazzetti, Mark, „Hushed deal frees CIA contractor în Pakistan", *in The New York Times*, 16 martie 2011.

Gamerman, Ellen, „To know if you're anybody, check the list: În Washington, the snobby old *Green Book* is relished as a throwbackto less-tacky times", *in The Baltimore Sun*, *22* octombrie 1997.

Gordon, Michael R., Mazzetti, Mark, „US used base în Etiopia to hunt Al Qaeda", *in The New York Times*, 23 februarie

2007.

Heimann, Joseph, Silverberg, Daniel, „An ever-expanding war: Legal aspects of online strategic communications", în *Parameters*, Vara 2009.

Hersh, Seymour H., „Who'se în charge here?", *in The New York Times*, 22 noiembrie 1987.

Johnston, David, Mazzetti, Mark, „A window into CIA's embrace of secret jails", *in The New York Times*, 12 august 2009.

Khan, Muhammad I., „New Muhammad Wazir", *in The Herald*, 16 septembrie 2005.

Khattak, Iqbal, „I did not surrender to the military", în *Friday Times*, 30 aprilie – 6 mai 2004.

Kibbe, Jennifer D., „The rise of the shadow warriors”, în *Foreign Affairs*, martie-aprilie 2004.

Lamb, Christina, „Bin laden hunt în Pakistant is pointless”, în *London Sunday Times*, 23 ianuarie 2005.

Landler, Mark, Sang-Hun, Choe, „În Kim Jong-11 death, an extensive intelligence failure”, *in The New York Times*, 19 decembrie 2011.

Latif, Amir, „Pakistan’s most wanted”, în *Islam Online*, 29 ianuarie 2005.

Mayer, Jane, „The Predator war”, *in The New Yorker*, 26 octombrie 2009.

Mazzetti, Mark et al., „American held în Pakistan worked with CIA”, *in The New York Times*, 21 februarie 2011.

Mazzetti, Mark, „Coalition deaths în Afghanistan hit a record high”, *in The New York Times*, *2* iulie 2008.

Mazzetti, Mark, „Efforts by CIA fail în Somalia, officials charge”, *in Th e New York Times*, 8 iunie 2006.

Mazzetti, Mark, Rohde, David, „Amici US policy disputes, Qaeda grows în Pakistan”, *in The New York Times*, 30 iunie 2008.

McChrystal, Stanley *As*, „It takes a network”, în *Foreign Policy*, martie-aprilie 2011.

Miller, Greg, „At CIA, a convert to Islam leads the terrorist hunt”, *in The Washington Post*, 24 martie 2012.

Myers, Lisa, „US posts wrong photo of al-Qaida operative”, *MSNBC*, 26 ianuarie 2006.

Pelton, Robert Young, „Erik Prince, an American commando în exile”, în *Mens Journal*, noiembrie 2010.

Pham, Peter J., „Somali instability still poses threat, even after successful strike on Nabhan”, în *World Defense Review*, 17 septembrie 2009.

Priest, Dana şi Ann Scott Tyson, „Bin Laden trail

«stone cold»", *in The Washington Post*, 10 septembrie 2006.

Priest, Dana, Arkin, William M., „Top secret America: A look at the military's Joint Special Operations Command", *in The Washington Post*, 2 septembrie 2011.

Qadir, Shaukat, „Understanding the insurgency în FAŢA", disponibil la http://shaukatqadir.info/pdfs/FATA.pdf.

Richelson, Jeffrey T., „Task Force 157: The US Navy's Secret Intelligence Service, 1966 – 77", în *Intelligence and National Security*, 11, nr. 1 (ianuarie 1996).

Richelson, Jeffrey T., „Truth conquers all chains: The U.S. Army intelligence support activity, 1981 – 1989", în *International Journal of Intelligence and Counterintelligence*, 12, nr. 2 (1999).

Risen, James, „David H. Blee, 83, CIA spy who revised defector policy", *in The New York Times*, 17 august 2000.

Rivera, Ray, Rahimi, Sangar, „Deadly truck bomb hits NATO outpost în Afghanistan", *in The New York Times*, 11 septembrie 2011.

Roggio, Bill, „Al-Qaida jailbreak in Yemen", în *Long War Journal*, 8 februarie 2006.

Shah, Pir Zubair, „US strike is said to kill al-Qaeda figure în Pakistan", *in The New York Times*, *17* octombrie 2008.

Shahzad, Syed Saleem, „The legacy of Nek Muhammad", în *Asia Times Online*, 20 iulie 2004.

Shane, Scott, „Election spurred a move to codify US drone policy", *in The New York Times*, 24 noiembrie 2012.

Shane, Scott, Mazzetti, Mark, Worth, Robert, „Secret assault on terrorism widens on two continents", *in The New York Times*, 14 august 2010.

Shane, Scott, Mekhennet, Souad, „From condemning

terror to preaching jihad", *in The New York Times*, 8 mai 2010.

Shapiro, T. Rees, „Nestor Sanchez, 83: CIA official led Latin America division", *in The Washington Post*, 26 ianuarie 2011.

Shinn, David H., „A1 Qaeda în East Africa and the Horn", *in The Journal of Conflict Studies*, 27, nr. 1/2007.

Simpson, Edgar, „Candidates promise to liven last days before election", *in The Charleston Gazette*, 26 octombrie 1986.

Slackman, Michael, „Would-be killer linked to al Qaeda, Saudis say", *in The New York Times*, 28 august 2009.

Teague, Matthew, „Black ops and blood money", în *Mens Journal*, 1 iunie 2011.

Walsh, Declan, „Pakistan may be expelling aici group's foreign staff", *in The New York Times*, *6* septembrie 2012.

Walsh, Declan, „US bomb warning to Pakistan ignored", *in The Guardian*, *22* septembrie 2011.

Watts, Clint, Shapiro, Jacob, Brown, Vahid, „Al-Qa'ida's (mis) adventures in the Horn of Africa", Centrul de Combatere a Terorismului „Proiectul Armonia" de la Westpoint, 2 iulie 2007, pp. 19 – 21.

Wazir, Dilawar K., „Top militant vows to continue jihad", în *Dawn*, *26* aprilie 2004.

Whittle, Richard, „Predator's big safari", Institutul Mitchell pentru Studierea Forţei Aeriene, Documentul 7 (august 2011).

Wise, David, „A not so secret mission", în *Los Angeles Times*, *26* august 2007.

Worth, Robert, „Is Yemen the next Afghanistan?", în *The New York Times*, 6 iulie 2010.

Yousafzai, Sami, „The Doctor's grim reward", în *Newsweek*, 11 iunie 2012.

Zelikow, Philip, „Codes of conduct for a twilight war", în *Houston Law Review*, aprilie 2012.

Index

Abbas, Abu 80

Abdulmutallab, Umăr Farouk 301, 387, 388

Abizaid, John 180, 197, 198 Abu Nidal (organizaţia) 85 Abu Salim (închisoarea) 328 Addington, David 27 Adkins, Jim 79 Afghanistan *passim* AfPax Insider (proiectul) 250, 253, 254, 256

Aff ah, Mohamed Qanyare 183 Affidi, Shakil 17, 358 – 364, 367, 378 – 380

Ahlu Suna Waljama (ASWJ) 9, 324

Ahmed, Abdullahi Yusuf 191, 195

Ahmed, Ibrahim Saeed (Abu Ahmed al-Kuwaiti) 221, 348 Ahmed, Mahmud 17, 46, 49 – 51, 54 – 57

Ahmed, Sharif Sheikh 322 Ahmed, Shirwa 202 Alec (Centrul – unitatea de vânare a lui Osama bin Laden) 15, 126, 216, 405 Al Jazeera 237, 300 Allen, Charles E. 15, 122, 124 – 128, 135 Allen, John 376 al-Qaida *passim* al-Shabaab 18, 186, 190, 195, 197, 200, 202, 308, 311 – 313, 316 – 319, 322 – 325 al-Shabwani, Jaber 303, 390 Andrews, Robert 16, 93 – 98, 107, 108, 111, 177, 235 Angleton, James 127, 203 Archangel 308

Armitage, Richard 46, 50, 51, 56

Ashby, Turner 193

al-Asiri, Abdullah 276, 278, 279, 280

al-Asiri, Ibrahim 18, 278, 301 Amira v. Ballarin, Michele Aurakzai, Ali Jan 17, 60 – 62, 226 Aweys, Hasan Dahir 18, 185, 186, 190

al-Awlaki, Abdulrahman 18, 394, 396, 397

al-Awlaki, Anwar 18, 385, 385 – 389, 391, 392, 394,

395 al-Awlaki, Nasser 395, 396 al-Banna, Ibrahim 396 Ayro, Aden Hashi Farah 18, 186, 200

Bagh, Mangal 360, 380 Bajaur (provincie) 155, 157, 158, 177, 178, 180, 211, 343 Ballarin, Michele 18, 191 – 196, 307 – 312, 314, 319 – 326, 412 Baradar, Abdul Ghani 347 Beirut (bombardarea ambasadei americane) 80, 211 Benghazi 333, 402404, 408, 414

Bennett, John 346 Bergdahl, Bowe 263 – 265 Berger, Sandy 123, 127, 129 Biden, Joe 296 bin al-Shibh, Ramzi 65 bin Laden, Osama *passim* bin Nayef, Muhammad 276, 277, 282, 297, 301 Black, J. Cofer 15, 30, 31, 33.

34.35.55.56.126.165.406 Blackstar 308, 311, 312 Blackwater USA 8, 16, 20, 35.

165 – 168, 310, 314, 331, 332, 357, 411, 413

Blair, Dennis C. 15, 89 – 91, 289 – 293, 304, 305 Blee, Richard 15, 126, 127, 345.

405.406

Boykin, William 113 Branch, Austin 255 Brennan, John 6, 17, 24, 280, 281 – 282, 284, 299, 385, 388, 392, 398

Bush, George H.W. *passim* Bush, George W. 28, 29, 48, 57, 79, 85

Calland, Albert 178 Cambone, Stephen 16, 112, 113 – 115, 156, 173, 177 Campbell, John 136 Card, Andrew 171 Carlucci, Frank 92, 104, 105, 107

Carter, Jimmy 67, 285 Cartwright, James 296

Casey, William J. 15, 75 – 84, 106, 286

Castro, Fidel 37, 70, 72, 142, 412 Ceaşscu, Elena 86 Ceauşescu, Nicolae 86 Chalabi, Ahmed 260 Chamberlin, Wendy 27, 54 Cheney, Dick 27, 29, 32, 94, 112, 163, 164, 167, 172, 206, 283, 284

Church, Frank 67, 70 – 72, 122, 162, 346, 361

Churchill, Winston 25, 60 Clarke, Richard 17, 123 –

129 Clarridge, Duane R. (Dewey) 17, 75 – 80, 84, 85, 88, 90, 101, 105, 106, 259 – 268, 273, 274 – 275, 314, 409 – 414 Clinton, Bill 37, 87 – 90, 123, 124, 127, 129, 285, 286, 288, 289
Clinton, Hillary 308, 317, 320, 330, 374
Colby, William 71 Contras (gherilele) 24, 77 – 79, 164
Crumpton, Hank 56, 127, 129, 164, 168, 169, 190
Damadola (sat) 180, 181 Darkazanti, Mamoun 28
Datta Khel (sat) 373 Davis, Perry 309 – 311, 319, 321, 323, 325
Davis, Raymond 15, 17, 20 – 22, 331 – 334, 336, 338 – 341, 348, 351 – 357, 371 – 373, 413 Dearlove, Richard 25, 26 Deininger, Bill 320 Deutch, John 35, 88, 89, 91, 288, 361, 362
Djibouti (baza de drone) 121, 188, 322, 390, 392 Doherty, Glen 404 Donilon, Tom 293, 374 Donovan, William J. 69, 70, 85, 261, 262
Downing, Wayne 173, 175, 176, 260
Durrani, Assad 58
Ehsan ul-Haq 17, 49, 5760, 147, 151
Eikenberry, Karl 252 Eldridge, Bill 239 Emmanuel, Rahm 288, 289
Faheem, Shumaila 351 Farina, Chris 195, 196 Feith, Douglas J. 111 Fernandez, Joe 78, 79 Flynn, Michael 258
Ford, Gerald 40, 70, 71, 81, 94, 106, 122, 383 Franks, Tommy 97 Frazer, Jendayi 190 Furlong, Michael 16, 232 – 251, 254 – 259, 264 – 273, 298, 394, 412
Gaddafi, Muammar 47, 328, 402, 403
Garland, Merrick 398 Gates, Robert 16, 251, 258, 292, 293, 344, 345 Gnehm, Edward W. 116 Goldwater, Barry 70 Golful Porcilor (operaţiune) 260, 285
Gorbaciov, Mihail Sergbeievici 152
Gordon, John 127 Göring, Hermann 70 Goss, Porter

15, 50, 115, 116, 155 – 158, 170, 171, 180, 186, 215, 219, 288, 328 Grenier, Robert 15, 55, 56, 59, 61, 62, 216 Gritz, James 102 – 104 Guantánamo 37, 43, 45, 64, 207, 283, 284, 298

Habib, Khalid 224, 229 Hadley, Stephen 170

Hamas (organizaţia) 135 Haqqani, Husain 294, 337, 352 Haqqani, Jalaluddin 17, 54, 59, 65, 68, 252

Haqqani (reţeaua) 222 – 228, 251, 256, 262, 265, 376, 377 al-Harethi, Qaed Salim Sinan 118 – 121, 138

Harward, Robert 43, 44, 345 Hassan, Nidal 393 Hawes, Curt126, 130, 132 – 134, 407

Hayden, Michael 15, 219, 220, 312, 328, 345, 381, 382, 384 al-Hazmi, Nawaf 386 Helms, Richard 82 Hezbollah (organizaţia) 80, 85 Holbrooke, Richard 277, 278, 282

Holland, Charles 96, 97 Holmes, Robert 255, 267 Hull, Edmund 120, 297 Hussain, Saldar 143 Hussain, Zahid 140, 144, 149 Hussein, Saddam 91, 113, 127, 157, 206, 260

Indyk, Martin 135 Iran-Contra (scandalul) 24, 33, 35, 79, 80, 85, 86, 104, 109, 124, 162, 259, 275, 409

Jameson, W. George 381, 399 al Jaza în, Adil Hadi 64 Johnsen, Gregory 387, 388, 392 Jones, James 291, 293 Jordan, Eason 252 – 254, 257, 258 – 259, 264

Kappes, Stephen 16, 282, 288, 290, 292, 294, 345 Karimov, Islam 128 Karzai, Ahmed Wali 43, 268, 269

Karzai, Hamid 39, 214, 215, 274 Kayani, Ashfaq Parvez 17, 150 – 154, 224, 342, 369, 370 – 371, 373, 376 – 378 Keller, Art 16, 203 – 217, 221, 222, 224 – 229, 252, 294, 342, 361

Kennedy, John E 40, 69, 285 Khan, Abdul Kadeer 28, 169 Khan, Bakhptur 180 Khan, Ismail 257 Khan, Samir 393, 394 Kim Jong-il 401 King, Jerry 102 – 107 Klinghoffer,

Leon 80 Koh, Harold 383, 384, 388 Kot Lakhpat (închisoarea) 331 Koussa, Moussa 328 Koziol, John 249
Krongard, Alvin 135 al-Kuwaiti, Abu Ahmed 221, 348
Libby, I. Lewis 27 al-Libi, Abu Faraj 156, 180 Luitingh, Lafras 315 Lumumba, Patrice 70
McChrystal, Stanley 16, 156, 157, 173, 174, 177, 258, 268 McGrath, Mike 360, 361 McKiernan, David 250, 251, 252 – 254, 257, 258, 264 McLaughlin, John 135 McMahon, John 81 McNamara, Robert 40 McNeill, Dan 252 McPherson, John L. 310 McRaven, William 16, 298, 299, 315 – 319 Maes, Jeff 355 Mamraiz, Shaheena 363 al-Masri, Abu Khabab 212, 229 Massoud, Ahmad Shah 127, 141
Meadows, Richard 99 Mehsud, Baitullah 17, 206, 207 – 208, 294 – 296 Meyer, Edward 100, 101, 106 MI5 219, 220, 221
MI6 25, 26, 64 al-Mihdhar, Khalid 386 Mike (ofiţer sub acoperire) 16, 216, 233, 282 Mikolashek, Paul 43, 44 Mogadishu (Bătălia pentru) 186 – 191, 195 – 200, 202 Mohammed, Khalid Sheikh 65, 149, 159, 221 Mubarak, Hosni 328, 329 Mukhabarat 47 Mullen, Mike 16, 252, 369, 370 – 371, 375 – 378 Müller, Scott 161 Munir, Asad 17, 62 – 65, 107, 146, 147, 222, 342, 366 Munter, Cameron 17, 339, 340, 352 – 354, 356, 371 – 374 Murray, Patrick 171 Musharraf, Pervez 27, 50 – 57, 60, 61, 140 – 151, 178, 223, 226 – 228, 294, 316, 335, 344 Myers, Richard 92, 98, 119
Nabhan, Saleh Ali Saleh 18, 314, 318, 319
al-Nashiri, Abd al-Rahim 159, 169
Negroponte, John D. 198 Nek, Muhammad Wazir 17, 18, 140 – 150, 158, 163, 206, 207, 294, 343
Newland, Ross 16, 26, 67, 68, 71 – 80, 86 – 88, 122, 123, 136 – 138, 309, 404, 405 Nixon, Richard 112, 233, 285 Noriega, Manuel 104 North, Oliver 77 – 81, 95, 275

Obama, Barack 22, 24, 85, 258, 277 – 308, 313 – 318, 327.
339 – 341, 345, 367 – 375.
382 – 384, 392, 393, 397 – 402 Obrman, Jan 238, 240, 243, 246, 257, 266
O'Connell, Thomas 17, 94, 111 – 115
Ohrizko, Volodimir 308
Omar, Haji 221
Omar, Mohammed 274, 347
Pack, Richard 267 Panetta, Leon 16, 17, 179, 286 – 296, 305, 327, 341, 350, 352, 368, 369, 371, 374, 384, 398
Pasha, Ahmad Shuja 340, 341, 346, 353, 354, 371, 373, 375 Patek, Umăr 179 Patterson, Anne 339 Pavitt, James 16, 31, 32, 34, 35, 124, 127, 128, 134 Pelton, Robert Young 252 – 258, 264, 265, 314
Pentagon *passim* Perot, H. Ross 102 Petraeus, David 16, 269 – 271, 276, 297, 300 – 303, 381, 384, 385, 392
Powell, Colin 57, 85 Prado, Enrique 16, 28, 29, 36, 155, 163, 164 – 170, 310, 413 Prince, Erik 164 – 168, 310, 314, 315, 332, 411, 413 Puţin, Vladimir Vladimirovici 248
Qeybdii, Abdi Hasan Awale 183
Raghal, Abu 201 al-Rahman, Atiyah Abd 330, 382
Rauf, Rashid 219, 220 Reagan, Ronald 24, 73 – 81, 85, 86, 100, 101, 192, 286, 321, 326
Rice, Condoleezza 249 Rizzo, John 159, 283, 284, 287 Rodriguez, José 16, 28 – 30, 34 – 37, 159, 160, 163, 164, 167, 169, 170, 183, 190, 215, 216, 220
Rohde, David 62, 226, 227, 262
România 65, 86 Romney, Mitt 400 Rowe, Leslie 189 Rumsfeld, Donald 17, 39 – 42, 48, 56, 92 – 98, 106 – 108, 110 – 119, 155 – 157, 172.
173 – 177, 199, 234, 255, 270, 290, 344, 367, 396
Saeed, Hafiz Muhammad 18, 331, 336, 356, 357

Saleh, Ali Abdullah 18, 119, 276, 278, 316, 389 Sanchez, Nestor 72 – 75 Shultz, George 85 Shultz, Richard H., Jr. 69, 95, 230, 235

Schwarzenberg, Karel 249 Shahzad, Faisal 393 Shahzad, Syed Saleem 375 Sharif, Nawaz 61, 334 Shelton, Hugh 124 Simpson, Natasha 82 Smith, Jeffrey 411, 412 Stevens, J. Christopher 403 Stowe, Harriet Beecher 105 Sultan, Shaukat 150

Taylor, Mike 262 Tenet, George 16, 30, 32, 33, 36, 41, 42, 55, 97, 98, 119.

124, 126, 128, 134 – 136, 162, 163, 281 Thor, Brad 275 Truman, Harry 68, 261, 262 Turco, Fred 82, 85 Turner, Stansfield 68, 98, 104, 106, 287

Vickersi Michael G. 175

Weinberger, Caspar 104, 260 Wilson, Charlie 125 Wisner, Frank 230 Wolfowitz, Paul 138 Woods, Tyrone 404 Woodward, Bob 31, 285, 292, 345

Woolsey, R. James, Jr. 87 – 89, 125

Yeager, Chuck 132

Zardari, Asif Ali 223, 334, 344

al-Zarqawi, Abu Musab 173 – 175

al-Zawahiri, Ayman 143, 148, 156, 157, 180 Zegart, Amy 401 Zia-ul-Haq, Muhammad 57, 335

Zinni, Anthony 260 Zorick, Michael 189 Zubaydah, Abu 159, 169

Cuprins

Prefaţă de Mihai Răzvan Ungureanu 5

Notă asupra ediţiei 11

Personajele principale 15

Prolog – Războiul de dincolo 19

Capitolul 1 – Permisiunea de-a ucide 27

Capitolul 2 – Un mariaj între spioni 46

Capitolul 3 – *Asasini din umbră* 67

Capitolul 4 – Spionii lui Rumsfeld 92
Capitolul 5 – *Păsăroiul furios* 118
Capitolul 6 – *Un paştun adevărat* 140
Capitolul 7 – *Convergenţă* 155
Capitolul 8 – Un război purtat prin intermediar 182
Capitolul 9 – *Baza* 203
Capitolul 10 – Jocuri fără frontiere 230
Capitolul 11 – întoarcerea Şefului cel mare 250
Capitolul 12 – *Tăişul bisturiului* 276
Capitolul 13 – Bătălia pentru Africa 306
Capitolul 14 – *Demascarea* 331
Capitolul 15 – *Doctorul şi şeicul* 358
Capitolul 16 – *Foc din cer* 381
Epilog – Un spion în Lumea Tihnită 409
Mulţumiri 415
Notă despre surse 421
Bibliografie 423
Index 433

1 Desfăşurarea de trupe americane în Yemen a fost autorizată printr-un Ordin Executiv semnat de Donald Rumsfeld şi de generalul Richard Myers, preşedintele Comitetului Reunit al Şefilor de State-Majore. Acest EXORD

1 Conflicte izbucneau, de asemenea, între ofiţerii postaţi de CIA în Afghanistan şi cei din Pakistan. Aceste lupte intestine reflectau animozităţile dintre cele două ţări, de-o parte şi de alta a unei frontiere altminteri poroase. O bună parte a lui 2005, şeful centrului CIA de la Kabul, Greg, completase rapoarte despre răbufnirile de violenţă din Afghanistan şi dăduse vina pe incapacitatea Pakistanului de a-i ţine sub control pe militanţii care treceau frontiera din zonele tribale în Afghanistan. Ofiţerii Agenţiei de la Kabul primeau şi rapoarte îngrijorătoare,

despre complicitatea Pakistanului în aceste atacuri, de la Amrullah Saleh, directorul serviciului de spionaj din Afghanistan, un fost luptător în rândurile Alianţei Nordului, care dispreţuia Pakistanul şi legăturile istorice ale acestei ţări cu talibanii. Greg avea o relaţie deosebit de apropiată cu preşedintele Hamid Karzai, care credea că-i datora lui Greg însăşi viaţa sa. În 2001, când făcea parte dintr-un comando al Forţelor Speciale, introdus în Afghanistan la începutul invaziei americane, Greg îl salvase pe Karzai din explozia unei bombe puse de talibani. Şeful centrului CIA de

2 Descrierea făcută de Hayden se regăseşte în Peter Bergen, *Manhunt*: *The Ten-Year Search for Bin Laden – from 9/11 to Abbottabad*, Crown.

2 Trimitere la politica de *appeasement* („împăciuire”) a prim-ministrului britanic din anii 1930, care, în aşa-numitele Acorduri de la

1 Detaliile despre dorinţa lui McKieman de a vedea încheiat contractul pentru *AfPax* provin de la cinci actuali şi foşti ofiţeri din armată staţionaţi în Afghanistan la vremea respectivă, precum şi de la trei furnizori particulari. Cronologia evenimentelor cărora li se face cronica în

3 Statele Unite au avut doi preşedinţi Bush, la distanţă foarte mică unul de celălalt George Herbert Walker Bush (n. 1924), între anii 1989 şi 1993

1 Dintr-un interviu luat de autor unui fost comandant american de operaţiuni speciale, care a luat parte la discuţiile despre misiunile militare din Yemen.

1 Telegramă de la ambasada Statelor Unite către centrala Departamentului de Stat, „încotro se îndrepta vasul Faina?”, 2 octombrie 2008. Telegrama descria ruta pe care ajungeau armele în Sudanul de Sud.

1 Descrierea condiţiilor de detenţie provine de la un oficial american care avea cunoştinţă despre felul în care era tratat Davis în închisoare.